

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. René Příhoda

**Postavení nevládních organizací
v mezinárodním právu**

Disertační práce

Školitel: doc. JUDr. Vladimír Balaš, CSc.

Studijní program: Teoretické právní vědy – Mezinárodní právo

Datum vypracování práce: 22. 09. 2020

Prohlašuji, že jsem předkládanou disertační práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce, včetně poznámek pod čarou a mezer má 528.606 znaků.

V Hradci Králové dne 22. 9. 2020

Mgr. René Příhoda

Na tomto místě bych si dovolil poděkovat svému školiteli doc. JUDr. Vladimíru Balašovi, CSc., za poskytnuté cenné rady a mé vedení během celé přípravy této disertační práce.

Obsah

Předmluva.....	1
Úvod.....	5
1. Mezinárodní organizace	12
1.1. Pojem Mezinárodní organizace	12
1.1.1. Dělení mezinárodních organizací	13
1.2 Mezinárodní organizace	14
1.2.1. Mezinárodněprávní subjektivita a odpovědnost mezinárodních organizací.....	16
1.2.2. Evropská unie.....	17
1.2.2.1. Evropská banka pro obnovu a rozvoj.....	19
1.2.3. Mezinárodní organizace jako mezinárodní sdružení	19
1.3. Mezinárodní nevládní organizace.....	20
1.3.1. Mezinárodněprávní subjektivita mezinárodních nevládních organizací.....	23
1.3.2. Úmluva o uznání právní subjektivity mezinárodních nevládních organizací.....	25
1.3.3. Základní principy statusu nevládních organizací v Evropě	26
1.3.4. Doporučení Rady Evropy ke statusu nevládních organizací v Evropě.....	26
1.3.5. Mezinárodní nevládní organizace jako Amicus Curiae	27
1.4. Mezinárodní organizace smíšené.....	27
1.4.1. Definice smíšených organizací	27
1.5. Nadnárodní korporace	29
1.5.1. Vznik korporací	29
1.5.2. Nadnárodní (transnacionální) organizace a OSN	31
1.5.2.1. Komise OSN o transnacionálních korporacích.....	31
1.5.2.2. Global Compact	31
1.5.2.3. John Ruggie a Obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv.....	32
1.5.3. Praktiky nadnárodních korporací v přeshraničním obchodu	34

1.5.4. Kumulace světového kapitálu v nadnárodních korporacích	35
1.6. Mezinárodní soudní tribunály.....	36
1.6.1 Mezinárodní soudní dvůr	37
1.6.2. Mezinárodní trestní soud.....	38
1.6.3. Evropský soud pro lidská práva	42
1.7. Mezinárodní režimy.....	43
2. Mezinárodněprávní subjektivita.....	44
2.1. Mezinárodněprávní subjektivita států a mezinárodních organizací	44
2.2. Mezinárodněprávní subjektivita jednotlivců	46
2.3. Mezinárodněprávní subjektivita organizací sui generis	50
2.3.1. Suverénní řád maltézských rytířů	51
2.3.2. Mezinárodní výbor Červeného kříže	54
2.3.2.1. Jean Henry Dunant.....	54
2.3.2.2. Vznik Mezinárodního výboru Červeného kříže.....	55
2.3.2.3. Právní subjektivita Mezinárodního výboru Červeného kříže.....	55
2.3.2.4. Činnost Mezinárodního výboru Červeného kříže	57
2.3.2.5. Ženevské úmluvy ve vztahu k Mezinárodnímu výboru Červeného kříže.....	57
2.3.3. Městské státy.....	58
2.3.4. Vatikán a Svatý stolec.....	59
2.3.4.1. Historický vývoj církevního státu Vatikánu	59
2.3.4.2. Vznik novodobého Vatikánu	60
2.3.4.3. Postavení Vatikánu vůči Svatému stolci dle Lateránských smluv.....	60
2.3.4.4. Transfer území státního suveréna na jiný subjekt.....	61
2.4. Mezinárodněprávní subjektivita a odpovědnost nestátních aktérů.....	61
2.4.1. Mezinárodní organizace.....	62

2.4.2. Nadnárodní korporace.....	64
2.4.3. Nevládní organizace.....	65
3. Unie mezinárodních asociací	66
3.1. Třídění mezinárodních organizací	66
3.2. Fáze ročenek UIA.....	67
3.3. Typy a klastry organizací dle UIA	68
3.3.1. Klastř organizací skupiny I.....	69
3.4. Komparace mezi organizacemi prvního typu: A, B, C a D a mezi organizacemi druhého typu F, E, G, H a N.....	72
3.4.1. Komparace z pohledu cíle organizace	72
3.4.2. Komparace z pohledu členství v organizaci	72
3.4.3. Komparace z pohledu struktury organizace.....	73
3.4.4. Komparace z pohledu fungování sekretariátu v organizaci.....	73
3.4.5. Komparace z pohledu financování organizace	73
3.4.6. Komparace vztahů organizace s jinými organizacemi.....	73
3.4.7. Komparace organizací ve vztahu k jejich aktivitám	74
3.5. Další členění organizací dle UIA.....	74
3.5.1. Členění uvozené malými písmeny	74
3.5.2. Členění dle označení	75
4. Dělení mezinárodních organizací.....	76
4.1. Klasifikace mezinárodních organizací.....	76
4.1.1. Klasifikace podle rozsahu členství.....	76
4.1.1.1. Regionální členství versus universální členství	76
4.1.1.2. Limitované členství versus nelimitované členství	76
4.1.2. Klasifikace podle účelu organizace	76
4.1.2.1. Organizace s dobročinnými účely	77
4.1.2.2. Organizace orientující se na služby.....	77

4.1.2.3. Organizace svépomoci	77
4.1.2.4. Organizace facilitátorské.....	77
4.1.2.5. Organizace preventivní	78
4.1.3. Klasifikace podle úrovně činnosti organizace	80
4.1.3.1. Komunitně založené organizace (CBOs).....	80
4.1.3.2. Měšťanské organizace.....	80
4.2. Kategorizace mezinárodních nevládních organizací	80
4.2.1. Kategorizace nevládních organizací podle mezinárodních zkratek.....	80
4.2.1.1. SLONGO a LONGO.....	82
4.2.1.2. BINGO	82
4.2.2. Neziskové organizace jako obchodní asociace	82
4.2.2.1. ACEA.....	82
4.2.2.2. World Steel Association – Světová ocelářská asociace	83
4.2.3. Příklady zkratek dalších organizací	84
5. Vývoj mezinárodních organizací	88
5.1. Vznik prvních nevládních organizací	88
5.1.1. INGO ve starověku	88
5.1.2. INGO ve středověku a raném novověku.....	88
5.1.3. Vrcholný novověk.....	89
5.1.4. Mezinárodní organizace po roce 1850	93
5.1.5. Počet mezinárodních organizací v 19. století	94
5.1.6. Počet mezinárodních organizací ve 20. století.....	94
6. Vztah INGO k OSN a dalším IGO.....	96
6.1. OSN	96
6.1.1. Vznik Charty OSN a její vztah k nevládním organizacím.....	96

6.1.2. Spolupráce Hospodářské a sociální rady OSN a mezinárodních nevládních organizací.....	98
6.1.2.1. Konzultativní status pro nevládní organizace	98
6.1.2.2. Dělení nevládních organizací.....	100
6.1.3. Pomocné orgány Hospodářské a sociální rady OSN	101
6.1.3.1. Výbor pro nevládní organizace	102
6.1.4. Konzultativní status nevládních organizací	102
6.1.5. Rezoluce Hospodářské a sociální rady ve vztahu k nevládním organizacím	104
6.1.5.1. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1296 (XLIV) z roku 1968	104
6.1.5.2. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1993/24.....	107
6.1.5.3. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1993/80.....	108
6.1.5.4. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1995/304.....	108
6.1.5.5. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1996/31.....	109
6.2. INGO a Světová obchodní organizace	109
6.2.1. Úprava vztahů WTO s nevládními organizacemi	110
6.2.2. Veřejné fórum WTO	111
6.2.3. Ministerská konference WTO	111
6.3. INGO a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě	112
6.3.1. OBSE a spolupráce s nevládními organizacemi	112
6.3.1.1. Definice a struktura nevládních organizací dle OBSE.....	112
6.3.1.2. Studie OBSE o nevládních organizacích	113
6.3.1.3. Role nevládních organizací ve vztahu k OBSE	113
6.3.2. Summity OBSE od 90. let 20. století.....	114
6.3.2.1. Helsinský summit z roku 1992.....	114
6.3.2.2. Budapešťský summit z roku 1994.....	115

6.3.2.3. Istanbulský summit z roku 1999	115
6.3.2.4. Astanský summit z roku 2010.....	116
6.4. INGO a Rada Evropy	116
6.4.1. Navázání spolupráce s nevládními organizacemi	116
6.4.2. Konference mezinárodních nevládních organizací	117
6.5. INGO a UNESCO	117
6.5.1. Spolupráce s nevládními organizacemi	118
6.5.2. Partnerství s nevládními organizacemi	118
6.5.3. Základní principy partnerství	119
6.5.4. Přínosy spolupráce s nevládními organizacemi	119
6.6. INGO a Světová banka	120
6.7. INGO a CITES	121
7. Legitimita nevládních organizací	122
7.1. Důvěryhodnost a odpovědnost nevládních organizací	122
7.2. Vliv nevládních organizací na mezinárodní sankce	124
7.3. Transparentnost nevládních organizací	125
7.4. Charta odpovědnosti mezinárodních nevládních organizací	125
7.5. Aktivity nevládních organizací s pochybnými cíli	127
7.6. Obrana proti vměšování se do vnitřních záležitostí státu	127
7.6.1. Spojené státy americké a OXFAM	128
7.6.2. Egypt a omezení lidskoprávních nevládních organizací.....	128
7.6.3. Rusko a zákon o zahraničních agentech	129
7.6.4. Maďarsko a Central European University	129
7.6.5. Itálie a zahraniční nevládní organizace transportující uprchlíky do Itálie	130
7.6.6. Severokorejská de facto ambasáda Chongryon v Japonsku	131
7.6.7. Národní nadace pro demokracii – NED	132
7.6.7.1. Historie Národní nadace pro demokracii	132

7.6.7.2. Aktivity NED v Thajsku	134
7.7. Accountable Now	135
7.8. BBB Wise Giving Alliance	136
7.9. Charity Navigator	137
8. Globální mezinárodní nevládní organizace	139
8.1. Greenpeace International	139
8.1.1. Greenpeace International a příklady výsledků její činnosti	140
8.1.2. Spolupráce Greenpeace International a Lékařů bez hranic	141
8.1.3. Greenpeace International na sociálních sítích	142
8.1.4. Financování Greenpeace	142
8.2. Amnesty International	142
8.2.1. Amnesty International ve vztahu k Chartě 77 a VONS	144
8.2.1.1. Charta 77	144
8.2.1.2. Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných – VONS	144
8.2.2. Amnesty International a Nelson Mandela	145
8.2.3. Financování Amnesty International a odměňování	145
8.2.4. Představenstvo Amnesty International	146
8.3. Human Rights Watch	147
8.3.1. Charta odpovědnosti nevládních organizací	147
8.3.2. Financování Human Rights Watch	148
8.3.3. Vedení Human Rights Watch	148
8.4. OXFAM	149
8.4.1. Financování OXFAM	150
8.4.2. Vedení OXFAM	150
8.5. Lékaři bez hranic	151
8.5.1. Lékaři bez hranic v zahraničních misích	152
8.5.1.1. Lékaři bez hranic v Sýrii	152

8.5.1.2. Lékaři bez hranic v Afghánistánu	152
8.5.1.3. Lékaři bez hranic v dalších nestabilních regionech	153
8.5.2. Lékaři bez hranic a mezinárodněprávní subjektivita	153
8.5.3. Financování Lékařů bez hranic	153
8.5.4. Vedení Lékařů bez hranic	154
8.6. Rotary International	154
8.6.1. Financování Rotary International a Rotary Fundation.....	155
8.6.2. Vedení Rotary International.....	155
9. Nevládní organizace v oblasti rozvoje sportu	157
9.1. WADA.....	157
9.1.1. Složení nadační rady WADA a financování WADA	157
9.1.2. Mezinárodní úmluva proti dopingu ve sportu.....	158
9.1.3. Světový antidopingový kodex.....	159
9.1.3.1. Práva a povinnosti WADA vyplývající z Kodexu	159
9.1.3.2 Angažovanost vlád	160
9.1.4. Rozhodnutí WADA ve věci ruské antidopingové agentury	160
9.2. Rozhodčí soud pro sport (CAS).....	162
9.2.1. Nezávislost CAS na Mezinárodním olympijském výboru.....	163
9.2.2. Reforma CAS.....	164
9.2.3. Recentní rozhodnutí CAS, kde je stranou sporu Mezinárodní olympijský výbor	164
10. Mezinárodní nevládní sportovní organizace	167
10.1. Mezinárodní olympijský výbor (MOV)	167
10.1.1. Olympijské hnutí.....	168
10.1.1.1. Zneužití sportu v politice v období stavby Berlínské zdi.....	169
10.1.1.2. Mezinárodní olympijský výbor a OSN	171
10.1.2. Financování Mezinárodního Olympijského výboru	171

10.1.3. Struktura Mezinárodního olympijského výboru	172
10.1.4. Vedení Mezinárodního olympijského výboru	172
10.2. Mezinárodní federace fotbalových asociací - FIFA	172
10.2.1. Vývoj FIFA	173
10.2.2. FIFA a její vliv na mezinárodní vztahy	173
10.2.3. FIFA a humanitární činnost	174
10.2.4. Financování FIFA	175
10.2.5. Vedení FIFA	176
10.3. Unie evropských fotbalových asociací - UEFA	176
10.3.1. Členské asociace UEFA.....	176
10.3.1.1. Vstup Gibraltaru do UEFA	177
10.3.1.2. Vstup Kosova do UEFA	177
10.3.2. UEFA a její přínos společnosti	178
10.3.3. Financování UEFA	179
10.3.4. Vedení UEFA.....	180
11. Srovnávací analýza chování vybraných nevládních organizací při dodržování mezinárodněprávně nastavených standardů ochrany lidských práv	182
11.1. Royal Dutch Shell a lidská práva	182
11.1.1. Porušování lidských práv ze strany Royal Dutch Shell	183
11.1.1.1. Žaloba ve Spojených státech amerických za perzekuci Nigerijců v oblasti Ogoni.....	183
11.1.1.2. Žaloba ve Spojených státech amerických ve věci Kiobel versus Shell	184
11.1.1.3. Žaloba ve Velké Británii za únik ropy v oblasti Ogoni	186
11.1.2. Závazky Shell v oblasti lidských práv	187
11.2. FIFA a lidská práva	189
11.2.1. Aplikace směrnice OECD pro nadnárodní společnosti	190
11.2.2. Funkcionáři FIFA.....	193

11.2.3. Komise FIFA pro reformu	194
11.2.4. Ruggieho doporučení pro FIFA	194
11.2.5. Přestupy hráčů mezi členskými asociacemi.....	197
11.2.6. Lidskoprávní dohledová komise FIFA	198
11.3. Lékaři bez hranic a lidská práva	199
11.3.1. Právní základ činnosti Lékařů bez hranic v zahraničních misích	199
11.3.2. Dilema Lékařů bez hranic, kde a za jakých podmínek zasahovat	201
11.3.3. Stížnosti na porušování lidských práv nevládní humanitární organizace Lékaři bez hranic.....	202
11.4. Závěry analýzy	202
Závěr.....	206
Seznam zkratek	215
Seznam použitých zdrojů	220
Abstrakt	278
Abstract	280

Předmluva

Při přípravě této práce a výběru tématu mezinárodních nevládních organizací byl autor veden snahou o zmapování sportovních mezinárodních nevládních organizací, kde se jako právník Fotbalové asociace České republiky účastnil řady zejména právních seminářů pořádaných FIFA a UEFA a ve stejnou dobu absolvoval na institutu IDHEAP při Univerzitě v Lausanne dvouletý studijní program fotbalový marketing a management, pod vedením profesorů z celé řady evropských univerzit. Autor byl zároveň předsedou spolku, vydávajícím v oblasti sportu tištěný týdeník. Při rešerších na poli mezinárodních nevládních organizací a jejich zařazení v České republice došel autor již v roce 2010 k závěru, že není mnoho dostupné literatury, která by se otázkou mezinárodních nevládních organizací, z pohledu právního, zabývala, tím méně organizacemi sportovními. Proto, před sepsáním práce na téma mezinárodních nevládních organizací sportovních bylo třeba nejprve zpracovat téma mezinárodních nevládních organizací obecně.

Po prvotním výběru a schválení tématu práce autor našel velmi kvalitně zpracovanou disertační práci Právní status nevládních organizací v mezinárodním právu veřejném, od I. Rossi, která zpracovala uvedené téma na disertační práci o rozsahu zhruba 500 normostran na univerzitě v Lovani. Pokud by byla disertační práce na shodné téma sepsána obvyklou metodou a v jejím obvyklém rozsahu, prakticky by se autor nemohl vyhnout podezření z plagiátorství, protože mezinárodní literatura, judikatura a prameny jsou v zásadě shodné a neměnné, a při klasickém postupu „technique juridique“, jak byla definována Olivierem Cortenem v knize *Méthodologie du droit international public*, by neměla práce z pohledu přínosu, v obecné části práce, valnou hodnotu, jelikož by se jednalo o „zestručněné převyprávění“ disertační práce I. Rossi. Ačkoli metoda „technique juridique“ je na řadě univerzit jediným uznávaným postupem při tvorbě kvalifikačních prací, v rámci této práce byl zvolen přístup se sociologickými prvky, vedený kauzálními příklady, se kterými má autor této práce bohaté zkušenosti. Díky tomu je tato práce mnohem čtivější a lze ji využít pro studium i praxi v oblasti práva, ale i studia mezinárodních vztahů. Pro osoby této vědy znalé však může práce působit v některých částech laicky či nevědecky, což ale vyplývá ze sociologické metody práce a neubírá na její vědeckosti. S ohledem na rozsah této práce, není možné dopodrobna postihnout veškerou materii, obzvláště v případě, kdy se autor vydal cestou kauzální, která je ze své podstaty více popisná.

Vědecká práce je založena na vědeckém bádání, stanovením metodologie výzkumu, aby bylo možné výzkum zopakovat a aby došlo, na základě přesné metodologie, k objektivním závěrům. Na tomto místě je třeba uvést, že je na autorovi práce a je jeho licenci, jakou metodologii zvolí. I pouhé zjištění, že zvolená metodologie je slepou uličkou, může být pro samotný vývoj v oboru zjištění důležité, i když nedoceněné.

Zvolená metodologie v oblasti práva (s prvky politologie) je ovlivněna autorovou zkušeností, paradigmatem. V tomto případě autor využil zkušeností nejen ze studia Mezinárodního práva veřejného na Právnické fakultě Karlovy univerzity v Praze, ale zároveň dvouletého studijního programu UEFA při Univerzitě v Lausanne, se získáním diplomu v oblasti fotbalového marketingu a managementu, získáním diplomu studií Evropské unie na univerzitě UT 1 v Toulouse, studiem na Vysoké škole ekonomické - fakultě podnikohospodářské, studiem na politologickém institutu Sciences Po v Toulouse, studiem na Právnické fakultě Západočeské univerzity v Plzni, kde se během studia probojoval do patnáctičlenného celosvětového finále dvojic do jihoafrické Pretorie v simulovaném procesu v oblasti lidských práv, bruselského asistenta člena Evropského výboru regionů a zejména ze své činnosti jako vedoucího zastoupení českých (2) regionů v Bruselu (po období necelých 4 let), kde se na denní bázi setkával se zástupci nevládních organizací, vládních organizací, mezinárodních organizací a asociací či organizací lobbystických. Autor též pořádal řadu seminářů, a vedl panelové diskuze s poslanci Evropského parlamentu a z pozice vedoucího zastoupení krajů v Bruselu pořádal a moderoval v Hradci Králové mezinárodní konferenci pod záštitou Evropského výboru regionů, za účasti zástupců z Evropské komise, Evropské investiční banky a Evropského výboru regionů s panelovými diskuzemi účastníků z pěti evropských zemí, a to jako vůbec první konference v České republice, v rámci iniciativy místních samospráv Evropského výboru regionů. Dále autor inicioval, zpracovával a organizačně spoluzajišťoval pořádání výstavy Accelerating Science, vytvořené Evropskou organizací pro jaderný výzkum CERN, za podpory Dudley Wright Foundation, v Českých Budějovicích, když pro pořádání dostaly České Budějovice přednost pro její konání před tureckou Ankarou. Před Českými Budějovicemi probíhala tato výstava v Madridu, Athénách, Kodani, Varšavě, Barceloně a Vilniusu. Stejně tak autor připravoval žádost a zajišťoval v Bruselu koordinaci pro pořádání výjezdního zasedání komise Evropského výboru regionů pro sociální politiku, vzdělávání, zaměstnanost, výzkum a kulturu do Českých Budějovic, kterého se zúčastnilo přes 100 starostů, hejtmanů a dalších regionálních politiků z celé Evropské unie. Právě

veškeré takto nabyté empirie ze spolupráce s mezinárodními vládními i nevládními organizacemi i národními a regionálními organizacemi a vládami bylo využito při tvorbě práce a metodologie samotné.

Výběr metodologie práce je plně na autorovi a jeho preferencích, kdy při absolutně sterilním prostředí tvorby by bylo mnohem obtížnější, aby v práci byly zohledněny autorovy zkušenosti. S ohledem na zvolenou sociologickou metodu, v rámci této práce, a rozhraní práce mezi právní disciplínou a politologií, je z pohledu autora interdisciplinární interpretace předpisů, zasazené do určité doby nezbytnou, což může být pro právní pozitivisty a puristy noční můrou. Zde si autor dovolí citovat prof. JUDr. Jana Kyselu Ph.D., DSc, který v jednom ze svých článků k metodologii uvedl¹: *„Na jedné straně tedy metoda jako záruka verifikovatelnosti, falzifikovatelnosti a vlastně i relevantnosti postupu poznávání, na straně druhé metoda jako Systém vytěšňující to, co není vědecké. Nejde o to, že by nebylo možné realitu poznávat mimo-vědecky (intuicí, estetickým vhladem...), to zpochybňováno není. Jen je mimo-vědecké poznání cejchováno jako méně významné: skutečnými pány vědění jsou přece vědci v bílých pláštích. V našem kontextu jde nakonec nicméně jen o to, zda absence dlouhých výkladů o metodologii užitě při psaní určitého díla činí toto dílo prostě potenciálu na něco přijít, něco ozřejmit, nasvítit třeba v netradičním světle. Psaní je přece kreativní činnost spojená s radostí. Nezapomínejme navíc, že tu nemusí jít o vypořádání se s libovolnou metodologií. Vždyť pro leckoho by metodologií mělo být jen užívání kvantitativních metod, protože kvalitativní politologie či konvenční právní věda vlastně nejsou vědami, ale tu líčením vlastních názorů, tu popisem právní úpravy nebo judikatury. V tomto duchu nemá význam se zabývat ničím, co není kvantifikovatelné. A z toho vlastně vyplývá můj triviální závěr. O nějakou metodologii se opírá každý, jen ji třeba nepopisuje ve čtvrtině knihy. Po mém soudu se dá psát i bez rozsáhlých rozborů metodologie, ovšem s rizikem, že podle mnohých nepůjde o vědu. Chce-li někdo zkoumat vzorek judikatury, je asi podstatné vědět, jak jej vybere, resp. proč jej vybere. Chce-li někdo vytvářet krabicové grafy, nechť to dělá. O řadě témat se dá psát i bez toho“.*

1 Dostupné z: <http://www.jurisprudence.cz/cz/casopis/metodologie-v-pravnickem-psani-dobry-sluhaspatny-pan.dm-211.pdf> [online dne 25.12.2019]

I přes to, že pro právní analýzu na poli mezinárodního práva veřejného je převládajícím způsobem práce metoda deskriptivní a interpretační², tato práce má za jeden z cílů sociologickou metodou ukázat, jak se činnost nevládních organizací dokáže prosadit i v rámci mezinárodního práva.

První verze disertační práce prošla oponentními připomínkami některých členů zkušební komise, kteří považovali nastavenou metodologii jako nepřiléhavou oproti jednomu z posudků, který zvolenou metodologii považoval za nadstandardní. I z toho lze usuzovat, že dostatečnost metodologie je subjektivním kritériem, pokud metodologie neabsentuje zcela. Z diskuse při obhajobě disertační práce vyplynulo, že samotná metodologie práce mohla být zvolena vhodně i dostatečně, ale je-li zvolena nestandardní metoda musí být šířeji osvětlena ať již vlastní kapitolou nebo předmluvou. Ačkoli předmluva nemá institucionální místo ve struktuře práce, s ohledem na tato doporučení autor na úvod práce takto učinil, stejně tak autor upravil úvod a závěr práce tak, aby odpovídal doporučením zkušební komise.

Úprava disertační práce a osvětlení použité metodologie na základě připomínek oponentních posudků vedla k jejímu zhuštění, upozadění vedlejších aspektů a k zviditelnění silných aspektů této práce, což práci zcela jistě prospělo. V rámci přepracování práce došlo k nahrazení několika desítek stran redundantních částí práce a dopracování nových dvou kapitol práce, na základě oponentních připomínek a konzultací s vedoucím práce.

Ve vztahu k použitým zdrojům, autor uvádí, že pokud došlo v práci k užití online novinových, či jiných zdrojů, jedná se o zdroje důvěryhodné a uznávané, případně o informace ověřitelné i z jiných zdrojů.

2 DIEH F.P., KU CH., The Dynamics of International Law s. 1-2

Úvod

Nevládní organizace spadají do podmnožiny nestátních aktérů, které objímají širokou škálu nevládních subjektů, subjektů občanské společnosti a dalších kategorií, bez ohledu na jejich rozdíly, velikost a aktivity, jak zdůrazňují Gianluca Squeo a Seem Sapa.³ Z hlediska mezinárodních vztahů by se mezi nestátní aktéry řadily zejména nadnárodní korporace, sociální hnutí, kriminální a teroristické organizace, domorodé obyvatelstvo, či například národně osvobozené armády. Mezi nestátní aktéry jsou některými autory dokonce řazeny i mezinárodní organizace vládní.⁴

Autor zvolil název práce postavení nevládních organizací v mezinárodním právu, i přesto, že se práce bude z pohledu mezinárodního zabývat zejména mezinárodními nevládními organizacemi. K této volbě vedla úvaha, že přínosem pro práci mohou být i nevládní organizace, které nesplňují kritéria mezinárodních nevládních organizací. Mezi takové organizace spadá například Central European University nebo National Endowment for Democracy.

Mezinárodní nevládní organizace (INGOs) vycházejí z konceptu globální občanské společnosti, ve kterém jsou považovány za pozitivní část nastupujícího globalismu, jako určitý protiklad a zrcadlo ke stále se rozpínajícím nadnárodním korporacím, které do kategorie nevládních organizací nejsou řazeny. Státy jsou v této trichotomii subjektů díky moci legislativní a donucovací stále nejdůležitějším aktérem.⁵ Nadnárodní korporace tak s ohledem na zvolené téma a rozsah práce budou využívány zejména pro ilustraci jejich rozdílů s organizacemi nevládními, ačkoli potřeba jejich mezinárodní regulace (například prostřednictvím kodexů chování a její implementace do národních legislativ) je společným znakem obou těchto aktérů.⁶ Propojením obchodní sféry (která se týká i celé řady

3 GIANLUCA S., *Beyond Networks – Interlocutory Coalitions, the European and Global Legal Orders*, s. 32.

4 NOORTMANN M., RYNGAERT C. *Non-State Actor Dynamics in International Law – From Law makers to Law makers* s. 1.

5 Avšak například „Max Planckova“ Encyklopedie mezinárodního práva veřejného, odlišně od této práce, považuje nadnárodní korporace za nevládní organizace s ekonomickými cíli. BERNHARDT R. a MACALISTER-SMITH P. *Encyclopedia of public international law* s. 612.

6 Postavení a síla nadnárodních korporací kvůli stále globalizovanějšímu světu a otevřenosti trhů roste. Tento jev je multiplikován možností těchto korporací k rychlému přesunu kapitálu a produkce do jiného státu. Hlavním zájmem korporací je maximalizace zisků a minimalizace nákladů. Státy na to reagují buď pobídkami, nebo snížením odvodů k jejich udržení či získání. Regulace nadnárodních korporací je z hlediska

organizací nevládních) a lidských práv se po dlouhou dobu zaobíral harvardský profesor John Ruggie, který jako zmocněnec OSN v této oblasti vydal zprávu, která je všeobecně známa, jako Ruggieho zpráva. Profesor Ruggie též vypracoval zprávu pro fotbalovou organizaci FIFA, ve které zkoumal slabosti této organizace ve vztahu k ochraně lidských práv, o které bude pojednáno v analytické části práce.

Mezinárodní právo veřejné, zažívá v posledních dekádách velké dynamiky v jeho aplikaci. V historickém pojetí se mezinárodní právo zaměřovalo na teologii, po druhé světové válce se zaměřovalo na pojem státní území a použití ozbrojené síly, zatímco v dnešní době se mezinárodní právo hojně zabývá lidskými právy, obchodem a environmentální problematikou.⁷

Odpadnutí fyzických a virtuálních bariér mezi státy přináší nové možnosti pro INGOs v boji za lepší životní prostředí, lidská práva, právní systémy či zachování míru. Nevládní organizace dokáží být, díky online prostředí vysoce efektivní a nenákladové, s okamžitým dosahem na stovky milionů uživatelů internetu.

Státy se s novými trendy v oblasti mezinárodních vztahů vyrovnávají zapojením nestátních aktérů do mezinárodních vztahů vytvářením stále otevřenějších platform, ať již formou mezinárodních organizací s participací nestátních aktérů ve spolurozhodovacích procesech, přes otevřenost v rámci konzultativních procesů, až po platformy s plnou účastí nestátních aktérů rozličných forem. Proto jako další významnou otázkou se bude tato práce zabývat spoluprací nevládních organizací s organizacemi vládními a jejich institucionální ukotvení u mezivládních organizací.

S růstem významu nevládních organizací v mezinárodních vztazích roste tlak na zkoumání jejich legitimacy a jejich právního postavení, což byly v minulosti otázky dosti opomíjené. Proto další výzkumnou otázkou bude tvořit, jaká je legitimita nevládních organizací.

Od počátku 21. století přibývá tendencí překonat právní dichotomii a zapojit nestátní aktéry do mezinárodních vztahů, a to jak nevládní organizace či nadnárodní korporace, tak i menšiny a jednotlivce. Státy a mezinárodní vládní organizace stále více spolupracují s

jednotlivých států v zásadě neúčinná. Nejobtížnější situace pro státy vytváří virtuální prostředí, které nemá fyzické hranice a které stále poroste díky nastupující průmyslové revoluci 4.0.

7 DIEH F.P., KU CH., *The Dynamics of International Law* s. 1.

nestátními aktéry na projektech a na přípravě legislativních návrhů a tím přispívají k jejich atrakci do veřejnoprávního života.

Mezinárodní právo veřejné doznává vysoké elasticity v případech, kdy panuje široká shoda na určité skutečnosti, díky které lze překlenout dosud platné normy a zvyklosti mezinárodního práva veřejného. Mezi takové skutečnosti můžeme řadit vznik subjektu s mezinárodněprávní subjektivitou odlišnou od státu a od mezinárodních vládních organizací, či otázky mezinárodní bezpečnosti. Tato práce si proto klade jako jeden z dalších cílů posouzení otázky právního postavení INGOs.

Mezinárodní právo vytváří závazná pravidla chování pro státy a mezinárodní vládní organizace, jež jsou povinny se těmito pravidly řídit. Jsou-li s určitým právním řádem spojeny povinnosti, musí s tím korelovat i jistá oprávnění. Mají-li být subjekty odpovědné dle mezinárodního práva, musí se jednat o subjekty s (alespoň dílčí) mezinárodněprávní subjektivitou. V tomto směru se již ustálila mezinárodněprávní trestní odpovědnost jednotlivců za nejzávažnější zločiny podle mezinárodního práva. Proto bude podstatná část práce věnována též mezinárodněprávní subjektivitě nevládních organizací a jejich vlastní právní subjektivitě. V poslední dekádě se objevují tendence, aby byly dle mezinárodního práva odpovědné za porušování lidských práv i nadnárodní korporace a je pouze otázkou výkladu, zda by se na nevládní organizace nahlíželo stejně jako na nadnárodní korporace, pokud se bude předmětné jednání týkat (vedlejší) podnikatelské činnosti. Otázka, která je v současnosti řešena zní, jestli mohou být nestátní aktéři odpovědní dle mezinárodního práva a zda z mezinárodního práva vyplývají pro nestátní aktéry práva a povinnosti?

Práce bude zaměřena na řešení výzkumných otázek deskriptivního a relačního charakteru a výzkumnými problémy kauzálními ve vztahu k mezinárodním nevládním organizacím. Tam kde to bude možné, bude zvolen postup s prvky sociálně vědního výzkumu. Stejně tak, kde to bude možné bude postup veden interpretativním směrem kvalitativního šetření.

Interpretativní směry jsou širokým proudem rozličných metodologických přístupů, jejichž společnou charakteristikou je vymezení se vůči pozitivistickým směrům takovým způsobem, že za základní cíl si nekladou vysvětlit či popsat sociální realitu, ale porozumět jí. Užívá tzv. chápací metodu, která vychází z předpokladu, že lidské jednání je specifické a jednajícím je do něj vkládán smysl, bez jehož poznání tomuto jednání neporozumíme. Podobnosti mezi jedinci a kulturami jsou dostatečně významné, aby na základě znalosti vlastní situace bylo možno pochopit situaci cizí. Poznávaný smysl je buď subjektivní, kdy

jde o vcítění a přenesení se do cizí situace, nebo objektivní, kdy jde o poznání kontextu a důsledků daného jednání. Interpretativní směry lze považovat za paradigmatu kvalitativního výzkumu. Cílem kvalitativního šetření je porozumět sociální realitě, kterou zkoumáme. Účelem není popsat sociální realitu v její objektivní podobě, ale vysvětlit význam sociálních jevů.⁸

Výzkum dle kritéria funkce bude v části teoretický a v části aplikovaný, kde může poskytnout podklad pro dedukci, jak by mohlo být postupováno v obdobném případě. Výzkum bude veden z pohledu komplexnosti parciálně, kde se bude zaměřovat na to, proč se dané pravidlo aplikuje, nikoli na to, jaké pravidlo se aplikuje. Závěrečné kapitoly budou zaměřeny na úzký vzorek vybraných organizací, dle preferencí autora, s vyšším důrazem na organizace působící v oblasti sportu a poté, a to i při riziku nižší reprezentativnosti výsledku, na celosvětově známé organizace. Autor je přesvědčen, že organizace jako Lékaři bez hranic, Greenpeace International, Amnesty International, Mezinárodní výbor Červeného kříže, Olympijský výbor, FIFA a UEFA zná v zásadě každý, respektive má povědomí o jejich činnosti. Nižší obeznámenost autor shledává u organizací Rotary International a OXFAM, které se pro svou činnost i přes nižší povědomí veřejnosti do výzkumu rozhodl zařadit.

Předposlední kapitola této práce podrobí analýze celosvětově působící organizace, které mají částečně prvky veřejnoprávního charakteru. Těmito organizacemi budou WADA – Světová antidopingová agentura, která byla jako autorita pro řešení dopingu uznána Úmluvou proti dopingu ve sportu, která je navíc spolufinancována smluvními stranami úmluvy a CAS – Rozhodčí soud pro sport, který je uznaný Olympijským hnutím a sportovními asociacemi jako vrcholný orgán pro řešení sporů ve sportu a jako zároveň odvolací orgán proti rozhodnutím WADA, ve věcech dopingových.

Závěrečná kapitola bude analýzou několika nestátních aktérů, ve vztahu k lidským právům, a to z pohledu jejich podpory i porušování. V analýze bude demonstrováno, jak odlišní aktéři, kterými jsou FIFA, Lékaři bez hranic a Royal Dutch Shell mohou ohrožovat lidská práva, nebo je naopak chránit a že například nebezpečné pracovní podmínky Lékařů bez

hranic nejsou chápány jako negativní jev, zatímco u jiných společností by byly takové pracovní podmínky neakceptovatelné. Analýza by měla prokázat, že porušování lidských práv vždy záleží na konkrétní situaci, a že obdobná skutková zjištění mohou vést ke zcela odlišným závěrům. Cílem této kapitoly je vymezení, v jakých oblastech u těchto organizací typicky dochází k porušování lidských práv, a nikoliv na základě stanovených kritérií vzájemně organizace srovnávat.

V deskriptivní části se práce bude zabývat následujícími výzkumnými otázkami:

Jaká je definice mezinárodních nevládních organizací?

Cíl této otázky je sociotechnický, tedy na základě dostupných definic vybrat definici, která by nejvíce odpovídala kritériím mezinárodních nevládních organizací, ověření správnosti definice může být provedeno jak metodou verifikace, tak metodou falzifikace; dle způsobu a počtu formulovaných definic bude využito jedno z výše uvedených ověření. Pokud by žádná z definic požadovanému rámci nevyhovovala, autor přistoupí k definování mezinárodní nevládní organizace pro potřeby této práce.

Jaké typy mezinárodních organizací existují?

Cíl této otázky je orientační, kdy v rámci české literatury absentuje určení všech druhů nevládních organizací. Tento nedostatek se může přenášet při určování typů organizací. Proto autor provede jejich kolekci.

Dle jakých kritérií se mezinárodní organizace dělí?

Cíl této otázky je deskriptivní, tedy jaká jsou jednotlivá kritéria mezinárodních organizací, na kterou je možno navázat otázkou explorační, a to k vysvětlení, proč jsou zvolena tato kritéria pro dělení organizací.

Položeny budou též otázky, jaký byl historický vývoj mezinárodních organizací? Jaký byl vývoj chápání výrazu mezinárodní organizace? Jaký byl vývoj statusu mezinárodních nevládních organizací na půdě OSN? Jak probíhal vznik článku 71 Charty OSN a jeho vývoj po jeho přijetí?

U těchto otázek autor nestanovuje žádnou z hypotéz ani cíl, když zde bude použita metoda zakotvené teorie, a to dle přístupu Barneyho Glasera.

Relační část bude odpovídat na otázku, jaká je interakce mezinárodních nevládních organizací se subjekty mezinárodního práva veřejného? Bude se jednat o metodologii

kvalitativního výzkumu, tzv. idiografickým přístupem, který v zásadě zkoumá zvláštní neopakující se jevy, které jsou jedinečné a platné právě pro určitou množinu subjektů.

Existuje zde i striktní názor části akademické obce, že v mezinárodním právu veřejném mohou mezi sebou provádět interakci pouze subjekty mezinárodního práva veřejného, tudíž jiné subjekty nemohou do tohoto systému svým jednáním vstoupit a ani jej ovlivnit. S tímto tvrzením se však neztotožňuje například Asociace mezinárodního práva (ILA), když dle její komise pro nestátní aktéry by se měla připravit studie, která by zhodnotila současné postavení nestátních aktérů, jejich práva a povinnosti a dopad jejich činnosti na mezinárodní právní systém. Pro studii ILA byla stanovena metodologie funkčního výzkumu, kde mělo dojít k posouzení činnosti států a činnosti nestátních aktérů a nalézt průsečíky v jejich činnostech. V oblastech, kde by průsečíky v činnostech byly nalezeny, mohlo by se uvažovat o tom, že v daných oblastech jsou nestátní aktéři v zásadě v postavení státu. Avšak i v rámci této studie si ILA ponechala zadní vrátka a uvedla, že při takto zvolené metodologii mohou též dojít k závěru, že u každé z organizací mohou být specifikovaná práva a povinnosti tak odlišně, že nemusí tedy dojít ke zobecnění funkční mezinárodněprávní subjektivity.⁹

Další výzkumnou otázkou bude, jaký byl historický vývoj nevládních organizací v období od pozdního starověku, přes středověk, novověk až po moderní dobu. Zde je vycházeno z hypotézy, že první organizace byly spíše typu náboženského, přecházející stále více k akcentování lidského bytí a rozšiřování nezadatelných lidských práv. V poslední době akcentováno ve vztahu ke globálnímu oteplování zejména právo na příznivé životní prostředí a jeho ochranu. Zde bude shromažďována dostupná literatura a z ní extrahována data do ucelené časové osy, doplněné daty z ročenek Unie mezinárodních asociací.

Dále bude provedena komparace mezi mezinárodními nevládními a mezinárodními vládními organizacemi, proto bude třeba na úvod definovat mezinárodní vládní organizace a mezinárodní organizace nevládní. Práce si mimo jiné klade za cíl výzkum a extrakci dat ve vztahu ke vzniku mezinárodních nevládních organizací, vedených Unií mezinárodních asociací, jejich třídění a následnou interpretaci.

9 The International Law Association, Report of the Seventy-fourth Conference held in the Hague, August 2010, s. 633 - 634.

V závěru bude zhodnocena práce, její výstupy a též autorova retrospektiva k práci samotné. Zároveň také zhodnocení postavení nevládních organizací a jejich účel a postavení v současnosti.

Úvod autor zakončí citátem Waltera Scotta, který dopadá i na téma této práce: „Právník bez dějin a literatury je řemeslník, pracující zedník. Má-li však znalosti z těchto oborů, může se nazývat architektem.“¹⁰

10 Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/efocus/10-otazek-pro-stanislava-balika-100851.html?mail> [online dne 13. 3. 2017].

1. Mezinárodní organizace

1.1. Pojem Mezinárodní organizace

Pojem mezinárodní organizace se prosazuje na konci devatenáctého a počátkem dvacátého století. V poslední třetině devatenáctého století byly v literatuře používány výrazy jako „mezinárodní veřejná unie“, „mezinárodní kancelář“ nebo „komise“, které byly pro tyto subjekty zcela příhodné, vzhledem k jejich jasnému technickému a administrativnímu vymezení. Jednou z prvních mezinárodních organizací byla Komise pro plavbu na Rýnu, vzniklá po Vídeňském kongresu k usnadnění plavby a koordinace na řece Rýnu.

Samotný výraz mezinárodní organizace poprvé použil skotský právní akademik James Lorimer na konci šedesátých let devatenáctého století. V německé literatuře se tento výraz objevil v roce 1882 ve vědeckém spise Walthera Schückinga: *Die Organisation der Welt* (Světová organizace), která byla publikována ve Francii ve zkrácené verzi *L'Organisation internationale* (Mezinárodní organizace). Ve Spojených státech amerických byl název mezinárodní organizace poprvé použit v roce 1911 v učebnici Paula S. Reinscheho: *Public International Unions* (Mezinárodní veřejné unie).

V rámci mezinárodních organizací bylo poprvé toto označení použito Mezinárodní organizací práce (ILO) a paralelně s ní i v článku 23 Paktu Společnosti národů, který předpokládal vytvoření specializovaných mezinárodních organizací k podpoře mezinárodní spolupráce. V článku 24 se pakt vracel k označení „mezinárodní kanceláře“ nebo „komise“ pro organizace, které již existovaly.¹¹ Na počátku dvacátého století se pro tyto organizace používalo nejčastěji označení unie. V širší míře se začalo označení mezinárodní organizace používat až ve třicátých letech dvacátého století. Po druhé světové válce již bylo označení mezinárodní organizace běžné.¹²

Mezinárodní organizace nemají smluvně zakotvenou definici. Vídeňská úmluva o smluvním právu uvádí, že pro účely smlouvy je mezinárodní organizací považována organizace mezivládní.¹³ Též česká mezinárodněprávní nauka, hovoří-li o mezinárodních organizacích, hovoří o organizacích mezivládních (mezinárodních vládních organizacích –

11 VOLKER R.; ZANGL B.; KRUCK A., *International Organization*, Second Edition, s. 3 – 4.

12 POTOČNÝ M.; ONDŘEJ J., *Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část*, s. 284.

13 Vídeňská úmluva o smluvním právu, čl. 2 odst. 1 písm. i).

IGO) u kterých tvoří základnu států.^{14,15} Svou definici mezinárodních organizací nabízí i Clive Archer, který je definuje jako formální, stále trvající struktury, ustavené na základě dohody mezi členy, ať již vládními, či nevládními, složenými z minimálně dvou států, za účelem naplnění společného zájmu, pokrývající široký rozsah institutů. Pouze asociace za účelem zisku vyčleňuje z této definice.¹⁶ Německý politolog Wolker Rittberger považuje za mezinárodní organizaci takový subjekt, který požívá autonomie ve svém vystupování vůči svému okolí a např. vůči státům a jejich zástupcům.¹⁷ Jan Klabbers uvádí, že z určitého pohledu tou nejtěžší otázkou, jakou si lze položit v mezinárodním právu je, co je to mezinárodní organizace? Dle Klabberse dokážeme většinou mezinárodní organizace identifikovat, ale nedokážeme je vyčerpávajícím nebo všeobsažným způsobem vydefinovat, a to kvůli své umělé konstrukci vytvořené lidmi. Jako společné znaky mezinárodních organizací uvedl, že se jedná o spojení subjektů pravděpodobně za nějakým určitým účelem, ať už je tím účelem cokoli.¹⁸

UIA ve svých charakteristikách uvádí, že mezinárodní organizace se vyznačují individuální, či kolektivní účastí osob s plnými hlasovacími právy, nejméně ze 3 států.¹⁹ Stejně tak římské právo ve své zásadě tres faciunt collegium („tři tvoří spolek“) se přiklání k tomu, že k založení organizace jsou zapotřebí minimálně tři subjekty.

V současnosti je stále více nevládních aktérů zapojováno do činnosti mezinárodních organizací, čímž se organizace, které vznikají od devadesátých let dvacátého století odlišují od organizací vzniklých na počátku druhé poloviny století dvacátého.

1.1.1. Dělení mezinárodních organizací

Mezinárodní organizace lze rozdělit do tří základních skupin. Na mezinárodní organizace vládní, jejímiž členy jsou státy, případně mezinárodní vládní organizace; mezinárodní organizace nevládní, jejímiž členy jsou nestátní subjekty, tedy osoby fyzické a osoby

14 ČEPELKA Č.; P., Mezinárodní právo veřejné, s. 110.

15 DAVID V.; SLADKÝ P.; ZBOŘIL F, Mezinárodní právo veřejné, s. 134 – 135.

16 ARCHER C., International Organizations third edition, s. 35.

17 WAISOVÁ Š., Mezinárodní organizace a režimy, s. 21.

18 KLABBERS J., An Introduction to International Institutional Law, Cambridge, s. 7 – 8.

19 Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, Brill, s. 13.

právnícké, založené podle vnitrostátního práva některého státu a mezinárodní organizace smíšené neboli hybridní, kde jsou zahrnuty jak státní, tak nestátní subjekty. V politologickém pojetí jsou dále řazeny do kategorie mezinárodních organizací i mnohonárodní korporace.²⁰

Mezinárodní organizace (mezistátní) pro potřeby této práce je definována jako samostatný subjekt, nezávisle rozhodující v určité oblasti (nejlépe společného) zájmu, odlišný od svých zakladatelů, kterými jsou státy a jiné mezinárodní organizace (mezistátní), s plnými členskými právy v minimálním počtu tří. Členství mezinárodní organizace je akceptovatelné, pokud vystupuje v rámci své pravomoci, vyplývající ze zakladatelských listin.

Mezinárodní nevládní organizace je pro potřeby této práce definována jako subjekt odlišný od osob, které ho založily, a to za účasti minimálně tří subjektů, které mají své sídlo a hlavní působnost ve třech odlišných státech a/nebo jinými mezinárodními nevládními organizacemi založenými a fungujícími na stejném principu.

Na pomezí mezinárodních organizací (mezivládních organizací) a mezinárodních nevládních organizací jsou organizace smíšené, o kterých bude krátce dále pojednáváno.

Dle Huntingtona je u organizací třeba odlišovat i pojmy jako mezinárodní (international), nadnárodní (transnational) a mnohonárodnostní (multinational). Mezinárodní jsou ty organizace, kde se na řízení podílí více osob z více států. Nadnárodní jsou ty organizace, kde jsou centrálně řízeny operace z jednoho státu na území nejméně dvou států. Mnohonárodnostní jsou ty organizace, na jejichž operacích se významně podílí osoby různých národností.²¹

1.2 Mezinárodní organizace

Mezinárodní organizace neboli též mezivládní organizace jsou subjekty s mezinárodněprávní subjektivitou odvozenou od států. S mezinárodními organizacemi jsou spjata privilegia a imunity. Mezinárodní vládní organizace jsou založeny za přesně

20 WAISOVÁ Š., *Mezinárodní organizace a režimy*, s. 87.

21 HUNTINGTON S. P., *Transnational Organizations in World Politics. World Politics*, s. 335 – 336.

stanoveným účelem a jejich sídlo je určené na území členského států této mezinárodní vládní organizace. Výjimečně je sídlo organizace umístěno v nečlenském státě.²²

V první polovině 20. století byla mezinárodněprávní subjektivita chápána jako výsada států. Tato výsada byla prolomena v poradním posudku Mezinárodního soudního dvora z roku 1949, ve věci náhrad škod, utrpěných ve službách OSN, kde byla mezinárodněprávní subjektivita uznána i pro mezinárodní organizace. Ve věci uznání mezinárodněprávní subjektivity Organizace spojených národů soud stipuloval, že ačkoli považuje tuto organizaci, díky své podstatě, smyslu a univerzálnosti za subjekt s mezinárodněprávní subjektivitou, neznamena to, že je na stejné úrovni se státy nebo že by se její práva a povinnosti musela s právy a povinnostmi států shodovat. Neznamena to, že by byla něco méně, ani že by byla chápána jako nad státy. Soud ve svém poradním posudku konstatuje, že OSN, jako mezinárodní organizace, má způsobilost k právům a povinnostem dle mezinárodního práva, stejně tak k podání mezinárodních žalob k výkonu vlastních práv a k jejich udržení.²³ Soud v tomto poradním posudku nejdříve zkoumal, zda právní subjektivita nevyplývá přímo ze znění Charty OSN, kde dozal, že nikoli. Soud konstatoval, že právní subjekt v jakémkoli právním řádu není nezbytně shodný ve své povaze nebo v rozsahu svých práv, a že napříč historií byl vývoj mezinárodního práva ovlivňován požadavky mezinárodního života. Soud dále uvedl, že progresivní nárůst společných aktivit států už dříve vyvolal jednání subjektů odlišných od států. Se vznikem OSN, jehož poslání a principy jsou stanoveny v Chartě OSN, je zřejmé, že k dosažení jejích cílů je nezbytné, aby taková organizace měla atributy mezinárodněprávní subjektivity.²⁴ Anna Meijknecht se ve své knize *Towards International Personality* uvádí, že výše uvedený posudek rozlišuje mezi tím být subjektem mezinárodního práva a mít způsobilost k uplatňování mezinárodních práv, a povinnosti dodržovat mezinárodní právo, když každý subjekt má plnou mezinárodněprávní způsobilost, nikoli však každý subjekt s mezinárodněprávní způsobilostí má plnou mezinárodněprávní subjektivitu. Mezinárodněprávní způsobilost je spojena zejména s vnitřními znaky subjektu v rámci

22 Jako příklad lze uvést Švýcarsko, které se v případě OSN stalo členským státem OSN až 10. září 2002.

23 Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-BI.pdf> [online dne 23. 8. 2016].

24 Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-BI.pdf> [online dne 15. 2. 2017].

mezinárodního práva, kde se jedná o subjekt, jehož status v mezinárodním právu je nejasný, ale jehož existence na mezinárodním poli je prostým faktem. Rozlišuje tak mezi pojmy mezinárodněprávní subjektivity (subjectivity), mezinárodněprávní osobnosti (personality) a mezinárodněprávní způsobilosti (capacity).²⁵

Ve světle tohoto posudku, Mezinárodní soudní dvůr považoval, za zřejmý úmysl států, vytvářet mezinárodní organizace s prvky mezinárodněprávní subjektivity. Úmysl nemusí být explicitně vyjádřený, postačí nepřímé vyjádření na základě vtělených práv a funkcí dané organizace a k vykonávané a uznávané praxi. Ačkoli mezinárodní organizace vládní mají zcela odlišný charakter od mezinárodních organizací nevládních, uvedený posudek může být vodítkem k budoucímu přístupu ke konceptu právní subjektivity jako faktického stavu, spíše než dedukce právní doktríny mezinárodního práva. V Oppenheim's International Law, v souladu s přístupem Mezinárodního soudního dvora, bylo uvedeno, že *pokud subjekty odlišné od států jsou přímými nositeli práv, povinností a síly v mezinárodním právu, může na ně být nahlíženo, jako na subjekty mezinárodního práva.*

Vhodnou metodou k určení právní subjektivity je zhodnocení, jakým rozsahem práv, povinností a síly daná organizace ve skutečnosti disponuje. Právní subjektivita takového subjektu odpovídá kombinaci identifikovaných právních vztahů. Pozitivističtí autoři považují uznání způsobilosti subjektu k výkonu práv a povinností v mezinárodním právu veřejném za jedno ze samostatných kritérií pro určení mezinárodněprávní subjektivity subjektu, které leží vedle samotného faktického výkonu těchto práv. Tedy, že nestačí pouze uznání mezinárodněprávní subjektivity státy, ale je třeba samotný faktický výkon takových práv, jako druhé kritérium.²⁶ Pokud subjekt vykonává práva a povinnosti v oblastech, které předpokládají výkon práv a povinností, které mohou vykonávat pouze subjekty mezinárodního práva veřejného, a to v interakci se státy, jedná se o implicitní souhlas s mezinárodně právní subjektivitou daného subjektu.

1.2.1. Mezinárodněprávní subjektivita a odpovědnost mezinárodních organizací

V roce 1963 Komise OSN pro mezinárodní právo vytvořila subkomisi k tématu odpovědnosti států a mezinárodních organizací. Ačkoli bylo řečeno, že téma odpovědnosti

25 Meijknecht A., *Towards International Personality: The Position of Minorities and Indigenous Peoples in International Law* s. 23 -35.

26 LINDBLOM A. K., *Non-Governmental Organisations in International Law*, s. 87 – 88.

mezinárodních organizací si zaslouží pozornost, otázka odpovědnosti odlišných subjektů mezinárodního práva, jako jsou mezinárodní organizace, měla být ponechána stranou.

Komise OSN pro mezinárodní právo byla konfrontována otázkou mezinárodněprávní subjektivity mezinárodních organizací po skončení druhého čtení návrhu článku k odpovědnosti státu za mezinárodně protiprávní jednání, kde bylo komisi rezolucí Valného shromáždění OSN č. 56/82 z 12. prosince 2001 doporučeno, aby se zabývala též právní subjektivitou mezinárodních vládních organizací.²⁷

Otázka právní subjektivity mezinárodních organizací, respektive schopnost žalovat a být žalována před vnitrostátními soudy, byla například řešena před belgickým vnitrostátním soudem, v případě Evropské školy v Mol v. Hermans-Jacobs a Heuvelmans-Van Iersel ve věci nezaplaceného školného. Soud zkoumal aktivní legitimaci evropské školy k podání žaloby, což bylo dáno přímo aplikovatelnými mezinárodními smlouvami, a soud tak projednávání žaloby neodmítnul.

O mnoho složitěji se jeví žaloba mezinárodní vládní organizace, kde stát, ve kterém se organizace domáhá svého práva, není členem takové organizace. Nejcitovanějším rozhodnutím v těchto případech bylo rozhodnutí sněmovny lordů ve Velké Británii při projednávání kauzy Arabského měnového fondu v. Hashim, týkající se podvodů generálního ředitele. Žaloba též nebyla odmítnuta, a to z důvodu, že soud uznal právní subjektivitu subjektů vytvořených podle práva cizích států.²⁸

1.2.2. Evropská unie

K subjektivitě mezinárodních organizací se vyjádřil i Evropský soudní dvůr v rozsudku 6/64 Costa, kde vyslovil právní názor, že *„Založením Společenství na neomezenou dobu, které má vlastní orgány, právní subjektivitu, způsobilost k právním úkonům, způsobilost k mezinárodně právnímu zastoupení a zvláště skutečné pravomoci vyplývající z omezení svrchovaných pravomocí nebo jejich přenosu ze států na Společenství, tyto státy omezily, byť jen v určitých oblastech, svá suverénní práva, a vytvořily tak soubor práva použitelného na své státní příslušníky i na sebe samotné.“*²⁹ a dále ve věci 22/70 AETR,

27 Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/CN.4/532 [online dne 15. 2. 2017].

28 REINICH A., International Organizations Before National Courts, s. 175 – 177.

29 Dostupné z: https://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0006-1964-200406979-05_05.html [online dne 19.3.2016].

kde Evropský soudní dvůr uvádí, že „*toto ustanovení, které bylo zařazeno na začátek šesté části Smlouvy věnované „ustanovením obecným a závěrečným“*“, znamená, že ve vnějších vztazích má Společenství způsobilost k navazování smluvních vztahů s třetími státy pro celou oblast cílů definovaných v první části Smlouvy, kterou šestá část doplňuje. Za účelem určení, zda Společenství má v určitém případě pravomoc k uzavírání mezinárodních dohod, je třeba vzít v úvahu systém Smlouvy i její podstatná ustanovení.³⁰

Článek 229 Smlouvy o založení Evropského hospodářského společenství³¹ (čl. 220 SFEU³²) uváděl, že „Komise naváže veškerou účelnou spolupráci s Organizací spojených národů a jejími odbornými organizacemi a GATT a stejně tak bude udržovat vhodné vztahy se všemi mezinárodními organizacemi.“ Proto při přistoupení Evropského společenství k OSN, formou pozorovatelského statusu, který ji byl přidělen rezolucí Valného shromáždění v roce 1974, rozhodl následně 14. září 1975 Coreper II o způsobu zastupování Evropského společenství před OSN, a to tak, že Evropská komise bude vystupovat za všechny státy v oblastech, které patří do výlučné pravomoci společenství.³³ Avšak nemůže zde uplatnit hlasovací práva, jelikož není plnoprávným členem OSN, kde jsou plnoprávními členy pouze státy.

V případě, že je mezinárodní organizace plnoprávným členem jiné mezinárodní organizace, vyplývají z jejího členství 3 možnosti výkonu hlasovacích práv, a to na místo členských států, spolu se členskými státy podle svých pravomocí (alternativní hlasování), či vedle jednotlivých států hlasujících jako samostatné subjekty. Mohou tedy hlasovat i proti sobě navzájem.³⁴

30 Dostupné z: http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0022-1970-200406986-06_00.html [online dne 19.3.2016].

31 Dostupné z: http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_1_kurucu_antlasmalar/1957_treaty_establishing_eec.pdf [online dne 21. 3. 2017, čl. 229].

32 Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=cs> čl. 220 [online dne 21.3.2017].

33 Čl. 6 Commission Staff Working Paper – Community participation in United Nations organs and conferences, Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/4407/1/4407.pdf> [online dne 19.3.2016].

34 SVOBODA P., Právo vnějších vztahů, s. 92.

1.2.2.1. Evropská banka pro obnovu a rozvoj

Členy Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD) jsou vedle států i Evropská unie a Evropská investiční banka, tedy mezinárodní vládní organizace. EBRD na svých oficiálních webových stránkách uvádí odlišnosti od dalších mezinárodních finančních institucí (IFIs). Její hlavní odlišnost spočívá v poslání, kterým je asistence rozvojovým zemím k přechodu do tržně orientovaných ekonomik. EBRD v porovnání s dalšími IFIs se specializuje na spolupráci se soukromou i veřejnou sférou, a to v rozsahu finančních nástrojů, které je banka schopná poskytnout.³⁵

IFIs jsou finanční instituce, které byly založeny více než jedním státem. Vlastníci nebo podílníci (akcionáři) jsou obvykle národní vlády, ačkoli jiné mezinárodní instituce a jiné organizace příležitostně též figurují jako podílníci. I přes toto podílnictví jiných organizací mohou být v zásadě počítány za mezinárodní vládní organizace. Nejvýznamnější IFIs jsou vytvářeny mnoha státy, avšak i dvoustranné finanční instituce (vytvořené dvěma zeměmi) existují a jsou technicky IFIs. Mnoho z nich jsou mnohostranné rozvojové banky (MDB). Mnohostranná rozvojová banka je institucí vytvořenou skupinou států, která poskytuje finanční a profesionální rady k rozvoji. MDBs mají rozsáhlou členskou základnu od rozvinutých dárcovských států až po rozvojové státy, jež jsou příjemci půjček. Evropská banka pro obnovu a rozvoj je též definována jako MDB.^{36,37}

1.2.3. Mezinárodní organizace jako mezinárodní sdružení

Není vyloučeno se setkat s mezinárodní vládní organizací bez právní subjektivity. Těmto mezinárodním organizacím by více příslušel název sdružení. Za jedno z takovýchto

35 Dostupné z: <http://www.ebrd.com/pages/about/faq.shtml> [online dne 26. 8. 2014].

36 Dostupné z: <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/International+Financial+Institutions> [online dne 27. 8. 2014].

37 EBRD dosahuje vysokého stabilního ratingu, na rozdíl například od Evropské investiční banky, která ačkoli dosahovala stejného ratingu AAA, její výhled byl v roce 2012 uváděn jako negativní. V současné době je uváděn rating EIB i EBRD na stupni AAA. Ačkoli je kapitál EIB desetkrát větší než kapitál EBRD, v hodnocení SCAP dosahuje EBRD ratingu aaa, na rozdíl od EIB, která dosahuje „pouze“ ratingu aa+. Tento rating značí „Stand Alone Credit Profile“, tedy jak by se se svými závazky dokázala společnost vypořádat v případě, že by ji nebyla poskytnuta pomoc jejích členů. Vysoký rating dopomáhá MDBs k levným půjčkám. Ty poté mohou za mírně vyšší úrok poskytovat rozvojovým státům, které by na levné půjčky s delší dobou splatnosti jinak nedosáhly. Z rozdílové marže financuje EBRD svou činnost a navyšuje svůj kapitál (Dostupné z: <http://www.ebrd.com/downloads/capital/moodys-press-release.pdf> a <http://www.riskcontrollimited.com/wp-content/uploads/2016/07/Multilateral-Development-Bank-Ratings-and-Preferred-Creditor-Status.pdf> [vše online dne 21. 3. 2017]).

sdružení lze považovat sdružení G8, které sdružuje 7 nejvyspělejších ekonomik světa a Rusko, ačkoli v dnešní době má Rusko pozastavené členství. Síla toho sdružení byla prokázána například v kosovské otázce, kde finální návrh dohody ohledně vyřešení konfliktu v Kosovu (navržený sdružením G8) akceptoval jak západ, tak Slobodan Milošević.³⁸ K otázce spolupráce mezi organizacemi na kosovském příkladu uvedl Albrecht Schnabel, který v Kosovu spolupracoval s Kontaktní skupinou, Evropskou unií, NATO, OBSE, OSN (UNMIK) i G8, že mezinárodní spolupráce se zdá být slabá v době prevence vzniku konfliktu, avšak ještě horší je v průběhu konfliktu samém. Je ale neopomenutelná a významně přínosná po skončení konfliktu samotného.³⁹ V období postkonfliktním se uplatňuje úspěšně i řada mezinárodních nevládních organizací, které mohou být přínosné nejen z důvodu své nezávislé činnosti, ale i díky své politické indiferentnosti, kde nově se vytvářející či obnovující státní orgány vnímají vyšší důvěru u neziskových organizací než u mezinárodních vládních organizací s obdobným účelem.

1.3. Mezinárodní nevládní organizace

Mezinárodní nevládní organizace nemají závaznou definici, která tak v řadě dokumentů osciluje ve velice širokém pásmu od definic restriktivních, až po definice zcela neurčité. Restriktivní definice uvádí, že se jedná o mezinárodní soukromé organizace, které na základě Charty OSN, případně dalších úmluv mohou vést konzultace s mezinárodními organizacemi vládními.⁴⁰ Max Planckova Encyklopedie mezinárodního práva veřejného definuje nevládní organizace, jako organizace nezaložené vládou nebo mezivládní dohodou, které jsou schopny hrát roli v mezinárodních vztazích, na základě vlastní činnosti a ve které její členové mají nezávislá hlasovací práva.⁴¹ Český slovník mezinárodního práva a politiky definuje Mezinárodní nevládní organizace jako organizace, *jejichž členy nejsou státy, ale sdružení fyzických a právnických osob, národních nebo i mezinárodních společností, jejichž posláním je spolupráce, koordinace činnosti, konzultace a hájení*

38 Dostupné z: http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/Studien_zu_ZS-5.pdf [online dne 15. 2. 2017]. SPILLMANN R. K., KRAUSE J., *Kosovo: Lessons Learned for International Cooperative Security* s. 50 – 56.

39 Dostupné z: http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/Studien_zu_ZS-5.pdf [online dne 20. 2. 2017]. SPILLMANN R. K., KRAUSE J., *Kosovo: Lessons Learned for International Cooperative Security* s. 16 – 36.

40 CORNU G. *Vocabulaire juridique* s. 604.

41 BERNHARDT, Rudolf a Peter MACALISTER-SMITH. *Encyclopedia of public international law* s. 612.

*společných šířeji či úžeji specifikovaných zájmů, a.. že nejsou subjekty mezinárodního práva veřejného.*⁴² Encyklopedie UNIVERSALIS mezinárodní nevládní organizace definuje jako skupinu fyzických nebo právnických osob rozdílných národností, které se sdružují za účelem sledování společného cíle například sportovního, sociálního ekologického a humanitárního s tím, že ačkoli nemají mezinárodněprávní subjektivitu, přesto mohou mít velký vliv v mezinárodním životě, a to na základě přímého či nepřímého tlaku na státy a mezivládní organizace, prostřednictvím veřejného mínění.⁴³ G. D. H. Cole přesně před 100 lety, v roce 1920, definoval nevládní organizaci jako skupinu jednotlivců organizovaných z nesčetného množství důvodů, které se zabývají lidskou představivostí a touhou.⁴⁴ Další zdroje označují nevládní organizace za heterogenní skupinu organizací, působících v odlišných oblastech, mezi které se může řadit část sektoru občanské společnosti, dobrovolnického sektoru, sociálních hnutí a určité skupiny nestátních aktérů.⁴⁵ To, zda se jedná o organizaci mezinárodní či vnitrostátní se stanoví dle jejího působení či členské základny, ale nic to nemění na jejím poslání a činnosti.⁴⁶

Oddělení veřejných informací OSN definovalo v roce 2001 *nevládní organizace jako neprofitující skupinu občanů založenou na dobrovolnosti, která je organizovaná na lokální, národní či mezinárodní úrovni. K činnosti nevládních organizací uvedlo, že se orientují na zvláštní úkoly a jsou řízeny lidmi se stejným zájmem, že mohou vykonávat nejrůznější služby a funkce, včetně funkcí humanitárních, artikuluje zájmy občanů, vůči vládám, monitorují politiku a podporují politickou participaci na místní úrovni, provádějí analýzy a expertízy, fungují jako systém včasného varování a pomáhají implementovat mezinárodní dohody.*⁴⁷

42 POTOČNÝ M., REGNER V., URBAN J. a kolektiv, *Slovník mezinárodního práva a politiky*, s. 165.

43 Encyclopædia universalis, svazek č. 12, s. 480.

44 CHARNOVITZ S., *Two Centuries of Participation: NGOs and International Governance*, s. 185.

45 Dostupné z: <http://www.ngo.in/types-of-ngos.html> [online dne 7. 1. 2017].

46 Občanská společnost a organizace samotné se považují a cítí být hybateli pokroku v oblastech lidskoprávních a sociálních. Jiné skupiny považují nevládní organizace jako možný nástroj k seskupení nejširších vrstev podporujících slabší subjekty na různých úrovních, které mohou mít podobu etatickou, ale mohou na stát působit i silně erozivně. Vždy záleží na okolnostech, za jakých organizace vznikly, v čí prospěch, kým a kde byly založeny.

47 WAISOVÁ Š., *Mezinárodní organizace a režimy ve Středovýchodní Evropě*, s. 91.

Tato definice nereflektuje současný stav, jelikož členy nevládních organizací mohou být i cizinci, osoby bez státní příslušnosti či právnické osoby. Z obecného pohledu k implementaci mezinárodních dohod nejsou subjekty soukromého práva adresátem mezinárodních smluv, a tedy nejsou osobami, které by byly povinovány k implementaci mezinárodních dohod. K implementaci jsou povinovány státy, státní organizace, případně mezinárodní organizace vládní.

Dle Kamminga je snazší definovat, co nevládní organizace nejsou, než co nevládní organizace jsou. Nevládní organizace jsou soukromými subjekty, a jako takové nejsou založeny nebo kontrolovány státem, což odlišuje nevládní organizace od mezivládních organizací. Nevládní organizace se dle Kamminga nesnaží odstranit vládu silou, čímž se odlišují od liberálních hnutí a ozbrojených skupin. Pokud nevládní organizace mají v úmyslu změnit politické směřování a priority, nesnaží se o získání politické moci pro sebe, což je odlišuje od politických stran. Pokud nevládní organizace získávají finanční prostředky fundraisingem nebo obchodováním, nečiní tak za účelem zisku, což je odlišuje od obchodních společností. Pokud nevládní organizace přistoupí k neposlušnosti, postupuje tak v mezích zákona, což je odlišuje od zločineckých organizací.⁴⁸

Jako jednu z možných výjimek lze chápat Mezinárodní výbor Červeného kříže, který je v Ženevské úmluvě o zlepšení osudu raněných a nemocných příslušníků ozbrojených sil v poli ze dne 12. 8. 1949 vyzýván a žádán k implementaci a činnosti na základě úmluvy. Např. čl. 23 věta třetí uvádí, že: *Ochranné mocnosti a Mezinárodní komitét Červeného kříže se vybízejí, aby byly nápomocny při zřízení a uznání těchto nemocničních oblastí a míst.* Nadto čl. 9 úmluvy s názvem Činnost Mezinárodního komitétu Červeného kříže, uvádí, že: *Ustanovení této úmluvy nejsou na překážku lidumilné činnosti, kterou by se souhlasem zúčastněných stran v konfliktu rozvinul Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jakákoli jiná nestranná lidumilná organizace na ochranu raněných a nemocných, jakož i členů zdravotnického a duchovního personálu a za tím účelem, aby jim byla poskytnuta pomoc.*⁴⁹

Mezinárodní nevládní organizace nejčastěji pocházejí ze zemí severu (zemí rozvinutých) a zastupují zájmy zemí jihu (zemí rozvojových). Tyto organizace představují zejména

48 KAMMINGA M. T. (editor Philip Alston), *Non-State Actors and Human Rights*, s. 96.

49 Vyhláška MZV č. 65/1954 Sb.

liberalistické hodnoty, typické pro země severu, které se snaží prosazovat v zemích jihu. Lidská práva a svobody prosazují vůči vládám nebo režimům, které nejsou v souladu s jejich přesvědčením a kde mohou podporovat a podněcovat i revoluční podhoubí. Proto některé státy začaly omezovat vliv nevládních organizací, a to zejména těm mezinárodním nevládním organizacím, založeným v třetím státu.

Moderní mezinárodní nevládní organizace v počátku fungovaly na bázi abolicionistické, kde se svým jednáním pokoušely vytvářet tlak na rušení legislativy, která byla v nesouladu s jejich přesvědčením. Jako jedno z nejviditelnějších abolicionistických hnutí lze uvést hnutí proti otroctví. Činnost nevládních organizací se později rozvinula ve dvě relativně nezávislé, ale zároveň silně provázané oblasti. Jednou z nich bylo získání veřejného mínění pro specifický cíl solidarity s ohroženou skupinou proti skupině, která ohrožuje, tedy fragmentaci na boj dobra se zlem. Druhou oblastí bylo vhodné zachycení solidarity do právně závazného normativního textu, a to jejich prosazováním z pozic konzultačních či lobbistických, nikoli snahou politickou, tedy kandidovat a být volen. Tyto organizace nepracují pouze ve snaze aktivizovat sympatizanty ohrožené skupiny, ale pracují i s další skupinou osob, které je skupina ohrožených indiferentní, ale která nesympatizuje se skupinou ohrožující. Tuto dichotomii, dichotomii dobra a zla rozvíjí sociolog Emile Durkheim, který tuto situaci přirovnává k reálnému životu, kdy lidé stále operují s otázkou, co je vhodné učinit a čemu se pro změnu vyhnout.⁵⁰

1.3.1. Mezinárodněprávní subjektivita mezinárodních nevládních organizací

Mezinárodní nevládní organizace ze své soukromoprávní povahy nejsou nositeli mezinárodněprávní subjektivity, která je tradičně vyhrazena státům a mezinárodním vládním organizacím. Tento názor sdílí např. Steve Charnovitz, jak bude zmíněno v práci dále. Opozitní názor lze shledat v knize Stephana Hobese,⁵¹ ve které uvádí, že na základě role nevládních organizací dochází k jedinému logickému závěru, a to že mezinárodní nevládní organizace mají subjektivitu, která dosahuje, alespoň ve své části, subjektivity mezinárodních organizací vládních.⁵²

50 HEINS V., *Nongovernmental Organizations in International Society Struggles over Recognition*, s. 69.

51 *Global Challenges to Statehood: The Increasingly Important Role of Nongovernmental Organizations*.

52 NOORTMANN M., REINISCH A., RYNGAERT C., *Non-State Actors in International Law* s. 209 – 210.

Můžeme se však setkat s několika nevládními organizacemi, které jsou považovány za subjekty sui generis s mezinárodněprávní subjektivitou, a to i přesto, že nejsou územním suverénem ani mezinárodní organizací založenou na dohodě států.

Tyto subjekty sui generis jsou zřetelným důkazem, prokazujícím, že pokud státy uznají za vhodné, mohou relativně jakémukoli subjektu propůjčit mezinárodněprávní subjektivitu, relativně trvalého charakteru. Ta může být společenstvím států přestána být uznávána v případě, že organizace přestane plnit účel, pro který ji byla mezinárodněprávní subjektivita přiznána.

Avšak postavení nevládních organizací, ať již de lege lata či de lege ferenda, je silně spjato se soudobou obecnou debatou o státní suverenitě ve vztahu k narůstající světové globalizaci, což je z právního pohledu otázkou statusu, důvěryhodnosti a legality. Někteří politologové tvrdí, že z pohledu politologického by mezinárodněprávní subjektivita nevládních organizací vedla k férovějšímu uspořádání světa.⁵³

1.3.1.1. Potřeba mezinárodněprávní subjektivity nevládních organizací

Ačkoli bylo jedním ze záměrů v této práci namodelovat, za jakých okolností by mohla získat (mezinárodní) nevládní organizace mezinárodněprávní subjektivitu, či definovat, jaké jsou podstatné atributy organizací, které jsou nadány mezinárodněprávní subjektivitou, při shromažďování podkladů k této práci vykryštovala i nová problematika spjatá s mezinárodněprávní subjektivitou, například zda je mezinárodněprávní subjektivita pro nevládní organizace vůbec potřebná, vhodná, účelná, či chtěná, respektive zda by se nemělo namísto rozšiřování množiny subjektů, které mohou mít prvky mezinárodněprávní subjektivity, změnit pojetí mezinárodněprávní subjektivity, kde by měly nevládní organizace své institucionalizované místo. V některých případech by státy mezinárodněprávní subjektivitu určitých nevládních organizací uvítaly, zatímco dané organizace se jejich pojetí, jako organizací s mezinárodněprávní subjektivitou brání, stejně tak, jako v případě nadnárodních korporací. Vznikají zde další úvahy, a to zejména, zda by takové organizace neztratily část své identity, zda by se nestaly přímým nástrojem politiky či zda by pod hrozbou odebrání jejich postavení neustupovaly ze svých ideálů. Tedy zda

53 BEN-ARI R.H., The Normative Position of Interational Non-Governmental Organization under International Law s. 18 – 19.

by nedošlo k narušení úloh států, které mají činit kompromisní řešení a snahou nevládních organizací, aby normotvorba byla přijímána bez kompromisu.

Někteří zahraniční autoři se touto otázkou již zabývali a považují koncept mezinárodně právní subjektivity nevládních organizací za spíše limitující, než usnadňující porozumět jejich roli.⁵⁴

1.3.2. Úmluva o uznání právní subjektivity mezinárodních nevládních organizací

Dne 24. dubna 1986 vznikla na půdě Rady Evropy Úmluva o uznání právní subjektivity mezinárodních nevládních organizací. Úmluva byla ratifikována k jejímu 21. výročí jedenácti členy Rady Evropy, a to Rakouskem, Belgií, Kyprem, Francií, Řeckem, Portugalskem, Slovinskem, Makedonií, Velkou Británií, Švýcarskem a naposledy přistoupiťším Nizozemím v roce 2007. Ačkoli je úmluva otevřena i pro nečlenské státy Rady Evropy, a to i pro státy neevropské, žádný neevropský stát k této úmluvě dosud nepřistoupil. Švýcarsko, Velká Británie, Řecko a Belgie patřily mezi první čtyři signatáře úmluvy, pro které vstoupila v účinnost úmluva již dne 1. ledna 1991.

Samotná úmluva ve svém úvodu uvádí, že vzhledem k tomu, že mezinárodní nevládní organizace obstarávají hodnotnou činnost pro mezinárodní společenství (zejména v oblastech vědeckých, kulturních, charitativních a vzdělávacích) a zároveň přispívají k dosažení cílů a principů Charty OSN a statutu Rady Evropy, přeje si, aby došlo k nastavení pravidel k uznání právní subjektivity těchto organizací, a tím usnadnění jejich aktivit na evropském území.

Členské státy úmluvy jsou vzájemně povinny uznat právní subjektivitu mezinárodní nevládní organizace na jejím území, pokud se bude jednat o nadaci, asociaci nebo jinou soukromou instituci, která je založena za neziskovým účelem mezinárodního charakteru. A to na základě právní úpravy členského státu úmluvy, vykonávající svou činnost nejméně ve dvou státech, které nemusejí být členské, mající své sídlo na území členského státu a své řízení na území tohoto nebo jiného členského státu úmluvy.

Členské státy mohou omezit aplikaci této úmluvy, pokud by ohrozila vztahy mezi státy či ohrozila udržení míru a bezpečnosti a také pokud například dojde k ohrožení národní

54 NORTMANN M., REINISCH A., RYNGAERT C., Non-State Actors in International Law s. 206 – 207.

bezpečnosti, zdraví a dalších práv a svobod, čímž je aplikace úmluvy do jisté míry oslabena.⁵⁵

1.3.3. Základní principy statusu nevládních organizací v Evropě

Základní principy statusu nevládních organizací byly schválené účastníky mnohostranné konference pořádané Radou Evropy dne 5. července 2002. Mezi základní principy nevládních organizací bylo v čl. 15 zařazeno právo jakékoli osoby, ať fyzické či právnické, příslušné národnosti nebo národnosti cizí nebo skupině takových osob právo svobodného založení nevládní organizace. V čl. 26 se stanovuje, že v případě, že se založením nevládní organizace není spojen vznik její právní subjektivity, pravidla k získání právní subjektivity musí být objektivní a nesmí podléhat diskreci příslušného orgánu.

V připojeném vysvětlujícím memorandu je dále uvedeno, že právo sdružování stanovené v čl. 11 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod přispělo k rozkvětu nevládních organizací v členských státech úmluvy, kde k roku 2002 byl jejich počet odhadován na dva až tři milióny.⁵⁶

1.3.4. Doporučení Rady Evropy ke statusu nevládních organizací v Evropě

V roce 2003 Rada Evropy provedla výzkum ve členských státech ve vztahu kompatibility základních principů svobody sdružování s národní legislativou ve členských státech. S výsledky výzkumu byly státy seznámeny zprávou generálního tajemníka v říjnu 2005. V prosinci 2005 Výbor ministrů Rady Evropy rozhodl o vytvoření expertní skupiny k právnímu statusu nevládních organizací (CJ-S-ONG) pod dohledem Evropského výboru pro právní spolupráci (CDCJ). Expertní skupina měla za úkol přípravu draftu doporučení, který bude vycházet jak z dokumentu základních principů, tak ze zprávy generálního tajemníka. Dne 1. března 2007 Evropský výbor pro právní spolupráci schválil draft doporučení ke statusu nevládních organizací v Evropě a dne 10. října 2007 znění

55 Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007a442> [online dne 24. 4. 2017].

56 Dostupné z: <http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8082> [online dne 24. 4. 2018].

doporučení schválila Rada Evropy. Toto doporučení v zásadě kopíruje a svým obsahem doplňuje Základní principy statusu nevládních organizací v Evropě.⁵⁷

1.3.5. Mezinárodní nevládní organizace jako Amicus Curiae

Spojení Amicus Curiae lze přeložit jako přítel soudu. Výraz amicus označoval přítele již v době starověkého Říma. Výraz curio, vznikl složením slov co a viria, tedy sbor mužů. Používalo se též pro označení radnice a později budovy senátu. V současnosti je výraz curia nejčastěji překládán jako soud.⁵⁸

Současná právní literatura definuje Amicus Curiae jako subjekt, který se profiluje v určité oblasti zájmu a který podává svá vyjádření a účastní se jednáních, ve kterých není stranou sporu. V případě podání vyjádření je obvyklé, že soud uděluje souhlas se zařazením vyjádření do spisu. V případě účasti na jednání bývá pravidlem, že s účastí Amicus Curiae dává souhlas strana, v jejíž prospěch Amicus Curiae jedná.⁵⁹ Výhodou účasti jako Amicus Curiae je zejména menší časová a finanční náročnost. Rozhodnutí pro Amicus Curiae není závazné a může plédovat v obdobných sporech stejnou argumentací. Na rozdíl od svědků, nejsou omezeny pouhou materií jim položených otázek. Stát se Amicus Curiae je jednoznačně jednodušším způsobem účasti na sporu, než být jednou ze stran, či vedlejším účastníkem, jelikož by musel prokazovat osobní zájem v uvedené věci. Jako Amicus Curiae však není pánem sporu, nejsou mu zasílány dokumenty týkající se sporu a nemá nárok na náhradu nákladů vzniknuvších během řízení. Avšak Amicus Curiae bývá jediným způsobem možnosti účasti nevládních organizací na mnoha mezinárodních kauzách.⁶⁰

1.4. Mezinárodní organizace smíšené

1.4.1. Definice smíšených organizací

Existuje několik definic smíšených organizací (hybridních). Jedna z definic takovou organizaci charakterizuje jako subjekt, ve kterém jsou zastoupeny státy a mezinárodní vládní organizace na straně jedné a subjekty nevládní na straně druhé. Další z definic

57 Legal status of non-governmental organisations in Europe, Recommendation CM/REC (2007) 14 and explanatory memorandum ISBN: 978-92-871-6524-4, Dostupné z: <https://rm.coe.int/16807096b7> [online dne 5. 2. 2017].

58 BARTOŠEK M., Encyklopedie římského práva, s. 40 a s. 82.

59 Dostupné z: <https://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=2400> [online dne 7. 6. 2018].

60 SHELTON D., The Participation of Nongovernmental Organizations in International Judicial Proceedings, s. 611 – 613. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2204133> [online dne 8. 6. 2018].

charakterizuje tento typ organizace jako subjekt, který není ani nevládní organizací, ani organizací vládní. Další z definic mezinárodní organizace smíšené charakterizuje jako organizace, které zahrnují členství států, reprezentovaných vládou a/nebo vládními institucemi a nadnárodními subjekty, které mohou být z jedné země a/nebo mezinárodními nevládními organizacemi. Dalším znakem smíšené organizace je, že oba typy členů mají plná hlasovací práva v nejvyšším orgánu organizace. Avšak výše finančních příspěvků podmíněna hrazením ve stejné výši není. Oproti tomu Clive Archer považuje hybridní organizace za organizace mezinárodní nevládní.

Byla zaznamenána i řada pochybení, jelikož několik organizací bylo schopno získat konzultativní status nevládní organizace u Hospodářské a sociální rady OSN, a zároveň status pozorovatele mezi vládními organizacemi. Jednalo se například o Mezinárodní svaz ochrany přírody (IUCN), který byl v roce 1998 zaregistrován u Hospodářské a sociální rady OSN se statutem NGO. Ze seznamu byl odstraněn v roce 1999, když mu byl na konci roku udělen valným shromážděním status pozorovatele, z důvodu, že se jednalo o mezivládní subjekt. Status IUCN byl specifický již pro své složení, kdy se mezi 1.399 členských subjektů řadilo vedle států (90) a vládních agentur (118) také organizace domorodého obyvatelstva (23), mezinárodní nevládní organizace (105) a nevládní organizace (1011). Zbylé subjekty (52) tvořily subjekty přidružené. Na rozdíl od Mezinárodního výboru Červeného kříže (který má uzavřenou sídelní dohodu se Švýcarskem).⁶¹

Existuje i velké množství mezinárodních ekonomických organizací, jež jsou hybridními organizacemi. Některé státy se angažují v komerčních aktivitách, které jiné státy již přenechaly soukromým společnostem, například Mezinárodní komora lodní přepravy nebo Mezinárodní letecká přepravní asociace.⁶² Obě tyto organizace mají konzultativní status u Hospodářské a sociální rady OSN. Mezinárodní letecká přepravní asociace již od roku 1949 a Mezinárodní komora lodní přepravy od roku 1971.⁶³ Tyto organizace mají za členy státem vlastněné a řízené společnosti, mezi které se například až do roku 2013 řadila i

61 KAMMINGA M. T. (editor Philip Alston), *Non-State Actors and Human Rights*, s. 99.

62 WILLETTS P., *Non-Governmental Organizations in World Politics, The construction of global governance*, s. 72 – 73.

63 Dostupné z: <http://csonet.org/content/documents/E-2014-INF-5%20Issued.pdf> [online dne 20. 2. 2017].

Česká republika, která prodala rozhodující podíl akcií Československých aerolinií Korean Air.⁶⁴

Mezi nejvýznamnější smíšené organizace se řadí Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce a Mezinárodní organizaci práce. Někteří autoři mezi tyto subjekty řadí například i sportovní asociace jako FIFA a UEFA.

1.5. Nadnárodní korporace

Nadnárodní korporace, též nazývané jako multinacionální či transnacionální korporace, jsou společnosti, které vykonávají soustavnou činnost na více než jednom státním území. Nadnárodní korporace nemají žádnou závaznou definici. Pro potřeby této práce tedy budou definovány jako podnikatelské subjekty, mající sídlo v jednom státu a alespoň v dalších dvou státech obrat v minimální výši 10 procent. Nadnárodní korporace jsou fenoménem moderní doby. Relativně moderní korporace se objevily již na počátku novověku. Politologové lavírují nad zařazením nadnárodních korporací do mezinárodních kooperativních institucí, avšak neopomenou nadnárodní kooperace vždy zmínit. Nadnárodní korporace jsou zakládány zejména za účelem zisku, avšak mohou být založeny i za jiným účelem. Pokud by tento účel byl neziskový, daná nadnárodní korporace by mohla být svojí funkcionalitou zařazena mezi mezinárodní nevládní organizace, i přes její v zásadě obchodní formu. Hlavními cíli nadnárodních korporací však bývá zisk, což je v zásadě odlišuje od nevládních organizací.⁶⁵

1.5.1. Vznik korporací

Korporace vznikaly v období renesance jako panovníkem udělovaná privilegia. Po pádu Římské říše (v době feudalismu) bylo feudální vlastnictví půdy rozštěpené na malá území ovládaná šlechtici. Ti půdu propůjčovali vazalům za jejich poslušnost. Tato území byla relativně soběstačná a feudálové nebyli tlačeni k žádnému rozvoji obchodu a směny. Ve 13. století začaly vznikat větrné a vodní mlýny, což vedlo k vyšší produktivitě a produkci a k oživení obchodování. Centrem obchodu a výroby se stala města, která byla na šlechtě relativně nezávislá. Šlechta, aby neztrácela svůj vliv, se pokoušela různými daněmi trhy regulovat, ale její snaha nebyla efektivní. Zatímco města vzkvétala, rozšiřovala se a rostla

64 Dostupné z: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/ceska-republika/68337-podepsano-polovinu-csa-koupila-korean-air-za-67-5-milionu-po-20-letech-prodano-co-se-zmeni/> [online dne 20. 2. 2017].

65 GHERTMAN M., Nadnárodní společnosti, s. 38.

nová vzdělaná a bohatá třída městské buržoazie (vydělávajících na zahraničních trzích), šlechta ztrácela finanční stabilitu a půdu, na kterou byla její obživa vázána a těžko se adaptovala na nové podmínky.⁶⁶ Začala tedy hledat způsob, jak se do toho moderního obchodování zapojit, jak investovat ve vši diskrétnosti, nejlépe anonymně, s omezenou odpovědností a bez hlubších znalostí. Buržoazie se snažila najít způsob, jakým využít svůj kapitál, růstový potenciál a své obchodní dovednosti a kontakty. To vedlo ke vzniku prvních komanditních společností ve Florencii. Florencie byla příhodným místem v rámci své polohy a uznávané měny – zlatého florinu.⁶⁷

Ani šlechta, ani panovník mnohdy nedisponovali takovým majetkem jako tyto stále rostoucí společnosti. Měli však něco, co tyto společnosti životně potřebovaly, a to zákonodárnou moc. Panovníci a šlechta měli právo ustavovat monopoly, poskytovat speciální ochranu, a to dovnitř státu i navenek. Rejdařské společnosti získávaly privilegia a výsady v obchodování pro určité oblasti, včetně oblastí ostrovních, kde se zákaz konkurence vztahoval i na místní obchodníky. Monopoly byly ustanoveny pro alkohol, pivo, sklo a další výrobky a výrobu. Za udělení monopolu na oplátku dostala aristokracie finanční prostředky.^{68,69}

66 Nové podmínky šly ruku v ruce s novodobou formou obchodování, která se snažila o co největší unifikaci a standardizaci práce, aby nebyla závislá na lidské činnosti nejlepších řemeslníků, ale aby danou činnost zvládl i méně zručný řemeslník. Unifikace podporovala dělbu práce, jelikož řemeslníci se více soustředili na výrobu a obchodníci na jejich další prodej, bez podpory specializace. Obchodníci potřebovali mít jistou dodávku zboží o určité kvalitě a za nízkou cenu, čehož vysoká specializace (v zásadě pro tento jednoduchý tržní princip) nebyla schopna (RUSHKOFF D., Život, s. 23 – 28).

67 Komanditisté nemuseli být uváděni v seznamech obchodních partnerů. Komanditní společnosti začaly být hojně využívány v celé Evropě od investic do plantáží, až po kolonialistické výboje. Provozovatelé těchto společností se snažili o zapojení širokých vrstev a kapitálu do toho podnikání, a tak se postupně z komanditních společností vyvinuly společnosti akciové (RUSHKOFF D., Život, s. 23 – 28).

68 RUSHKOFF D., Život, s. 23 – 32.

69 Kupříkladu podíl státu na zisku Východoindické společnosti, činil tři čtvrtiny, kdežto akcionáři se museli smířit se čtvrtinou jednou. Moskevská společnost v Anglii (1555) společně s Britskou Východoindickou společností (1600) a Nizozemskou Východoindickou společností (1602) patřily mezi první velké obchodní monopoly (RUSHKOFF D., Život, s. 23 – 28).

Michel Gertham považoval za první moderní nadnárodní společnost pruskou ocelárnu Cockeril SA, založenou v roce 1815. V 19. století vznikla řada nadnárodních společností, které fungují dodnes. Mezi nejznámější můžeme zařadit švýcarské Nestlé (1867) či francouzský Michelin (1893). Americká revoluce jako taková byla reakcí na útlaky ze strany cizích korporací (spíše než britské nadvlády), proto otcové zakladatelé Spojených států amerických korporace již v samém počátku striktně omezili (GHERTMAN M., Nadnárodní společnosti, s. 11).

1.5.2. Nadnárodní (transnacionální) organizace a OSN

OSN používá od roku 1974 výrazu transnacionální organizace pro velké nadnárodní organizace se sídlem v rozvinutých tržních ekonomikách. Nadnárodní korporace nemusí být vždy velké soukromé společnosti, mohou být i malé a státní.⁷⁰

1.5.2.1. Komise OSN o transnacionálních korporacích

V roce 1972 byla jmenována skupina odborníků z celého světa ke studiu transnacionálních organizací. Na základě jejich výsledků z let 1973 až 1974 vydala tato skupina doporučení k vytvoření komise pro transnacionální organizace. Ekonomická a sociální rada OSN jejich doporučení přijala a v roce 1974 vytvořila Komisi OSN o transnacionálních korporacích, včetně sekretariátu s názvem Středisko pro transnacionální korporace. Komise měla 48 členů. K jejich dispozici byla vytvořena instituce 16 odborných poradců: 5 osob z odborů, 5 ekonomů a 6 zástupců z vysokých škol.⁷¹ Tato komise byla zrušena v roce 1993 a její činnost převzala Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD). Komise UNCTAD se poprvé ke své činnosti sešla v roce 1964. V současnosti se skládá ze 194 členů a 400 zaměstnanců.⁷²

1.5.2.2. Global Compact

V roce 1999 generální tajemník OSN Kofi Annan vytvořil platformu Global Compact, která měla sloužit jako dobrovolné partnerství mezi OSN, soukromým sektorem a nevládními organizacemi. Účelem byla podpora pracovních praktik vysokého standardu a

Udílení podnikatelských oprávnění korporací neměla být dána úrovni federální, ale měla být na úrovni jednotlivých států, aby rozhodování zůstalo blíže k jednotlivým státům a federální vláda jedním rozhodnutím neudělila oprávnění pro celé Spojené státy americké. Dále korporace musely prokazovat prospěšné cíle, ať už se jednalo o stavbu železnice, mostu či jiné infrastruktury. *Thomas Jefferson považoval osvobození od monopolů za jedno ze základních lidských práv. James Madison velebil soběstačnost a přiměřeně velké podniky. Jefferson neúspěšně prosazoval proti federalistům Georgi Washingtonovi a Johnu Adamsovi, aby listina práv zahrnovala „osvobození“ obchodu od monopolů. Druhá fáze v evoluci korporátní formy života se odehrála za Abrahama Lincolna, který vybudoval svou právníckou kariéru bojem na straně železniční firmy. S Lincolnovou pomocí získala právo zrušit odbory a najmout přistěhovalce. Avšak korporace stále neměly status právnické osoby, ačkoli při všech příležitostech se statusu právnické osoby domáhaly. Nejčastěji u 14. dodatku ústavy, zaručující práva otrokům, kde byla namísto fyzické osoby uvedena pouze osoba. Soudy tento výklad odmítaly, avšak v roce 1886 zaznělo z Nejvyššího soudu v případě Santa Clara County vs. Southern Pacific Railroad Company uvedl, že jsou osobami dle 14. dodatku ústavy (RUSHKOFF D., Život, s. 30 – 32).*

70 GHERTMAN M., Nadnárodní společnosti, s. 6 – 7.

71 ŠRONĚK I., Transnacionální korporace a OSN, s. 8 – 9.

72 Šturma P., Balaš V., Mezinárodní ekonomické právo, s. 124 – 126.

dodržování deseti principů v oblasti lidskoprávní, pracovní, protikorupční a v oblasti životního prostředí.⁷³

V obchodních aktivitách musí podporovat a respektovat ochranu mezinárodně respektovaných lidských práv; a při obchodování mají povinnost průběžných kontrol, zda nejsou zapojeni do jejich porušování (lidskoprávní oblast); podporovat svobodu sdružování a uznávat právo na kolektivní vyjednávání; eliminovat všechny formy nucených prací; zrušit dětské práce; a zabránit diskriminaci na základě zaměstnání či profese (pracovní oblast); bojovat proti korupci ve všech jeho formách, včetně vydírání a úplatkářství (protikorupční oblast); a podporovat preventivní přístup k výzvám v oblasti životního prostředí; ujmout se iniciativy k podpoře větší zodpovědnosti k životnímu prostředí; a povzbuzovat k rozvoji a šíření technologií šetrných k životnímu prostředí (oblast životního prostředí).⁷⁴

V současné době je signatářem Global Compactu 14.576 subjektů, z toho 4.899 obchodních společností, 6.203 malých a středních podniků, 96 globálních obchodních asociací, 576 globálních nevládních organizací, 341 nadací a další subjekty. Česká republika je zastoupena 19 subjekty, mezi kterými jsou například Karlovarské minerální vody, Vodafone Czech Republic a KOH-I-NOOR Ponas s.r.o.⁷⁵

1.5.2.3. John Ruggie a Obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv

John Ruggie, americký harvardský profesor byl jedním z hlavních architektů Global Compactu, který stál i za úspěchy Summitu tisíciletí, na kterém byla přijata rezoluce Deklarace rozvojových cílů tisíciletí. V roce 2005 byl John Ruggie jmenován zvláštním zmocněncem OSN pro podnikání a lidská práva, kvůli čemuž rezignoval na svůj post speciálního poradce tajemníka OSN pro Global Compact.⁷⁶

Na počátku svého dvouletého mandátu se profesor Ruggie potýkal se střetem zástupců obchodních korporací a lidskoprávních skupin, za nezájmu jednotlivých států. Vývoj činnosti zvláštního zmocněnce se rozvinula do tří fází. V první fázi identifikoval a vyjasnil

73 Dostupné z: <http://www.unhistory.org/briefing/17TNCs.pdf> [online dne 10. 3. 2017].

74 Dostupné z: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> [online dne 10. 3. 2017].

75 Dostupné z: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants> [online dne 10. 3. 2017].

76 Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2005/sga934.doc.htm> [online dne 14. 6. 2018].

existující standardy a praxi. Zaměřil se zejména na shromažďování relevantních dat od rozličných subjektů a na vývoj standardů v oblasti mezinárodních lidských práv, v mezinárodním trestním právu, v praxi států a obchodních společností, ke komentáři k povinnostem států ve vztahu k porušování lidských práv spojených s obchodováním, které pro státy plynou ze závazků k OSN a například lidskoprávní strategie států a obchodních korporací. V roce 2007 došlo k prodloužení mandátu zvláštního zmocněnce k podání doporučení na jím zpracovanou studii. V červnu roku 2008 podal zvláštní zmocněnec pouze jedno doporučení, které Rada pro lidská práva podpořila, a to koncept skládající se ze tří pilířů: „ochrany, respektu a nápravy“. Prvním pilířem je povinnost států zabraňovat zneužívání lidských práv třetími stranami (včetně obchodních korporací). Druhým pilířem je odpovědnost společností přistupovat k lidským právům s řádnou péčí. Třetím pilířem je přístup obětí k efektivní nápravě. Rada na závěr prodloužila mandát zvláštního zmocněnce do června 2011 s tím, že má svá doporučení zpracovat jako Obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv.⁷⁷ Obecné zásady byly schváleny Radou pro lidská práva na svém zasedání v červnu roku 2011.⁷⁸

Evropská unie vyzvala členské státy k vypracování a implementaci vlastních akčních plánů v říjnu 2011 ve vztahu k Obecným zásadám OSN v oblasti podnikání a lidských práv.⁷⁹

Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (OECD), na základě schválení Obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv připravila novelizaci směrnice OECD pro nadnárodní společnosti, která vznikla v roce 1976 jako nedílná součást Deklarace OECD o

77 A/HRC/17/31, Human Rights Council Seventeenth session, Agenda item 3, Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights, including the right to development, Report of the Special Representative of the Secretary-General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework. Dostupné z: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/A-HRC-17-31_AEV.pdf [online dne 2. 6. 2017].

78 Dostupné z: https://www.bsr.org/reports/BSR_UN_Guiding_Principles_and_ICT.final.pdf s. 3 [online dne 14. 6. 2018]

79 Brussels, 25.10.2011 COM(2011) 681 final COMMUNICATION FROM THE COMMISSION TO THE EUROPEAN PARLIAMENT, THE COUNCIL, THE EUROPEAN ECONOMIC AND SOCIAL COMMITTEE AND THE COMMITTEE OF THE REGIONS A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility, Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:en:PDF> [online dne 14. 6. 2018].

mezinárodních investicích a nadnárodních podnicích.⁸⁰ V rámci novelizace byla vytvořena celá nová kapitola věnující se lidským právům, která plně korespondovala s Obecnými zásadami OSN. Tato novelizace byla přijata na 50. výročním zasedání OECD dne 25. května 2011.⁸¹

V roce 2016 vyzvala Rada Evropy též své členské státy k implementaci Obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv, a to s důrazem na 3 pilíře v zásadách uvedených.^{82,83}

1.5.3. Praktiky nadnárodních korporací v přeshraničním obchodu

Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) uvádí, že více jak polovina zahraničních investic putuje do rozvojových nebo transformujících se ekonomik. Při hlubší analýze dat však zjistíme, že mezi největší investory v Číně patří společnosti ze Singapuru, Hongkongu, Kajmanských ostrovů, Mauricia a z Britských Panenských ostrovů, které dle údajů investují čtyřnásobně více kapitálu než například Japonsko. Co do objemu zahraničních investic Britské panenské ostrovy, Lucembursko, Mauricius, Kajmanské ostrovy a Nizozemsko produkují v součtu více investic než USA, Francie, Německo a Japonsko dohromady, které disponují 44 procenty světového HDP oproti 1 procentu HDP těchto mini států. Některé státy upravují svoji legislativu v rámci „soutěže“ o zahraniční investice a stávají se tak černými pasažéry světové ekonomiky. Ohýbání pravidel ve prospěch nadnárodních korporací vede k pochybnostem o faktické suverenitě těchto států. Některé státy jsou na zahraničních investicích přímo závislé. Typickým příkladem jsou daňové ráje, například Bermudy a Lichtenštejnsko, které mělo v roce 2007 nejvyšší hrubý

80 Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/narodni-kontakt-ni-misto/smernice/smernice-oecd-pro-nadnarodni-podniky--223693/> [online dne 14. 6. 2018].

81 OECD Guidelines for Multinational Enterprises, Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en> s. 3 ISBN: 978-92-64-11541-5 [online dne 14. 6. 2018].

82 RECOMMENDATION CM/REC(2016)3 OF THE COMMITTEE OF MINISTERS TO MEMBER STATES, Dostupné z: <https://edoc.coe.int/en/index.php?controller=get-file&freeid=7302> [online dne 14. 6. 2018].

83 V České republice byla zřízena koncem roku 2015 pracovní skupina pro byznys a lidská práva, se zastoupením neziskového sektoru, odborů, podniků i státní správy. Tato skupina připravila text akčního plánu pro Českou republiku v červnu 2017. (Dostupné z: http://narodniportal.cz/wp-content/uploads/2017/12/narodni_akci_plan_byznys_a_lidskaprava.pdf s. 5 [online dne 14. 6. 2018]).

domácí produkt na jednoho obyvatele, a to ve výši 97.680 eur.⁸⁴ Daňové ráje jsou pod neustálým tlakem korporací, jelikož korporace nemají k danému státu žádnou vazbu a své fiktivní sídlo mohou bez vysokých transakčních nákladů přesunout do jiného, daňově příhodnějšího státu. Alain Deneault to nazývá jako „*offshore suverenitou, v níž je Coca Cola stejnou ekonomikou, jako George Forrest Group či Brazílie*“.⁸⁵ Řada korporací využívala daňové ráje k přelévání peněz přes fiktivní bankovní účty, jako tomu bylo v případě italského Parmalatu do Singapur a na Kajmanské ostrovy.⁸⁶ Dalšími aktivitami bývají round-tripping a treaty shopping, které díky úmluvě o zamezení dvojího zdanění odvádí kapitál ze země do daňového ráje a pak kapitál investují zpět v zemi, odkud vyšel. Takto je například 43,6 procenta všech zahraničních investic v Indii investováno z Mauricia.⁸⁷

1.5.4. Kumulace světového kapitálu v nadnárodních korporacích

V roce 2011 analýza 43.000 nadnárodních korporací ukázala, že relativně malá skupina nadnárodních korporací, zejména bank, disponuje nepřiměřenou mocí v globální ekonomice. Mezi těmito korporacemi bylo identifikováno jádro čítající 1.318 společností se vzájemným provázáním akcií, díky kterému se brání proti možnému nepřátelskému převzetí. Těchto 1.318 korporací představuje 60 procent světového kapitálu v kolektivním vlastnictví prostřednictvím akcií, které drží ve většině nejhodnotnějších světových korporacích (též označovaných jako „blue chips companies“) a ve výrobních společnostech. 147 z těchto korporací lze nazvat superkorporacemi, které vlastní 40 procent hodnoty této sítě.^{88,89}

84 MERCKAERT J.; EDUCON C.N., *Ekonomika v pohybu, nadnárodní společnosti, daňové ráje a přelétavé bohatství* s. 44 - 45.

85 MERCKAERT J.; EDUCON C.N., *Ekonomika v pohybu, nadnárodní společnosti, daňové ráje a přelétavé bohatství* s. 45.

86 Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/italsky-parmalat-vyhlasil-bankrot-dtj-ekoakcie.aspx?c=A031228_154544_ekoakcie_ven [online dne 10.3.2017].

87 MERCKAERT J.; EDUCON C.N., *Ekonomika v pohybu, nadnárodní společnosti, daňové ráje a přelétavé bohatství* s. 10 - 11.

88 Dostupné z: <http://www.globalissues.org/article/59/corporate-power-facts-and-stats> [online dne 11. 3. 2017].

89 Institut politických studií vydal v roce 2000 studii k růstu moci nadnárodních korporací. Ačkoli je tato studie relativně zastaralá, její závěry a trendy se dají aplikovat i dnes. Na základě porovnání příjmu jednotlivých korporací a HDP jednotlivých států studie dospěla k závěru, že ze 100 subjektů, států a

1.6. Mezinárodní soudní tribunály

Tato podkapitola je věnována mezinárodním soudním tribunálům, a to Mezinárodnímu soudnímu dvoru, Mezinárodnímu trestnímu soudu a Evropskému soudu pro lidská práva, ve vztahu k nevládním organizacím. Pro pořádek je nutné na úvod uvést, že Evropský soudní dvůr je regionální mezivládní organizací, která je zřízena k zajištění plnění závazků smluvních stran z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.⁹⁰ Mezinárodní trestní soud, je univerzální organizací, která je zřízena k výkonu jurisdikce vůči osobám, pro nejzávažnější zločiny, dle Římského statutu Mezinárodního trestního soudu. Jurisdikce je vůči státům uplatňována na základě jejich členství.⁹¹ Mezinárodní soudní dvůr není samostatnou mezivládní organizací, ale jedná se o jeden z hlavních orgánů OSN. Z toho důvodu není třeba přistupovat ke Statutu Mezinárodního soudního dvora, jelikož jeho pravomoc vyplývá ze samostatného členství státu v OSN.⁹²

nadnárodních korporací je v největších subjektech zastoupeno 51 korporací a 49 států. Dále studie prokázala, že v letech 1983 až 1999 rostly prodeje 200 největších nadnárodních korporací o 25 až 27,5 procenta rychleji než hrubý světový produkt. Ačkoli tyto společnosti za uvedené období vzrostly celkově o více než 350 procent, růst počtu zaměstnanců nedosáhl ani 15 procent. Mezi těmito 200 korporacemi mělo USA zastoupení v 82 z nich, na druhém místě bylo Japonsko se 41 korporacemi. Z uvedených 82 amerických společností neplatila v období 1996 až 1998 více jak polovina (44) plnou federální korporátní daň (která je ve výši 35 procent). V roce 1998 mělo 7 z těchto korporací díky státním subvencím dokonce kladnou bilanci se státem, tedy „daně“ pod 0 procent (Dostupné z: <http://s3.amazonaws.com/corpwatch.org/downloads/top200.pdf> [online dne 11. 3. 2017]).

Daňové optimalizace, též nazývané daňově šedou zónou, lze sledovat i v případě Googlu. Společnost měla v roce 2008 celosvětové příjmy 17,44 miliardy eur a zisk ve výši 4,68 miliardy eur, tedy ziskovou marži ve výši 26,8 procenta a příjmy z Velké Británie činily 2,44 miliardy eur. Pokud by byla ve Velké Británii průměrná zisková marže 26,8 procenta (a to už autoři počítali po zdanění), vyšel by zisk 643,2 milionů eur a při korporátní dani ve Velké Británii ve výši 28,5 procent by měla být odvedena daň ve výši 183 milionů eur (MERCKAERT J.; EDUCON C. N., *Ekonomika v pohybu, nadnárodní společnosti, daňové ráje a přelétavé bohatství* s. 19).

Guardian uvádí, že korporátní daň placená Googlem ve Velké Británii činila 600.000 liber. Zisk Googlu má být dle informací Guardianu ve více jak 90 procentech přeléván do Irska, kde je korporátní daň ve výši 12,5 procenta. Richard Murphy (finanční analytik The Sunday Times) uvádí, že se Google vyhnul v roce 2007 placení daní v Irsku ve výši 135 milionů eur tím, že irská dceřiná společnost je vlastněná jednou ze společností Googlu se sídlem na Bermudách. (Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2009/apr/20/google-uk-tax-avoidance> [online dne 14. 3. 2017]).

90 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209> [online dne 5. 9. 2020].

91 Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=97636> [online dne 5. 9. 2020].

92 Dostupné z: [https://undocs.org/en/e/res/1296\(xliv\)](https://undocs.org/en/e/res/1296(xliv)) [online dne 22. 8. 2020].

1.6.1 Mezinárodní soudní dvůr

Statut Mezinárodního soudního dvora obsahuje ve svém článku 34 odst. 2, že *Dvůr může za podmínek stanovených v jeho jednacím řádu žádat od veřejných mezinárodních organizací informace ve věcech vznesených sporů a přijímá takové informace, předloží-li mu je tyto organizace ze svého vlastního podnětu*. Oproti tomuto znění, článek 66 odst. 2 hovoří už jen o mezinárodních organizacích.⁹³ Zda mají nevládní organizace přístup k Mezinárodnímu soudnímu dvoru, mělo vyplynout z následné soudní praxe, jelikož při přípravě uvedených článků na Sanfranciské konferenci nepanovala shoda na znění a smyslu článku a strany se pokoušely předejít možným konfliktům v řešené otázce. Již na této konferenci vznesli zástupci Egypta a Mexika otázku významu spojení „veřejné mezinárodní organizace“, k čemuž předseda právního výboru Gerald Fitzmaurice uvedl, že by se mělo jednat pouze o organizace, které mají za členy státy, nikoli tedy například o organizace vědecké. Řecký profesor John Siropoulos uvedl, že se domnívá, že by otázku měl vyřešit soud svou praxí, avšak že by organizace, jako je Dunajská komise, měly mít k soudu přístup.⁹⁴ Nevyřešenou otázkou zůstávalo postavení například Mezinárodní organizace práce, která je organizací hybridní s účastí států a na kterou je nepřímě odkazováno i v dalším článku statutu Mezinárodního soudního dvora, a to konkrétně v čl. 26.

V praxi Mezinárodního soudního dvora byla řešena účast nevládních organizací již v roce 1950. Dne 30. prosince 1949 stanovil předseda Mezinárodního soudního dvora účastníkům řízení ve věci mezinárodního statusu Jihozápadní Afriky lhůtu k vyjádření svého názoru do 20. března 1950. Dne 6. března 1950 požádala Mezinárodní federace lidských práv Mezinárodní soudní dvůr o možnost poskytnout své vyjádření ve věci mezinárodního statusu Jihozápadní Afriky, kde soud žádosti vyhověl a stanovil lhůtu k vyjádření do 10. dubna 1950. Vinou nejen několika nedorozumění, ale i technickým možnostem své doby (vše v této věci bylo řešeno poštou či telegramem) byla schopna Mezinárodní federace lidských práv doručit své vyjádření až 9. května 1950 s tím, že jsou schopni toto vyjádření před soudem ústně obhajovat. Z důvodu, že samotný proces měl být zahájen 16. května

93 Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf> [online dne 7. 6. 2018].

94 SHELTON D., The Participation of Nongovernmental Organizations in International Judicial Proceedings. s. 619 – 621. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2204133> [online dne 8. 6. 2018].

1950, zaslal Mezinárodní soudní dvůr informaci, že toto vyjádření pro svou opožděnost nebude akceptováno.⁹⁵

Od doby tzv. Asylum Case, řešeným před Mezinárodním soudním dvorem též v roce 1950 však ani nebyl reálný pokus nevládních organizací na přímém účastenství na případech Mezinárodního soudního dvora, a to až do případu Gabčíkovo – Nagymaros v roce 1997. V tomto případě několik nevládních organizací nabízelo Maďarsku svou pomoc ve věci stavebního díla (např. Fondation Cousteau), avšak pomoc byla Maďarskem odmítnuta, jelikož Maďarsko mělo k uvedenému případu složený mezinárodní tým vysoce specializovaných odborníků, který byl schopen obsáhnout materii v celé své šíři, oproti možnostem těchto nevládních organizací, které se zabíraly pouze některými aspekty.⁹⁶

Definitivní tečku za otázkou, zda se mohou na základě čl. 34 a 66 statutu Mezinárodního soudního dvora mezinárodní nevládní organizace účastnit jednání před Mezinárodním soudním dvorem vydal Mezinárodní soudní dvůr 30. července 2004 pod označením Practice Direction XII, ve které uvedl, že podání mezinárodních nevládních organizací není považováno za podání, které by bylo součástí spisu, ale že takové podání bude státům a mezinárodním organizacím přístupné ve stejné míře, jako ostatní podklady.⁹⁷

Řada autorů, včetně řady soudců Mezinárodního soudního dvora považují čl. 34 v současném právním systému nedostatečným a volajícím po jeho revizi. Avšak je zde silná opozice, která brání rozšíření čl. 34 na další subjekty, a to z důvodu ztráty exkluzivity, zvýšení nárůstu agendy a z důvodu přetížení soudu.⁹⁸

1.6.2. Mezinárodní trestní soud

„Nevládní organizace pomohly přivést k životu ideu mezinárodního společenství. Mezinárodní společenství je během na dlouho trať, kde však stát neztratí ani nepřenechá své postavení. V současnosti vstupujeme do partnerství, kde je pouze několik limitů, omezujících občanskou společnost. Je jasné, že vstupujeme do éry nové diplomacie, kde nevládní organizace, lidé všech národů, mezinárodní organizace, Červený kříž a vlády

95 Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/762113> s. 115 – 121. [online dne 7. 6. 2018].

96 ZIMMERMANN A., The Statute of the International Court of Justice a commentary, s. 561 – 562.

97 Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/en/practice-directions> [online dne 8. 6. 2018].

98 ZIMMERMANN A., The Statute of the International Court of Justice a commentary, s. 562 – 563.

následují společný cíl. Toto bylo prokázáno ve věci pozemních min a Mezinárodního trestního soudu. Není ničeho, čeho bychom nemohli společně dosáhnout. Těším se, až budeme společně hledat hranice našich možností v nadcházejících letech.“ Uvedl generální tajemník OSN Kofi Annan na fóru nevládních organizací ke globálním tématům v Berlíně dne 29. dubna 1999.⁹⁹

Myšlenky vzniku Mezinárodního trestního soudu vznikaly již v období založení OSN, kdy Valné shromáždění OSN pověřilo v roce 1947 právní výbor k přípravě souboru trestných činů proti míru a bezpečnosti. Francie navíc ve stejném období iniciovala vznik statutu pro mezinárodní trestní soud. Avšak z důvodu nástupu studené války k pokroku po dlouhá desetiletí v přípravě statutu nedošlo. Na počátku devadesátých let řada nevládních organizací, mezi nimi i Americká advokátní asociace, Světové federalistické hnutí, Mezinárodní výbor právníků či Mezinárodní asociace trestního práva prosazovala ideu vzniku mezinárodního trestního soudu mezi vládními delegáty OSN. Nevládní organizace se též zasazovaly za vznik ad hoc soudů v Jugoslávii a ve Rwandě a přirozeně tak rozšířily svou podporu k rozvoji draftu statutu mezinárodního trestního soudu. V roce 1994 zpracoval právní výbor návrh statutu pro vznik stálého soudu s doporučením na konání diplomatické konference. Avšak tři stálý členové Rady bezpečnosti OSN, a to Francie, Velké Británie a USA, se postavily na odpor proti konání konference a navrhly projednání návrhu v ad hoc komisi, což bylo chápáno jako obstrukce, která může schválení statutu na dlouho dobu zpomalit, či zmařit. Nevládní organizace považovaly prosazení návrhu k projednávání v ad hoc komisi jako jejich velké selhání a jako promeškanou možnost k přijetí statutu vůbec. Ghanský předseda šestého výboru se na poslední chvíli pokusil návrh Francie, Velké Británie a USA nahradit znovu návrhem na konání konference, na což reagovalo Norsko s návrhem nekonat nic, a tak byla kompromisně schválena dne 9. prosince 1994, rezoluce 49/53 dle návrhu Francie, Velké Británie a USA.¹⁰⁰

Ještě v roce 1994 došlo ke vzniku koalice nevládních organizací na podporu vzniku mezinárodního trestního soudu, ve které mezi dalšími nevládními organizacemi byly na počátku vzniku aktivní Amnesty International, Právní výbor pro lidská práva a Světové

99 Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/1999/19990429.SGSM6973.html> [online dne 8. 4. 2018].

100 CASSESE A., GAETA P. a JONES R. W. D. J., *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary Volume I*, Chapter 2.5, W. R. PACE, J. SCHENSE *The Role of Non-Governmental Organizations*, s. 105 – 110.

federalistické hnutí. Vznikající koalice se dohodla, že vedoucí organizací bude Amnesty International a 16. ledna 1995 byly vyzvány desítky mezinárodních organizací k účasti na koalici. Amnesty International uvedla, že je srozuměna s tím, že každá nevládní organizace může mít jiný pohled, ale že jednota je pro vznik statutu krucióální. Dne 25. února 1995, ještě před samotným zahájením činnosti ad hoc komise se nevládní organizace sešly a formulovaly tři závěry. Prvním závěrem bylo, že je třeba vystupovat jednotně, aby prosazování vzniku mezinárodního trestního soudu bylo realizovatelné. Druhým závěrem bylo, že žádná z nevládních organizací není sama o sobě schopna pojmout kompletní materii, která se bude na statut a související materie nabalovat. Třetím závěrem, korespondujícím se závěrem předchozím bylo, že žádná z organizací není schopna sama o sobě lobovat u všech členů OSN a že i zde je nutnost sestavení koalice ke společnému postupu a netříštění sil. Nakonec více jak 30 z nich se založením souhlasilo a požádalo sekretariát Světového federalistické hnutí o poskytnutí zázemí pro činnost. Svou činnost se dohodly provádět zejména jako stínovou činnost k činnosti ad hoc komise. Je třeba zmínit, že díky vyjednávacím úspěchům koalice a velmi dobrému marketingu v šíření a sdílení informací, se počet členů koalice rozrostl na 46 do prvního zasedání přípravného výboru, na 76 do druhého zasedání přípravného výboru, na 106 do třetího zasedání přípravného výboru, na 175 do jejího čtvrtého zasedání a přes 300 do jeho pátého zasedání. Na druhém zasedání přípravného výboru byla vznesena otázka možnosti přístupu nevládních organizací ke schůzím přípravného výboru. Této žádosti bylo vyhověno a nevládní organizace se díky tomu mohly účastnit i práce v přípravných skupinách. Tímto byly nevládní organizace oficiálně zařazeny do procesu, což mělo velký význam pro nastavení spolupráce i se sekretariátem OSN a doznalo největšího významu na samotné Římské konferenci. Na začátku Římské konference měla koalice přes 800 členů a z toho 236 akreditovaných k účasti na konferenci. V červnu roku 2000 se koalice skládala z již více jak 1000 nevládních organizací. Po Římské konferenci se úkol koalice změnil na podporu ratifikačního procesu v jednotlivých státech a jejich implementace do národních legislativ.

Ačkoli nevládní organizace byly k činnosti ad hoc komise z počátku skeptické, ad hoc komise prokázala svou schopnost posloužit jako fórum pro státy, které nezaujímaly žádnou výraznou pozici k založení soudu a na základě konzultací se počet podporovatelských států rozrostl na 20, mezi které se řadily západní státy, jako Austrálie, Dánsko, Itálie, Kanada, Německo, Nizozemí, Nový Zéland, Portugalsko, Švédsko, Švýcarsko, a dokonce i Norsko. Jako první úkol si tyto státy zadaly prosazení projednání vzniku mezinárodního trestního

soudu na konferenci, která by bezprostředně následovala po jednání ad hoc komise, aby nedošlo k dalším průtahům v přípravě statutu.

Ve formování takto silného klubu států, kam se řadily i Argentina, Egypt, Jihoafrická republika a Singapur, přispěl velkou měrou předseda ad hoc komise Adriaan Bos, který požádal všechny státy o připomínkování navrženého znění statutu, a to s jedním z cílů zformování států s obdobným náhledem na statut. Tato pracovní skupina států s názvem LMG (like-minded group) se postupně rozšiřovala a získávala ke konsenzu stále více členů ad hoc komise, takže jejím úkolem již nemusela být obhajoba zájmů LMG států před ad hoc komisí, ale již spolupráce na širší platformě s nevládními organizacemi. Na svém počátku se pracovní skupina skládala z dvaceti států, v prosinci roku 1997 se již skládala ze 42 států a před Římskou konferencí již ze států šedesáti. Soudržnost skupiny se prokázala zejména při snaze velkých odpůrců soudu, jako bylo USA, kde se koalici podařilo udržet i přes tlak samotného prezidenta USA.

LMG na žádost nevládních organizací zajistila místnost přímo v OSN, a to tak, aby během zasedání ad hoc komise mohly být přímo kontaktovány a mohl být s nimi veden dialog. V mezidobí sekretariát nevládních organizací vydával pravidelný newsletter Monitoring mezinárodního trestního soudu, v němž uváděl postoje a články jednotlivých států a postoje a obavy nevládních organizací. Tento monitoring se stal cenným zdrojem informací zejména pro menší delegace, které nebyly schopny obsáhnout kompletní problematiku a sledovat veškeré implikace.

To, že nevládní organizace a státy, ať již ze severu nebo z jihu, byly schopny takto široké koalice, ukazovalo na vysokou profesionalitu a výkony vedoucích představitelů těchto skupin a opravdovému začlenění jednotlivých organizací a států do procesu. Zejména v koalici několika set nevládních organizací se ukázalo, že najít shodu a vést jednotnou spolupráci je možné. Každá z organizací, bez ohledu na její velikost byla zapojena do řešení příslušných otázek, které lze nazvat věcnou a místní příslušností. Nevládní organizace spolupracovaly s delegacemi z vlastních států a ze státu ze svého regionu v rámci místní příslušnosti a v oblasti své expertízy s ostatními státy a organizacemi, v rámci příslušnosti věcné. Na Římské konferenci USA vzneslo obavy z nezávislého prokurátora, zejména kvůli jeho přetěžování a možnému podléhání politickému tlaku řešit vybrané otázky. Právnický Výbor pro lidská práva již druhý den, bod po bodu vyvrátil obavy USA ohledně nezávislosti prokurátora. Navíc Koalice spolupracovala

s prokurátorem Mezinárodního trestního tribunálu pro bývalou Jugoslávii, jehož intervence ohledně nezávislosti prokurátora byla pro řadu delegací rozhodujícím faktorem.

Paradoxem celého schvalovacího procesu bylo zejména to, že snaha USA zamezit vytvoření Mezinárodního trestního soudu, nakonec vedla ke vzniku silné koalice nevládních organizací a států, které se zformovaly do nebývalých rozměrů, a umožnilo statut Mezinárodního trestního soudu přijmout. Pokud by Římská konference byla na počátku procesu, jak si přáli zastánci vzniku Mezinárodního trestního soudu, namísto v projednání ad hoc výboru, nejspíše by do dnešního dne žádný Mezinárodní trestní soud neexistoval.¹⁰¹

Mezinárodní trestní soud, na rozdíl od Mezinárodního soudního dvora umožňuje nevládním organizacím účast jako Amicus Curiae, která plyne z procedurálních pravidel soudu, schválených na prvním zasedání signatářských států Římského statutu v září roku 2002. Procedurální pravidlo 103 umožňuje státům, organizacím, a i osobám účast na soudním řízení, pokud to soud považuje za vhodné, a to v jakékoli fázi procesu.¹⁰² Organizacemi a osobami jsou myšleny všechny druhy organizací, a jakékoli fyzické osoby, které soud ve své diskreci uzná za vhodné, kde určí, k jaké otázce se má vyjádřit a v jakém čase.¹⁰³

1.6.3. Evropský soud pro lidská práva

Evropský soud pro lidská práva byl založen na základě Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Úmluva se věnuje soudu ve své hlavě II. Ochrany před soudem se dle čl. 34 dostane *každé fyzické osobě, nevládní organizaci nebo skupině osob považujících se za poškozené v důsledku porušení práv přiznaných Úmluvou a jejími protokoly jednou z Vysokých smluvních stran. Vysoké smluvní strany se zavazují, že nebudou nijak bránit účinnému výkonu tohoto práva.*¹⁰⁴ Mezi nevládní organizace ve smyslu čl. 34 jsou řazeny i obchodní společnosti (i ty zrušené), profesní sdružení, obchodní unie, politické strany i náboženské subjekty. Avšak právnické osoby nemohou uplatňovat plnou šíři úmluvy, když

101 SCHABAS A. W. Oxford Commentaries on International Law, The International Criminal Court, A Commentary on the Rome Statute. s. 110 – 143.

102 Rules of Procedure and Evidence, published by International Criminal Court.

103 AMBOS Kai, Treatise on International Criminal Law, Volume III: International Criminal Procedure, s. 203 – 204.

104 Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf [online dne 11. 6. 2018].

například právo svobodného myšlení, svědomí, náboženství je vyhrazeno pouze osobě fyzické.¹⁰⁵

Dle čl. 36 úmluvy, v zájmu řádného chodu spravedlnosti může předseda Soudu přizvat kteroukoli Vysokou smluvní stranu, která není účastníkem řízení, nebo kteroukoli dotčenou osobu, která není stěžovatelem, aby předložily písemné připomínky nebo se zúčastnily zasedání. Tento institut se dá považovat za institut Amicus Curiae, kdy jakákoli osoba, ať již fyzická nebo právnická může intervenovat, pokud soud uzná za vhodné, ve prospěch spravedlivého procesu, tedy ne vždy jen ve prospěch stěžovatele vůči jedné z Vysokých smluvních stran. Na podání žádosti o intervenci je vyčleněna lhůta 12 týdnů a následná intervence je omezena v zásadě na 10 až 15 stran textu.^{106,107}

1.7. Mezinárodní režimy

V knize International Organization jsou mezinárodní organizace a mezinárodní režimy nazývány souborně mezinárodními institucemi.¹⁰⁸ Pojem mezinárodního režimu vysvětluje ve svém díle Stephen D. Krasner tak, že režim může být definován, jako soubor implicitních nebo explicitních principů, norem nebo pravidel a rozhodovacích procesů, okolo kterých aktéři sbližují svá očekávání v dané oblasti mezinárodních vztahů. Režim nesmí být chápán jako dočasné uspořádání, které se může měnit vždy při změně zájmů či rozpoložení sil, jak k tomu může docházet u dohod. Účelem režimů je zjednodušení partikulárních dohod.¹⁰⁹

105 LEACH P., Taking a Case to the European Court of Human Rights, s. 108 – 109.

106 LEACH P., Taking a Case to the European Court of Human Rights, s. 49 – 50.

107 Intervence nevládních organizací před Evropským soudem pro lidská práva není výjimečným jevem, ale jevem zcela běžným, například v řízeních: Green and M.T. versus Velká Británie (60041/08 a 60054/08 ze dne 23.11.2010), A. and Others versus Velká Británie (3455/05 ze dne 19.2.2009), Bijelić versus Srbsko a Černá hora, Yumak and Sadak versus Turecko (12026/03 ze dne 8.7.2008), Nachova and Others versus Bulharsko (43577/98 a 43579/98 ze dne 6.7.2005) nebo Mamatkulov and Askarov versus Turecko (46827/99 a 46951/99 ze dne 4.2.2005).

108 RITTBERGER V.; ZANGL B.; KRUCK A., International Organization, s. 5 – 6.

109 KRASNER S. D., International Regimes, s. 2.

2. Mezinárodněprávní subjektivita

Subjekty mezinárodního práva nejsou závazně definovány žádnou mezinárodní úmluvou. Část teorie hovoří, že subjektem mezinárodního práva mohou být subjekty, které toto právo tvoří a vynucují a část, která tvrdí, že subjekty mezinárodního práva jsou ty subjekty, kterým daný právní pořádek, v tomto případě mezinárodní právní pořádek, přiznává způsobilost být nositelem práv a povinností a z pravidla i způsobilost k právním úkonům na poli mezinárodního práva.¹¹⁰ Základními právy a povinnostmi subjektů s mezinárodněprávní subjektivitou je právo žalovat a mít způsobilost být žalován, způsobilost vyjednávat a schvalovat mezinárodní smlouvy a požívat výsad a imunit z národních jurisdikcí. Obecně lze uvést, že státy jsou originárními subjekty s mezinárodněprávní subjektivitou, zatímco ostatní osoby ji mohou získat, na základě implicitního (subjekty *sui generis*) nebo explicitního (mezinárodní vládní organizace) jednání států. Zvláštní kategorii subjektů mezinárodního práva tvoří jednotlivci, v zásadě s již existující marginální mezinárodněprávní subjektivitou, projevující se zejména v oblastech mezinárodní ochrany lidských práv, ochraně mezinárodních investic a v trestní odpovědnosti jednotlivce.^{111,112} Dle Kelsena, zastávce monistické teorie, dělení, které osoby jsou a které nejsou subjekty s mezinárodněprávní subjektivitou, se nedají apriori určit, když mezinárodněprávní subjektivita má být dle jeho názoru hodnocena vždy až na základě obsahu příslušné (mezinárodněprávní) normy.¹¹³

2.1. Mezinárodněprávní subjektivita států a mezinárodních organizací

Jediným subjektem s mezinárodněprávní subjektivitou byl do poloviny dvacátého století považován výlučně stát, když tuto státocentrickou roli ve svých teoriích prosazovali například Heinrich Triepel, Dionisio Anzilotti a Lassa Oppenheim. Na základě poradního posudku Mezinárodního soudního dvora z roku 1949, ve věci náhrad škod, utrpěných ve službách OSN, jak již byl v této práci rozveden, se část teorie přiklonila k výkladu, že státy, mohou vtělit odvozenou mezinárodněprávní subjektivitu jiným subjektům.

110 VRŠANSKÝ P., VALUCH J. a kolektiv, *Mezinárodní právo veřejné*, s. 194 - 195.

111 ČEPELKA, Č., ŠTURMA, P., *Mezinárodní právo veřejné*, s. 49.

112 ONDŘEJ J., *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, s. 123.

113 KJELDGAARD-PEDERSEN A., *Global Constitutionalism and the International Legal Personality of the Individual*, s. 271 – 286.

K stoupcům tohoto přístupu se řadí například Karl Strupp, Arrigo Cavaglieri, and Georg Schwarzenberger.¹¹⁴

Vtělení mezinárodněprávní subjektivity nestátním subjektům lze nejčastěji spatřovat v uzavírání mezinárodních smluv, za účelem vzniku mezinárodní (vládní) organizace. Ne každá mezinárodní organizace však musí být nadána mezinárodněprávní subjektivitou, a v případě že je jí nadána, nemusí tak být ve stejném rozsahu. Členství v mezinárodních vládních organizacích bylo výsadou států, avšak se vznikem organizací (jako Evropské společenství a později Evropská unie) se i statuty mezinárodních vládních organizací a mezinárodní úmluvy vypořádávají s tím, že stále větší množství pravomocí států je delegováno na mezinárodní organizace. Tím státy de facto i de jure omezují svoji suverenitu a své pravomoci ve prospěch většího celku. Důvody přenosu pravomocí států, a tedy vzdání se části své suverenity, můžeme hledat zejména v cílech obranných,¹¹⁵ ekonomických,¹¹⁶ strategických a politických¹¹⁷ a cílech partikulárních.¹¹⁸ Z historického

114 KJELDGAARD-PEDERSEN A., *Global Constitutionalism and the International Legal Personality of the Individual*, s. 271 – 286.

115 Mezi organizace s obrannými cíli se řadí NATO, jehož posláním je ochrana svobody a bezpečnosti svých členů politickými či vojenskými prostředky. Mezi politické prostředky NATO patří podpora demokratických hodnot a pobídka ke konzultacím a spolupráci v otázkách obrany a bezpečnosti, k budování důvěry a v dlouhodobém horizontu k předcházení konfliktů. Mezi vojenské cíle NATO patří závazek k mírovému řešení sporů. V případě nemožnosti mírového řešení může NATO postupovat vojensky v souladu se zakládací Washingtonskou smlouvou nebo na základě mandátu OSN. A to buď NATO samotné, nebo ve spolupráci s dalšími státy či organizacemi (Dostupné z: <http://www.nato.int/nato-welcome/index.html> [online dne 9. 1. 2017]).

116 Mezi organizace s ekonomickými cíli se řadí OPEC, jehož posláním je koordinovat a unifikovat politiku členských států v petrolejářském průmyslu a zajistit stabilitu ropného trhu s cílem zajištění ekonomického, efektivního a pravidelného dodávání produktů spotřebitelům. Dále k zajištění pravidelného a spravedlivého příjmu výrobcům a přiměřeného zisku pro investory v petrolejářském průmyslu. Pro zajímavost lze zmínit, že při svém vzniku (v roce 1960) měla tato organizace sídlo ve švýcarské Ženevě, odkud se po 5 letech přesunula do rakouské Vídně, a to přesto, že v OPEC jsou sdruženy státy z Asie, Afriky a Jižní Ameriky, a žádný evropský stát (Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/23.htm [online dne 9. 1. 2017]; Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm [online dne 9. 1. 2017]).

117 Mezi organizace se strategickými a politickými cíli lze zařadit Radu Evropy. Rada Evropy vznikla jako politický projekt Winstona Churchila, Konráda Adenauera, Robert Schumana, Paul-Henri Spaaka, Alcide de Gasperiho a Ernesta Bevina, kteří se kromě vytvoření Rady Evropy zasloužili i o vznik Evropského společenství uhlí a oceli a Evropského hospodářského společenství. Tato organizace sdružuje 47 evropských států, včetně všech 28 států Evropské unie. Rada Evropy se zabývá otázkami lidských práv, demokracie a právního státu. Mezi její konkrétní úspěchy se řadí činnost od spolupráce v oblasti zákazu trestu smrti, který se stal podmínkou členství v Radě Evropy, až po stanovení společných standardů ve výrobě a užití farmaceutických prostředků (Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/about-us/founding-fathers> [online dne 21. 11. 2017]; Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/about-us/achievements> [online dne 22. 11. 2017]).

hlediska lze za první takové organizace považovat Ústřední komisi pro plavbu na Rýně, vzniklou na základě čl. 109 Finálních akt Vídeňského kongresu v roce 1815, Evropskou dunajskou komisi, ustanovenou na základě Pařížské smlouvy z 30. března 1856, či např. Centrálního amerického soudu spravedlnosti, založeného v roce 1907.¹¹⁹

2.2. Mezinárodněprávní subjektivita jednotlivců

Jak již bylo výše uvedeno, soudobá česká literatura mezinárodněprávní subjektivitu jednotlivce v zásadě uznává, avšak považuje ji spíše za marginální. V roce 1978 uvedl v publikaci mezinárodního práva veřejného prof. Potočný, že „část nauky odmítá přiznat fyzickým osobám mezinárodněprávní subjektivitu z obavy, že by tak mohlo dojít k oslabení svrchovanosti států a že by se umožnilo druhým státům i mezinárodním organizacím [nevládním] vměšovat se do vnitřních záležitostí dotyčných zemí... Státy v některých univerzálních nebo partikulárních smlouvách přímo opravňují nebo zavazují jednotlivce... Zatím se však jedná jen o úzkou sféru mezinárodního práva, týkající se ochrany lidských práv a základních svobod, humanitárního práva a mezinárodního práva trestního“.¹²⁰ V současnosti se do této sféry řadí též mezinárodní právo ekonomické (mezinárodní ochrana investic).

Mezinárodněprávní subjektivita jednotlivce v oblasti ochrany lidských práv na univerzální úrovni vyplývá například z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, respektive z jeho pátého (1.) opčního protokolu ze dne 16. prosince 1966, ve kterém je

118 Partikulárními zájmy jsou zde myšleny partikulární zájmy členů organizace, které si můžeme představit na Evropském společenství uhlí a oceli a navazujícího Evropského hospodářského společenství. Francie usilovala o spolupráci v oblasti železné rudy z důvodu dohledu nad její produkcí v Německu, čímž by nemohlo dojít k vojenské produkci a opakování druhé světové války. Německo usilovalo o zapojení se do evropského dění s cílem nebýt uvržen do izolace. Se stejným cílem vstupovala do ESUO i Itálie. A to s budoucí vidinou rozšíření i na další komodity, jakožto exportním prostorem pro svoji zemědělskou produkci. Státy Beneluxu – Belgie, Nizozemí a Lucembursko vstupovaly do paktu s cílem ekonomického růstu, a to zejména díky příležitosti území mezi Německem a Francií. O Velké Británii (jako o jednom z největších euroskeptiků) se hovořilo, že do unie vstoupilo ne proto, aby ji rozvinulo, ale rozložilo. I to bylo jedním z důvodů, proč Charles de Gaulle několikrát vstup Velké Británie do Evropského hospodářského společenství vetoval (Dostupné z: <http://euractiv.cz/factsheet/budoucnost-eu/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/> [online dne 22. 11. 2017]).

119 JESSUP P.C., The Subjects of a Modern Law of Nations, The Michigan Law Review Association, vol. 45, s. 386.

120 POTOČNÝ M., Mezinárodní právo veřejné, s. 49.

zakotveno právo jednotlivce domáhat se přímo ochrany svých práv, pokud se stal obětí porušení některého z práv zaručených v Paktu.¹²¹

Mezinárodněprávní subjektivita jednotlivce, v rámci trestní odpovědnosti za zločiny podle mezinárodního práva, tedy porušení jeho kogentních norem, se vztahuje k období daleko před Norimberskými procesy, již do období 16. století. Diego de Covvarubias a Hugo Grotius uváděli, že nelze trestat závažné zločiny pouze na základě teritoriálního prvku, tedy v zemi, kde byl zločin spáchán, ale i na místě, kam se pachatel uchýlil. Jako praotec univerzálních zločinů (dle mezinárodního práva) je považováno pirátství. Důvodem, proč zrovna pirátství se stalo tím prvním zločinem podle mezinárodního práva je nasnadě, jelikož zločiny pirátství byly považovány za závažné zločiny proti lidskosti, které zasahovaly do sféry všech států a zároveň většinou byly spáchány v mezinárodních vodách, kde nebyla výlučná jurisdikce žádného státu a tyto zločiny by byly v zásadě nepotrestatelné, pokud by každý stát uplatňoval pouze svoji národní jurisdikci. Některé státy, zejména v souvislosti se schválením Úmluvy o otroctví z roku 1926, považovaly otroctví též za zločin podle mezinárodního práva, s možností jeho univerzálního postíhování, avšak tato myšlenka se neprosadila, jelikož ani samotná úmluva explicitní univerzální jurisdikci pro otroctví nestanovila.^{122,123}

V současnosti jsou základní lidská práva, chráněna kogentními normami mezinárodního práva proti zločinům proti míru a lidskosti, zločinu agrese a genocidia, zločinu proti pravidlům vedení války a dalším.¹²⁴

Mezinárodněprávní subjektivita nevládních subjektů (jednotlivce) zažívá největšího rozvoje v oblasti mezinárodních investic a jejich ochrany. Již v 18. století existovala celá řada ad hoc komisí a smíšených arbitrážních soudů, řešících majetkoprávní poškození cizinců. Jednalo se však o spíše nahodilá jednání, kde vystupoval na straně žalobce stát, nikoli jednotlivce. K významnému posunu nedošlo ani v počátku fungování Společnosti

121 Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-5&chapter=4&lang=en [online dne 19. 4. 2020].

122 Inazumi M., *Universal Jurisdiction in Modern International Law: Expansion of National Jurisdiction for Prosecuting Serious Crimes Under International Law*, s. 49 – 52.

123 Zákon č. 165/1930 Sb.

124 ONDŘEJ J., *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*, s. 126 – 127.

národů ve dvacátých a třicátých letech 20. století, a to s ohledem na zcela jiný pohled států, ze kterých byl kapitál vyvážen a států, kam byl kapitál investován.¹²⁵ Po skončení druhé světové války měly zahraniční investoři obavy, o své investice, kteří se obávali zejména znárodnování a vyvlastňování. Stejně tak Havanská charta z roku 1948 nevedla k institucionalizaci budoucích bilaterálních, či multilaterálních dohod o ochraně mezinárodních investic, když Spojené státy americké, které se staly lídrem v oblasti mezinárodního obchodu, upřednostnily rozvoj Marshallova plánu na poválečnou obnovu Evropy a vytvoření Severoatlantické aliance – NATO, a rozhodly se v roce 1950 Havanskou chartu neratifikovat, což odradilo od ratifikace i další státy.^{126,127} Dalším možným důvodem (vedle sporů s Velkou Británií) proč Spojené státy americké chartu neratifikovaly bylo vytvoření GATT, které sice nebylo organizací, ale mnohostrannou dohodou, která měla za úkol snížit ochranná opatření jednotlivých států. Již v roce 1947 bylo mezi 23 členskými státy uzavřeno 123 dohod, pokrývajících polovinu světového obchodu.¹²⁸

V roce 1957 byl připraven draft Úmluvy o zahraničních investicích, též známý pod názvem Abs-Shawcrossova Úmluva o zahraničních investicích, a to podle jmen jejích autorů a protagonistů Hermanna Josefa Abse, bývalého generálního ředitele největší německé banky Deutsche bank a předsedy dvaceti dozorčích rad nejvýznamnějších německých společností jako Daimler Benz, Lufthansa, či Federal Railways^{129,130} a sira Hartleye

125 Jacob M., Oxford Public International Law, Investments, Bilateral Treaties, Dostupné z: <https://opil-ouplaw-com.ezproxy.is.cuni.cz/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1061?rskey=x4Yasr&result=2&prd=MPIL> [online dne 25. 4. 2020].

126 Sacerdoti G., Oxford Public International Law, Havana Charter (1948), Dostupné z: <https://opil-ouplaw-com.ezproxy.is.cuni.cz/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1529#law-9780199231690-e1529-div1-6> [online dne 25. 4. 2020].

127 Havana Charter, Dostupné z: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/havana_e.pdf [online dne 25. 4. 2020].

128 Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT), Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt/2/> [online dne 25. 4. 2020].

129 Dostupné z: http://pdfs.jta.org/1961/1961-06-21_118.pdf?_ga=2.143897149.929755489.1587829189-1227195490.1587829189 [online dne 25. 4. 2020].

130 Židovská telegrafická agentura (JTA) se sídlem v New Yorku, dne 21. června 1961 ve svém deníku uvedla, že dle oficiální zprávy amerického ministerstva obrany se Abs podílel na řízení Hitlerovy hospodářské strategie, k provádění plánovacích, formovacích řídicích funkcí. Další činnost Abse v období nacistického Německa měla být popsána nacistickým ministrem hospodářství Waltherem Funkem, který byl odsouzený v rámci Norimberských procesů s tím, že se měly Absovy banky podílet na nacistických zločinech a vykořisťování v okupovaných oblastech. Oproti tomu britský Independent uvedl, že aktivní nacistická

William Showcrosse, britského advokáta, hlavního britského žalobce v Norimberských procesech a vedoucího delegace OSN v letech 1945 – 1948.¹³¹ Článek VII odst. 2 navrhované úmluvy opravňoval poškozeného, iniciovat proces proti straně, která porušila jeho práva, vyplývající z úmluvy (např. ochrana proti neodůvodněnému a diskriminačnímu jednání), a to přímo před arbitrážní tribunál. K ratifikaci úmluvy však nedošlo. Stejně tak nedošlo k ratifikaci návrhu úmluvy z roku 1961 o mezinárodní odpovědnosti států, za škody způsobené cizincům, který byl připraven na žádost OSN. Tato úmluva byla propracovanější, než návrh úmluvy o zahraničních investicích z roku 1957. Také návrh úmluvy z roku 1961 (ve svém článku 22) umožňoval, obracet se poškozeným s žalobou přímo na kompetentní mezinárodní (arbitrážní) tribunál.¹³² I přesto, že se nestala závaznou, bylo na ni odkazováno v řadě arbitrážních rozhodnutí, např. v rozhodnutí *Saluka Investments BV versus Česká republika* (které se řídilo rozhodčími pravidly UNCITRAL).^{133,134}

historie Absse prokázána nebyla, a naopak byla prokázáno, že si udržoval od nacistického režimu odstup, nikdy nevstoupil do nacistické strany, stejně tak, jako tam nevstoupil nikdo z vedení společnosti Deutsche Bank (Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/obituaries/hermann-abs-german-banker-died-the-economist-nazi-germany-a8442711.html> [online dne 25. 4 .2020]).

131 Dostupné z: <https://www.theguardian.com/news/2003/jul/11/guardianobituaries.obituaries> [online dne 25. 4 .2020].

132 A/CN.4/217 and Corr.1 and Add.1 First report on State responsibility by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur - Review of previous work on codification of the topic of the international responsibility of States. Dostupné z: https://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_217.pdf&lang=EFS [online dne 26. 4 .2020].

133 Dostupné z: <https://docplayer.cz/2087483-Rozhodci-rizeni-podle-rozhodcich-pravidel-uncitral-z-roku-1976-saluka-investments-bv-the-netherlands-navrhovatel-versus-ceska-republika-odpurce.html> [online dne 26. 4 .2020].

134 V předmětném částečném nálezu bylo uvedeno: „Téměř před čtyřiceti pěti lety Harvard Draft Convention on the International Responsibility of States for Injuries to Aliens („Harvard Draft Convention“), což je dokument, o němž se opírá argumentace České republiky, rozlišil následující kategorie převzetí bez náhrady – nekompenzované odnětí majetku cizince nebo zbavení možnosti užívat majetek cizince, vyplývající z prováděných daňových předpisů; ze všeobecné změny v hodnotě měny; z kroků příslušných státních orgánů při udržování veřejného pořádku zdraví nebo morálky; nebo z platného výkonu válečných práv nebo jinak vyplývající z normálního fungování zákonů daného státu se nepovažují za závadná. Jak *Saluka* Tribunálu správně připomenula, výše uvedená pasáž Harvard Draft Convention podléhá čtyřem důležitým výjimkám. Odnětí bez náhrady typu, který je uveden výše, není považován za nezákonný, pokud:

- (a) nepředstavuje jasné a diskriminační porušení zákonů daného státu;
- (b) není výsledkem porušení jakéhokoli ustanovení čl. 6 až 8 [Draft Convention];
- (c) nepředstavuje nepřiměřenou odchylku od zásad spravedlnosti zakotvených v hlavních světových právních systémech;

V roce 1962 připravila OECD návrh úmluvy k ochraně cizího majetku, který revidovala a doplnila komentáři v roce 1967. S ohledem na složení OECD nebylo překvapivé, že tyto státy iniciovaly úmluvu k ochraně zahraničních investic. I tato dohoda ve svém čl. 7 písm. b) opravňovala poškozeného k přímé žalobě na stát, který byl účastníkem této úmluvy.^{135,136} Přesto že ani tato úmluva nevstoupila v platnost jako multilaterální dohoda, stala se důležitým vzorem pro vznik dvoustranných investičních dohod.

V roce 1965 bylo ustanoveno Mezinárodní centrum pro řešení investičních sporů (ICSID), což bylo významným krokem k vytvoření mezinárodního legislativního rámce na ochranu zahraničních investic, iniciovaným ze strany Světové banky, která se tímto snažila o podporu mezinárodních investic. Již v prvním návrhu dohody byla zakotvena v čl. 40 možnost poškozeného přímo žalovat členský stát dohody. Dohoda byla účinná již od roku 1966 a do současnosti byla ratifikována 154 státy.

V současnosti existuje okolo 3.300 mnohostranných či dvoustranných investičních dohod (BIT), řešících mezinárodní investice. Úlohou ICSID je zejména poskytnutí institucionálních nástrojů a procedurálních pravidel pro nezávislé smírčí komise a arbitrážní tribunály.^{137,138,139}

2.3. Mezinárodněprávní subjektivita organizací sui generis

Existuje několik organizací, které požívají alespoň částečné mezinárodněprávní subjektivity, a to i přesto, že jsou subjektem odlišným od států a mezinárodních organizací vládních.

(d) nepředstavuje zneužití pravomocí uvedených v tomto odstavci, za účelem zbavit cizince jeho majetku. 258. Tyto výjimky v žádném případě neoslábují zásadu, že za určitá převzetí nebo zbavení není nutné vyplácet náhradu.

135 Draft Convention on the Protection of Foreign Property, OECD publications No. 15 637/ Décembre 1962 Dostupné z: <https://www.oecd.org/daf/inv/internationalinvestmentagreements/39286571.pdf> [online dne 26. 4 .2020].

136 Newcombe A., Paradell L., Law and Practice of Investment Treaties, Standards of Treatment s. 29 – 31.

137 Dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/History%20of%20ICSID%20Convention%20-%20VOLUME%20II-1.pdf> [online dne 26. 4 .2020].

138 Dostupné z: https://icsid.worldbank.org/en/Documents/ICSID_Primer_1.16.19.pdf [online dne 25. 4. 2020].

139 Newcombe A., Paradell L., Law and Practice of Investment Treaties, Standards of Treatment s. 27 – 29.

2.3.1. Suverénní řád maltézských rytířů

Vznik řádu Maltézských rytířů se datuje k přelomu 11. a 12. století a první křižácké výpravě vyhlášené papežem Urbanem II. v roce 1095. Dne 15. července 1099 křižáci dobyli Jeruzalém, kde nedaleko Svatého hrobu našli stále činný špitál svatého Jana, řízený křesťanským bratrstvem. Křesťanská vojska, trpěla nemocemi a četnými zraněními. A právě v této době byli prvně ošetřováni v nemocnici významní velitelé a rytíři a nemocnice rostla na svém významu. *Špitální bratrstvo svatého Jana Křtitele bylo oficiálně schváleno a potvrzeno bulou papeže Pascala II., datovanou dne 15. února 1113. Touto významnou listinou byli johanité postaveni pod ochranu Svatého stolce a bylo jim zaručeno právo svobodné volby nástupců bez vměšování církevních či světských autorit.*¹⁴⁰ Státní sekretariát Svatého stolce dne 16. října 2012 prohlásil, že uznává a zaručuje jenom dvě instituce rytířských řádů: Suverénní vojenský hospitální řád sv. Jana v Jeruzalémě, na Rhodu a Maltě (tedy Suverénní řád maltézských rytířů) a Rytířský řád Svatého hrobu Jeruzalémského. Žádná další bratrství nejsou Svatým stolcem uznávána a nemohou si dle Svatého stolce nárokovat žádné odkazy, strukturu či právní kontinuitu.¹⁴¹ V dnešní době je Suverénní řád maltézských rytířů, společně s Mezinárodním výborem Červeného kříže, Mezinárodním hnutím Červeného kříže a Červeného půlměsíce, Mezinárodním olympijským výborem a Meziparlamentární unií, řazen OSN mezi jiné entity, které mají právo účastnit se jako pozorovatelé zasedání Valného shromáždění OSN a které mají permanentní kancelář v sídle OSN. Není tedy řazen ani mezi státy, ani mezi mezinárodní vládní organizace.¹⁴² Status pozorovatele v OSN byl řádu udělen na 103. plenárním zasedání Valného shromáždění OSN dne 24. srpna 1994 rezolucí č. A/RES/48/265. Ta uvádí, že z důvodu dlouhotrvajícího poskytování humanitární asistence a díky své speciální roli v mezinárodních humanitárních vztazích, přejíc si zlepšit spolupráci mezi OSN a řádem, OSN rozhodlo pozvat řád k účasti na schůzích Valného shromáždění OSN, a to jako pozorovatele.¹⁴³ Návrh na udělení statusu pozorovatele při OSN byl navržen verbální nótou 24 členských států OSN ze 4 kontinentů, mezi nimiž byla i Česká republika. V memorandu (jež je povinnou součástí návrhu rezoluce) tyto státy společně uvedly, že

140 POŘÍZKA J, Řád Maltézských rytířů – Z Palestiny na Via Condotti, s. 18 – 20.

141 Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17271> [online dne 17. 2. 2017].

142 Dostupné z: <http://www.un.org/en/sections/member-states/intergovernmental-organizations/index.html> [online dne 16. 2. 2017].

143 Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r265.htm> [online dne 18. 2. 2017].

Suverénní řád maltézských rytířů je nejstarší institucí světa, která poskytuje humanitární asistenci, a která si získala za necelých 9 století své existence všeobecný respekt pro své humanitární aktivity ve světě a že jeho plnou suverenitu (rovného člena mezinárodního společenství) uznalo 64 členských států OSN. Řád se skládá z 9 převorství a podpřevorství a z 41 národních rytířských asociací, z nichž největší je italská, čítající 2.500 rytířů a podpůrného sboru. Akreditované delegace řádu jsou při řadě organizací, agentur a institucí, mezi které patří Mezinárodní výbor Červeného kříže, Evropská unie, Rada Evropy a Mezinárodní institut humanitárního práva. Řád požívá statusu pozorovatele i při dalších organizacích a tělesech jako jsou UNESCO, Organizace OSN pro výživu a zemědělství, Světová zdravotnická organizace, Úřad vysokého komisaře pro uprchlíky a IMO.¹⁴⁴ Zároveň je členem Mezinárodního ústavu lidských práv, Mezinárodního ústavu pro sjednocení soukromého práva, Organizace středoamerických států či Mezinárodního výboru vojenského zdravotnictví.^{145,146}

Ačkoli je řád ve věcech právních podřízen Svatému stolci, svrchovanost vyjadřuje například jmenováním velvyslanců řádu či emisí poštovních známek, kde má uzavřenou poštovní konvenci s 35 státy světa včetně České republiky. Řád informuje o své svrchovanosti jako o svrchovanosti funkční, jelikož chybí teritoriální prvek.¹⁴⁷ Suverenita Maltézského řádu byla řešena a potvrzena i v řadě rozsudků Italského národního (kasačního) soudu, které podrobně rozebírá v knize *Non-Governmental Organisations in International Law* A. K. Lindblom.¹⁴⁸

144 Dostupné z: http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/201410/A_48_957-EN.pdf?sequence=2&isAllowed=y [online dne 18. 2. 2017].

145 Dostupné z: <https://www.orderofmalta.int/diplomatic-activities/> [online dne 24. 11. 2017].

146 Oficiální stránky Velvyslanectví České republiky při Svatém stolci hovoří o Suverénním řádu maltézských rytířů jako o státu. Při rozdělení Československa zaslal velvyslanec řádu na FMZV ČSFR verbální nótu, v níž uznal Českou republiku i Slovensko a potvrdil další existenci diplomatických vztahů s Českou republikou. Velvyslanectví České republiky při Svatém stolci je také zastupitelským úřadem České republiky při Suverénním řádu maltézských rytířů (dostupné WWW: https://www.mzv.cz/vatican/cz/o_velvyslanectvi/index.html [online dne 22. 12. 2019]).

147 Dostupné z: http://www.mzv.cz/vatican/cz/o_velvyslanectvi/o_suverennim_radu_maltezskych_rytiru/o_s_r_m_r.html [online dne 16. 2. 2017].

148 „*Kasační soud ve věci Nanni v. Pace a Suverénní řád maltézských rytířů z let 1935 až 1937 uvedl: s uznáním církve a Byzantské říše, řád po dobytí území ustavil na daném území svoji nezávislost a suverenitu. Velmistř byl uznán, jako suverénní hlava Rhodu, se všemi atributy náležející k takové pozici, včetně práv aktivní a pasivní legace, spolu s právy přímého vyjednávání s jinými státy a uzavíráním smluv a úmluv. Tyto*

V knize Mezinárodního práva veřejného¹⁴⁹ je řád zařazen mezi zvláštní politické útvary, ale později se o řádu hovoří jako o Svrchovaném státu maltézských rytířů s exteritoriálním územím. Řád je i v další literatuře označován jako stát, s extrateritoriálním územím, skládajícím se z Velmistrovského paláce na Via Condotti v Římě, Aventinské vily a řádových velvyslanectví u Vatikánu a Itálie. Řád je též považován za volitelnou monarchii v čele s velmistrem, který užívá hodnosti kardinála Římskokatolické církve. Organizačně je řád rozdělen na velkopřevorství, kterých je šest. A to římské, lombardské, neapolské, rakouské, anglické a české.¹⁵⁰ Samotné České velkopřevorství na svých internetových stránkách uvádí, že: *Velmistr je hlavou suverénního státu a zároveň nejvyšším představeným řeholního řádového společenství. V tomto druhém poslání mu Svatá Římská církev přiznává postavení kardinála.*¹⁵¹ Řád od roku 1877 disponuje vlastní armádou. Armádu tvoří 16 mužů, z toho 7 důstojníků, 7 poddůstojníků a 2 vojíni. K této armádě je přiděleno 200 dobrovolníků, zejména vojenských lékařů. Armáda je vybavena nemocničním vlakem. *Mimo „ozbrojených sil“ disponuje řád také vlastním soudnictvím, jehož historické základy sahají až k počátkům řádu. Soudy první instance složené obvykle*

atributy nezávislosti a suverenity v případě řádu nepřestaly do současnosti platit, alespoň ne z formálního úhlu pohledu ve vztazích k italskému státu. Stejně tak z pohledu mezinárodně právní subjektivity, a to navzdory faktu, že z důvodu britské okupace Malty nemůže být taková subjektivita spojena s držbou území. V případě Asociace italských rytířů maltézského řádu (Association of Italian Knights of the Order of Malta) v. Picoli z roku 1974 zaměstnanec řádové nemocnice podal žalobu na Asociaci italských rytířů maltézského řádu (ACISMOM). ACISMOM je jedna z národních asociací Maltézského řádu, která v tomto případě namítala nedostatek jurisdikční pravomoci soudu z důvodu uznání ACISMOM jako subjektu mezinárodního práva, uznaného Itálií. Soud znovu potvrdil, že Maltézský řád je suverénní subjekt mezinárodního práva, a třebaže nemá vlastní území, je ve všech aspektech na roveň cizím státům, se kterými má Itálie standardní diplomatické vztahy. Za pozornost stojí pozice ACISMOM ve vztahu k Maltézskému řádu, kdy soud uvedl, že termín „národní“ znamená pouze, že individuální asociace je oprávněna provádět činnost pouze na území, kde byla ustanovena a nikoli, že spadá do jurisdikce na daném území. Asociace italský soud považuje za veřejná tělesa v rámci právního systému Maltézského řádu a jsou tedy oprávněny ke stejnému právnímu zacházení, jako s Maltézským řádem samotným. Soud též zmínil italský zákon č. 23/1938, ve vztahu k personálu, ve službách asociace, operujících v Itálii, kde byla uznána povaha organizace, jako subjektu s mezinárodněprávní subjektivitou. K jinému přístupu došel kasační soud ve věci Bacchelli v. Comune di Bologna, zahájeném v roce 1978, v otázce mezinárodněprávní subjektivity řádu, ve vztahu k jeho mezinárodní komunitě Řádu svatě Panny Marie. V tomto případě soud došel k závěru, že pro Řád svatě Panny Marie nemůže být předchozí rozhodnutí ve věci Maltézského řádu precedencem, z důvodu jedinečnosti Maltézského řádu, plynoucí z jeho historického pozadí a historické držby prvků nezávislosti a suverenity“ (LINDBLOM A. K., Non-Governmental Organisations in International Law, s. 66 – 67).

149 DAVID V.; SLADKÝ P.; ZBOŘIL F, Mezinárodní právo veřejné.

150 POŘÍZKA J., Řád Maltézských rytířů – Z Palestiny na Via Condotti, s. 216 – 217.

151 Dostupné z: <http://www.maltezskyrad.cz/spiritualita.html> [online dne 17. 2. 2017].

z předsedy a dvou soudců řeší spory mezi rytíři. Proti jejich výrokům je možné odvolat se k apelačnímu soudu ve složení z předsedy a pěti soudců.¹⁵²

2.3.2. Mezinárodní výbor Červeného kříže

2.3.2.1. Jean Henry Dunant

V polovině devatenáctého století docházelo ke změně struktur vznikajících nevládních organizací z organizací s religiózním zaměřením na relativně moderní mezinárodní nevládní organizace, do kterých se nesmazatelně zapsal humanista a laureát Nobelovy ceny míru Jean Henry Dunant. Dunant se v roce 1856, ve svých 28 letech stal zástupcem Společnosti ženevských kolonií v Severní Africe a Sicílii. O dva roky později publikoval své první dílo s názvem Zpráva o vládnutí v Tunisu, ze které vyňal velmi kvalitně zpracovanou kapitolu nazvanou „Otroctví mezi muslimy a ve Spojených státech amerických“, kterou separátně vydal v roce 1863. Jeho nejslavnější dílo Vzpomínky na Solferino bylo vydáno o rok dříve v roce 1862. Tento svazek popisoval nejen průběh brutální a krvavé bitvy, ale ve své třetí části svazku se zaměřil na pomoc raněným v boji. Národy světa se měly soustředit na vytvoření společnosti, která bude pečovat v době války o raněné. Všechny takto zřízené společnosti by byly financované vládním předsednictvem složeným z předsedů vlád nejvýznamnějších států. Každá z těchto společností by měla nabírat dobrovolníky a cvičit je, aby byly schopni v boji a v následné péči poskytnout raněným ošetření, a to až do jejich zotavení. V roce 1863 Ženevská společnost pro veřejné blaho ustavila pětičlennou komisi, aby prozkoumala možnosti uvedení nápadu ve skutečnost. Komise svolala mezinárodní konferenci a založila Červený kříž. Dunant v mezidobí z vlastních zdrojů cestoval po Evropě a snažil se přesvědčit co nejvíce států, aby poslaly na mezinárodní konferenci svého zástupce. Konference se nakonec 26. až 29. října účastnilo 39 zástupců z šestnácti států. Tito představitelé schválili velmi obecnou rezoluci a hlavní část přenechali na zpracování svým zmocněncům. Dne 22. srpna 1864 dvanáct států podepsalo mezinárodní smlouvu známou pod názvem Ženevská úmluva, kde se odsouhlasila garance neutrality pro zdravotnický personál a přijal se speciální znak, červený kříž v bílém poli. Avšak ani poté Dunant neustal ve svých humanistických

152 POŘÍZKA J., Řád Maltézských rytířů – Z Palestiny na Via Condotti, s. 218.

aktivitách. Navrhoval rozšíření působnosti Červeného kříže na námořnictvo v době války a na přírodní katastrofy v době míru.

V roce 1866 napsal spis Všeobecná a mezinárodní společnost pro obrození Orientu, jejímž plánem bylo vytvořit v Palestině neutrální kolonii. V roce 1872 svolal konferenci k ustanovení Všeobecného spolku pořádku a civilizace, k ustanovení arbitrážního soudu pro řešení mezinárodních sporů namísto války a k přípravě mezinárodní úmluvy o zacházení s válečnými vězni.¹⁵³

2.3.2.2. Vznik Mezinárodního výboru Červeného kříže

Právník Gustave Moynier, prezident Ženevské společnosti pro veřejné blaho, nabídl v roce 1863 Dunantovi tuto společnost k uskutečnění jeho humanitních myšlenek. Dunant tuto výzvu přijal a na základě jejich dohody vznikl tzv. „výbor pěti“, ve kterém dále zasedli lékaři Louis Appia a Théodore Maunoir a vojenský generál Henri Guillaume Dufour. Za zmínku stojí, že v době vytvoření výboru pěti byl jediným nečlenem této společnosti Dunant. Týden po vytvoření výboru pěti, ve kterém se ujal Dunant funkce tajemníka, se prohlásili za Mezinárodní výbor (Komitét).^{154,155}

2.3.2.3. Právní subjektivita Mezinárodního výboru Červeného kříže

Právní subjektivita Mezinárodního výboru Červeného kříže je založena na základě čl. 60 a následujících švýcarského občanského zákoníku.¹⁵⁶ Jedná se tedy o soukromou právnickou osobu, založenou dle práva švýcarského. Otázkou však zůstává subjektivita mezinárodněprávní. ICRC má řadu prvků, které jsou z významné části vyhrazené státům a mezinárodním (vládním) organizacím. Například pozorovatelský status v OSN z entit mimo států a mezinárodních vládních organizací, obdrželo do dnešního dne pouze pět subjektů. Mezinárodní výbor Červeného kříže byl takovouto první organizací, které byl pozorovatelský status udělen, a to rozhodnutím Valného shromáždění OSN A/RES/45/6 ze

153 Dostupné z: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1901/dunant-bio.html [online dne 25. 8. 2017].

154 Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/document/history-icrc> [online dne 24. 11. 2017].

155 Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1917/red-cross-history.html [online dne 24. 11. 2017].

156 Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/icrc-statutes-080503.htm> [online dne 27.11.2017].

dne 16. října 1990.¹⁵⁷ Druhou takovouto organizací byl Suverénní řád maltézských rytířů, a to rozhodnutím Valného shromáždění OSN A/48/L.62¹⁵⁸ ze dne 22. srpna 1994, následováno Mezinárodní federací společností Červeného kříže a Červeného půlměsíce, rozhodnutím Valného shromáždění OSN A/RES/49/2 ze dne 19. října 1994.¹⁵⁹ Později byly přizvány do této exkluzivní skupiny k účasti už jen Meziparlamentní unie (20. ledna 2003)¹⁶⁰ a Mezinárodní Olympijský výbor (19. října 2009)¹⁶¹. Z těchto organizací však Meziparlamentní unie však v tomto výčtu vybočuje, a to jejím veřejnoprávním přesahem, respektive složením ze členů jednotlivých národních parlamentů.¹⁶² Proto je některými autory označována jako smíšená (hybridní) organizace.

Steve Charnovitz označuje ve svém díle „*Two centuries of Participation: NGOs and International Governance*“ Mezinárodní výbor Červeného kříže za jedinou nevládní organizaci s mezinárodněprávní subjektivitou.¹⁶³

Mezinárodní výbor Červeného kříže má se Švýcarskem, na rozdíl od jiných nevládních organizací, uzavřenou sídelní smlouvu, která mu přiznává v zásadě všechny výsady a imunity mezinárodních organizací vládních, včetně imunity funkční, daňové a celní.¹⁶⁴

Během druhé světové války uznala mezinárodněprávní subjektivitu Mezinárodního výboru Červeného kříže řada států, mezi kterými bylo například Maďarsko, které pro účely ochrany židovských obyvatel uznalo nedotknutelnost sídla Mezinárodního výboru

157 Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r006.htm> [online dne 28. 11. 2017].

158 Dostupné na WWW: <http://dag.un.org/handle/11176/167678> [online dne 28. 11. 2017].

159 Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r002.htm> [online dne 28. 11. 2017].

160 Dostupné z: <http://dag.un.org/handle/11176/167678> [online dne 28. 11. 2017].

161 Dostupné z: <https://www.olympic.org/news/ioc-becomes-un-observer> [online dne 28. 11. 2017].

162 Dostupné z: <https://www.ipu.org/> [online dne 28. 11. 2017].

163 NOORTMANN M., REINISCH A., RYNGAERT C., Non-State Actors in International Law s. 209.

164 Dostupné z: <https://casebook.icrc.org/case-study/agreement-between-icrc-and-switzerland> [online dne 12.4.2020].

Červeného kříže.¹⁶⁵ V současnosti požívá Mezinárodní výbor Červeného kříže výsad a imunit ve 106 státech světa.¹⁶⁶

2.3.2.4. Činnost Mezinárodního výboru Červeného kříže

Mezinárodní výbor Červeného kříže je striktně nestrannou organizací s humanitárními zájmy, složený z 15 až 25 švýcarských občanů, kteří jsou dovolováni kooptací.¹⁶⁷ Mezinárodní výbor Červeného kříže (jako strážce Ženevských úmluv) má za úkol vyzývat členské státy k dodržování a vymáhání Ženevských úmluv¹⁶⁸ a státy nečlenské k jejich přijetí.

Mezinárodní výbor Červeného kříže podporuje a vyvíjí činnost k rozvoji mezinárodního humanitárního práva. V operační činnosti pomáhají hlavně v době konfliktu (jako nestranný subjekt) a při terénních pracích. Její funkce je pomoc a asistence nejen na bojišti, ale na území obou stran konfliktu. Obě tyto činnosti výboru jsou na sobě závislé, jelikož operační linie by nemohla být činěna bez právního základu a právní základ by nemohl být rozvíjen bez operačních zkušeností.^{169,170}

2.3.2.5. Ženevské úmluvy ve vztahu k Mezinárodnímu výboru Červeného kříže

Ženevské úmluvy byly kodifikací humanitárního práva válečného, jež akcentuje na důstojnost lidské bytosti bez ohledu na její původ a nastavuje principy a fungování humanitárního personálu a humanitárních organizací.

V rámci Ženevských úmluv (včetně jejích protokolů) se prosazovalo smluvní vložení nevládních organizací, jako pomocníků ve válečných konfliktech. Článek 3, který je shodný ve všech Ženevských úmluvách uvádí, že *nestranná lidumilná organizace, jako je*

165 BEIGBEDER Y., The Role and Statuts of International Humanitarian Volunteers and Organizations: The Right and Duty to Humanitarian Assistance s. 324 – 326.

166 Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/document/status-update-icrcs-legal-standing-explained> [online dne 13.4.2020].

167 Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jmhc.htm> [online dne 4. 12. 2017].

168 Dostupné z: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0703.pdf s. 32 [online dne 4. 12. 2017].

169 Dostupné z: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0963.pdf s. 1 – 6 [online dne 4. 12. 2017].

170 Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/statutes-en-a5.pdf> čl. 5 odst. 2 písm. b) Stanov, [online dne 4.12.2017].

Mezinárodní komitét Červeného kříže, může nabídnout své služby stranám konfliktu. Ačkoli je tento článek úmluv omezen pouze na vnitrostátní konflikty, čímž je do značné míry oslaben, je automaticky aplikovatelný bez jakýchkoliv podmínek reciprocity.

Z pohledu současného znění čl. 9 první, druhé a třetí Ženevské úmluvy a čl. 10 čtvrté Ženevské úmluvy, se liší pouze v předmětu, který každá z úmluv upravuje a kde se shodně uvádí, že: „*Ustanovení této úmluvy nejsou na překážku lidumilné činnosti, kterou by se souhlasem zúčastněných stran v konfliktu rozvinul Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jakákoli jiná nestranná lidumilná organizace.*“ Návrh tohoto článku, projednávaný na diplomatické konferenci v roce 1949, obsahoval pouze Mezinárodní komitét Červeného kříže. Z důvodu obecných obav, že by takové ustanovení mohlo vést k zamezení poskytování humanitární pomoci jinými organizacemi, byl bez připomínek přijat pozměňovací návrh k doplnění čl. 9 tak, že k Mezinárodnímu komitétu Červeného kříže bylo přidáno „*nebo jakákoli jiná nestranná lidumilná organizace*“. Komentář dále uvádí, že není vůbec k diskuzi, aby válčící strana byla povinna přijmout na svém území jakoukoli organizaci či tolerovat aktivity jakékoli cizí organizace na svém území a že ustanovení, týkající se nevládních organizací nemohou vytvořit základ pro právo nevládních organizací poskytovat humanitární asistenci.¹⁷¹

2.3.3. Městské státy

Nejstaršími státy, o kterých se nám zachovaly informace, byly městské státy sumerské na území Mezopotámie na přelomu 4. a 3. tisíciletí před naším letopočtem, a to Eridu, Uruk, Ur, Lagaš, Kiš a Uma.¹⁷² První městské státy v antickém Řecku vznikaly v 8. – 6. století. Nejznámějšími městskými státy byly Athény a Sparta. Všechny tyto státy vykonávaly na svém území svrchovanou moc, uzavíraly mírové dohody, vyhlášovaly války, vytvářely obranné spolky a vysílaly posly, kteří byli považováni za nedotknutelné. I přesto s pojmem mezinárodněprávní subjektivity, tak jak ji vnímáme dnes, můžeme spojovat státy až na základě Vestfálského míru (a s tím souvisejícího uspořádání) v roce 1648.

Městské státy, respektive města se zvláštním statusem (s mezinárodně právní subjektivitou) vznikala i v moderní době. *Důležitost těchto „mezinárodních měst byla dána jejich strategickou polohou či náboženskou výjimečností, někdy šlo o vyřešení územního*

171 LINDBLOM A. K., Non-Governmental Organisations in International Law, s. 205 – 208.

172 Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/mezopotamie/> [online dne 23. 2. 2017].

problému mezi proti sobě stojícími státy. Jejich mezinárodní charakter byl pouze dočasný, neboť šlo o obraz stávající mezinárodně politické situace, takže lze hovořit pouze o statusu přechodném, po němž následovalo přidělení k některému svrchovanému státu.¹⁷³ Mezi taková města se řadí Krakov, který na Vídeňském kongresu získal postavení svobodného města jako Krakovská republika, Západní Berlín po skončení 2. světové války nebo Jeruzalém, který se rozhodnutím OSN stal městem s mezinárodním statutem.¹⁷⁴ Z uvedeného výčtu plyne, že právní subjektivita Krakova vznikla na základě rozhodnutí zástupců států na mezinárodní konferenci. Subjektivita Berlína na základě dohody vítězných mocností 2. světové války o rozložení sfér vlivu a právní subjektivita Jeruzaléma na základě rozhodnutí mezinárodní organizace.^{175,176} Z výše uvedených příkladů je zřejmá živelná tvorba právního postavení subjektů v určité historické chvíli, ve které rozhodovaly politické okolnosti doby.

2.3.4. Vatikán a Svatý stolec

2.3.4.1. Historický vývoj církevního státu Vatikánu

Roku 313 císař Konstantin legalizoval Ediktem Milánským křesťanství a církev se stala díky darům jedním z největších vlastníků půdy v Itálii, které se říkalo Patrimonium Petri. V 8. století Karel Veliký založil církevní stát a pozemky z Patrimonia podřídil papeži. Církevní (papežský) stát fungoval až do počátku 19. století, kdy byl během napoleonských válek obsazen v roce 1809 Napoleonem. Toto obsazení a zrušení církevního státu bylo revokováno Vídeňským kongresem a status církevního státu byl navrácen.¹⁷⁷ Závěrečný akt Vídeňského kongresu ve svém článku 103 uváděl: *Marche s Camerinem a jejich dominii, stejně tak jako vévodství Benevento a knížectví Ponte Corvo se vracejí Svatému stolci. Svatý stolec se znovu stává pánem legací Ravenna, Bologna, a Ferrara, s výjimkou ferrarských území ležících na levém břehu Pádu. Rakouský císař a jeho následníci budou*

173 DAVID V., SLADKÝ P., ZBOŘIL F., Mezinárodní právo veřejné, s. 131.

174 DAVID V., SLADKÝ P., ZBOŘIL F., Mezinárodní právo veřejné, s. 132 – 134.

175 DAVID V., SLADKÝ P., ZBOŘIL F., Mezinárodní právo veřejné, s. 131 – 140.

176 Existovala i další města s prvky právní subjektivity nebo s omezenou mezinárodněprávní subjektivitou, jako byl Mostar, který byl po podpisu Daytonské dohody přechodně spravován Evropskou unií či Brčko, o jehož statusu pod mezinárodním dohledem rozhodla Římská mezinárodní arbitrážní komise. (DAVID V., SLADKÝ P., ZBOŘIL F., Mezinárodní právo veřejné, s. 131 – 140).

177 ERBACHER J., Vatikán, s. 14.

*mít právo ve Ferrare a v Comachiu vojenskou posádku. Obyvatelé zemí, vracejících se pod vládu Svatého stolce v důsledku ujednání kongresu se budou těšit účinků článku 16 pařížské smlouvy ze 30. května 1814. Vše, čeho jednotlivci nabyli legální cestou v souladu se současnými existujícími zákony, bude zachováno. Opatření zaručující veřejný dluh a výplatu důchodů budou stanovena zvláštní konvencí mezi Svatým stolcem a vídeňským dvorem. Tento stav trval až do roku 1870, kdy byl Řím obsazen italskými vojsky.*¹⁷⁸

2.3.4.2. Vznik novodobého Vatikánu

Roku 1919 byla zahájena jednání mezi Itálií a Svatým stolcem, na základě kterých došlo dne 11. února 1929 k podpisu Lateránských smluv, které se skládaly z konkordátu mezi vztahem církve a Itálie, finančního odškodnění Svatému stolci a vzniku Vatikánského městského státu jako subjektu mezinárodního práva.¹⁷⁹ V preambuli se uvádí, že z důvodu zajištění absolutní a viditelné nezávislosti Svatého stolce, stejně tak garance jeho absolutní nezávislosti v mezinárodních otázkách, bylo shledáno nezbytným vytvořit za speciálních podmínek město Vatikán, uznávající plné vlastnictví, výlučnou dominanci a suverénní autoritu a jurisdikci Svatého stolce nad městem. Obdobné znění je následně obsaženo i v článku 3 smlouvy ve znění, že Itálie uznává plné vlastnictví, výlučnou dominanci a suverénní autoritu a jurisdikci Svatého stolce nad Vatikánem, a to i s veškerým příslušenstvím tak, jak definuje smlouva. Dále článek 24 smlouvy uvádí, že z pohledu suverenity v mezinárodních otázkách Svatý stolec deklaruje, že se nebude účastnit žádných sporů mezi státy, ani nebude stranou mezinárodních konferencí, které budou vytvořeny pro řešení takových sporů. Vyjma vzájemné žádosti k mírové misi Svatého stolce s výhradou práva vykonávat svou duchovní a morální moc.¹⁸⁰

2.3.4.3. Postavení Vatikánu vůči Svatému stolci dle Lateránských smluv

Z pohledu výše uvedené části preambule (a v návaznosti na článek 3 smlouvy) vyvstává otázka, zda je město Vatikán absolutistickou monarchií v čele s papežem jako monarchistickým vládcem městského státu, či zda bylo území Vatikánu postoupeno Svatému stolci, který byl (dle definice) v době a při podpisu Lateránských smluv považován za mezinárodní nevládní organizaci náboženského typu s mezinárodněprávní

178 TARABA L., Vídeňský kongres, s. 344.

179 ERBACHER J., Vatikán, s. 14.

180 Dostupné z: <http://www.aloha.net/~mikesch/treaty.htm> [online dne 23. 2. 2017].

subjektivitou.^{181,182} O vztahu Svatého stolce a Vatikánu hovoří ve svém díle v podkapitole Lateránské smlouvy František Halas tak, že „*Itálie přiznala Svatému stolci, pokud jde o jeho stát, plné vlastnictví, výlučnou a absolutní svrchovanost i suverénní jurisdikci*“.¹⁸³ Tedy, že stát Vatikán je majetkem Svatého stolce, což by se pojmově vylučovalo. Svatý stolec je a byl subjektem mezinárodního práva veřejného jako subjekt sui generis a Lateránské smlouvy, uzavřené mezi Itálií a Svatým stolicem na tom ničeho nezměnily.¹⁸⁴ Kromě subjektu sui generis se setkáváme i s označením Svatého stolce jako mezinárodní organizace náboženského typu.

2.3.4.4. Transfer území státního suveréna na jiný subjekt

Postoupením části italského území, a tím i „zajištění absolutní a viditelné nezávislosti Svatého stolce“, lze dospět k závěru, že by transferem části území na mezinárodní nevládní organizaci územního suveréna, byť jen symbolického, mohlo dojít k zajištění mezinárodněprávní subjektivity pro daný subjekt, protože z právního hlediska se v případě Vatikánu odehrála skutečnost obdobná. V případě Svatého stolce mezinárodněprávní subjektivita nebyla právní skutečností, která by vznikla na základě transferu území, ale která byla vytvořena pouze pro „zajištění absolutní a viditelné nezávislosti“. Tento fakt je dokládán například tím, že i po zániku církevního státu nikdo nezpochybňoval papežovi velvyslance a též papež velvyslance v mezidobí let 1870 a 1929 přijímal.

2.4. Mezinárodněprávní subjektivita a odpovědnost nestátních aktérů

Jak bylo uvedeno v úvodu práce, z hlediska mezinárodních vztahů by se mezi nestátní aktéry řadily mimo jiné nadnárodní korporace, nevládní organizace, a dokonce podle některých autorů i mezinárodní organizace vládní.¹⁸⁵

181 HALAS F. X., Fenomén Vatikán, s. 283.

182 Vznik vatikánského státu nebyl formou rozdělení státu na 2 státy. Podoba postoupení území dle uvedené části preambule spíše připomíná transfer území z jednoho suveréna (v tomto případě z Italského království) na suveréna druhého, tedy Svatý stolec. Ačkoli se v literatuře (a v právní literatuře nevyjímaje) striktně odděluje Svatý stolec jako subjekt mezinárodního práva z pozice řídicího orgánu katolické církve čítající 1.100.000.000 katolíků a Vatikán, jakožto nejmenší stát na světě, a tedy subjekt mezinárodního práva z pozice státu, je struktura velmi prolínající a hranice jsou částečně setřeny již jen osobou samotného papeže (HALAS F. X., Fenomén Vatikán, s. 283).

183 HALAS F. X., Fenomén Vatikán, s. 283.

184 HALAS F. X., Fenomén Vatikán, s. 306 – 308.

185 NOORTMANN M., RYNGAERT C. Non-State Actor Dynamics in International Law – From Law makers to Law makers s. 1.

Srovnávací analýza několika nestátních aktérů v závěru této práce ukáže, že v zásadě nezáleží na formě nestátního aktéra, protože bez ohledu na formu může každý z aktérů zasahovat do činnosti obecně vyhrazené, resp. vykonávané státy a zároveň se každý z nich může dopouštět porušování mezinárodní práva, například v oblasti lidských práv. Tato práce nemá ambice zodpovědět otázku, za jakých podmínek mohou mít nestátní aktéři právní subjektivitu. Otázkou však zůstává, zda pro nestátní aktéry může vyplývat z obecného mezinárodního práva nějaká, byť marginální, mezinárodněprávní odpovědnost, která by de facto znamenala parciální práva a povinnosti dle mezinárodního práva.

Teoretické východisko pro zkoumání odpovědnosti dle mezinárodního práva učinila i Asociace mezinárodního práva, která započala studii v oblasti postavení nestátních aktérů, kde vycházela z presumpce, že někteří nestátní aktéři mají specificky nastavená práva a povinnosti v mezinárodním právu, zahrnující speciální právní úpravu, a z toho důvodu musí být nebo by alespoň měli být podřízeni obecnému mezinárodnímu právu. Jako další předpoklad, ze kterého asociace vycházela bylo, že nestátní aktér, pokud vykonává činnost, která je tradičně připisována k výkonu státní moci, by měl mít v dané oblasti práva a povinnosti jako stát. Asociace ke studii přistoupila metodologií funkčního výzkumu, kde jako referenční hodnotou použilo stát a pokud nestátní aktér vystupuje tam, kde je jednání obvykle přičítáno státu (v oblasti Global Governance), vztahovalo by se na takový subjekt, v daném rozsahu, práva a povinnosti dle mezinárodního práva.¹⁸⁶

2.4.1. Mezinárodní organizace

Mezinárodní organizace vládní se obecně řadí mezi subjekty s mezinárodněprávní subjektivitou a zároveň, jak bylo uvedeno v úvodu, jsou některými autory řazeny i mezi nestátní aktéry. S ohledem na nedostatek praxe je i u mezinárodních organizací neprojudikované, v jaké šíři se má postihovat odpovědnosti těchto organizací za činnost v rozporu s mezinárodním právem, zejména pokud se jí dopouštějí ve spolupráci s jinými subjekty, či případně jaké následky by mělo, pokud by mezinárodní organizace neměla prostředky k úhradě reparací, či kdy je jednání přičitatelné mezinárodní organizaci a kdy státu. Proto Komise pro mezinárodní právo připravila draft článků ke kodifikaci odpovědnosti mezinárodních organizací, avšak ty nebyly do dnešního dne

186 The International Law Association, Report of the Seventy-fourth Conference held in the Hague, August 2010, s. 633 - 634.

schváleny. Draft těchto článků byl předložen Šestému výboru OSN, kde řada členů s připraveným zněním nesouhlasila, když uvedla, že se nejedná o kodifikaci mezinárodního práva, ale spíše o reflexi k jeho progresivnímu vývoji. Dále vládli pochybnosti o potřebě článků k sebeobraně, protiopatřeních a krajní nouzi. Šestý výbor na závěr uvedl, že není přesvědčen o tom, zda je třeba k uvedené problematice připravovat novou úmluvu, či zda spíše nenechat tyto články vykrytalizovat z rozhodovací praxe. Proto se v roce 2014 Šestý výbor usnesl, že by měla být, jako podklad, doplněna praxe mezinárodních soudů a tribunálů a že se k uvedenému materiálu vrátí v roce 2017.¹⁸⁷

V roce 2017 se na své 72. schůzi Šestý výbor k tématu odpovědnosti mezinárodních organizací vrátil, a projednal připomínky států a mezinárodních organizací, které k připomínkování návrhů článků vyzval. Někteří z účastníků namítali, že nelze ve vztahu k mezinárodním organizacím vycházet z návrhu článků k odpovědnosti států z roku 2001, když mezinárodní organizace mají svoji specifitu a že pokud by se z takovýchto článků mělo vycházet, muselo by to být podrobno hloubkové analýze. Někteří zástupci podporovali projednání návrhu článků k odpovědnosti mezinárodních organizací provázaně s návrhy článků k odpovědnosti států a s články k diplomatické ochraně, jelikož je považují za vzájemně neoddělitelné. Šestý výbor odložil projednávání této agendy na rok 2020 s tím, že požaduje další doplnění rozhodovací praxe soudů a tribunálů.¹⁸⁸

Tedy ačkoli již nejsou pochybnosti o samotné právní subjektivitě těchto subjektů, není sjednocen pohled na rozsah jejich práv, povinností a odpovědnosti. V posudku Mezinárodního soudního dvora z roku 1949, ve věci náhrad škod, utrpěných ve službách OSN, soud stipuloval mezinárodněprávní subjektivitu mezinárodní organizace, což však dle soudu neznamena to, že je na stejné úrovni se státy nebo že by se její práva a povinnosti musela s právy a povinnostmi států shodovat.¹⁸⁹ Tato teze dle autora platí stejně tak ve vztahu k jejich odpovědnosti.

187 Dostupné z: https://www.un.org/en/ga/sixth/69/int_organizations.shtml [online dne 9. 8. 2020].

188 Dostupné z: https://www.un.org/en/ga/sixth/72/int_organizations.shtml [online dne 9. 8. 2020].

189 Dostupné z: <http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-BI.pdf> [online dne 23. 8. 2016].

2.4.2. Nadnárodní korporace

V podkapitole 2.2. bylo pojednáno o rozvoji mezinárodního práva, a v zásadě o funkční mezinárodněprávní subjektivitě nadnárodních korporací, ve vztahu k ochraně investic. Pokud však vyplývají pro nadnárodní korporace práva dle mezinárodního práva, je zřejmé, že mohou pro nadnárodní korporace vyplývat i povinnosti dle mezinárodního práva.

Odpovědnost dle mezinárodního práva nemá stejného rozsahu ve vztahu ke státům a mezinárodním organizacím, tedy odpovědnost nadnárodních korporací nemusí být shodná ve vztahu ke státům či odlišným nestátním aktérům. V úvodu práce byly mezi nestátní aktéry řazeny například i národně osvobozené armády, mající charakter povstaleckých skupin. Povstalecké skupiny, ovládající část území, v míře vyšší, než lokální jsou považovány za válčící stranu konfliktu, a tedy subjekt s mezinárodněprávní subjektivitou, ze které vyplývá mimo jiné povinnost dodržovat mezinárodní právo. Pokud by stejná činnost byla řízena a vedena ze strany nadnárodní korporace, pravděpodobně by se nejednalo o uznanou stranu konfliktu, ale spíše o terorismus nebo žoldněřství, tak, jak jej definoval dodatkový protokol I Ženevské úmluvy z roku 1977. Tedy i přes shodné chování dvou rozdílných subjektů by byly závěry o jeho činnosti zcela odlišné.

Pokud nadnárodní korporace těží nebo mohou těžit z mezinárodní ochrany investic, měly by dle názoru autora automaticky dodržovat při své činnosti normy mezinárodního práva veřejného, a to minimálně v rozsahu ochrany lidských práv a ochrany životního prostředí. Pokud mohou na jedné straně z mezinárodních dohod benefitovat, neměly by se na druhou stranu vyhýbat své zodpovědnosti za své protiprávní chování a snažit se maximalizovat zisk bez ohledu na škodu, kterou svým jednáním způsobí.

V závěrečné kapitole se tato práce nepřímou zabývá i americkým zákonem „Alien Tort Statute“, který umožňuje domáhat se ve Spojených státech amerických soudní ochrany cizincům, v případě porušení lidských práv dle mezinárodního práva, a to i porušováním ze strany korporací. Nejvyšší americký soud ve věci *Kiobel versus Shell*, ve vztahu k Alien Tort Statute, uvedl, že nic nenasvědčuje tomu, že by se měly Spojené státy americké stát v zásadě výhradním fórem pro vynucování mezinárodních norem a že *“žádný národ nikdy neaspiroval, že by se měl stát „custos morum“ celého světa“*.¹⁹⁰ Autor se ztotožňuje s názorem, že žádný stát sám o sobě nemá právo být custos morum celého světa, ale

190 Dostupné z: <https://cja.org/cja/downloads/Kiobel-Opinion.pdf> [online dne 23.5.2020].

poškození lidských práv a životního prostředí, z důvodu vyšší ziskovosti nadnárodní korporace považuje za tak závažný zločin, že by mělo být tvrdě postihováno mezinárodním společenstvím. Do doby, než tak však bude činěno mezinárodním společenstvím, nechť *custos morum* je aplikováno co nejvíce státy, byť na základě vnitrostátního práva.

2.4.3. Nevládní organizace

Autor na začátku této práce striktně oddělil nevládní organizace od nadnárodních korporací, aby v závěrečné kapitole této práce konstatoval, že rozdíly mezi těmito organizacemi nemusí být v určitých oblastech a aspektech tak rozdílné, což je markantní zejména v oblasti podnikání, kde v zásadě není rozdílů v činnosti mezi nadnárodní korporací a nevládní organizací. Rozdíly lze shledat ve využití zisku, avšak i tam, jak nadnárodní korporace, tak nevládní organizace mohou rozdělovat zisky ze své činnosti mezi své členy, či nabývat a spravovat majetek. Tedy v rámci výkonu podnikatelské činnosti je autor přesvědčen, že to, co se dá aplikovat, ve vztahu k právům a povinnostem nadnárodních korporací by se mělo bez dalšího aplikovat i na nevládní organizace.

Autor však shledává prostor k odlišení nevládních organizací od nadnárodních korporací v činnosti hlavní. Význačným nevládním organizacím v oblasti jejich působnosti by mohly být poskytnuty práva dle mezinárodního práva, a to domáhat se nápravy, spočívající v porušení mezinárodního práva v oblastech působnosti nevládní organizace. Takové právo by nebylo vázáno na zkoumání jejich mezinárodněprávní subjektivity, ale jednalo by se o fakticitu. K zisku statusu žalobce by mohla získat organizace mezinárodně uznávaná, globální, transparentní a nezávislá, a svého práva by nesměla nadužívat neb zneužívat. V takových věcech by mohla jako žalobce vystupovat pouze tehdy, pokud by po předchozím projednání nebylo zjednáno nápravy nebo nebylo dosaženo spravedlivé satisfakce. Dále by taková organizace musela podstoupit vyšší míru kontroly, například ze strany UNESCO, které má dlouholetá úspěšná partnerství s nevládními organizacemi.

3. Unie mezinárodních asociací

3.1. Třídění mezinárodních organizací

Členění mezinárodních organizací na vládní a nevládní determinuje, zda subjekt může být nositelem mezinárodněprávní subjektivity. Organizace, která se dlouhodobě zabývá členěním organizací, je Unie mezinárodních asociací (UIA). UIA vede nejucelenější a nejkompexnější seznam mezinárodních organizací, který se vyvíjel již od svého založení v roce 1907. UIA byla založena v Belgii Paulem Otletem (považovaným za jednoho ze zakladatelů informační vědy) a Henri La Fontainem, laureátem Nobelovy ceny v oblasti mírového hnutí. Základním cílem organizace byla podpora spolupráce mezinárodních organizací.¹⁹¹

Aby na organizaci mohlo být nahlíženo jako na organizaci mezinárodní, musí dle UIA splňovat stanovená základní kritéria:

- 1) *cíle organizace musejí mít mezinárodní charakter a zahrnovat činnost v nejméně 3 státech;*
- 2) *individuální či kolektivní členství s plnými hlasovacími právy členů z nejméně třech států; členství musí být otevřené všem, kteří jsou způsobilí k činnosti v organizaci a mají zájem působit na cílovém poli organizace; pravidla hlasování nesmí umožnit žádné národní skupině kontrolovat organizaci (jsou vyloučeny národní organizace, které umožňují členství cizincům, dále náboženské komunity a neformální společenská hnutí);*
- 3) *statut organizace musí poskytovat členům právo pravidelně volit výkonné orgány a vedoucí reprezentanty organizace, v rámci organizace musí existovat stále ústředí organizace a ustanovení zaručující kontinuální práci organizace;*
- 4) *pokud jsou vedoucí představitelé v jednom volebním období stejné národnosti, musí existovat princip pravidelné rotace nejvyšších představitelů, organizace musí mít vlastní úředníky;*
- 5) *nejméně tři členové organizace musejí přispívat do rozpočtu organizace a nelze profitovat z distribuce členství organizace, toto ustanovení se netýká organizací, jejichž*

191 Dostupné z: <http://uia.org/about> [online dne 10. 1. 2017].

cílem je napomoci zvýšit profit všech svých členů (např. odbory, obchodní organizace), vyloučeny jsou nadnárodní korporace;

6) schopnost samostatné existence v mezinárodním systému;

7) vykonávat samostatné a pravidelné aktivity a navazovat vztahy s ostatními organizacemi.¹⁹²

3.2. Fáze ročenek UIA

Shromažďování dat a informací je prvním krokem v procesu správy dat a zároveň základním krokem pro jejich třídění a interpretaci. Při nevhodné interpretaci dat může docházet k jejich zkreslení či zavádějícím výsledkům. Proto je třeba při jejich interpretaci striktně vycházet z doby, kdy byla data shromažďována, na základě významu, který jim byl v daném místě a čase přisuzován a následně na základě těchto dat systematizovat a formulovat výstupy. Proto je klíčová znalost fází vývoje UIA, kde docházelo k úpravě metodologie či k dočasnému zhoršení přístupu k datům, například v období první a druhé světové války.^{193,194}

192 WAISOVÁ Š., Mezinárodní organizace a režimy, s. 23 – 24.

193 V první fázi (v letech 1905 až 1907) byla Ročenka mezinárodního života vydávána Mezinárodním mírovým institutem v Monaku.

V druhé fázi (v letech 1908 až 1914) byla rozvinuta Asociací mezinárodních organizací jako součást práce na mezinárodní dokumentaci, založené na univerzální decimální klasifikaci.

Třetí fáze (v letech 1914 až 1920) byla poznamenána odstávkami v důsledku první světové války a rovněž jejími následky.

Čtvrtá fáze (v letech 1921 až 1939) probíhala tak, že bylo pokračováno ve vydávání Společností národů. Střídavě v jazyce francouzském a anglickém, za dokumentační podpory UIA, která sloužila jako Příručka mezinárodních organizací.

Pátá fáze (v letech 1940 až 1947) byla stejně tak jako fáze třetí poznamenána odstávkami v důsledku druhé světové války a zároveň jejími následky.

V šesté fázi (v letech 1948 až 1950) byla v Ženevě publikována nová Ročenka mezinárodních organizací, za rostoucí spolupráce s nově ustanovenou UIA.

Sedmá fáze (v letech 1951 až 1965) pokračovala publikací Ročenky mezinárodních organizací v anglickém a francouzském znění přímo UIA za podpory Hospodářské a sociální rady OSN. Publikace byla rozdělena abecedně do 20 kapitol u nevládních organizací a 1 kapitoly pro organizace vládní. Od roku 1954 začala probíhat indexace pro lepší přehlednost v publikaci.

V osmé fázi (v letech 1966 až 1969) byla publikace stále dělena na 20 kapitol u nevládních organizací, ale přibyla například geografická klasifikace a odkazy. V rámci aktualizace byla přidána kategorie EEC/EFTA.

3.3. Typy a klastry organizací dle UIA

UIA dělí organizace do 15 typů. Jednotlivé typy se sdružují do klastrů podle společných znaků s dalšími organizacemi jiného typu. Těchto 15 typů organizací vytváří dohromady 5 klastrů. Klastř organizací skupiny I tvoří mezinárodní organizace typu A, B, C, D a F, klastř organizací skupiny II tvoří závislé organizace typu E, K a R, klastř organizací skupiny III tvoří organizační substituti typu S a T, klastř organizací skupiny IV tvoří národní organizace typu G a N a klastř skupiny V tvoří organizace typu H, J a U, jež jsou zaniklé, neaktivní nebo nepotvrzené. Š. Waisová, ve svém díle Mezinárodní organizace a režimy uvádí, že:

UIA identifikuje 15 typů uspořádání organizací, avšak pouze první 4 kategorie považuje za mezinárodní organizace:

1. kategorie A zahrnuje federace mezinárodních organizací (na mezinárodní úrovni je reprezentována pouze jediným zástupcem – Organizací spojených národů);

Devátá fáze (v letech 1971 až 1974) byla významná vznikem jednotného číselného sumáře, opomíjejícího indexaci odkazů. Systém byl založen na permanentním přidělení čísel jednotlivým organizacím dle anglického abecedního pořadí, kde nové organizace jsou řazeny na konec. Další uspořádání odpovídalo předchozí fázi.

Desátá fáze (v letech 1976 až 1980) byla vedena číselným uspořádáním vložených záznamů rozdělených do dvou hlavních sekcí. Před číselné uspořádání byla přidána písmena A nebo B, aby do druhé sekce mohl být zařazen velký počet organizací, které nespĺňovaly kritéria předchozích vydání.

Jedenáctá fáze (v letech 1981 až 1991) zachovávala číslo dané organizace z desáté fáze, ale před toto číslo bylo přidáno písmeno (A, B, C,...), aby odlišilo druh organizace. Organizace byly řazeny dle typu do příslušné sekce. Od roku 1983 přibyl 2. a 3. svazek ročenky. Ve stejném roce vznikly 2 nové kategorie organizací: náboženské řády – R (Religious orders) a smlouvy - T (Treaties). Počátkem 23. edice (1986) se k číselným záznamům organizací přidalo další písmeno, takže například číslo A3375 se změnilo na AA3375. Toto nové první písmeno indikovalo typ organizace a sekci ročenky, ve které byl zahrnut popis. Toto písmeno (označení) se mohlo v čase měnit, a to dle změny typu samotné organizace. Druhé písmeno a čtyřčíselná řada byly neměnnou konstantou.

Dvanáctá fáze, která započala roku 1992 a trvá až do současnosti, zachovává všechny záznamy organizací, které byly integrovány do jednotné abecední sekvence. Každý záznam měl přiděleno dočasné číslo dle abecedního uspořádání k usnadnění odkazování. Původní pětiznakové označení se používalo pro editační potřeby a objevilo se na konci popisu každého záznamu (Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, Brill, 2016, s. 8 – 16).

194 Tištěná verze publikace lze zakoupit za cca 3500 eur, dle Google books lze knihu zapůjčit pouze v jedné knihovně v USA, k nastudování a nahlédnutí autor využil jejich jedinou evropskou pobočku v Bruselu.

2. *kategorie B zahrnuje všechny mezinárodní organizace s univerzálním členstvím (např. Mezinárodní agentura pro atomovou energii či Mezinárodní poštovní unie);*
3. *kategorie C sdružuje mezinárodní organizace na základě mezikontinentálního členství, jejichž členové jsou natolik reprezentativními zástupci jako v případě kategorie B (např. NATO);*
4. *kategorie D představuje regionálně definované organizace, ať už na úrovni kontinentu či transstátního regionu (např. Organizace afrických států či Rada Evropy; takto vymezených mezinárodních organizací existuje přes 250).¹⁹⁵*

Z výše uvedeného členění by vycházelo, že UIA za mezinárodní organizace považuje (stejně tak, jako česká právní teorie mezinárodního práva veřejného) pouze mezinárodní vládní organizace, tak jak uvádí ve svém díle např.: Potočný, Ondřej;¹⁹⁶ Čepelka, Šturma;¹⁹⁷ Türk,¹⁹⁸ Vršanský, Valuch¹⁹⁹ a další. Avšak UIA řadí k mezinárodním organizacím vedle organizací typu A, B, C a D také organizace typu F.²⁰⁰ Dělení Š. Waisové v kategorii A, a jeho popis, nekoresponduje se závěry UIA, která výslovně uvedla, že OSN nesplňuje podmínky organizace typu A. UIA uvádí, že v zásadě ani neexistuje možnost pro mezinárodní vládní organizaci dosáhnout podmínek k tomu, aby mohla být klasifikována jako typ A, což potvrdila na písemný dotaz i editorka páté části vydání ročenky UIA Nancy Carfrae.

3.3.1. Klastř organizací skupiny I

Mezi mezinárodní organizace jsou tedy řazeny i organizace typu F, které společně s organizacemi typu A, B, C a D, tvoří klastř organizací skupiny I – mezinárodní organizace.

195 WAISOVÁ Š., Mezinárodní organizace a režimy s. 22 – 23.

196 POTOČNÝ M., ONDŘEJ, J. Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část s. 284.

197 ČEPELKA Č.; ŠTURMA P., Mezinárodní právo veřejné, s. 110.

198 TÜRK D., Základy mezinárodního práva, s. 109.

199 VARŠANSKÝ P.; VALUCH J. a kolektiv 2012, Mezinárodní právo veřejné, všeobecná část, s. 215.

200 Dostupné z: <http://www.uia.org/statistics/organizations/types-2004.pdf> [online dne 11. 1.2017].

Za organizace typu A jsou považovány federace mezinárodních organizací, ve kterých mají členství minimálně 3 nezávislá mezinárodní tělesa. Takovou mezinárodní vládní organizaci dle statistik a vyjádření UIA nenalezneme. Avšak z důvodu univerzality OSN a její ústřední roli ve vztahu ke specializovaným agenturám, na které může být nahlíženo jako na členy systému OSN, byla i přes nesplnění kritérií mezi organizace typu A zařazena. Na označení jako organizace typu A nedosáhla ani předchůdkyně OSN – Společnost národů. Nevládních organizací typu A nalezneme dle UIA 38.

Za organizace typu B jsou považovány mezinárodní organizace s univerzálním členstvím, jejímiž členy je minimálně 60 států (bez ohledu na geografické rozložení) nebo nejméně 30 států z několika kontinentů s tím, že čím méně států (méně než 60 a více jak 29), tím musí být z více kontinentů. Jejich struktura a řízení musí být z hlediska geografického vyvážená. Takovýchto mezinárodních organizací vládních je registrováno 37 a mezinárodních organizací nevládních 540.

Za organizace typu C jsou považovány organizace s mezikontinentálním členstvím, pokud by členství spíše neodpovídalo členství v typu B a zároveň pokud by se jeho základna skládala z nejméně 10 států rovnoměrně rozprostřených minimálně na dvou kontinentech. Jejich struktura a řízení, stejně tak jako u typu B, musí být z hlediska geografického vyvážená. Takovýchto mezinárodních organizací vládních je registrováno 36 a mezinárodních organizací nevládních 1.616.

Za organizace typu D jsou považovány organizace, jejíž členové jsou ze stejného kontinentu nebo regionu nebo ze sousedících zemí, jejíž členové jsou minimálně ze 3 států a její název obsahuje zmínku jednoho regionu (např. středozevní, evropská a další). Takovýchto mezinárodních organizací vládních je registrováno 201 a mezinárodních organizací nevládních 6.814.

Za organizace typu F jsou považovány organizace speciální formy, jež jsou řízeny neformálně, nesmluvně či jinou formou a nejsou zde ani žádná kritéria co do počtu členů či států, ve kterých musí činnost vykonávat. Organizace může být klasifikována jako organizace typu F, pokud by zařazení do jedné z přechozích kategorií A – D přinášelo řadu otazníků a pokud má daná organizace mezinárodní dimenzi, která by byla ekvivalentní k více smluvně vázaným mezinárodním organizacím a její speciální povaha by byla nepřímou uvedenou určitým speciálním termínem ve svém názvu i přesto, že by daný termín byl v daném použití nevhodný, jakožto například soud, parlament, knihovna, observatoř,

škola, banka, registr, brigáda, klub, komunita, společný trh či jiný ekvivalentní termín v názvu. Může se jednat o těleso zaštiťující nebo těleso vedené charismatickým vůdcem, quasi-organizaci bez jasně definovaného sekretariátu nebo struktury (jako například „Skupina osmi“) nebo o neexistentní organizaci, nicméně uznávanou v běžném užívání (jako například „Světová bankovní skupina“). Může se však jednat i o těleso ilegální. Za organizaci typu F nemůžeme považovat ty organizace, které jsou bližší jinému typu organizací anebo ty, které nefungují alespoň polo-autonomně. Takovýchto mezinárodních organizací vládních je registrováno 705 a mezinárodních organizací nevládních 4.883. K dalším typům organizací se řadí organizace typu E, které vycházejí z míst, osob nebo jiných těles; organizace typu G kam jsou řazeny mezinárodně orientované národní organizace, kde struktura takovéto organizace je omezena pouze na 1 případně 2 státy (pokud její název nebo činnost indikují mezinárodní charakter), která má udělen konzultativní status v rámci těles v systému OSN a která má formální vztah alespoň s jednou odlišnou mezinárodní organizací, ať již jako zakladatel, člen, nebo partner; organizace typu N kam jsou řazeny národní organizace, jejichž struktura je omezena pouze na 1 stát, dle názvu nebo své činnosti aktivit však musí vykazovat znaky jako organizace mezinárodní. Dále se musí objevovat ve veřejných informačních zdrojích některého z těles OSN, což je „měkkčí kritérium“ nežli u organizací typu G; a organizace typu H, kam jsou řazeny organizace, které byly zrušeny a organizace typu A, B, C a D, které byly neaktivní po dobu několika let a všechny neaktivní organizace vládní.^{201,202}

201 Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 9 – 11, s. 29.

202 Klastř organizací skupiny II tvoří závislé organizace typu E, K a R. Mezi organizace typu E se řadí organizace vycházející z míst, osob nebo jiných těles. V 19. století vznikla pouze 1 typu vládního a 25 typu nevládního. V současnosti takovýchto organizací vládních je registrováno 907 a nevládních 3.244. Mezi organizace typu K, řadíme organizace podpůrné nebo vnitřní tělesa a orgány organizací, které měly významnou roli v organizaci a požívaly vysoké autonomie, kterých vzniklo v 19. století 5 organizací nevládních a žádná organizace vládní. V současnosti takovýchto organizací vládních je registrováno 266 a nevládních 788. Mezi organizace typu R řadíme náboženské řády. Žádná vládní organizace typu R doposud nevznikla. V 19. století takovýchto organizací nevládních vzniklo 392, celkově je jich registrováno 902.

Klastř organizací skupiny III tvoří tzv. organizační substituti, tedy organizace typu S a T. Mezi organizace typu S řadíme organizace sériových autonomních konferencí. V 19. století nebyla zaznamenána ani jedna. V současnosti je takovýchto vládních organizací registrováno 88 a nevládních 673. Organizace typu T jsou organizace mnohostranných smluv a dohod. V 19. století vzniklo 49 vládních organizací toho typu a žádná nevládní organizace. Celkově je registrováno 2.432 organizací typu T vládních a žádná organizace nevládní.

Klastř organizací skupiny IV tvoří národní organizace, a to organizace typu G a N. Mezi organizace typu G řadíme mezinárodně orientované národní organizace. Struktura takovéto organizace je omezena pouze na 1

3.4. Komparace mezi organizacemi prvního typu: A, B, C a D a mezi organizacemi druhého typu F, E, G, H a N.

Z komparativního hlediska můžeme nalézt rozdíly v charakteristice organizací mezi organizacemi prvního typu A, B, C a D a organizacemi druhého typu F (včetně typů E, G, H a N), když organizace prvního typu jsou více formálního a smluvního charakteru než organizace typu druhého.

3.4.1. Komparace z pohledu cíle organizace

Zatímco u organizací prvního typu musí být cíl skutečně mezinárodního charakteru (se zájmem pokrývat svoji činnost minimálně ve 3 státech), u organizací druhého typu postačí, plyne-li z názvu, že cíl může být mezinárodního charakteru s tím, že bilaterální organizace jsou z tohoto okruhu vyloučeny.

3.4.2. Komparace z pohledu členství v organizaci

Organizace prvního typu musí mít členy s plnými hlasovacími právy nejméně ze 3 států. Členství musí být otevřeno pro všechny vhodné subjekty. Vyloučeny jsou náboženské řády a organizace, které jsou řízeny na základě hierarchické struktury. V organizacích druhého typu postačí, že z názvu vyplývá, že členství v organizaci může být mezinárodního

případně 2 státy (pokud její název nebo činnost indikují mezinárodní charakter), která má udělen konzultativní status v rámci těles v systému OSN a která má formální vztah alespoň s jednou odlišnou mezinárodní organizací, ať již jako zakladatel, člen, nebo partner. Celkově je registrováno 155 organizací vládních a 8.245 organizací nevládních. Organizace typu N jsou národní organizace, jejichž struktura je omezena pouze na 1 stát, dle názvu nebo své činnosti aktivit však musí vykazovat znaky jako organizace mezinárodní. Dále se musí objevovat ve veřejných informačních zdrojích některého z těles OSN, což je „měkkší kritérium“ nežli u organizací typu G. Celkově je registrováno takovýchto organizací nevládních 3.375 a pouze jedna organizace vládní, vzniklá v roce 2015.

Klaster organizací skupiny V tvoří zaniklé nebo neaktivní organizace nebo nepotvrzená tělesa, a to tedy organizace typu H, J a U. Mezi organizace typu H řadíme organizace, které byly zrušeny. Dále tam řadíme organizace typu A, B, C a D, které byly neaktivní po několik let a všechny neaktivní organizace vládní. Takovýchto organizací je do současnosti registrováno 842 vládních a 5.120 nevládních. Mezi organizace typu J řadíme nedávno oznámené či navržené organizace, u kterých není ještě dostatečně utvořena či ustálena její struktura, díky které by šla tato organizace zařadit pod jiný z uvedených typů nebo pokud byl její vznik navržen, ale ještě nerealizován. Takovýchto organizací je v současnosti registrováno 62 vládních a 1.108 nevládních. Mezi organizace typu U řadíme neaktivní, nebo zrušená nesmluvní tělesa, tedy organizace zrušené nebo neaktivní po dobu několika let, které v období svého fungování byly zařazeny do typů odlišných od typu A, B, C a D. Tato skupina je nejpočetnější a zaujímá 1.924 vládních organizací a 29.796 organizací nevládních (Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 8 - 12 a s. 231).

charakteru. Mohou zde být zahrnuty i organizace bez členství. Avšak organizace s čistě národním charakterem, i kdyby se zahraničními členy, jsou z tohoto okruhu vyloučeny.

3.4.3. Komparace z pohledu struktury organizace

U organizací prvního typu musí být formální struktura s právem pravidelné volby řídicích orgánů a funkcionářů členskou základnou, kontinuitou činnosti a stálým sídlem. Organizace druhého typu nemají předepsanou žádnou formu, avšak jsou vyloučeny ty organizace, které nemají stálé sídlo a kontinuitu více jak 1 rok.

3.4.4. Komparace z pohledu fungování sekretariátu v organizaci

Pokud by v organizaci prvního typu byly pouze úředníci stejné národnosti (z důvodu usnadnění operativního managementu), neznamená to automatické odstranění této organizace z rejstříku organizací prvního typu, pokud došlo k nastavení rotace těchto úředníků v předem daných intervalech mezi členy z různých států. U organizací druhého typu žádná kritéria stanovena nejsou.

3.4.5. Komparace z pohledu financování organizace

Příspěvky do rozpočtu organizací prvního typu musí být zasílány minimálně ze tří států. Tento příjem nesmí sloužit k redistribuci mezi jejich členy (to se netýká organizací, které jsou založeny za účelem zlepšit finanční situaci svých členů či k navýšení zisků jejich členů (např. obchodní asociace či obchodní unie). Vyloučeny jsou však mezinárodní obchodní společnosti, investiční domy a kartely. U organizací druhého typu není brán žádný ohled na zdroj financování. Národní zdroje mohou být realokovány mezinárodně. Společnosti založené za účelem zisku mohou být v této kategorii zařazeny, pokud z jejich činnosti vyplývá, že se jedná o organizaci neziskovou. Stejně tak v této kategorii mohou být nadnárodní vládní podniky.

3.4.6. Komparace vztahů organizace s jinými organizacemi

Organizace prvního typu, která je formálně spojena s jinou organizací, může existovat za předpokladu, že je organizace vedena samostatně a nezávisle a že dochází k samotné a nezávislé volbě vlastních činovníků. Vnitřní a podpůrné komise jsou vyloučeny. Ve větší míře, než u organizací druhého typu je tolerováno bližší propojení s jinou organizací (dokonce mohou být takovou organizací vytvořeny) a to do té míry, dokud se z činnosti může zdát, že jsou nezávislé, případně, kde je míra autonomie nejasná.

3.4.7. Komparace organizací ve vztahu k jejich aktivitám

U organizací prvního typu musí být zřetelné znaky současných aktivit organizace. V případě, že organizace nevyvíjí 4 roky žádnou činnost nebo v případě, kdy se zdá být organizace čtyři roky nečinná, bude její status upraven na rozpuštěnou či neaktivní (a bude přesunuta do typu H). Mezi organizace druhého typu se řadí i organizace teprve se formující. Všechny organizace, které byly v některém ze svých stádií typem A až D, ale přestaly vykonávat činnost, jsou zahrnuty mezi organizacemi druhého typu.²⁰³

3.5. Další členění organizací dle UIA

V předchozí podkapitole bylo uvedeno, jakým způsobem člení UIA organizace dle typu. Není to však jediné členění a pro úplnost je vhodné doplnit i další 2 způsoby, které UIA používá, a to členění uvozené malými písmeny a členění dle činnosti.

3.5.1. Členění uvozené malými písmeny

V tomto členění vychází UIA z použití písmen v anglických názvech:

b – „Bilateral Intergovernmental Organization“ – dvoustranné mezivládní organizace, které obvykle odpovídají organizaci typu G;

c - „Conference Series“ – sériové konference, které obvykle odpovídají typu S;

d - „Dissolved, Dormant“ – zrušené, či neaktivní společnosti, které obvykle odpovídají typu H nebo U;

e - „Commercial Enterprise“ – obchodní společnosti;

f - „Foundations, Fund“ – nadace a fondy, které obvykle odpovídají typu F;

g – „Intergovernmental“ – organizace mezivládní;

j – „Research Institute“ – výzkumné instituce;

n – „National“ – národní, které obvykle odpovídají typu N;

p – „Proposed Body“ – navržený subjekt, který obvykle odpovídá typu J;

v – „Individual Membership Only“ – určené pouze pro individuální členství;

203 Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 13.

x – „No Recent Information Received“ – bez aktuálních informací;

y – „International Organization Membership“ – členství v mezinárodní organizaci;

3.5.2. Členění dle označení

UIA člení organizace též do 42 kategorií, které jsou níže seřazeny podle abecedy v anglické znění:

Akademie, agentury, organizace absolventské a veteránské, banky, charismatická tělesa, kluby, vysoké školy, společného trhu a volných obchodních zón, sériové konference, korporace a společnosti, soudy a tribunály, tělesa Evropské unie, exilové subjekty, tělesa Organizace pro výživu a zemědělství, nadace, fondy, lidskoprávní organizace, humanitární organizace, tělesa Mezinárodní organizace práce, subjekty s individuálním členstvím, lobbystická uskupení, instituce, mezivládní komunity, mezinárodní federace, rady mnohonárodních společností, tělesa NATO, networking, parlamenty, politické strany, profesionální tělesa, programy, projekty, přímo určené, náboženské řády, odborové organizace, systémy, obchodní a pracovní unie, smlouvy, tělesa Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu, tělesa OSN a tělesa Světové zdravotnické organizace.²⁰⁴

204 Dostupné z: https://uia.org/sites/uia.org/files/misc_pdfs/pubs/yb_2016_vol5_lookinside.pdf [online dne 15. 4. 2018].

4. Dělení mezinárodních organizací

4.1. Klasifikace mezinárodních organizací

4.1.1. Klasifikace podle rozsahu členství

4.1.1.1. Regionální členství versus universální členství

Organizace se podle členství dělí na organizace regionální a univerzální. Organizace regionální jsou organizacemi sdružujícími členy z určitého regionu, který může být dělen na subregiony. Regionální organizace nemohou přijímat členy z jiného regionu, jedná se tedy o podmínku geografickou. Jako příklady takových organizací můžeme uvést Radu Evropy (z mezinárodních organizací vládních) a UEFA (z mezinárodních organizací nevládních).²⁰⁵

4.1.1.2. Limitované členství versus nelimitované členství

V nauce mezinárodních vztahů začíná převládat jiné dělení organizací než na regionální a univerzální, a to dělení na organizace s limitovaným a nelimitovaným členstvím nebo též se členstvím intenzivním a extenzivním. Organizace s limitovaným členstvím limituje účast organizací na základě určitého faktoru, ať již geografického, průmyslového či jiného. Z geografického pohledu můžeme zopakovat Radu Evropy či UEFA, z pohledu průmyslového se může jednat o Organizaci zemí vyvážejících ropu. Oproti tomu organizace nelimitované nebo extenzivní předpokládají členství aktérů stejného druhu, například UNESCO a FIFA.²⁰⁶

4.1.2. Klasifikace podle účelu organizace

Zakládací dokumenty všech organizací stanovují účel, pro který byla organizace založena. Mnohdy bývá zakotven i cíl a pole její působnosti. *Cíle a pole působnosti lze dle Archera rozšířit o klasifikaci podle druhů vztahů, které organizace vytváří mezi svými členy. A to za účelem kooperativním, proti konfliktním, prevence, a dokonce i k tvorbě konfliktního potenciálu mezi členy a nečleny.*²⁰⁷

205 Waisová, Š., Úvod do studia mezinárodních vztahů, s. 147 - 148.

206 Waisová Š., Úvod do studia mezinárodních vztahů, s. 147 - 148.

207 Waisová Š., Úvod do studia mezinárodních vztahů, s. 148 - 149.

4.1.2.1. Organizace s dobročinnými účely

Tento typ organizací funguje většinou na principu top-down (ze shora dolů), kde se příjemci nepodílejí ve větším měřítku na získané podpoře. Týká se to zejména podpory chudých, nemocných nebo postižených vážnou událostí, ať už se jedná o válku, přírodní katastrofu či jinou událost jako pandemii. Tyto organizace zajišťují zejména jídlo, medicínské potřeby, oblečení, dočasné bydlení, přepravu, léčiva, ale též infrastrukturní projekty. Za jednu z nejznámějších organizací lze považovat Lékaře bez hranic.

4.1.2.2. Organizace orientující se na služby

Tento typ organizací podporuje vzdělávání, zdravotní služby či infrastrukturní projekty, ve kterých se předpokládá účast adresátů pomoci, ať již v první fázi výstavby, v zapojení během hlavní fáze výstavby formou pomocných prací, či ve finální fázi převzetí správy. Mezi typy organizací dochází k překryvu a organizace může být založena pro vícero účelů, případně se může z jednoho účelu vyvinout do účelu dalšího. Typickým příkladem jsou infrastrukturní projekty s následným poskytováním základní péče, která se může stát v čase neudržitelnou, ať již z důvodu finančních, personálních či z důvodu, že daná situace umožňuje předat správu místním obyvatelům.

4.1.2.3. Organizace svépomoci

Jedná se o organizace, které mohou vznikat živelně, bez přesně vymezených struktur, kde členové organizace dle svých schopností a možností přispívají ke stanovenému cíli, a to darováním peněz, půdy, stavby, pracovních pomůcek, stavebního materiálu nebo vykonáváním práce. Cílem bývá rekonstrukce či stavby komunitních projektů, jako jsou dětská hřiště, sociální byty či komunitní centra.

4.1.2.4. Organizace facilitátorské

Jedná se o organizace, které pomáhají osobám zejména v méně rozvinutých oblastech s vysokou negramotností porozumět sociálním, politickým a ekonomickým faktorům a mají pomoci získat povědomí o tom, jak sami mohou zlepšit své okolní prostředí a ovlivňovat vlastní životní úroveň. Úlohou organizací je povzbudit obyvatele k jejich činnosti, nikoli činnost vykonávat. Jako facilitátoři mohou nastítnit postupy pro destinatáře, avšak hlavní činnost v zásadě nevykonávají.²⁰⁸

208 Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-types.html> [online dne 7. 3. 2017].

4.1.2.5. Organizace preventivní

Řada organizací je přítomna v oblastech, které jsou rizikové z hlediska etnických, náboženských a vojenských střetů, terorismu či v oblastech postihnutých přírodními katastrofami či katastrofami způsobenými lidskou činností a chudobou.

Mezinárodní nevládní organizace preventivní zvyšují svůj mezinárodní vliv zejména v oblastech lidských práv, v zastupování zájmů určitých skupin osob či v činnostech humanitárních. Mezi nejvýznamnější organizace jsou řazeny Amnesty International, Mezinárodní výbor Červeného kříže nebo OXFAM. Tyto nevládní organizace bývají první, které získají informace o nárůstu konfliktního potenciálu, respektive jsou první, kdo o takové eskalaci otevřeně hovoří.

Jedná-li se o vnitrostátní nárůst konfliktního potenciálu (například stát versus etnické menšiny, jako je Turecko a Kurdové či stát versus terorismus, jako je Sýrie), veřejné orgány daného státu většinou konflikt marginalizují (či jej dokonce popírají) a druhá strana ho v zásadě zveličuje. Ingerence a vměšování ostatních států, pokud se nejedná o genocidní či obdobné jednání, bývá velmi zdrženlivá a snaží se o co nejdiplomatičtější postup. Nevládní organizace jsou těmi subjekty, které na daném území mohly působit již dlouhou dobu před konfliktem a přes své důvěryhodné zdroje (či napřímo) mohou informovat nejen veřejnost samotnou, ale i mezinárodní společenství o aktuální situaci. Takto zareagovaly i nevládní organizace na počátku syrského konfliktu, zahájeného demonstracemi dne 15. března 2011, kdy Human Rights Watch, Mezinárodní výbor právníků a britská organizace Syrská observatoř pro lidská práva v dubnu roku 2011, započaly vyzývat k propuštění zatčených protestujících a k přijetí sankcí vůči Sýrii.^{209,210}

V případě porušování práv (nad míru subjektivně snesitelnou pro jednotlivé státy či mezinárodní organizace a mezinárodní společenství) přichází sankce. A to zejména

209 Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-13180847> [online dne 3. 6. 2018].

210 Za zmínku stojí pozadí Syrské observatoře pro lidská práva, která doslova patří Ramí Abdar Rahmánovi, členu opozice vůči syrskému režimu Bašára Asada, žijícímu v Coventry, kde tato organizace byla na počátku konfliktu financována a podporována Katarem a od roku 2013 též Evropskou unií. Odpor k režimu Bašára Asada může plynout z nesouhlasu Sýrie s vybudováním plynovodu z Kataru přes Sýrii, což by narušilo zájmy Ruska (Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1872890-experti-organizace-sohr-ktera-informuje-o-valce-v-syrii-neni-nezavisla> [online dne 3. 6. 2018] a z WWW: <https://www.securitymagazin.cz/zpravy/valku-v-syrii-rozpoutaly-katar-saudska-arabie-aturecko-1404050691.html> [online dne 4. 6. 2018]).

hospodářské, dle uvážení jednotlivých států, případně pozastavení členství, hlasovacích práv či dalších opatření v případě mezinárodních vládních organizací. V případě porušení kogentních norem mezinárodního práva veřejného může dojít k reakci mezinárodního společenství a realizací sankcí od charakteru hospodářského, až po preventivní vojenské zásahy. Reakce států a mezinárodních vládních organizací mohou kvůli přesně stanoveným procedurám trvat déle a stávají se tím méně efektivními. Proto díky rychlé reakční době je úloha mezinárodních nevládních organizací nezastupitelná. Nevládní organizace mohou podporovat dialog stran konfliktu, stát se technickým mediátorem nebo (díky silnému mezinárodnímu uznání osoby či organizace) též mediátorem zprostředkovatelem. V případě konfliktu může organizace, která je uznávána oběma stranami konfliktu nejen zajišťovat vyjednávání technicky, ale může i navrhnout řešení. V současnosti je za největšího mediátora v rámci vojenských konfliktů považováno OSN.

Mezi další činnosti nevládních organizací patří sběr důkazů o prováděné činnosti, proti propagandistická činnost, dohled nad volbami a činnost vzdělávací. Část státních subjektů shledává v činnosti nevládních organizací problém v dichotomii státní moci a občanské společnosti. Cíle států a nejrozličnějších mezinárodních nevládních organizací nejsou totožné. Proto bude nevládní organizace zaměřená na lidskoprávní otázky vždy inklinovat k lidskoprávním problémům a jejich dopad bude hodnotit silněji, než by daný kontext vyžadoval.²¹¹ Například Amnesty International bude ze své podstaty kritizovat vězeňské postupy na Guantanámu, mučení a praktiky obdobné bez ohledu na to, zda takovýto výsledek povede k odhalení teroristů po celém světě²¹² či Greenpeace, bojující proti jaderným elektrárnám, ačkoli ty jsou nejčistším neobnovitelným zdrojem energie.^{213,214}

Role nevládních organizací narůstá zejména ve vztahu k druhé a třetí generaci mírových postkonfliktních řešení a k ekonomickému rozvoji. Tento trend parciální „privatizace“ úlohy státních aktérů vychází ze zjištění, že rozvojová asistence nevládních organizací

211 CAREY H. F.; RICHMOND O. P., *Mitigating conflict The Role of NGOs*, s. 15 – 17.

212 Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/publicistika/komentare/nejenom-amnesty-international-opakovane-kritizuje-usa-za-poruvani-lidskych-prav> [online dne 19. 3. 2017].

213 Dostupné z: http://www.energyweb.cz/web/index.php?display_page=2&subitem=2&sl_mode=hrch&slovník_page=greenpeace.html [online dne 19. 3. 2017].

214 Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/archive-international/Global/international/planet-2/report/2009/11/nuclear-power-an-obstacle-to.pdf> [online dne 20. 4. 2017].

bývá mnohem efektivnější, rychlejší, flexibilnější, inovativnější a méně finančně náročná. Též bylo prokázáno, že NGO jsou mnohem úspěšnější v otázkách rasového smíření než státní agentury.²¹⁵

4.1.3. Klasifikace podle úrovně činnosti organizace

Podle úrovně činnosti můžeme organizace rozdělit na komunitně založené (nevládní) organizace, měšťanské (nevládní) organizace, národní nevládní organizace a mezinárodní nevládní organizace. Komunitní organizace jsou organizacemi místními, sdružují komunitu vykazující společné znaky (ať již společné místo žití nebo společné zájmy). Jejich nevládní charakter plyne již ze samotného názvu. Výraz měšťanské organizace je v této práci použit namísto výrazu organizace městské nebo organizace celoměstské, které by lépe odpovídaly anglickému překladu „*citywide*“, ale inklinovaly by k veřejnoprávnímu charakteru.

4.1.3.1. Komunitně založené organizace (CBOs)

Komunitně založené organizace vznikají z občanské iniciativy. Může se jednat o sportovní kluby, zájmové kroužky, komunitní zahrady, ale i o organizace v rozvojových zemích, sloužících v rámci rozvojové spolupráce. Mohou být podporovány jinými nevládními organizacemi i nevládními organizacemi mezinárodními či mezinárodními agenturami, které podporují rozvoj služeb nebo podporu obyvatel v zemích třetího světa.

4.1.3.2. Měšťanské organizace

Měšťanské organizace zahrnují takové organizace jako Rotary kluby, obchodní komory, etické nebo vzdělávací subjekty či asociace komunitních organizací. Mezi další aktivity spadá podpora chudých, vyloučených či jiný zájem pro blaho celoměstské komunity.²¹⁶

4.2. Kategorizace mezinárodních nevládních organizací

4.2.1. Kategorizace nevládních organizací podle mezinárodních zkratk

Mezinárodní organizace můžeme třídit dle zkratk. Nevládní organizace lze většinou identifikovat podle písmen NGO na konci, avšak není to pravidlem. Můžeme se setkat i s typem nevládní organizace jako CHARDS, které v názvu NGO neobsahují nebo naopak s GONGO, která sice končí na NGO, ale dle kritérií se mezi NGO neřadí, a to z důvodu

215 CAREY H. F.; RICHMOND O. P., *Mitigating conflict The Role of NGOs*, s. 16 – 17.

216 Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-types.html> [online dne 5. 3. 2017].

jejího vládního charakteru. Můžeme se setkat i s řadou zkratk, jenž používají nebo vytváří jednotliví autoři.

Raymond L. Bryant ve svém článku *False Prophets? Mutant NGOs and Philippine Environmentalism* uvádí, že Mutantní organizace jsou takové organizace, které jsou založeny pod záminkou morálního a altruistického. Hlavním cílem však zůstává ekonomický prospěch sponzorů.²¹⁷

Stephen Jackson během Rwandské uprchlické krize v roce 1994 definoval další typ nevládních organizací, a to takzvané houbové NGO („mushroom NGOs“). Protože tyto organizace vznikaly živelně, přes noc, a stejně tak rychle (po získání finančních příspěvků) mizely. Pro tento typ organizací se dále vžily názvy jako měnové NGOs, příležitostné a spontánní NGOs, zálibové NGOs či prostitutivní nebo fiktivní NGOs.²¹⁸

Raffaele Marchetti, ve své knize *Global Strategic Engagement*, rozšířil seznam zkratk, a to například o:

CRINGO – Criminal Non-Governmental Organization (kriminální nevládní organizace);

PINGO – Public Interest Non-Governmental Organization (nevládní organizace veřejného zájmu);

MANGO – o které hovoří nejen jako o Market Advocacy Non-Governmental Organization (nevládní organizace na podporu trhu), ale také jako o Mafia Non-Governmental Organization (mafiaánské nevládní organizace);

MINGO – Military Non-Governmental Organization (nevládní organizace vojenské) a

MONGO – My own Non-Governmental Organization (vlastní nevládní organizace).²¹⁹

217 Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08941920290069236> [dne 14. 12. 2017].

218 MAKHULU A. M.; BUGGENHAGEN B. A.; JACKSON S., *Hard Work, Hard Times: Global volatility and African Subjectivities*, s. 58 - 59.

219 MARCHETTI R., *Global Strategic Engagement, States and Non – State Actors in Global Governance*, s. 87.

4.2.1.1. SLONGO a LONGO

V rámci této práce dochází též k identifikaci dvou nových kategorií, a to LONGO a SLONGO. LONGO, tedy lobbistické nevládní organizace, které vznikají při vládních organizacích nebo vládách a v jednáních, zastupují zájmy veřejnosti. Takové organizace vznikají hojně při Evropské unii.

Část takovýchto nevládních organizací je dokonce financována Evropskou komisí samotnou, která jejich stanoviska používá jako protiváhu průmyslovým asociacím či dalším členským a potažmo i nečlenským státům (například v trialozích Evropské komise, zástupců průmyslu a občanské společnosti). Takovéto organizace by mohly být nazývány SLONGO (Self Lobbying Non-governmental Organization).

Rozdíl mezi GONGO (vládní nevládní organizace, o které bude pojednáno níže) a SLONGO je v tom, že zatímco organizace GONGO je vytvořena a financována ve prospěch určitého státu a činnost vykonává zejména na území jiného států nebo států (a v zásadě je i tato činnost řízena přímo státem), v případě SLONGO by se jednalo o financování organizací, které mají shodný nebo obdobný zájem jako stát, a tedy by docházelo k vzájemné podpoře.

4.2.1.2. BINGO

Lze nalézt řadu definicí BINGO organizací od „Business-Friendly International NGO“, „Big International NGO“ až po „Big Industry NGO“. Mezi mezinárodní nevládní organizace typu BINGO se neřadí mnohonárodnostní a nadnárodní korporace, které jsou založeny (zejména) za účelem zisku. Smyslem nevládních organizací je (veřejně) prospěšný zájem, nikoli podnikatelská činnost. Cílem organizace může být profit jejích členů, v případě asociací obchodních společností (což bývá subjekt s vlastní právní subjektivitou odlišný od jeho členů) může být cílem asociace zviditelnění a podpora jejích členů, nikoli však zisk samotné asociace, která bývá organizací neziskovou nebo organizací, která není založena za účelem zisku.

4.2.2. Neziskové organizace jako obchodní asociace

4.2.2.1. ACEA

Mezi neziskové organizace, jako asociace obchodních společností, můžeme řadit například ACEA, která zastupuje majoritu v automobilovém průmyslu v Evropě. Ačkoli její členové jsou společnostmi založenými za účelem zisku, ACEA sama o sobě zisk nevytváří, a jako

nezisková společnost ani zisk vytvářet ze své povahy nemůže. To je rozdíl mezi organizací ACEA (BINGO) a například Volkswagen Group (koncern). Obě sdružují automobilové značky (subjekty), avšak v případě ACEA se jedná o rovnocenné subjekty, které jsou dobrovolnými členy ACEA, která je zastupuje v zájmu všech svých členů bez generování zisku pro subjekt ACEA jako takový. V případě Volkswagen Group jako koncernu si značky zachovávají nebo mohou zachovávat právní subjektivitu, ale jedná se o vztah subordinační, kde jeden subjekt má postavení osoby řídící. Koncern funguje za stanoveným účelem. Nejčastěji za účelem zisku, kde jednotlivé subjekty pracují pro ziskovost organizace jako celku, i když nemusí být ve prospěch některých členů.²²⁰

4.2.2.2. World Steel Association – Světová ocelářská asociace

World Steel Association je neziskovou organizací se sídlem v Bruselu, která byla založena jako Mezinárodní institut železa a oceli dne 19. října 1967.

Organizace zastupuje 160 výrobců oceli (mezi nimi je 9 z 10 největších výrobců), národní a regionální asociace ocelářského průmyslu a ocelářské výzkumné instituce. Členové asociace reprezentují 85 procent výroby oceli na světě. Mezi její hlavní úkoly se řadí reprezentace ocelářského průmyslu, vystupování jako globálního lídra v hlavních strategických otázkách ocelářského průmyslu, zvláště pak po stránce ekonomické, sociální a environmentální udržitelnosti, poskytování asistence svým členům v klíčových otázkách ocelářského trhu a projektového řízení v rozličných oblastech průmyslu. Dále se zabývá podporou a propagací ocelářského průmyslu před zákazníky a dalšími odvětvími průmyslu, médií, finančními trhy a veřejností.²²¹ Jednou z dalších důležitých činností, kterou asociace poskytuje, je silná protikartelová činnost. Asociace vydává příručku, jak se mají členové asociace a asociace sama chovat, aby nepřivodila ani možné vyšetřování kartelových dohod. Orgány na všech úrovních potírající kartelové dohody uznávají, že silná protikartelová politika organizací současně s kvalitní anti kartelovou příručkou (pokud ji organizace dodržují nebo postupují v jejím souladu), jsou jedním z důležitých faktorů v jejich rozhodování, zda vůbec zahájit vyšetřování při případné možné indikaci kartelové dohody. Organizace má pro své potřeby a pro potřeby svých členů právní poradenství v oblasti kartelů a kartelových dohod. Právní poradce se účastní všech jednání, kde by

220 Dostupné z: <http://www.profispolecnosti.cz/pojem/146-koncern> [online dne 7. 3. 2017].

221 Dostupné z: <https://www.worldsteel.org/about-us/who-we-are.html> [online dne 3. 3. 2017].

mohla vyvstat otázka kartelů či kartelových dohod. Žádná setkání se nemohou v rámci asociace konat, pokud nebude přítomen právní poradce nebo vyškolený zaměstnanec v této oblasti. Ve výše uvedené úloze působí asociace jako dohledový orgán sice bez exekutivních pravomocí, avšak členové asociace jsou povinni dodržovat předpisy asociace a podřizovat se jejím rozhodnutím. Tím, že organizace vykonává tuto činnost, preventivně brání vzniku možného jednání, které by mohlo být považováno za kartelovou dohodu.

4.2.3. Příklady zkratk dalších organizací

BONGO je výrazem pro obchodně orientované nevládní organizace („Business Organized NGO“), které jsou svou definicí blízké organizacím BINGO.

CSO je výrazem pro organizace občanské společnosti („Civil Society Organization“). Občanská společnost je definována jako sociální vztahy, které zahrnují dobrovolnické organizace a participace jednotlivců, jednajících v jejich soukromých zájmech.²²²

DONGO je výraz pro dárcovské nevládní organizace („Donor Organized NGO“).

ENGO je výraz pro nevládní organizace pro životní prostředí („Environmental NGO“) jako Global 2000.

FNO je výraz pro organizace založené na víře („Faith-based non-profit organizations“). Řada autorů používá výrazu RINGO („Religious International Organizations), který však dle některých autorů neodpovídá svému významu, jelikož výraz Religious je ze své podstaty užší a neměl by mezi sebe řadit náboženství, jako jsou hinduismus a buddhismus, které jsou jiného pojetí než např. náboženství křesťanské.²²³

GSOs jsou organizace, podporují široké vrstvy obyvatel (Grassroots Support Organizations), které mohou být klasifikovány za použití různých kategorií dle: *rozsahu a úrovně operací: národní, multiregionální, regionální, místní; klientely: vesnická, městská, migranti, ženy, etnické skupiny, bezzemci; primárního zaměření: bydlení, zdravotní péče,*

222 HANN C. M.; DUNN E.; Civil Society: Challenging Western Models, s. 25.

223 HAYNES J., Faith-Based Organizations at the United Nations, s. 7 – 10.

*občanská práva, životní prostředí; primární funkce: ekonomické aktivity, networking, trénink vůdčích schopností a mise: náboženské a obchodní.*²²⁴

GONGO je výrazem pro státem založené NGOs (Government (sponsored) – Nongovernmental Organizations). Mezi GONGO se řadí Nashi, Ruská skupina mládeže (Russian youth group), Súdánská organizace lidských práv (Sudanese Human Rights Organization), Kyrgyzstánská asociace neobchodních a nevládních organizací (Kyrgyzstan's Association of Non-commercial and Nongovernmental Organizations) či již výše uvedený NED. Organizace GONGO se často stávají v rukou místních vlád nástrojem k násilí, případně nástrojem k zabránění demokratizace. V zahraničí se nejčastěji GONGO využívají k lobbingu, ať už na nejvyšší úrovni, například v OSN, které se snaží takovéto organizace odfiltrvat, nebo na úrovni jiných států, kde vystupují jako zástupci občanské společnosti, avšak ve skutečnosti slouží jako agenti cizích vlád. Výslednou snahou organizace bývá usazení v cílovém státě, kde dochází k ovlivňování společnosti a veřejného mínění v zájmu jiného státu. Tímto příkladem je již v první kapitole uváděný severokorejský Chongryon.²²⁵

CHARDS – jsou organizace společenství pro zdraví a rozvoj venkova („Community Health and Rural Development Society“).²²⁶

IGO je zkratkou pro mezinárodní organizace vládní, které jsou opačným pólem k mezinárodním organizacím nevládním (INGO).

INGYOs jsou organizace zabývající se zastupováním zájmů mladých („Advocating Youth Interests“), jednou z priorit těchto organizací je oblast rozvoje práce mladých na všech úrovních.²²⁷

NGDO je výrazem pro rozvojové NGO, pohybující se v oblasti mezinárodní rozvojové spolupráce. Mezi hlavní oblasti zájmu patří boj s chudobou, sociální spravedlnost a lidská

224 Journal of Community Practice: Organising, Planning, Development, Change; Volume 16 Issue 3, s. 344.

225 MANSBACH W. R. a RHODES E., *Global politics in a changing world*: Článek: What is GONGO by Moisés Naim, s. 222 – 223.

226 Dostupné z: <http://www.ngo.in/types-of-ngos.html> [online 7. 9. 2014].

227 GIANLUCA S., *Beyond Networks – Interlocutory Coalitions, the European and Global Legal Orders*, s. 33.

práva. Mezi jednu z hlavních činností těchto organizací můžeme řadit fundraising, avšak každá organizace může provádět jinou činnost, a to od vzdělávání, náboru dobrovolníků, až po rozvojovou spolupráci. Její činnost můžeme základně rozdělit na krátkodobé a dlouhodobé dobrovolnické činnosti; rozvojové spolupráce v oblasti zdraví, vzdělávání a vodního managementu; rozvoje kapacit v oblastech vědomostních, managementu, rozvoj organizací skrz akvizice, pobídky, technologie a trénink; fair trade; rozvoje vzdělávání a humanitární pomoci.²²⁸ Mezi NGDO patří Organizace pro prevenci slepoty (Organisation pour la Prévention de la Cécité), US Fond pro UNICEF či SOS Albánie.

NNGOs jsou nevládní organizace severu („Northern NGO“) založené zejména v průmyslových anglofonních zemích. Slabina těchto organizací tkví v jejich vědomé i podvědomé snaze vycházet vstříc svým dárcům. Pokud jsou v dárcovství odkázány na menší skupinu velkých dárců, mohou být těmito dárci vedeny k podpoře politiky dárců, a tím odrazovat jednotlivce k zapojení se do činností těchto organizací, což může vést k redukci jejich podpory jak z veřejného, tak soukromého sektoru.²²⁹

QUANGOs jsou kvazi autonomní nevládní organizace. Tyto organizace nabývají na síle díky stále globalizovanějšímu světu, kde státy reagují na složité globální prostředí a posunují se v institucionálních procesech ze sociálního státu na stát konkurence. Zatímco sociální stát vykonával část své činnosti mimo trh, stát konkurence prosazuje široké tržní hospodářství. Kvaziautonomní (soukromé) organizace mají pravomoc od státu vykonávat část veřejné správy.²³⁰ V literatuře někteří autoři řadí mezi QUANGO Mezinárodní výbor Červeného kříže. Zcela jistě se však mezi QUANGO organizace řadí Mezinárodní organizace pro standardizaci (ISO).²³¹ Tato organizace je nezávislou mezinárodní nevládní organizací se sídlem ve švýcarské Ženevě, skládající se ze 163 národních těles pro

228 Dostupné z: http://www.trialog.or.at/images/doku/final_version_ngdo_research.pdf, s. 6
[online dne 7. 9. 2014].

229 WELCH jr. C. E., NGOs and Human Rights Promise and Performance, s. 213.

230 JENÍČEK V., Globalizace světového hospodářství, s. 79 – 80.

231 HEINS V., Nongovernmental Organizations in International Society, Struggles over Recognition, s. 25 – 26.

standardizaci. Nejvyšším orgánem je Valné shromáždění, které rozhoduje o strategických cílech organizace.²³² Hlavním cílem ISO je rozvoj mezinárodních standardů.²³³

RINGOs – je výrazem pro náboženské mezinárodní nevládní organizace (Religious International Non governmental Organizations) založené za účelem náboženského vyznání.

SNGOs – jsou nevládní organizace jihu („Southern NGO“), které jsou protipólem nevládních organizací severu. Nacházejí se zejména v rozvojových státech. Mezi jejich silnou stránku patří blízkost k lidem a jejich potřebám, avšak na mezinárodním poli postrádají většího vlivu a nedostatku finančních zdrojů. Proto je důležitý dialog organizací jihu s organizacemi severu, které mají vysoké finanční zdroje a silnou lobby.²³⁴

TANGO poskytuje technickou asistenci NGOs („Technical Assistance Non-governmental Organizations“) a dalším subjektům. Mezi TANGO můžeme zařadit například FHI360 a TANGO International.²³⁵

232 Dostupné z: <https://www.iso.org/structure.html> [online dne 2. 3. 2017].

233 Mezi nejznámější standardy jsou řazeny ISO 9001 - management kvality, ISO/IEC 27001 – management informační bezpečnosti, ISO 14011 - management životního prostředí, ISO 22000 – management bezpečnosti potravin, ISO 50001 - energetický management či ISO 13485 - lékařské vybavení. Do současnosti vydalo ISO 21.515 mezinárodních standardů, které definují základní požadavky na služby a produkty. Některé ISO standardy mají sektorovou specializaci s odlišným ISO číslem. Například ISO 9001 (ISO 9001:2015) má sektorové specifické aplikace, mezi které jsou řazeny ISO/TS 29001 – Petrolejiářský, petrochemický a plynový průmysl a například ISO/IEC 90003 softwarové inženýrství.

Jako jedno z nejdůležitějších globálních ISO je považováno ISO 50001 – energetický management. Světová spotřeba energie se za posledních 40 let zdvojnásobila a předpokládá se její další růst o 30 procent do roku 2030. Energetika je nákladným odvětvím nejen pro společnosti na stránce výdajové, ale do budoucna bude i velkým nákladem pro světovou ekonomiku. Pokud by nedošlo k jejímu efektivnímu snižování, náklady na redukci skleníkových plynů v atmosféře by byly do roku 2030 ve výši 2,5 bilionu amerických dolarů (USD dle ISO 4217). Toto je důležitým tématem neziskových organizací jako Greenpeace. ISO 50001 je strategickým nástrojem k efektivnímu využívání energie, jež umožní organizacím neustále zlepšovat energetický management, stanovit jeho cíle a záměry a objektivně měřit jeho výsledky. Vedle ISO 50001 byly uvedeny další standardy v oblasti energetiky, a to ISO 50002 – energetický audit, ISO 50003, 50004, 50006, 50015 jako systémy energetického managementu, ISO 50047 energetické úspory či ISO 17742 energetická účinnost a úspory pro státy, regiony a města. (Dostupné z: <https://www.iso.org/structure.html>, <https://www.iso.org/popular-standards.html>, <https://www.iso.org/standards-in-action.html>, <https://www.iso.org/iso-9001-quality-management.html> [vše online dne 3. 3. 2017]).

234 Dostupné z: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/176/31858.html> [online dne 29. 12. 2017].

235 Dostupné z: <http://www.ngo.in/types-of-ngos.html> [online dne 7. 1. 2017].

5. Vývoj mezinárodních organizací

5.1. Vznik prvních nevládních organizací

Historie nevládních organizací sahá již do starověkého Řecka a Říma, kdy byly často nazývány jako collegium, secta, factio, thiasos, eranos nebo koinon, v překladu nejčastěji klub, cech, spolek nebo sdružení. Později se vžil název asociace, k němuž se používalo slovo dobrovolná, aby se odlišilo od výrazů jako stát, město nebo rodina, kde členství bylo automatické – vzniklo narozením, nikoli volbou. Též je to odlišovalo od spolků náboženských.²³⁶

5.1.1. INGO ve starověku

Za vůbec nejstarší dochovanou INGO, tedy INGO archaického typu (která dle dnešních pravidel UIA byla čistě náboženským řádem, nikoli mezinárodní nevládní organizací), lze považovat Svrchovaný Konstantinův řád, dnes známý jako Posvátný Konstantinův řád svatého Jiřího. Ten byl založen u příležitosti Konstantinovy vítězné bitvy u Milvijského mostu²³⁷ 28. října 312, kdy v předvečer bitvy měl Konstantin vidění Kristova monogramu s nápisem „tútó níká“, což v překladu znamenalo „v tomto znamení“. Konstantinova vítězná bitva u Milvijského mostu vedla dále k vydání Ediktu milánského.²³⁸

5.1.2. INGO ve středověku a raném novověku

Období středověku, je též často považováno jako počáteční bod k veřejným debatám o společnostech jako socioekonomických a politických fenoménech.²³⁹ Ve středověku a raném novověku vznikaly organizace, které jsou považovány za mezinárodní organizace nevládního typu. V 11. století vzniklo v letech 1048, 1084 a 1090 po jedné organizaci a

236 KLOPPENBORG J.S., WILSON S. G., Voluntary Associations in the Graeco – Roman World; s. 1 (1. kapitola).

237 Dostupné z: <http://www.constantinianorder.org/history/index.html> [online dne 23. 8. 2016].

238 Dostupné z: http://www.christnet.cz/clanky/4930/konstantinovskyy_obrat_a_ekumenicke_koncily_4_stoleti.url [online dne 24. 8. 2016].

239 NOORTMANN M., RYNGAERT C. Non-State Actor Dynamics in International Law – From Law makers to Law makers s. 2.

v letech 1098 a 1099 po dvou organizacích, což byl počátek vzestupné tendence počtu těchto organizací, která měla svůj první vrchol ve třináctém století.^{240,241}

Zdaleka nejvíce starověkých INGO, které přežily do současnosti, tvoří transnárodní náboženské řády (RINGOs). Je odhadováno, že do konce 16. století bylo založeno nejméně 90 římsko – katolických náboženských INGO, mezi které patřily řády Benediktýnů, Cisterciánů a řády spojené s křížovými výpravami jako řád Templářských rytířů. K těmto organizacím se přidaly v 15. století protestantské RINGOs, kde je jako nejstarší uváděna Jednota bratrská nebo Moravští bratři.²⁴² Stanovy Jednoty bratrské z roku 1464, se prohlašují za nejstarší protestantskou církev.²⁴³

5.1.3. Vrcholný novověk

V průběhu 18. století byla povaha mezinárodních nevládních organizací na hony vzdálena tomu, jak vnímáme INGO dnes.

240 Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 221 – 223.

241 Jako poslední organizace vzniklá ve století jedenáctém je považována náboženská římskokatolická organizace Řádu svatého Jana (1099). Ve 12. století vzniklo 10 náboženských organizací a první mezinárodně orientovaná národní organizace (v roce 1193 - typu G). Ve třináctém století vzniklo 24 organizací náboženského typu a v roce 1217 vznikla první organizace typu F – tedy organizace speciální formy. Za zmínku stojí vytvoření obchodní hanzy, jejíž kořeny sahají až k roku 1161. Hanza byla původně společenstvím kupců, později se vyvinula v městské svazy, což ve svém důsledku znamenalo přeměnu z nevládní organizace na organizaci vládní. Další organizace speciální formy vznikaly až v letech 1475 a 1617. Ačkoli ve 14., 15., 16. a 17. století dominoval vznik organizací náboženských, od Islámského řádu Naqshabandiyah (1350) až po řády protestantské – například Náboženskou společnost přátel (1647), 16. století dalo vzniknout dalším typům organizací. V letech 1542 a 1588 vznikaly organizace typu E, tedy organizace, které vycházely z určitého místa, od určité osoby, případně od jiné organizace a nebyly náboženského charakteru. V roce 1563 vznikla první organizace typu B, tedy první organizace s univerzálním členstvím. Zřizovány byly i charity Dámská charita (1617, avšak mezinárodní se stala až v roce 1634), misionářská společnost Společnost pro šíření křesťanského vědění (1698), bratrský klub Grand Lodge of England (1717), herecká kočovná společnost – I Gelosi (1569) či vědecká společnost Akademie tajemství přírody (1560) (DAVIES T. NGOs A New History of Transnational Civil Society, s. 20 – 21, Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, Brill, 2016, s. 222 – 224, DAVIES T., NGOs A New History of Transnational Civil Society, s. 20 – 21, Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, Brill, 2016, s. 10 a s. 222 – 225).

242 DAVIES T., NGOs A New History of Transnational Civil Society, s. 20 – 21.

243 Dostupné z: <http://moravianarchives.org/images/pdfs/Unity%20Statutes%20of%201464.pdf>, [online dne 24. 8. 2016].

Nový typ INGOs přichází v 70. letech 18. století s nástupem průmyslové revoluce a revolucí politických. Po skončení revolucí většinou následovaly diskuze s významným dopadem na rozvoj transnacionální občanské společnosti. Tato fáze byla doprovázena myšlenkami osvícenství, ke schopnostem lidské osoby být pánem svého osudu. Mezi tyto organizace můžeme zařadit Společnost na podporu osvobození černochoů nezákonně držených v zajetí, založenou roku 1775, Všeobecnou společnost dobré vůle, založenou roku 1775 či Západoindickou komisi (nikoli společnost), založenou roku 1775.^{244,245}

Vznik relativně moderních nevládních organizací byl v počátku spojen zejména s abolicionistickými cíli těchto organizací. Jak američtí kvakeri, tak stejně tak britské protiotrocké hnutí zpočátku sledovalo pouze lokální cíle, tedy zákaz otroctví ve Velké Británii, respektive snahu kvakerských komunit o zrušení otroctví v Americe. Již v roce 1767 francouzsko-americký kvaker Anthony Benezet uváděl, že „*nejsou bez viny ti, kteří němí přihlížejí zjevnému bezpráví*“.²⁴⁶ Kvakerské organizace obdržely za svou činnost v roce 1947 Nobelovu cenu míru²⁴⁷ a významní quakeri stáli i u založení organizací jako Greenpeace²⁴⁸ nebo Amnesty International.²⁴⁹ V roce 1839 vznikla ve Velké Británii protiotrocká společnost založená Thomasem Clarksonem a Thomasem Fowell Buxtonem. Již nedlouho od svého vzniku si vydobyla silnou reputaci v obhajobě protiotrocké agendy, díky protiotrockým kampaním a práci s místními organizacemi. Její činnost vedla ke skončení otroctví například v britských koloniích či v belgickém Kongu. V roce 1890 přispěla svou činností k vytvoření Bruselské dohody (první komplexní smlouva proti

244 DAVIES T., *NGOs A New History of Transnational Civil Society*, s. 23-24.

245 Vznikaly i společnosti encyklopedické - Společnost unie národů; mírové - Mezinárodní asociace (1834); pro standardizaci - Mezinárodní asociace pro sjednocení decimálního systému míry, váhy a mincí (1855), která vedla o 20 let později k podpisu metrické konvence; pro ženskou emancipaci - Společnost podporující vzdělávání žen na východě (1834); kartelových dohod - Collins - Cunard (1850) či republikánské - Univerzální konfederace přátel pravdy (1817) (DAVIES T., *NGOs A New History of Transnational Civil Society*, s. 23-24), jejíž kořeny a původ sahají do doby francouzské revoluce (SCHWAB G. M.; JEANNENEY J. R., *The French Revolution of 1789 and Its Impact*, s. 1).

246 HEINS V., *Nongovernmental Organizations in International Society Struggles over Recognition* s. 65 - 67.

247 Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1947/ [online dne 28. 12. 2017].

248 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/history/founders/> [online dne 28. 12. 2017].

249 Dostupné z: <http://www.quakersintheworld.org/quakers-in-action/85/Amnesty-International> [online dne 28. 12. 2017].

otroctví), která dovozovala inspekci lodí a zadržení osob, které převážely otroky. Zasadila se též o prosazení úmluv proti otroctví. První z nich (Úmluva o otroctví) vznikla pod záštitou Společnosti národů v roce 1926. Byla doplněna a rozšířena Dodatkovou úmluvou o zrušení otroctví, obchodu s otroky, a institucích a praktikách podobných otroctví z roku 1956.²⁵⁰ Tato Dodatková úmluva rozšířila ve svém článku 7 definici otroctví, zakazující jakoukoli dispozici s člověkem v úmyslu uvrhnout jej do otroctví, a každé jednání ve věci obchodu či přepravy otroků.²⁵¹ Tato organizace je aktivní i v dnešní době, jelikož otroctví se stále objevuje v zaostalejších částech světa, například v Mauritanii, kde bylo otroctví zakázáno již v roce 1881. V posledních letech se znovu rozmohlo otroctví i v Libyi, zejména po smrti vůdce Muammara Kaddáfího, a to i přesto, že je otroctví v Libyi zakázáno již od roku 1853.²⁵² V roce 1998, za přispění Světové konvence proti otrokářství, přijala Mezinárodní organizace práce (ILO) Úmluvu proti nejhorším formám dětské práce. V roce 2011 sehrála ILO velkou roli ve vytvoření a přijetí Úmluvy o důstojné práci pro pracovníky v cizích domácnostech. Konvence se v posledních desetiletích nezabývala pouze spoluprací s Mezinárodní organizací práce, ale též s jednotlivci, kde například podporovala bývalou zotročenou osobu Hidajatou Mani před soudním dvorem ECOWASu ve věci selhání Nigérie při její ochraně před otroctvím. Toto rozhodnutí z roku 2008 nastavilo právní precedent nejen pro Nigérii, ale pro všechny státy ECOWASu ve věci ochrany lidí před otroctvím. Spolupracuje však i se státními subjekty, kde v roce 2007 vedla úspěšnou kampaň pro kriminalizaci otroctví v Mauritanii.²⁵³ Světová konvence na svých stránkách uvádí, že je celosvětově nejstarší mezinárodní organizací v oblasti lidských práv.²⁵⁴ UIA označuje za rok vzniku Světové konvence rok 1839, a označuje ji jako první organizaci na světě typu C. Řadí se tedy mezi organizace, kterých se účastní zástupci z minimálně 10 států a zároveň jsou z minimálně 2 kontinentů. První mezinárodní

250 Dostupné z: <https://www.antislavery.org/what-we-do/how-we-work/> [online dne 7. 3. 2017].

251 Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SupplementaryConventionAbolitionOfSlavery.aspx> [online dne 7. 3. 2017].

252 Dostupné z: <https://face2faceafrica.com/article/slavery-africa-today> [online dne 28. 12. 2017].

253 Dostupné z: <https://www.antislavery.org/about-us/history/> [online dne 7. 3. 2017].

254 Dostupné z: <https://www.antislavery.org/about-us/who-we-are/> [online dne 7. 3. 2017].

nevládní organizací je uváděna statistikami UIA organizace typu B se vznikem v roce 1563.²⁵⁵

Mezidobí šedesátých let 18. století a padesátých let 19. století bylo zlomovým bodem v rozvoji mezinárodních nevládních organizací. V předchozím období byly INGOs převážně charakteru náboženského, případně se jednalo o bratrské a vědecké společnosti. Avšak v tomto mezidobí, spadajícím do doby první průmyslové revoluce, měly INGOs mnohem větší škálu svých zájmů s nižším zaměřením na náboženství. INGOs v období let 1767 až 1855 prokazovaly značný pokrok v přerodu z archaických forem INGOs v organizace s lépe propracovanou strukturou, které se již běžně vyskytovaly na konci 19. století. Některé z těchto organizací (jako například „Mezinárodní asociace“ z roku 1834) byly mezinárodní pouze ve smyslu oblasti svých zájmů. Jiné byly mezinárodní převážně ve smyslu, že se skládaly ze skupin osob vícero národností na území města nebo několika měst (jako Liga spravedlnosti). Některé byly tvořeny osobami z jednoho státu či národa, ale sídlily uprostřed rozsáhlých mezikontinentálních sítí jako například Mezinárodní společnost ztroskotaných lodí. Jiné organizace, například Společnost pro zlepšení vězeňské disciplíny měly přidružené společnosti v mnoha zemích po vzoru prvních misionářských skupin.²⁵⁶

V roce 1823 vznikla první organizace typu D, tedy organizace s regionálně definovaným členstvím, složená z nejméně 3 států v daném regionu či subregionu. Počátek 19. století byl důležitým milníkem zejména z důvodu konání Vídeňského kongresu, který je považován dle dnešního měřítka za první mezinárodní organizaci vládního typu, ačkoli „pouze“ typu F, jenž byla již výše definována jako organizace speciální formy, jež je řízena neformálně, nesmluvně či jinou formou. Zároveň zde nejsou ani žádná kritéria co do počtu členů či zemí, ve kterých musí činnost vykonávat.^{257,258}

255 Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 10 a s. 223 – 226.

256 DAVIES T., NGOs A New History of Transnational Civil Society, 2013, s. 36.

257 Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 11 a s. 224 – 228.

258 Ačkoli se o Vídeňském kongresu můžeme dočíst z mnoha otevřených zdrojů, že se jednalo o setkání téměř všech zemí Evropy, toto tvrzení není zcela pravdou. Zástupci „velké čtyřky“ (tedy Pruska, Rakouska, Ruska a Velké Británie) a zejména pruský diplomat Wilhelm von Humboldt navrhovali z důvodu redukce počtu účastníků, a tedy i návrhů a debat, vůbec nepustit na kongres neuznávané nebo neuznané státy Sasko,

5.1.4. Mezinárodní organizace po roce 1850

Již v roce 1850 bylo více jak 35.000 soukromých neziskových organizací s mezinárodním zaměřením. Rozsah názvů těchto uskupení byl velmi široký. Jednalo se o asociace, společnosti, fondy, unie, komise, kluby, ligy, konference, skupiny, federace, shromáždění a mnoho dalších. Od Panamerické asociace oftalmologie, Mezinárodního úřadu pro výstavnictví, Komise pro geologickou mapu světa, Mezinárodní kanceláře katolických dětí až po Mezinárodní radu pro cín. Většina z těchto organizací byla vysoce specializovaná. Sdružovala úzkoprofilovou skupinu osob napříč státy v oblastech technických, průmyslových, vzdělávacích, volnočasových či sportu.²⁵⁹

První mezinárodní vládní organizace typu C byla založena roku 1875. Organizace typu C jsou organizace s mezikontinentálním členstvím, které zahrnuje alespoň 10 států z minimálně 2 kontinentů.²⁶⁰ Touto organizací byla Metrická konvence.²⁶¹

Neapolsko a Hannover, který měl být zastupován Velkou Británií, čímž by byl počet účastníků konference zredukován na 16. Nevpuštění zástupce neapolského království mohlo být též způsobeno neochotou mocností vpustit na kongres pověřeného vyslance Neapolského krále Joachima Murata – Napoleonova švagra. Hlavní roli měli hrát zástupci velké čtyřky, poté Francie a Španělsko, dále Portugalsko a Švédsko. Zbylou osmičku měli tvořit zástupci Nizozemí, Bavorska, Württemberska, Dánska, Švýcarska, Svatého stolce, Sardinského království a Království obojí Sicílie. Velká čtyřka se již před zahájením kongresu dne 18. září 1814 domlouvala, jakým způsobem omezit ostatní účastníky kongresu a degradovat je na pouhé obecné. Prusové prostřednictvím Humboldta předložili pamětní list obsahující plán řízení kongresu. Prosazovali, aby o novém rozdělení rozhodovaly pouze mocnosti, kterých se dané téma týká, a tudíž by se ani neprobíralo na veřejném zasedání. Například tedy, že o Polsku rozhodne Rusko, Prusko a Rakousko, o hranicích v Itálii a Německu velká čtyřka. Naopak o zrušení obchodování s otroky, o svobodné říční plavbě či o suverenitě Neapolského království měla rozhodnout velká šestka. Zástupce Velké Británie odmítl pamětní list z důvodu, že nerespektuje některé články pařížské mírové smlouvy. Vídeňský kongres byl historickým milníkem i z důvodu, že zde bylo poprvé postulováno právo na sebeurčení národů (Dostupné z: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/74777#?id=3hzhvpPDSbSvcPMhjoJ4ww&pageSize=30&sorting=relevance> [online dne 10. 2. 2016].)

259 BOLI J., *Constructing World Culture – International nongovernmental organizations since 1875*, s. 20.

260 *Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns*, Union of International Associations, s. 10.

261 Mezi zakladatelské členské státy, jež jsou stále členy Metrické konvence, patří Německo, Rakousko, Dánsko, Belgie, Francie, Španělsko, Itálie, Norsko, Rusko, Švédsko, Švýcarsko a Turecko. K této konvenci přistoupilo v roce 1876 Portugalsko, 1877 Argentina, 1878 Spojené státy americké, 1879 Venezuela, 1884 Velká Británie, 1885 Japonsko, 1890 Mexiko a postupně další státy. V současné době je členem konvence 58 států a 41 států je přidružených. Pro zajímavost lze uvést, že například Slovinsko přistoupilo (dle údajů BIPM) až v roce 2016. Ačkoliv Česká republika a Slovensko byly součástí Rakousko – Uherska, nejsou považovány z pohledu BIPM za zakládající členy organizace. Přistoupení České republiky a Slovenska je datováno k roku 1922, a to usnesením Národního shromáždění ze dne 17. února 1922 o přistoupení a následnou Ratifikační listinou z 31. května 1922, kde následná přístupná nota byla doručena francouzské

5.1.5. Počet mezinárodních organizací v 19. století

V 19. století vznikly celkem 3 nevládní organizace typu A, a žádná vládní organizace typu A, dále 3 vládní organizace typu B a 29 nevládních organizací tohoto typu. Organizace typu C, kterou je i Metrická konvence, vznikla pouze jako jediná vládní organizace v 19. století, oproti patnácti organizacím nevládním. Dále vznikly 3 vládní organizace typu D a 10 takovýchto organizací nevládních. Pro úplnost všech mezinárodních organizací je nutné doplnit, že organizací typu F vzniklo 5 vládních a 51 nevládních.²⁶²

5.1.6. Počet mezinárodních organizací ve 20. století

V období počátku 20. století až do rozpadu Rakousko – Uherska a vzniku Československa byl počet vznikajících mezinárodních organizací stagnující. Za celé období vznikly pouze 3 nevládní organizace typu A, 38 nevládních organizací typu B, 40 nevládních a 1 vládní organizace typu C, 33 nevládních a 2 vládní organizace typu D a 49 nevládních a 3 vládní organizace typu F.²⁶³ Z porovnání dat je zjevné, že přelomové historické milníky vedly ke zvýšené aktivitě a následně zvýšené potřebě mezinárodní spolupráce, kdežto války vedly k nižší mezinárodní aktivitě a sdružování zejména za účely čistě vojenskými.²⁶⁴

vládě dne 21. června 1922 a to i přesto, že přistoupení České republiky schválila s účinností od 1.1.1993 vláda České republiky a odeslala přístupní nótu francouzské vládě dne 18. března 1993. Takže buď by mělo být její přistoupení počítáno od roku 1875, nebo 1993 (Dostupné z: <http://www.csvts.cz/spolky/cms/content/ceska-republika-metricka-konvence>, <http://www.bipm.org/fr/about-us/member-states/> a <https://www.cmi.cz/metricka%20konvence> [vše online dne 12. 2. 2017]). Slovensko k tomu ve své důvodové zprávě o účasti delegace Slovenské republiky na 25. generální konferenci pro váhy a míry v roce 2014 uvádí, že ačkoli Slovensko vstoupilo do Metrické konvence v roce 1875, tak se oficiální vstup počítá až v rámci Československé republiky v roce 1922 (Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-170725?prefixFile=m> [online dne 12. 2. 2017]).

262 Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 231 – 232.

263 Zatímco v samotném roce 1919 vznikly 2 nevládní organizace typu A, 12 nevládních a 2 vládní organizace typu B, 3 nevládní organizace typu C, 5 nevládních organizací typu D a 7 nevládních organizací typu F (Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 231 – 232).

264 V období druhé světové války (v letech 1939 až 1944) nevznikla žádná vládní, ani nevládní organizace typu A. Zato vznikly 3 nevládní a 1 vládní organizace typu B, taktéž 3 nevládní a 1 vládní organizace typu C, 16 nevládních organizací typu D a 16 nevládních organizací a 4 vládní organizace typu F.

V letech 1945 až 1950 vznikla 1 vládní a 9 nevládních organizací typu A, 69 nevládních organizací a 8 vládních organizací typu B, 83 nevládních organizací a 3 vládní organizace typu C, 119 nevládních organizací a 7 vládních organizací typu D a 63 nevládních organizací a 14 vládních organizací typu F (Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns,

Největšímu rozmachu se mezinárodní organizace těšily v devadesátých letech 20. století po skončení studené války a pádu komunistických režimů v Evropě, které bránily širšímu propojení mezi západními státy a státy sovětského bloku. Po skončení studené války tak mohl nastat rozmach mezinárodní spolupráce, a to jak na úrovni vládní, tak nevládní.²⁶⁵

Union of International Associations, s. 233), což je 3,85 násobný nárůst u organizací typu F; 7,875 násobný nárůst u organizací typu D; 21,5 násobný nárůst u organizací typu C; a 19,25 násobný nárůst u organizací typu B.

265 Organizací typu B vzniklo ve 20. století 503 a v 90. letech pouze 33, tedy 6,6 procenta všech organizací tohoto typu. Organizací typu C vzniklo ve 20. století 1.176, z toho v 90. letech 177, tedy 15,1 procenta všech organizací. Organizací typu D vzniklo ve 20. století 4.637 a z toho v 90. letech 1.660, což činí 35,8 procenta všech organizací. Organizací typu F vzniklo ve 20. století 3.407 a z toho v 90. letech 1.401, což činí 41,1 procenta všech organizací. Ve 20. století vzniklo 35 organizací typu A, v 90. letech vznikly takovéto organizace pouze 2, tedy 5,7 procenta všech organizací typu A. Celkově tedy v rámci klastru I vzniklo ve 20. století 694 mezinárodních vládních organizací a 9.064 mezinárodních nevládních organizací. V devadesátých letech vzniklo 218 vládních organizací a 3.055 nevládních organizací, což činí 31,4 procent všech vládních organizací a 33,7 procent všech mezinárodních nevládních organizací (Yearbook of International Organizations 2016 – 2017, Volume 5: Statistics, Visualizations and Patterns, Union of International Associations, s. 235).

6. Vztah INGO k OSN a dalším IGO

Jan Klabbers v závěru své knihy *Úvod do mezinárodního institucionálního (ústavního) práva* rozvíjí polemiku nad vývojem mezinárodního práva a mezinárodního společenství, kde ačkoli sám internacionalista, vyjadřuje své znepokojení nad fungováním mezinárodních organizací a jejich neustálému rozšiřování (včetně organizací občanské společnosti) a jejich neodpovědnosti a nepředvídatelnosti. Klabbers upozorňuje na všeobecně přijímané dogma, vyjádřené Davidem Kennedym, že všechno je dobré, dokud to je mezinárodní. Mezinárodní organizace vládní (až na některé výjimky), a tím spíše mezinárodní organizace nevládní, neprošly tíhou demokratických voleb. I přesto jsou mezinárodní nevládní organizace vnímány jako svěží vítr do nemoderních, rigidních systémů států, které svou činností obohacují. Avšak je to právě ten formalistický přístup, který je nejlépe schopen zajistit, aby politika fungovala skrze zákonné instrumenty a nikoli nahodile. Živelnost a pružnost nevládních organizací může být splněným snem demokracií, avšak může se obrátit i v největší noční můru. U řady organizací vyvěrá potřeba větší či menší reformy, avšak řada organizací je zcela nereformovatelná. Dle Thomase M. Francka, však nereformovatelnost nemusí být fatálním problémem, pokud si uvědomíme, že změna formy může být nahrazena změnou ve smýšlení. Postačí, pokud stávající formu přijmeme jako fakt a její výhody i nedostatky využijeme k potřebnému účelu.²⁶⁶

6.1. OSN

Za nejvýznamnější světovou mezinárodní organizací je širokou odbornou i laickou veřejností považováno OSN, které Unie mezinárodních asociací (UIA) zařadila, jako jedinou mezinárodní vládní organizací na světě, do typu A. Vztahy mezi OSN a mezinárodními nevládními organizacemi jsou tématem na samostatnou práci, proto se tato práce omezí na dobu utváření vzájemných vztahů mezi OSN a nevládními organizacemi a na významné rezoluce k nevládním organizacím z let 1968, 1993, 1995 a 1996.

6.1.1. Vznik Charty OSN a její vztah k nevládním organizacím

V roce 1945 uspěly nevládní organizace při tvorbě systému Spojených národů, kde dosáhly dvou změn v navrhované chartě. Došlo k úpravě článku 71 Charty OSN o poskytnutí

266 Klabbers J., *An Introduction to International Institutional Law*, s. 339 – 343.

konzultativního statusu nevládních organizací s Hospodářskou a sociální radou.²⁶⁷ Tento článek byl do Charty OSN zahrnut hlavně díky tlaku amerických nevládních organizací, které se účastnily práce delegace Spojených států amerických. *Čtyřicet dva představitelů národních prominentních veřejných a občanských organizací bylo pozváno úřadem vlády Spojených států, původně za účelem konzultací s osmi členy americké delegace o konečném obsahu Charty.*²⁶⁸ Konzultanti byli vedoucími představiteli národních organizací, mezi které se řadil Národní svaz výrobců, Obchodní komora, Americká federace pracujících, Kongres průmyslových organizací, Federální církevní výbor a Americký svaz Spojených národů. Účast konzultantů byl analyticky kongresu nazván jako „experiment demokracie v akci na diplomatické úrovni“. Vedoucí delegace Spojených států amerických, který se stal prvním americkým velvyslancem při OSN, Edward Reilly Stettinius Jr. si výslovně vyžádal asistenci těchto organizací, které měly dopomoci k orientaci v řešené problematice a poskytovat rady a návrhy postupů. Státním tajemníkem to bylo považováno za zcela nový experiment na poli mezinárodních konferencí.²⁶⁹ Článek 71 i přes několik revizí charty, nedozněl změn a ve stejném znění jej Charta OSN obsahuje dodnes. Zde je důležité si uvědomit, že článek 71 byl prolomením prerogativu v uspořádání mezinárodních vládních organizací, kdy prvně, v takovémto rozsahu bylo umožněno nevládním organizacím se institucionálně v mezinárodní vládní organizaci angažovat.²⁷⁰ Avšak NGO neuspěly v zavedení změn, týkajících se jejich začlenění do práce Valného shromáždění OSN nebo Rady bezpečnosti OSN, neboť na ně bylo nahlíženo jako na subjekty apolitické a činnost na Valném shromáždění OSN a v Radě bezpečnosti OSN byla vyhrazena pouze pro členy, kde členem mohly být pouze státy. V praxi nemohly být ekonomické a sociální otázky odděleny od žádných aspektů politiky, avšak pro projednávání rozličných otázek s nevládními organizacemi byl vyčleněn již zmíněný přístup dle článku 71 Charty OSN.

267 WILLETTS P., *The Conscience of the World: The Influence of Non-governmental Organisations, Consultative Status for NGOs at the United Nations*, s. 30 -31.

268 ROMANCOV M. a kol., *Mezinárodní organizace*, s. 92 – 93.

269 KOREY W., *NGOs and the Universal Declaration of Human Rights*, s. 31.

270 COT J. P., PELLET A., FORTEAU M., *La Charte des Nations Unies Commentaire article par article 3e édition*, s. 1729 – 1732.

6.1.2. Spolupráce Hospodářské a sociální rady OSN a mezinárodních nevládních organizací

Způsob nastavení spolupráce Hospodářské a sociální rady s nevládními organizacemi byl silně ovlivněn postojem k fašismu v prvních letech po vzniku OSN, studenou válkou v 50. letech, nacionalismem v letech 60. a environmentální krizí v letech 90. V tuto dobu byly NGO schopny tlaky ustát a získat si uznání za jejich znalosti, zkušenosti a odlišné příspěvky do politických debat.²⁷¹ Otevřením dveří k účasti na participaci v otázkách mezinárodního práva vyvstaly další otázky související s účastenstvím v prostředí subjektů s mezinárodněprávní subjektivitou. Jednou z otázek byly výsady a imunity osob, účastnících se zasedání Valného shromáždění OSN, ve které OSN svou praxí, nikoli ze znění Charty OSN, vtělilo subjektům účastnícím se valného shromáždění výsady a imunity na základě pozvání ze strany OSN, což může být mezinárodněprávní optikou vnímáno jako nový druh obyčejového práva.²⁷² Toto již ustálené pravidlo lze aplikovat i na subjekty, které mají pozorovatelský status v OSN, kam mimo mezivládní organizace, které jsou nejčastějším nositelem pozorovatelského statusu v OSN, řadíme například Mezinárodní Olympijský výbor či Svatý stolec.²⁷³ Avšak OSN ve své činnosti postoupila v udělování oprávnění nad rámec charty i v dalších oblastech, kdy například umožnila Organizaci pro osvobození Palestiny účastnit se jednání Rady bezpečnosti OSN,²⁷⁴ ačkoli toto privilegium bylo, v souladu s čl. 31 Charty OSN,²⁷⁵ vyhrazeno pouze členským státům OSN.²⁷⁶ Se vznikem OSN však nedošlo ke vzniku konzultativního statusu pro žádnou z nevládních organizací. Tento status byl poprvé udělen až o rok později v roce.²⁷⁷

6.1.2.1. Konzultativní status pro nevládní organizace

Valné shromáždění OSN 14. února 1946 doporučilo Hospodářské a sociální radě, aby přijalo co nejrychleji vhodná opatření k zahájení procesu získávání konzultativních statusů pro Světovou odborovou federaci (World Federation of Trade Unions), Mezinárodní

271 WILLETTS P., *The Conscience of the World: The Influence of Non-governmental Organisations, Consultative Status for NGOs at the United Nations*, s. 31.

272 ALVAREZ J. E., *International Organizations as Law-makers*, s. 154.

273 Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/INF/71/5 [online dne 11.5.2017].

274 ALVAREZ J. E., *International Organizations as Law-makers*, s. 154.

275 Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/Charta_OSN.pdf s. 22 [online dne 11. 5. 2017].

276 ALVAREZ J. E., *International Organizations as Law-makers*, s. 154.

277 Dostupné z: <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/NGOS/CONSSTAT.HTM> [online dne 5. 9. 2015].

družstevní svaz (International Co-operative Alliance) stejně tak, jako další INGO, jejíž zkušenosti Rada shledá nezbytné k poslání konzultativní spolupráce. Valné shromáždění dále doporučilo Radě přijmout co nejdříve vhodná opatření, která by umožnila Americké organizaci práce (American Federation of Labour) a dalším národním a regionálním nevládním organizacím získání konzultativního statusu.^{278,279} V březnu roku 1950 došlo poprvé k zániku konzultativního statusu, a to u Americké organizace práce z důvodu jejího členství jako vedoucího člena Mezinárodní konfederace svobodných odborů.^{280,281}

Valné shromáždění nerozlišovalo v rámci technické kvality mezi mezinárodními nevládními organizacemi a mezi nevládními organizacemi, ačkoli tuto odlišnost vnímalo, jelikož ve svém doporučení Hospodářské a sociální radě OSN rozdělilo svá doporučení do dvou odstavců. Jedno jmenovitě pro mezinárodní nevládní organizace a druhé pro nevládní organizace na úrovni národní a regionální.²⁸² Hospodářská a sociální rada na svém prvním zasedání vytvořila komisi která již na svém druhém zasedání dne 21. června 1946 vypracovala zprávu k nastavení konzultací Rady s nevládními organizacemi.²⁸³ Konzultativní status mohly obdržet nevládní organizace, které splní základní kritéria. Mezi kritéria patřilo, že se oblast zájmu dané organizace musí prolínat s náplní Rady, poslání musí být v souladu s Chartou OSN, musí reprezentovat podstatnou část organizovaných osob ve zvláštní oblasti zájmu, ve které operuje a musí mít autoritu mluvit za jeho členy skrze své odpovědné zástupce.

Z pohledu národních organizací zpráva doporučovala, aby tyto organizace prezentovaly svůj pohled prostřednictvím své vlády či prostřednictvím mezinárodní nevládní organizace,

278 Dostupné z: <http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1946-47&page=588>, s. 551. [online dne 5. 9. 2015].

279 Dostupné z: <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/1946/33.pdf> [online dne 21. 4. 2018].

280 Dostupné z: <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/NGOS/CONSSTAT.HTM> [online dne 6. 9. 2015].

281 Dne 1. listopadu 2006 se Mezinárodní konfederace svobodných odborů sloučila se světovou konfederací práce a vznikla tak největší odborová federace na světě pod názvem Mezinárodní odborová konfederace (Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/742/mezinarodni-odborova-konfederace-meok-ituc> [online dne 11. 1. 2018]).

282 Regionálními nevládními organizacemi byly myšleny nevládní organizace na subnárodní úrovni.

283 ECOSOC se skládal ze zástupců výboru z: Číny, Kuby, Francie, Řecka, Libanonu, Peru, Ukrajinské Sovětské socialistické republiky (Ize nalézt pod označením Ukrainian S.S.R., jelikož pod označením U.S.S.R. se nalézalo označení pro Unii sovětských socialistických republik), Unie sovětských socialistických republik, Velké Británie, USA a Jugoslávie.

ke které náleží. Avšak i přesto mohly být způsobilé k získání konzultativního statusu, pokud pokrývaly oblast, kterou nepokrývala mezinárodní nevládní organizace nebo měla speciální zkušenosti v dané oblasti. Zpráva doporučovala, aby nevládní organizace neměly stejná práva účasti jako nečlenské státy Rady nebo jako specializované agentury.²⁸⁴ V roce 1946 patřily mezi specializované agentury OSN Mezinárodní organizace práce, Organizace OSN pro výživu a zemědělství, Organizace OSN pro vzdělávání, vědu a kulturu, Mezinárodní organizace pro civilní letectví, Mezinárodní banka pro obnovu a rozvoj, Mezinárodní měnový fond, Světová zdravotnická organizace, Mezinárodní obchodní organizace, Světová poštovní unie, Mezinárodní telekomunikační unie a Mezinárodní uprchlická organizace, která byla roku 1952 zrušena.^{285,286} Zpráva dále uváděla, že konzultace by měly být využívány na jedné straně k zabezpečení expertních informací nebo rad a na druhé straně umožnit organizacím, které reprezentují důležitou část veřejného mínění, vyjádřit jejich pohled.

6.1.2.2. Dělení nevládních organizací

Z důvodu vyhnutí se duplicitním konzultacím, zvláště s odkazem na specializované agentury, měla Hospodářská a sociální rada zvažovat vztahy mezi specializovanými agenturami a nevládními organizacemi.²⁸⁷

Organizace byly rozděleny do třech kategorií:

- (a) Organizace, které mají základní oblast zájmu ve většině zájmů Rady a jsou úzce spojeny s ekonomickým nebo sociálním životem oblastí, které reprezentují;
- (b) Organizace, které mají speciální způsobilost, ale jejich činnost se dotýká pouze několika oblastí zájmu Rady a

284 Dostupné z: http://cdn.un.org/unyearbook/yun/chapter_pdf/1946-47YUN/1946-47_P1_SEC4.pdf [dne 6. 9. 2015], s. 551.

285 Dostupné z: <http://legal.un.org/avl/ha/prsr/prsr.html> [online dne 6. 9. 2015].

286 Vznik Mezinárodní uprchlické organizace, která již jako jediná nepatří mezi specializované agentury OSN, byl první poválečnou reakcí OSN na uprchlickou krizi a krizi spojenou s přemístěním obyvatelstva. I přes svůj úspěch s poskytováním ochrany a asistence a schopností hledat řešení, byla shledána finančně velmi náročnou a byla také ovlivněna politikou studené války. Proto bylo rozhodnuto nahradit ji dočasnou, původně neoperativní, agenturou a doplnit tuto novou instituci o revidované ustanovení smlouvy o status uprchlíků (Dostupné z: <http://legal.un.org/avl/ha/prsr/prsr.html> [online dne 6. 9. 2015]).

287 Dostupné z: http://cdn.un.org/unyearbook/yun/chapter_pdf/1946-47YUN/1946-47_P1_SEC4.pdf [online dne 6. 9. 2015].

(c) Organizace, které se primárně zaměřují na rozvoj veřejného mínění a šíření informací.

Ke splnění usnesení valného shromáždění Rada rozhodla umístit Světovou odborovou federaci, Mezinárodní družstevní svaz a Americkou organizaci práce do kategorie (a).

Organizace ve všech 3 kategoriích vztahů mohly vyslat oprávněného představitele na jednání Rady a jejích komisí k předběžné agendě, jež dopředu komunikovaly. Organizace v kategorii (a) a (b) mohly podat písemné stanovisko Radě a jejím komisím a činit ústní stanoviska Výboru pro nevládní organizace OSN a dalším komisím.

Organizace v kategorii (a) mohly dále požádat výbor, aby podal žádost generálnímu tajemníkovi k umístění dalšího bodu programu do předběžné agendy Rady; činit ústní stanoviska Radě na body jimi navrhované; na doporučení komise činit ústní stanoviska na Radě k bodům jimi navrhovaným; a navrhopvat body do předběžné agendy komisí.

Organizace na seznamu mohly být vyzvány generálním tajemníkem podat písemné stanovisko Radě nebo jejím komisím; a na doporučení generálního tajemníka a na žádost Výboru pro nevládní organizace mohly být přizvány na slyšení Rady.

Avšak všechny organizace mohly být přizvány ke konzultaci s ad hoc komisemi Rady a na konference pořádané Radou a sekretariátem.

6.1.3. Pomocné orgány Hospodářské a sociální rady OSN

Mezi pomocné orgány Rady jsou řazeny provozní komise (výbory), regionální komise a permanentní komise. Komise jsou oprávněny přijímat vlastní procedurální pravidla. Rada ve svém stanovisku 414 (XIII) požadovala po svých komisích učinit opatření ke konzultacím s organizacemi, kterým Rada udělila konzultativní status (a to v souladu s principy schválenými radou k tomuto účelu) a která jsou obsažená v rezoluci 288 B (X). Komise musí jednat v souladu s těmito požadavky a musí korespondovat v obecném duchu s pravidly Rady.²⁸⁸

Rada má zřízenou řadu komisí; a to komise regionální, mezi které se řadí například Hospodářská komise pro Afriku, Evropská hospodářská komise, Hospodářská komise pro Latinskou Ameriku a Karibik; komise provozní, mezi které se řadí Komise pro prevenci

288 Dostupné z: http://legal.un.org/repertory/art71/english/rep_orig_vol3-art71_e.pdf s. 554 – 555 [online dne 6. 9.2015].

kriminality a trestní spravedlnost, Komise pro omamné látky, Komise pro otázky populace a rozvoje, Komise pro vědu a technologie pro rozvoj, Komise pro sociální rozvoj, Statistická komise, Komise pro postavení žen a Fórum o lesích; a stálé komise, mezi které se řadí Komise pro program a koordinaci, Komise pro vyjednávání s mezivládními agenturami a Výbor pro nevládní organizace.²⁸⁹

6.1.3.1. Výbor pro nevládní organizace

Členové Výboru pro nevládní organizace jsou voleni každý rok na své první schůzi na principu vyrovnaného geografického zastoupení.

Mezi hlavní funkce výboru se řadí posuzování žádostí organizací k získání konzultativního statusu a k posouzení žádostí o doplnění organizací na seznam výboru, případně o žádost organizace k přeřazení do jiné kategorie. Další funkcí je možná konzultace výboru se kteroukoli výše uvedenou organizací a příprava zpráv z konzultací. Výbor má též povinnost konzultace s generálním tajemníkem v záležitostech, které mají vliv na konzultativní status dle čl. 71 Charty OSN. Výbor též posuzuje žádosti nevládních organizací k doplnění programu Rady.²⁹⁰

6.1.4. Konzultativní status nevládních organizací

Dne 16. února 1949 Hospodářská a sociální rada požádala (214 E (VIII)) Generálního tajemníka OSN, aby připravil zprávu k aktivitám uskutečněným nevládními organizacemi do 1. června 1949 v implementaci konzultativního statusu a na jejich práci k podpoře aktivit Rady, speciálně na ty organizace, které získaly svůj konzultativní status během prvních šesti zasedání Rady. Stejným usnesením nařídila Rada Výboru pro nevládní organizace, aby na základě zprávy generálního tajemníka učinil Radě doporučení k využití organizací poskytujících podporu neziskovým organizacím a k návrhům na zlepšení existující úpravy ke konzultacím, které bude výbor považovat za vhodné.

Na základě zprávy generálního tajemníka Výbor pro nevládní organizace jednohlasně doporučil, aby právo podávat návrhy bodů na jednání Rady bylo úplně zakázáno, ale v podané zprávě, reprezentant Spojených států amerických (který byl v té době předsedajícím výboru), podal současně návrh k novele k udržení práva podávat návrhy

289 Dostupné z: <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/NGOS/CONSSTAT.HTM> [online dne 6. 9. 2015].

290 Dostupné z: <http://habitat.igc.org/ngo-rev/1296.html> [online dne 1. 3. 2017].

bodů, ale zároveň přenést odpovědnost na Výbor pro nevládní organizace, k prvnímu pročení návrhů nevládních organizací. Ve stejnou chvíli uvedl, že členové Výboru pro nevládní organizace mají za to, že by dané právo mělo být zakázáno z důvodů propagandistických, jelikož navrhované body více rozsávaly rozkoly mezi členy, než by prosazovaly úkoly Rady a že body byly navrhovány bez adekvátních podkladů. Avšak nevládní organizace tolik lpěly na zachování tohoto práva, že Spojené státy americké tedy navrhuji jeho zachování zároveň s přijetím opatření proti jeho zneužívání.²⁹¹

Odebrání práva k podání návrhů na body programu bylo napadeno představiteli pěti nevládních organizací s konzultativním statusem: Americkou organizací práce, Mezinárodním družstevním svazem, Mezinárodní konfederací křesťanských odborů (která se přeměnila v roce 1968 na Světovou konfederaci práce), Světovou odborovou federací a Světovou federací sdružených pro Spojené národy. Všechny organizace vyjma Světové odborové federace konstatovaly, že dodatek navržený Spojenými státy americkými by byl akceptovatelný kompromis.

Nevládní organizace konstatovaly, že zrušení práva podávat návrhy na body programu Rady by bylo významným oslabením demokratických procesů, že toto právo je napříč světem známo jako jedno z hlavních oprávnění organizací a že potrestat všechny nevládní organizace zákazem užívání tohoto privilegia je nespravedlivé. Dále uváděly, že nevládní organizace nebyly odpovědné za rozkoly mezi členy Rady a že jejich práce s podpůrnými orgány Rady byla podhodnocena. Limitace návrhů na 2.000 slov, navržená Výborem pro nevládní organizace na písemné stanovisko, byla kritizována jako neadekvátní a odrazující k podávání stanovisek. Všichni členové Rady, kteří se zúčastnili diskuse, souhlasili, že konzultace mezi nevládními organizacemi a Radou byly jako celek prospěšné, avšak vnímali, že současné nastavení spolupráce by mělo být přenastaveno. Představitelé Belgie byli přesvědčeni, že chyba byla již v chartě, která neučinila nevládní organizace organickou součástí Rady. Ustanovení, kterými byla udělena nevládním organizacím práva, nestanovila jejich odpovídající odpovědnost, což mohlo vést v určitých případech k lehkovážnosti některých nevládních organizací.

291 Dostupné z:

<http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1950&page=670&searchType=advance>
d s. 656 – 657, [online dne 6. 9. 2015].

Mnoho zástupců států (včetně zástupců Mexika, Indie a Chile) uvádělo, že zneužívání privilegia k podávání návrhů bodů agendy neospravedlňuje jeho zakázání.

Představitelé Spojených států amerických, Velké Británie, Francie, Kanady, Indie a Austrálie zastávali názor, že největší část činnosti práce nevládních organizací by se měla odehrávat na přípravných pracovních mítincích spíše než na úrovni Rady. Zástupce Velké Británie uvedl, že nevládní organizace zanedbávaly jiné kanály konzultací, kde jako příklad uvedl Světovou odborovou federaci, která požádala Radu o diskusi nad zprávou jedné z komisí Rady, ačkoli se neúčastnila několika posledních jednání příslušné komise. Zástupce Indie souhlasil, že by nevládní organizace měly nejdříve spolupracovat se specializovanými agenturami a komisemi. Pokud jejich spolupráce bude úspěšná, nebude důvod se dovolávat svého práva na jednání Rady. Navrhl tedy dodatek (E/L.27), podle kterého bude po nevládních organizacích vyžadováno poskytnout dopředu své připomínky komisi, do které agenda spadá a podat zde i návrhy bodů s dostatečným předstihem před jednáním komise. Představitelé Francie a Austrálie vyzdvihovali hodnotu práce nevládních organizací v konzultacích na pracovní úrovni.²⁹²

6.1.5. Rezoluce Hospodářské a sociální rady ve vztahu k nevládním organizacím

6.1.5.1. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1296 (XLIV) z roku 1968

V roce 1968 byla schválena rezoluce, upravující konzultativní status nevládních organizací s OSN, respektive s Hospodářskou a sociální radou OSN.

Rezoluce upravila konzultativní status tak, že činnost nevládní organizace musí spadat do kompetencí Rady, tedy oblastí ekonomických, sociálních, kulturních, vzdělávacích, zdraví, vědy, technologií a otázky lidských práv; cíl a poslání nevládní organizace musí být v souladu s duchem, posláním a principy Charty OSN; za mezinárodní nevládní organizace jsou považovány ty organizace, které nebyly založeny mezivládní dohodou. Jako nevládní organizace jsou považovány i ty organizace, které přijímají členy dosazené vládní autoritou, pokud dané členství nebrání organizaci ve svobodném vyjadřování; organizace se musí zavázat podpořit práci OSN a prohlubovat povědomí o jejích principech a aktivitách; organizace musí mít reprezentativní charakter a musí zastupovat významné množství subjektů z vícero států a nejlépe i kontinentů. Pokud by existovalo větší množství

292 Dostupné z: http://cdn.un.org/unyearbook/yun/chapter_pdf/1950YUN/1950_P1_SEC4.pdf s. 657 – 658, [online dne 6. 9. 2015].

organizací v rámci shodného nebo podobného tématu, jsou tyto organizace vyzvány k utvoření komise, která bude zastupovat zájmy všech těchto organizací. Pokud by v rámci komise došlo k minoritnímu nesouhlasu vůči většině, je možné prezentovat oba názory, jak minoritní, tak majoritní; organizace musí mít své sídlo, výkonného úředníka a demokraticky přijaté stanovy, které se registrují u generálního tajemníka OSN; organizace musí být oprávněna vystupovat za své členy a na vyzvání je povinna toto oprávnění doložit; národní nevládní organizace by měly být reprezentovány vůči OSN mezinárodními organizacemi, ke kterým přísluší, ale ve výjimečných případech je možné přijmout po konzultaci s dotčeným státem i takovou národní nevládní organizaci, která by posloužila k vyrovnanému a efektivnímu reprezentování nevládních organizací a pokud má speciální zkušenosti, na které Rada dbá zvýšené pozornosti; vyjma národních nevládních organizací, musí být organizace ve své struktuře mezinárodní, kde členové vykonávají v oblastech zájmu organizace hlasovací práva a základní zdroj financování mezinárodních nevládních organizací by měl být skrze národní organizace nebo její členy. Výše darů a jména či názvy osob musí být oznámeny Výboru pro nevládní organizace. V případě poskytnutí finančních příspěvků státem, ať již přímých nebo nepřímých, je organizace povinna tento příspěvek nahlásit výboru prostřednictvím generálního tajemníka.

Rezoluce zdůrazňuje rozdíl mezi účastí nečlenských států Rady a specializovaných agentur na konzultacích podle čl. 69 a 70 Charty OSN a konzultací nevládních organizací podle čl. 71, kde uvádí, že toto úmyslné rozčlenění je zásadní a nastavení konzultací nemá být chápáno jako oprávnění nevládních organizací na stejné participaci, jako nečlenské státy Rady a specializované agentury. Zatímco nečlenské státy je Rada povinna dle čl. 69 vyzvat k účasti, v případě specializovaných agentur dle čl. 70 může učinit opatření k účasti jednání na Radě, zatímco u nevládních organizací dle čl. 71 může učinit vhodná opatření pro poradní styk, tedy i účast na Radě. Zatímco povinnost je stanovena pouze vůči státům, oprávnění vykonává vůči specializovaným agenturám, a stejně tak nevládním organizacím.

Rozlišení subjektů plyne v rezoluci ze záměru, aby nedošlo k zahlcení Rady, nebo aby se nezměnila z koordinačního tělesa, jak je předpokládáno Chartou OSN, na diskusní fórum. Smysl konzultací je shledáván v získávání expertních informací a doporučení na straně jedné a umožnění vyjádření pohledů organizací, které reprezentují významnou část veřejného mínění, na straně druhé.

Rada dle této rezoluce, v rámci konzultativního statusu, rozlišuje mezinárodní nevládní organizace na dvě kategorie.

Do kategorie I byly zařazeny organizace, jejichž činnost se ve své velké části shoduje s činností Rady, které jsou schopny průběžné spolupráce k dosažení cílů OSN a zároveň jsou zahrnuty do ekonomického a sociálního života lidí, tvořícího značnou část populace ve značné části států.

Do kategorie II byly zařazeny organizace, jejichž činnost se shoduje s činností Rady pouze v několika bodech a aktivitách, pro které by jim měl být přiznán konzultativní status.

Organizace, které sice nepožívají konzultativního statusu, ale které Rada nebo generální tajemník (po konzultaci s Radou nebo Výborem pro nevládní organizace) označili za přínosné, pro jejich příspěvky k práci Rady nebo jiných těles OSN, mohly být zařazeny na zvláštní seznam. Na seznam mohly být zařazeny i organizace s konzultativním statutem. Všechny organizace na seznamu mohly být buď Radou, nebo jejími komisemi kontaktovány v jakékoli otázce, avšak seznam nenahrazoval konzultativní status.

Ve vztahu konzultací s Radou, organizace kategorie I mohly navrhnout Výboru pro nevládní organizace, aby výbor požádal generálního tajemníka umístit bod speciálního zájmu organizace do předběžné agendy Rady.

Organizace v kategoriích I i II mohly vyslat svého zástupce jako pozorovatele na veřejná zasedání Rady a jejich podpůrných těles. Organizace ze seznamu se mohly účastnit těch veřejných zasedání, které spadaly do jejich oblastí působnosti. Mezi další povinnosti organizací obou kategorií byla řazena povinnost jednou za čtyři roky předat Výboru pro nevládní organizace zprávu o aktivitách organizace, zejména ve vztahu k činnosti OSN, který posoudil zařazení daných organizací a jejich případné překvalifikování. O překvalifikování do jiné kategorie mohla organizace též sama požádat. Ve výjimečných případech mohl Výbor pro nevládní organizace požadovat po organizacích obou kategorií nebo organizacích ze seznamu zprávu o činnosti mimo uvedenou dobu čtyř let.

Písemná stanoviska mohla být podána organizacemi obou kategorií k tématům, která spadala do činnosti dané organizace a splňovala požadované náležitosti. Písemné stanovisko muselo být podáno v jednom z oficiálních jazyků a s dostatečnou časovou rezervou pro vyjasnění případných nejasností ze strany generálního tajemníka před tím, než daný dokument byl rozeslán. Stanovisko nesmělo u organizací kategorie I překročit

limit 2.000 slov a u organizací kategorie II 1.500 slov. V případech, kdy by organizace překročily svůj limit, musely připravit shrnutí, které bude splňovat požadavek na slovní limit, případně mohly zaslat dostatečný počet kopií plného textu v pracovním jazyce skupiny. Taková stanoviska byla rozeslána členům výboru, případně dalším orgánům, vyjma stanovisek, která již byla projednávána, případně již byla v obdobné podobě prezentována. Organizace ze seznamu mohly podat své stanovisko na základě žádosti příslušného orgánu nebo komise. Na tyto organizace se pak uplatňovala, ve věci jejich stanoviska, stejná pravidla jako na organizace kategorie II. Stanoviska byla rozesílána v jednacím jazyce a na základě žádosti člena komise i v jakémkoli jiném oficiálním jazyce.

Orgány OSN mohly kontaktovat organizace obou kategorií buď na přímo, nebo prostřednictvím k tomu zřízených komisí. O slyšení mohla požádat i organizace sama. V případě organizací ze seznamu bylo třeba k žádosti příslušného orgánu nebo komise doporučení generálního tajemníka.

Výbor pro nevládní organizace pravidelně kontroluje aktivity organizací s konzultativním statutem a organizací na seznamu formou zpráv, ve kterých uvádí, jaké organizace splňují principy, kterými se řídí konzultativní status, a jak přispěly k činnosti Rady a mohou Radě doporučit, v případě že organizace nesplňuje požadavky na konzultativní status, odebrání či pozastavení konzultativního statusu.

Konzultativní status může být odebrán rozhodnutím Hospodářské a sociální rady OSN, na základě doporučení Výboru pro nevládní organizace, či může být pozastaven až na období tří let v případě, že existují podložené důkazy o tajném vládním financování, které slouží k přesvědčení organizace konat proti principům a posláním Charty OSN; organizace zneužívá svého konzultativního statusu k systematickému angažování v politických nebo nepodložených jednáních proti členskému státu OSN či proti smyslu a duchu Charty OSN, a nebo pokud v posledních třech letech organizace nečinila žádný pozitivní či efektivní příspěvek k práci Rady, jejích komisí nebo jiných orgánů.²⁹³

6.1.5.2. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1993/24

Na počátku roku 1993 přijala Hospodářská a sociální rada rezoluci ve věci úpravy nevládních organizací, kde uvedla, že s ohledem na ustálenou praxi a ve světle zkušeností

293 Dostupné z WWW [https://undocs.org/en/e/res/1296\(xliv\)](https://undocs.org/en/e/res/1296(xliv)) [online dne 22. 8. 2020].

nabytých z nedávné konference OSN k životnímu prostředí a rozvoji rozhodla, že se práce Výboru pro nevládní organizace může účastnit jakýkoli členský stát OSN.²⁹⁴

6.1.5.3. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1993/80

Ve druhé polovině roku 1993 přijala Hospodářská a sociální rada OSN další rezoluci, kterou založila otevřenou pracovní skupinu k revizi konzultativního statusu nevládních organizací, skládající se ze všech členských států, které projevíly zájem na participaci. Jedním z úkolů pracovní skupiny byla revize způsobů a prostředků ke zlepšení práce Výboru pro nevládní organizace a Oddělení nevládních organizací sekretariátu OSN. Dalším úkolem skupiny bylo zavedení koherentních pravidel k účasti nevládních organizací na mezinárodních konferencích pořádaných OSN. Dále měla skupina na starost umožnit nevládním organizacím vyjádřit svůj postoj, a to zejména těm z rozvojových zemí. Přizvání k účasti na pracovní skupině obdržely i další specializované agentury a tělesa OSN.

Účast nevládních organizací v pracovní skupině byla umožněna organizacím s konzultativním statutem, organizacím ze seznamu a dalším organizacím, které byly akreditovány k účasti na konferencích pořádaných OSN, případně dalším organizacím, které o to požádaly a byly otevřenou pracovní skupinou schváleny. Organizace, které měly konzultativní status, se mohly účastnit debaty bez hlasu rozhodujícího. Ostatní organizace se mohly do debat zapojit podle časových možností a v případě velkého zájmu organizací na debatě, byly vyzvány ke zvolení společného zástupce, který zformuloval jejich stanoviska.²⁹⁵

6.1.5.4. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1995/304

Ve druhé polovině roku 1995 Hospodářská a sociální rada svou rezolucí prodloužila mandát pracovní skupiny o jeden rok s povinností zasedat minimálně 2 týdny, navýšila počet členů Výboru pro nevládní organizace s důrazem na vyrovnané geografické

294 Dostupné z WWW: <http://www.un-documents.net/1993-214.htm>, ECOSOC resolution 1993/24, [online dne 2. 3. 2017].

295 Dostupné z: <http://www.un-documents.net/1993-80.htm#fn205> [online dne 2. 3. 2017].

zastoupení a nařídila výboru zasedat vždy, pokud její zasedání budou nezbytná k řešení určité otázky, a to i případně ad hoc.²⁹⁶

6.1.5.5. Rezoluce Hospodářské a sociální rady 1996/31

V roce 1996 schválila Hospodářská a sociální rada rezoluci, která doplňuje a upravuje předchozí rezoluce Rady, a to zejména rezoluci Rady 1296 (XLIV) z 23. května 1968 tak, že rezoluce doplnila a (v jejím rámci) upravila svůj náhled na nevládní organizace a na fungování a spolupráci s tělesy OSN. Rezoluce již nelpěla na univerzalitě nevládních organizací, ale připouštěla širší možnosti spolupráce i s organizacemi národními, subregionálními a regionálními, dokonce na jejím základě byl umožněn získání konzultativního statusu organizacím, jejichž zastřešující mezinárodní organizace měla konzultativní status, pokud prokázala ve svém přehledu aktivit přímou relevanci k cílům a posláním OSN. Na druhou stranu rezoluce omezila výklad článku 71 Charty ve vztahu k článkům 69 a 70, kde uvádí, že pod články 69 a 70, které jsou vyčleněny státům a odborným organizacím jsou oprávnění širší, než u organizací nevládních, na základě čl. 71 s tím, že nemá sloužit k zahlcení Rady nebo k transformaci Rady na diskuzní fórum. Toto uvedené opatření omezilo možnosti nevládních organizací v prosazování zájmů a dostalo samotné nevládní organizace pod tlak států, pod jejich efektivní kontrolu, která narušila nezávislost nevládních organizací ve vztahu k Radě. Další omezení nevládních organizací ve vztahu k Radě a k OSN plynulo i ze samotných možností nevládních organizací, které nepožívají výsad a imunit, a proto je zde možnost, že se na samotné jednání, v rámci svého oprávnění na základě čl. 71, nebudou jejich zástupci schopni dostavit.^{297,298}

6.2. INGO a Světová obchodní organizace

Světová obchodní organizace („World Trade Organization“ - „WTO“) vznikla jako nástupce GATT, který ačkoli se již od svého založení choval jako mezinárodní organizace, tak oficiálně nebyl ani smlouvou, ani mezinárodní organizací, jelikož fungoval pouze na základě Protokolu o prozatímním provádění. Světová obchodní organizace byla založena na základě Závěrečného aktu Uruguayského kola, který byl podepsán dne 15. dubna 1994

296 Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ecosoc/dec/1995/edec1995-304.htm>, ECOSOC resolution 1995/304, [online dne 2. 3. 2017].

297 COT J. P., PELLET A., FORTEAU M., La Charte des Nations Unies Commentaire article par article 3e édition, s. 1729 – 1732.

298 Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ecosoc/res/1996/eres1996-31.htm> [online dne 17. 7. 2018].

v Marrákeši.²⁹⁹ Její hlavní činnost představuje usnadnění obchodů mezi státy a řešení obchodních sporů.^{300,301}

Článek V této smlouvy upravuje vztah WTO s dalšími organizacemi, tak, že:

1. Generální rada uzavře vhodná ujednání o účinné spolupráci s jinými mezivládními organizacemi, které vyvíjejí činnost, vztahující se k činnosti WTO.

*2. Generální rada bude moci uzavřít vhodná ujednání o konzultacích a spolupráci s nevládními organizacemi, zabývajícími se otázkami, které se vztahují k otázkám řešeným WTO.*³⁰²

V současné době je akreditováno k WTO 52 nevládních organizací, které v rámci svých akreditací mohou vysílat své představitele na různá jednání WTO, a to i bez předchozí registrace.³⁰³

6.2.1. Úprava vztahů WTO s nevládními organizacemi

Dne 23. července 1996 vydala WTO manuál k úpravě vztahů s nevládními organizacemi, ve kterých považuje za přínos nevládních organizací zejména nárůst povědomí o WTO mezi veřejností a k tomuto cíli se rozhodla vylepšit svoji transparentnost a rozvinout komunikaci s nevládními organizacemi. K dosažení tohoto cíle mají členové WTO zajistit větší informovanost o aktivitách WTO a distribuci podkladů a výstupů co nejrychleji po jejich přípravě a nastavit k distribuci online prostředky. Úloha sekretariátu se v oblasti komunikace s nevládními organizacemi měla zaměřit na přímé kontaktování a využít ho jako vhodný nástroj k obohacení diskuse v rámci veřejných debat.^{304,305} V posledním článku manuálu je však pozice nevládních organizací oslabena tím, že vzhledem

299 ŠTURMA P.; BALAŠ V., Mezinárodní ekonomické právo, s. 155 – 226.

300 Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e.htm [online dne 11. 1. 2018].

301 Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm [online dne 11. 1. 2018].

302 Sdělení ministerstva zahraničních věcí č. 191/1995 Sb.

303 Dostupné z: https://www.wto.org/english/forums_e/ngo_e/ngo_e.htm [online dne 24. 2. 2017].

304 Dostupné z: https://www.wto.org/English/forums_e/ngo_e/guide_e.htm [online dne 17. 7. 2018].

305 Pokud dojde k jednání mezi nevládními organizacemi a předsedou nebo členy komisi, je názor daného člena či předsedy považován za názor soukromý, dokud příslušný orgán WTO nerozhodne jinak (Dostupné z: https://www.wto.org/English/forums_e/ngo_e/guide_e.htm [online dne 17. 7. 2018]).

k charakteru WTO, jako organizaci mezivládní, a vzhledem k právním vztahům mezi jejími členy se nemohou nevládní organizace účastnit jednání WTO napřímo, ale měly by svůj vliv uplatňovat v rámci konzultativních procesů v rámci členských států.³⁰⁶

Světová obchodní organizace udržuje pravidelné dialogy s nevládními organizacemi v mnoha oblastech spojených s mezinárodním obchodem. Cílem je posílení spolupráce a zvýšení povědomí nevládních organizací o činnosti WTO.³⁰⁷ *Jedním z prvních příkladů spolupráce byl návrh na předložení stanoviska Centra pro ochranu moří, které vystupovalo jako amicus curiae v panelu proti Spojeným státům americkým (Import Prohibition of Certain Shrimp and Shrimp Products).*³⁰⁸

6.2.2. Veřejné fórum WTO

Největší akcí WTO v oblasti spolupráce s nevládními organizacemi je veřejné fórum, které poskytuje platformu pro diskusi účastníků na nejnovější vývoj ve světě obchodu a k podpoře multilaterálního obchodu. Veřejného fóra se pravidelně účastní okolo 1.500 účastníků z občanské společnosti, akademie, obchodníků, médií, vlád a mezivládních organizací.³⁰⁹

Od roku 2001, kdy Veřejné fórum vzniklo, se fóra zúčastnilo již více jak 9.000 osob. Do roku 2005 bylo jméno fóra Veřejné sympozium. Účastníci fóra se mohou nejen pasivně účastnit, ale aktivně se zapojit vlastním workshopem pro další účastníky.

6.2.3. Ministerská konference WTO

Dalším způsobem zapojení nevládních organizací do činností WTO je registrace na Ministerskou konferenci WTO, což je nejvyšší rozhodovací orgán WTO, který zasedá každé 2 roky. Během konference jsou nevládní organizace informovány oddělením vnějších vztahů WTO o pokroku v projednávaných bodech na konferenci a nevládní organizace k tomu mohou přijímat poziční zprávy a předávat je sekretariátu WTO.

306 Dostupné z: https://www.wto.org/English/forums_e/ngo_e/guide_e.htm [online dne 17. 7. 2018].

307 Dostupné z: https://www.wto.org/english/forums_e/ngo_e/ngo_e.htm [online dne 24. 2. 2017].

308 Šturma P., Balaš V., Mezinárodní ekonomické právo, s. 226.

309 Dostupné z: https://www.wto.org/english/forums_e/public_forum_e/public_forum_e.htm [online dne 24. 2. 2017].

Na ministerskou konferenci WTO v Bali v roce 2013 bylo registrováno 346 nevládních organizací z 66 států světa o celkovém počtu 694 účastníků. V rámci této konference NGO zorganizovaly řadu paralelních meetingů a seminářů k ministerské konferenci, které byly připraveny v NGO centru nedaleko ministerské konference.³¹⁰

6.3. INGO a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě

Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) je organizací s komplexním přístupem k bezpečnosti, včetně kontroly zbraní a zahrnující otázky politicko-vojenské, ekonomické, životního prostředí, lidských práv, národních menšin, demokratizace a policejní strategie. Všechny členské státy požívají stejných práv, rozhodnutí jsou schvalována politickým konsenzem, avšak nikoli právně závazným.³¹¹

6.3.1. OBSE a spolupráce s nevládními organizacemi

Již od svého vzniku v Helsinkách roku 1975, na základě Závěrečného aktu konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, ze kterého se v roce 1995 transformovala v OBSE, byl vytvořen úzký vztah mezi OBSE a nevládními organizacemi. Mnoho nevládních organizací se snažilo podporovat hodnoty OBSE, některé z nich dosáhly svou činností rozhodujících a zásadních změn ve střední a východní Evropě. Těmto organizacím OBSE poskytovala ochranu proti diskriminaci i perzekuci.

6.3.1.1. Definice a struktura nevládních organizací dle OBSE

OBSE definovalo nevládní organizace jako subjekty, které se za nevládní organizaci prohlásí,³¹² s výjimkou těch osob a organizací, které se uchylují k násilné činnosti či k podpoře terorismu.³¹³ Škála těchto organizací je dle OBSE široká a řadí mezi ně organizace zabývající se jednotlivými kauzami nebo obecnými tématy, jako jsou lidská práva, základní svobody nebo politické zájmy. Další skupinou nevládních organizací jsou organizace, které se snaží prevencí zabránit konfliktům a na místě vykonávají dialog skrze mediaci či získávání důvěry obyvatelstva skrze svoji činnost. Neméně důležité nevládní organizace se zabývají vzděláváním a výzkumem. S OBSE spolupracují nevládní

310 Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/ngo_e.htm [online dne 24. 2. 2017].

311 Dostupné z: <http://www.osce.org/whatistheosce> [online dne 26. 2. 2017].

312 Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-enhance.html> [online dne 27. 2. 2017].

313 Dostupné z: <http://www.osce.org/mc/39530?download=true> (část. IV., odst. 16) [online dne 27. 2. 2017].

organizace malé, velké, regionální i mezinárodní, s veřejnou finanční podporou, i bez podpory. Důvodem, proč OBSE nerozlišuje mezi typy ani velikostmi či původem nevládních organizací je prozřetelný, jelikož každá z těchto organizací může mít svým způsobem podíl na plnění cílů OBSE.³¹⁴

6.3.1.2. Studie OBSE o nevládních organizacích

V roce 1994 generální tajemník OBSE vyzval na Summitu v Budapešti k vypracování studie k posílení spolupráce mezi OBSE a nevládními organizacemi. V rámci studie tým pod vedením Dr. Piotra Switalskiho oslovil 600 nevládních organizací s požadavkem na vyjádření jejich pohledů a návrhů na spolupráci. Do studie se zapojilo 20 států s vlastními zkušenostmi se spoluprací s nevládními organizacemi.

Studie o nevládních organizacích považovala za silné stránky nevládních organizací lidskoprávní oblast, podporu v oblasti prevence konfliktů a v úlohách krizového managementu.³¹⁵

6.3.1.3. Role nevládních organizací ve vztahu k OBSE

Nevládní organizace měly velkou příležitost k aktivnímu vystupování v rámci seminářů v oblasti lidskoprávní i případnou tvorbou písemných prezentací, na základě kterých byly přizvány k prezentaci ústní, v rámci diskuzních skupin OBSE či na podpůrných pracovních implementačních skupinách. Pracovní implementační skupiny byly utvářeny s dostatečnou časovou rezervou, již uzpůsobenou k případné diskusi s nevládními organizacemi. Zde je důležité zmínit, že Budapešťský summit učinil precedenční přístup nevládních organizací na pracovní skupiny v oblasti lidskoprávní.

NGO mohly zasílat své písemné příspěvky všem členským delegacím, byl jim umožněn přístup k výpočetní technice, a navíc byly státy vybízeny k zahrnutí zástupců nevládních organizací do svých národních delegací. Státy byly dále žádány, aby usnadnily přístup zástupcům nevládních organizací na neformální setkávání zástupců států během zasedání OBSE. Rostoucí zájem ze strany nevládních organizací spolupracovat s OBSE byl zaznamenán na revizním summitu v Budapešti, kde bylo registrováno více jak 300 představitelů nevládních organizací a bylo přihlášeno 57 písemných prezentací.

314 Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-enhance.html> [online dne 26. 2. 2017].

315 Dostupné z: <http://www.gdrc.org/ngo/ngo-enhance.html> [online dne 26. 2. 2017].

Nepostradatelná úloha nevládních organizací byla identifikována též v oblasti dohledu nad volbami, kde Kancelář pro demokratické instituce a lidská práva (ODIHR) zahrnuje národní i mezinárodní nevládní organizace do svých aktivit volebních pozorovatelů. Mezi takové nejznámější nevládní organizace řadíme Mezinárodní nadaci pro volební systémy, Mezinárodní republikánský institut či Norský helsinský výbor. Většinou tyto organizace působí v daném státě dostatečně dlouhou dobu již před samotnými volbami a jsou tedy schopny poskytnout ODIHR hodnotnou politickou analýzu.

ODIHR obdržela řadu stížností na porušování lidských práv v členských státech, což vedlo k vytvoření systému k ukládání a třídění dokumentů, které ODIHR obdržela od nevládních organizací ve vztahu k neimplementování lidskoprávních zásad. Tato databáze poskytuje rejstřík stížností, který slouží jako upozornění předsedajícímu o porušování či nesprávné implementaci lidskoprávních závazků a na základě těchto indicií může informovat stálou radu.³¹⁶

6.3.2. Summity OBSE od 90. let 20. století

Jednotlivé summity OBSE nejsou dopředu rozplánovány, ale konají se vždy až na základě schválené žádosti některého z členů. Po Helsinském a Pařížském summitu v 90. letech se konal v roce 1992 další Helsinský summit a v roce 1994 summit Budapešťský. Summit v Lisabonu v roce 1996 se nevládním organizacím příliš nevěnoval a svůj prostor dostaly až na Istanbulsém summitu v roce 1999. Poslední summit se konal v roce 2010 v kazašské Astaně.

6.3.2.1. Helsinský summit z roku 1992

Helsinský summit v roce 1992 připravil deklaraci „Výzva ke změně“, ve které uvádí, že účastnické státy zajistí větší otevřenost institucí a struktur OBSE a šíření informací ve vztahu k OBSE. K tomuto účelu měl sekretariát za úkol organizaci veřejných konzultací a usnadnění toku informací a kontaktů s médii v rámci současného finančního rozpočtu.

Ve vztahu k nevládním organizacím bylo cílem OBSE zvýšit možnosti zahrnout nevládní organizace do aktivit OBSE, například přípravou příruček pro nevládní organizace, volným přístupem organizací k určitým okruhům seminářů a na všechny plenární zasedání revizních konferencí, seminářů Kanceláře pro demokratické instituce a lidská práva,

316 Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-enhance.html> [online dne 26. 2. 2017].

Ekonomického fóra OBSE a implementačních seminářů v oblasti lidských práv. Pro komunikaci s nevládními organizacemi měla každá delegace při OBSE a každé ministerstvo zahraničí, stejně tak jako OBSE samotné, ustanovit odpovědnou osobu.

Dalšími aktivitami bylo usnadnění neformálních setkávání zástupců států a nevládních organizací, podpora nevládních organizací k uspořádávání seminářů na témata spojená s OBSE a usnadnění a podpora přípravy prezentací a studií nevládních organizací pro státy.³¹⁷

6.3.2.2. Budapešťský summit z roku 1994

Na summitu v Budapešti byla schválena deklaráce s názvem „směrem ke skutečnému partnerství v nové éře“, která uváděla, že znalosti expertů OBSE z Kanceláře pro demokratické instituce a lidská práva by v oblasti lidských práv měly být nápomocny vyslaným misím OBSE. V rámci misí byla ustanovena osoba, která bude spolupracovat s ODIHR a s nevládními organizacemi v oblasti lidských práv. Svůj prostor získaly nevládní organizace i v oblasti ekonomické, kde participující státy summitu v Budapešti vyzvaly sekretariát k vyšší spolupráci se soukromým sektorem, obchodními asociacemi a s nevládními organizacemi v aktivitách ekonomického směru.³¹⁸

Spolupráce s nevládními organizacemi vyžadovala i zlepšování kapacit těchto organizací, a proto se ODIHR zavázal k přípravě řady workshopů pro nevládní organizace v oblasti organizační, komunikační a managementu.^{319,320}

6.3.2.3. Istanbulský summit z roku 1999

V Istanbulsém dokumentu z roku 1999 se uvádí, že nevládní organizace zastupují nepostradatelnou roli v propagaci lidských práv, demokracie a práva zákona. Nevládní organizace jsou považovány za nedílnou součást silné občanské společnosti a státy se zavazují podpořit schopnost nevládních organizací k umožnění využití jejich úplného potenciálu k rozvoji občanské společnosti a k respektu k lidským právům a základním svobodám.

317 Dostupné z: <http://www.osce.org/mc/39530?download=true> [online dne 27. 2. 2017].

318 Dostupné z: <https://www.osce.org/mc/39554?download=true> [online dne 27. 2. 2017].

319 Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-enhance.html> [online dne 1. 3. 2017].

320 Dostupné z: <http://www.osce.org/mc/39530?download=true> (část 4., odst. 16), [online dne 1. 3. 2017].

6.3.2.4. Astanský summit z roku 2010

Prozatím poslední summit OBSE se konal v kazašské Astaně v roce 2010. Závěry ze summitu byly zpracovány v Astanské pamětní deklaraci s názvem „směrem k bezpečnostní komunitě“. Závěry z Astanského summitu se nevládním organizacím věnují jen okrajově, a to oceněním důležité role, kterou zastává občanská společnost a svobodná média v zajištění plného respektování lidských práv, základních svobod, demokracie a zahrnujíc svobodné volby.³²¹

6.4. INGO a Rada Evropy

Rada Evropy byla založena dne 5. května 1949 s cílem podpory lidských práv a demokracie v Evropě, na jejímž základě se dále zabývá problematikou korupce, terorismu, bioetiky či kyberzločinů.³²² Rada Evropy v rámci své činnosti spolupracuje s dynamickými složkami společnosti reprezentovanými nevládními organizacemi. Za jednu z hlavních výzev současnosti považuje podporu nevládních organizací, občanské společnosti a rozvoj jejího spolupodílení na demokracii v Evropě.³²³

6.4.1. Navázání spolupráce s nevládními organizacemi

V 80. letech 20. století si byl Výbor ministrů Rady Evropy vědom absence účinných mezinárodních instrumentů k usnadnění aktivit nevládních organizací na mezinárodním poli. Z toho důvodu výbor vytvořil expertní komisi na mezinárodní nevládní organizace k přípravě vhodného instrumentu.

Expertní komise po třech schůzích v letech 1982 a 1983 připravila Evropskému výboru pro právní spolupráci ke schválení návrh Evropské úmluvy o uznání právní subjektivity mezinárodních nevládních organizací. Tento návrh byl přijat Výborem ministrů dne 24. října 1985 a úmluva byla otevřena k přistoupení od 24. dubna 1986.³²⁴ Aby organizace mohla benefitovat z úmluvy, musela splňovat 4 základní kritéria:

321 Dostupné z: <http://www.osce.org/cio/74985?download=true> [online dne 28. 2. 2017].

322 Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/> [online dne 11. 1. 2018].

323 Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/ingo> [online dne 18. 2. 2017].

324 Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/ingo/legal-standards-for-ngos> [online dne 19. 2. 2017].

Mít neziskový, mezinárodně užitečný cíl; být založena dle práva některého z členů; pečovat o důležité aktivity v nejméně dvou státech; a mít své sídlo na území člena a centrální management tamtéž, případně na území jiného člena.^{325,326}

6.4.2. Konference mezinárodních nevládních organizací

Rada Evropy spolupracuje s nevládními organizacemi mezinárodními i národními. Spolupráce s mezinárodními organizacemi probíhá skrze Konferenci mezinárodních nevládních organizací Rady Evropy, která aktivně přispívá do rozhodovacího procesu Rady a implementace jejího programu občanské společnosti s partnerskými nevládními organizacemi s cílem posílit roli občanské společnosti v pluralitní demokracii, zvláště pak podporu veřejné participace v rozhodovacím procesu.³²⁷

6.5. INGO a UNESCO

UNESCO je odbornou organizací OSN, pro vzdělávání, vědu a kulturu, která „*usiluje o budování míru prostřednictvím mezinárodní spolupráce v oblasti vzdělávání, vědy a kultury. Programy UNESCO přispívají k dosažení cílů udržitelného rozvoje definovaných v Agendě 2030, přijaté Valným shromážděním OSN v roce 2015*“.³²⁸ Již od svého založení UNESCO usilovalo o spolupráci s nevládními organizacemi, které považovalo za zásadní partnery z občanské společnosti k implementaci aktivit a programu organizace. Od doby svého založení UNESCO vytvořilo rozsáhlou síť pro spolupráci s nevládními organizacemi, které mají experty ve svém poli působnosti ve vzdělávání, vědě, kultuře a komunikaci. UNESCO spolupracuje i neformálně s řadou nevládních organizací nejen na mezinárodní úrovni, ale i na úrovni národní, díky které se UNESCO daří vytvářet strategické aliance, podporovat efektivní implementaci programů, zesílit viditelnost a dopad svých aktivit, ať již globálně, regionálně, či na úrovni jednotlivých států, a tím dosahuje zesílení monitoringu a multiplikačního efektu činnosti UNESCO.

325 Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/124> [online dne 19. 2. 2017].

326 Blíže je o této úmluvě pojednáno v podkapitole 1.3.2.

327 Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/ingo/overview> [online dne 18. 2. 2017].

328 Dostupné z: <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> [online 23.8.2020].

6.5.1. Spolupráce s nevládními organizacemi

Oficiálním partnerem UNESCO se může stát jakákoli mezinárodní, národní, regionální nebo místní nevládní organizace, jejíž cíl, funkce a struktura jsou nevládní, neziskové a demokratického charakteru. Dále musí být organizace aktivní v jedné nebo více specifických oblastech UNESCO kompetencí, v duchu spolupráce, tolerance a solidarity v zájmu lidstva, být právnickou osobou, mít stálé sídlo, být řízena demokraticky přijatými stanovami a musí existovat a vykonávat činnost v kompetencích UNESCO minimálně 2 roky od podání žádosti. V současné době spolupracuje s UNESCO 373 mezinárodních nevládních organizací a 24 nadací.^{329,330}

6.5.2. Partnerství s nevládními organizacemi

UNESCO vnímá partnerství s nevládními organizacemi jako rovnocenné partnerství se vzájemnými právy a povinnostmi, spolupracující v rámci kompetencí UNESCO a aktivit nevládní organizace. Partnerská dohoda zahrnuje jak prvky bilaterální spolupráce, tak prvky spolupráce kolektivní. Dohoda bývá charakteru tematického, dle pole působnosti příslušné organizace a UNESCO. Kolektivní spolupráce je vyčleněna pouze pro partnerské organizace k podpoře společných aktivit, a to různými mechanismy.^{331,332}

329 Dostupné z: <http://en.unesco.org/partnerships/non-governmental-organizations> [online 13.10.2015].

330 Organizace se dělí na organizace s konzultativním statutem (CNS) jako Čínská vzdělávací asociace pro mezinárodní výměnu (China Education Association for International Exchange) nebo Výtvarné vzdělávání slepých (Art Education of the Blind); asociace s přidruženým statutem (ASC) jako Výbor na ochranu novinářů (Committee to Protect Journalists) nebo Mezinárodní charita (Caritas Internationalis) a nadace (FON) jako Světová antidopingová agentura WADA či organizace Notebook pro každé dítě (One laptop per child). Na dalších stránkách UNESCO lze dohledat, že organizací, které mají oficiální vztah s UNESCO, je v současnosti 381, z toho 22 nadací, 62 organizací s přidruženým statutem a 297 organizací se statutem konzultativním. Celá tato databáze je propojena s databází UIA – Uníí mezinárodních; asociací (Dostupné z: <https://en.unesco.org/partnerships/non-governmental-organizations/list> [online dne 28.2.2017] a z WWW: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002229/222986e.pdf> [online dne 17.7.2018]).

331 Dostupné z: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/Official_partnership_brochure_En_g.pdf [online dne 1. 3. 2017].

332 Těmito mechanismy jsou:

1) Mezinárodní konference nevládních organizací, která se koná mezi zástupci nevládních organizací každé dva roky v sídle UNESCO, případně v některém členském státě, a slouží k posouzení současného stavu spolupráce s UNESCO a ke kolektivní konzultaci k hlavním liniím programu UNESCO;

2) Komise pro spolupráci nevládních organizací a UNESCO, která je složena ze zástupců zvolených Mezinárodní konferencí nevládních organizací, která reprezentuje zájmy všech partnerských nevládních organizací vůči UNESCO;

6.5.3. Základní principy partnerství

V souladu se základními principy, kterými se řídí partnerství UNESCO s dalšími organizacemi, platí, že partnerství musí vést k oboustrannému prospěchu stran; partnerství je založeno na rovnosti mezi partnery; partneři UNESCO musí být právnickou osobou; odpovědnost a role každé ze stran musí být jasně definována; nesmí se provádět žádné neoprávněné znevýhodnění žádného individuálního partnera; partnerství musí být akčně orientované, za účelem tvorby konkrétních měřitelných výsledků, po celou dobu partnerství a obě strany se musejí zavázat, že v případě nedostatků upozorní na kvalitu vzájemných pracovních vztahů.

UNESCO však zásadně nespolupracuje s organizacemi, které jsou zahrnuty v jakékoli službě, produktu nebo aktivitě, které jsou v konfliktu s mandátem organizace nebo podkopávají jeho práci nebo reputaci; nebo se podílely na poškozování lidských práv, tolerovaly nucené práce nebo dětské práce; nebo se přímo podílely na prodeji nebo výrobě nášlapných min, tříštivých střel nebo jinak nesplňují relevantní požadavky OSN anebo porušují sankce schválené Radou bezpečnosti OSN.³³³

6.5.4. Přínosy spolupráce s nevládními organizacemi

Partnerství jsou prospěšná pro obě strany, z důvodů vysoké specializace jednotlivých nevládních organizací, které jsou na jedné straně schopny dodat velké množství informací, doporučení a zkušeností, a na druhé straně díky uvedené spolupráci napřímo ovlivňují činnost největších univerzálních vládních organizací.

Mimo přímé spolupráce je pro nevládní organizace přínosem zvýšená publicita zveřejněním v rejstříku nevládních organizací a nadací, pravidelná měsíční písemná komunikace zaměřená na nevládní organizace, fóra na webových stránkách UNESCO

3) Výkonný výbor nevládních partnerů (NGP), na kterém se mohou podílet všechny oficiální partnerské organizace; a

4) kolektivní konzultace ve specifické oblasti, pravidelně organizované dle implementačních potřeb UNESCO (Dostupné z: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/Official_partnership_brochure_En_g.pdf [online dne 1. 3. 2017]).

333 Dostupné z: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/Official_partnership_brochure_En_g.pdf [online dne 1. 3. 2017].

speciálně vyčleněná pro aktivity, publikace či další relevantní informace k nevládním organizacím.³³⁴

6.6. INGO a Světová banka

Světová banka společně s Mezinárodním měnovým fondem připravila v roce 1999 strategii k redukci chudoby ve finančně závislých státech. Tato strategie měla za cíl vést žadatelské státy k udržitelnému sociálnímu a ekonomickému rozvoji. Na tyto cíle navazovala rezoluce OSN z roku 2000 s názvem Deklarace rozvojových cílů tisíciletí, která stanovila další cíle rozvoje, které měly být dosaženy do roku 2015. Již v roce 2002 splnilo podmínky strategie k redukci chudoby 10 států a dalších 42 států naplnilo podmínky mezitimní strategie k redukci chudoby.^{335,336,337,338}

Strategie k redukci chudoby se stala hodnotným nástrojem též pro nevládní organizace, díky kterému byly nevládní organizace schopny se na strukturálních změnách v těchto státech podílet. Jedním z příkladů podílu na strukturálních změnách díky tlaku nevládních organizací „jihů“ byla kooperace s organizacemi „severu“, kde došlo na základě jejich společného tlaku na Světovou banku ke změnám v požadavcích vůči státům jihů. Esenciálním pro nevládní organizace „jihů“ ve vztahu k organizacím „severu“ bylo zajištění prosazování agendy a zájmů organizací „jihů“, nikoli agendy a zájmů organizací „severu“, byť se mohlo jednat na první pohled o zájmy shodné.^{339,340}

334 Dostupné z: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/Official_partnership_brochure_Eng.pdf [online dne 1. 3. 2017].

335 MURPHY J. Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, TheWorld Bank, INGOs, and Civil Society: Converging Agendas? The Case of Universal Basic Education in Niger s. 359 – 362.

336 Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prsp.htm> [online dne 5. 6. 2018].

337 Dostupné z: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm> [online dne 5. 6. 2018].

338 CRAIG D., PORTER D., Poverty Reduction Strategy Papers: A New Convergence s. 53 – 54.

339 O'BRIEN R., Contesting Global Governance s. 12 – 16.

340 MURPHY J. Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations, TheWorld Bank, INGOs, and Civil Society: Converging Agendas? The Case of Universal Basic Education in Niger s. 359 – 362.

6.7. INGO a CITES

Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (CITES) patří mezi nejúspěšnější environmentální smlouvy na světě. K uvedeným mezinárodním organizacím jsou v této kapitole zařazeny, jako vzor mezinárodního režimu, který se do současnosti mezinárodní (vládní) organizací nestal. Tento režim má za cíl zachovat divokou faunu a floru pro budoucí generace. Členy tohoto režimu je 182 států a od roku 2015 také Evropská unie. Ačkoliv se jedná o režim, CITES řídí své aktivity pomocí sekretariátu, zřízeným ve Švýcarsku s počtem 40 osob. V rámci činnosti CITES se angažuje řada nevládních organizací. Oproti státům, které zastávají střídavější postoje k nalezení vyváženosti mezi rozvojem a udržitelností, nevládní organizace bývají ve svých názorech daleko radikálnější. CITES spolupracuje zejména s Komisí pro přežití druhů, která čítá přes 7.000 dobrovolníků, s Centrem práva životního prostředí, Světovým konzervačním monitorovacím centrem a s dalšími nevládními organizacemi, dle aktuálních potřeb CITES.^{341,342}

341 Dostupné z: <https://www.cites.org/eng> [online dne 6. 6. 2018].

342 BOGDANDY A., *The Exercise of Public Authority by International Institution* s. 478 – 486.

7. Legitimita nevládních organizací

Ačkoli jsou nevládní organizace dle veřejného mínění celosvětově dlouhodobě hodnoceny jako jedny z nejdůvěryhodnějších subjektů, potýkají se s krizí transparentnosti, ať již se jedná o jejich faktickou činnost či nakládání s dary z veřejných sbírek či z veřejných prostředků. Nevládní organizace se stávají terčem útoků států, u kterých nevládní organizace kritizují jejich činnost zejména v oblastech lidských práv, ochrany životního prostředí, či porušování práva mezinárodního. Tyto kritizované státy zpětně odkazují na netransparentnost nevládních organizací.

Alnoor Ebrahim a Edward Weisband, na základě výzkumu 57 mezinárodních nevládních organizací se sídlem v USA, rozlišili 11 typů legitimacy nevládních organizací spadajících do 3 různých kategorií, a to demokratické legitimacy, která pochází z reprezentace populace, morální legitimacy, vztahující se ke lpění na určitých hodnotách a technické legitimacy, dodržováním standardů nastavených třetí stranou, vztahující se k efektivnosti, schopnosti a finanční bezúhonnosti.³⁴³ Technická legitimita je v současnosti nejvíce prosazována, protože její výsledky jsou nejlépe empiricky ověřitelné a na jejich základě lze porovnat a ověřit data o alokaci finančních prostředků z darů, příspěvků a dotací, které organizace obdrží.

Z důvodu vystavení silnému tlaku veřejnosti a státních orgánů jsou mezinárodní nevládní organizace nuceny ke zvyšování své transparentnosti, spočívající zejména ve zveřejňování auditovaných účetních výkazů, struktury organizace, způsobu vybírání projektů a jejich výsledků. Mezi mezinárodními nevládními organizacemi je již standardem ověřování účetních závěrek mezinárodně uznávanými auditorskými společnostmi a nad to většina z nich svou činnost a své zprávy nechává ověřovat dalšími nezávislými sdruženími.

7.1. Důvěryhodnost a odpovědnost nevládních organizací

Zatímco na konci 20. století byly nevládní organizace vnímány jako organizace podporující a hájící veřejné zájmy, v současnosti je tento nekritický pohled nabourán. Odborná i laická veřejnost, po posledních třech dekadách nárůstu počtu nevládních organizací, jejich rozpočtů a odpovědnosti, očekávala výsledky a podstatnou změnu společenských poměrů, která nedosahovala očekávané dynamiky a dostatku podpůrných

343 Pallas C. L., Gethings D., Harris M., Do the Right Thing: The Impact of INGO Legitimacy Standards on Stakeholder Input, s. 1264. DOI 10.1007/s11266-014-9475-9.

důkazů, že zlepšení nastalo činností těchto organizací. Proto je čím dál častějším jevem napadání nevládních organizací nejen politiky a médií, ale i akademickou sférou a veřejností. Z těchto důvodů je pro nevládní organizace důležitější, než kdykoli před tím, prokázat svoji transparentnost a legitimitu.³⁴⁴

Mezinárodní nevládní organizace tento tlak začaly pociťovat o to silněji, když po 25 letech musela ukončit svou činnost Mezinárodní helsinská federace pro lidská práva, jelikož neměla dostatek finančních prostředků na splácení svých závazků. Důvodem byla zpronevěra finančních prostředků federace, které se v průběhu let dopouštěl její finanční manažer.³⁴⁵ Pro své neprůhledné financování a nakládání s finančními prostředky byla prošetřována senátním finančním výborem Spojených států amerických také organizace pro ochranu přírody Nature Conservancy. Finanční výbor nařídil Nature Conservancy zreformovat její činnost v oblastech transparentnosti transakcí se spřízněnými stranami, zveřejňováním transakcí a jejich uchováváním a placením daní.^{346,347}

Činnost nevládních organizací, respektive zejména činnost Mezinárodní asociace právníků proti jaderným zbraním, kritizoval Gilbert Guillaume, soudce Mezinárodního soudního dvoru (a jeho pozdější předseda), ve svém separátním názoru k posudku soudu v otázce práva státu na používání jaderných zbraní. Gilbert Guillaume uvedl, že by posudek k používání jaderných neměl být vydáván pod tlakem zájmových skupin, či nevládních organizací, když to byla právě Mezinárodní asociace právníků, která v roce 1992 vytvořila

344 YU S. MCLAUGHLIN D. A., *Revue canadienne de recherche sur les OBSL et l'économie sociale, Program Evaluation and Impact Assessment in International Non-Governmental Organizations (INGOs): Exploring Roles, Benefits, and Challenges* Vol. 4, No. 2, s. 23 – 25. Dostupné z: <https://www.cites.org/eng> [online dne 6. 6. 2018].

345 Dostupné z: <http://www.ihf-hr.org/Statement.07December2007.pdf> [online dne 22. 3. 2017].

346 Dostupné z: <http://philanthropynewsdigest.org/news/senate-finance-committee-questions-nature-conservancy-practices-calls-for-changes> [online dne 23. 3. 2017].

347 Světová banka i Mezinárodní měnový fond, jako mezinárodní organizace vládní, patří mezi často kritizované organizace z hlediska transparentnosti. Proto kupříkladu Světová banka zřídila místo viceprezidenta pro integritu, na kterého se může veřejnost v oblasti podezření z podvodu, korupce, tajných dohod, donucování či obstrukcí, ve kterých by byla Světová banka zahrnuta, obrátit (Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/about/unit/integrity-vice-presidency/report-an-allegation> [online dne 23. 3. 2017]). Viceprezident pro integritu ve Světové bance v rámci své činnosti rozesílá podněty národním orgánům i k prošetření nevládních organizací, pokud má podezření na jejich podvodná jednání, která během činnosti v rámci své působnosti zjistí. Takovýchto podání již bylo viceprezidentem Světové banky realizováno na mezinárodní nevládní organizace několik set (CRACK A.M., *The Imperatives for Further Reform, Globalizations*, 10:2, 293-308, s. 296, DOI: 10.1080/14747731.2013.786253. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/14747731.2013.786253> [online dne 23. 3. 2017]).

kampaň s názvem World Court Project, s cílem, aby soud vyslovil nelegálnost hrozbou nebo užitím jaderných zbraní, a to zejména apelací na svědomí veřejného mínění a členů soudu. Na základě této kampaně soud obdržel tisíce dopisů s obdobným apelem.³⁴⁸

Již v období několika posledních desetiletí probíhá debata nad pozicí nevládních organizací v občanské společnosti, o jejím přínosu a o zvyšování její (z)odpovědnosti. V současnosti neexistuje závazná definice odpovědnosti nevládních organizací. Young a Billis uvádějí, že odpovědnost není synonymem k vnější regulaci. L. B. Chisolm považuje za odpovědnost naplnění povinností předepsaných standardů chování, ačkoli tyto standardy nejsou přesně definovány. L.P. Lawry považuje odpovědnost za pojem vycházející z etiky, které se však s pojmem etiky neshoduje.³⁴⁹

7.2. Vliv nevládních organizací na mezinárodní sankce

Dle jedné ze studií, přítomnost mezinárodních lidskoprávních organizací na určitém území zvyšuje pravděpodobnost vystavení mezinárodním sankcím režim ve státě, ve kterém tyto nevládní organizace působí.³⁵⁰ Navíc v řadě případů sankce proti režimu nevedou ke zlepšení lidskoprávní situace místního obyvatelstva, ale k uzavření režimu, omezení dodávek léků a potravin a sankce tak ve svém důsledku vedou ke zhoršení stavu společnosti a stavu lidských práv.

Častou reakcí nevládních organizací (zejména lidskoprávních) na porušování lidských práv nebo mezinárodního práva byla výzva mezinárodnímu společenství, ať neprodleně jedná a vystaví porušovatele mezinárodním sankcím.³⁵¹ V posledních letech však roste tendence nevládních organizací k zavedení sankcí nevyzývat, jelikož si jsou i nevládní organizace vědomy rizika zhoršení faktického stavu, namísto jeho nápravy.

Mezinárodní nevládní organizace na rizikových územích často představují jediný dostupný zdroj informací. Tyto organizace mohou být financovány jednou nebo i více stranami

348 Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-06-EN.pdf> [online dne 12. 4. 2020].

349 CNAAN R. A. Nonprofit Management & Leadership, vol. 7, no. 2, Winter 1996, s. 221 – 224, Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/nml.4130070211> [online dne 19.7.2018].

350 MURDIE A., PEKSEN D., The impact of human rights INGO activities on economic sanctions s. 33 – 34.

351 MURDIE A., PEKSEN D., The impact of human rights INGO activities on economic sanctions, s. 33 – 36.

konfliktu, případně i třetím subjektem uplatňujícím své partikulární zájmy, a proto je vždy třeba zkoumat jejich nezávislost.

7.3. Transparentnost nevládních organizací

V posledních dekádách se s rostoucím vlivem nevládních organizací a s jejich postupnou penetrací do mezinárodních organizací vládních (zejména formou konzultativních statusů, přípravou společných konferencí či přímým dialogem), dostává do popředí otázka jejich transparentnosti, která probíhala ve dvou vlnách.

V první vlně zvyšování transparentnosti se organizace soustředily na dobré fungování („good governance“), a to zejména vůči dárcům, kteří požadovali od organizací efektivní využívání darů, a vůči státům, které požadovaly, aby organizace byly řízeny v souladu se zákony a nevyvíjely protistátní činnost. K uspokojování potřeb dárců se začaly vydávat roční zprávy k jejich činnosti, a to i ve vztahu k jejich příjmům, struktuře výdajů a dalším relevantním údajům, které poskytují možnost zhodnotit činnost organizace. Pokud organizace nenaplněly přání a potřeby dárců, docházelo k ukončení podpory těchto organizací. Pokud organizace nenaplněly zákonné podmínky fungování, docházelo k omezení nebo ukončení jejich činnosti.

Druhá vlna se již nesoustřeďovala na institucionální potřeby, které jsou v současnosti považovány u renomovaných nevládních organizací za standard, ale na jejich účel a cíle, pro které byly založeny. Ve druhé vlně se proto soustředily na vnitřní a vnější dialog. Vnější dialog by zaměřen zejména na komunikaci s příjemci podpory, na jejich výstupy a zpětnou vazbu. V případě neúspěchu komunikace s příjemci podpory mohlo dojít k jednostrannému ukončení spolupráce. V rámci vnitřního dialogu se organizace zaměřovaly na komunikaci se zaměstnanci a členy organizace ve vztahu k činnosti organizace, jejich výhledových cílů a volbu orgánů organizace. Pokud organizace selhala ve vnitřní komunikaci, mohlo dojít k demotivaci zaměstnanců, jejich nižší efektivitě a ke snížení počtu členů organizace.³⁵²

7.4. Charta odpovědnosti mezinárodních nevládních organizací

Jako jeden z dalších kroků ke zvýšení důvěryhodnosti nevládních organizací byla vytvořena Charta odpovědnosti mezinárodních nevládních organizací. Právo provádět svou

352 Angela M. Crack (2013) INGO Accountability Deficits: The Imperatives for Further Reform, *Globalizations*, 10:2, 293-308, DOI: 10.1080/14747731.2013.786253, s. 293 – 306.

činnost INGOs v chartě odvozují z univerzálně uznané svobody projevu, svobody shromažďování a svobody sdružování, v rámci kterých INGOs přispívají k demokratickým procesům.

Legitimita dle charty vyplývá z kvality práce, z uznání a podpory lidí, s kterými a pro které mezinárodní nevládní organizace pracují, podpory svých členů, dárců, široké veřejnosti a vládních a jiných organizací z celého světa.

Úlohou INGOs dle charty je jejich doplňková role ke státu v oblasti podpory lidského rozvoje, podpory lidských práv a jejich dodržování a v neposlední řadě také v oblasti ochrany ekosystémů. Mezi další vyjmenované úlohy patří podpora role a zodpovědnosti soukromého sektoru ke zvýšení podpory lidských práv, udržitelného rozvoje a ochrany životního prostředí.

Dle charty mohou organizace adresovat problémy a témata, které vlády a další subjekty nejsou schopny nebo nechtějí řešit. Skrze konstruktivní připomínky mohou usilovat o podporu dobrého vládnutí a zrychlení pokroku v oblasti svého zájmu.

Řada uzavřených států a ekonomik nahlíží na tyto organizace s nedůvěrou, zda jejich cíle jsou primárně ku prospěchu subjektů, na které je veřejně cílena, či ve prospěch osob, které tyto nevládní organizace podporují, financují nebo řídí.

Charta uznává, že transparentnost a zodpovědnost jsou základem dobré správy nejen ve vládách, obchodu, ale i u nevládních organizací, a proto se organizace zavazují dodržovat tak vysoké standardy, jaké vyžadují po dalších subjektech. Pokud některé organizace vykazují vyšší míru standardů, než požaduje současná charta, není organizace chartou limitována. Charta má být neustále zdokonalována, a to podle získaných zkušeností, s přihlédnutím k budoucímu vývoji a zejména ke zvýšení transparentnosti a zodpovědnosti.

V otázce své nezávislosti charta výslovně uvádí, že cílem organizací je politická a finanční nezávislost, že vlastní politika a programy nebudou partizánské a budou nezávislé na vládách, politických stranách a obchodních korporacích, respektive na obchodním sektoru obecně.

Organizace se zavazují k tvorbě finančních zpráv, a to ve státě dle své působnosti. Zprávy poté musí být kontrolovány kvalifikovanými a nezávislými auditory. Dále se zavazují k vydávání výročních zpráv o své činnosti, které budou obsahovat posláním a hodnoty; cíle a

dosažené výstupy; dopad na životní prostředí; vlastní strukturu, vnitřní procesy a vedoucí úředníky; hlavní zdroje financování od korporací, nadací, vlád a jednotlivců; finanční výkonnost; souladnost aktivit s chartou a kontakty.

Pokud organizace budou spolupracovat s dalšími partnery, musí daní partneri splňovat stejně vysoké standardy jako organizace sama a dbát přiměřené opatrnosti, aby žádný z partnerů nebyl zahrnut v ilegálních či neetických praktikách.³⁵³

7.5. Aktivity nevládních organizací s pochybnými cíli

Aktivity nevládních organizací mohou podkopávat současná státní zřízení a zvyšovat tam vliv nadnárodních korporací či třetích států. Řada organizací je podporována kapitálem nadnárodních korporací či jiných států a řada řídicích orgánů nevládních organizací je obsazena osobami, které působí v nadnárodních korporacích či státních orgánech nebo tam po dlouhou dobu působily. Cílem těchto nadnárodních korporací a států mohou být podnikatelské příležitosti v uzavřených státech a ekonomikách, ať již jako prostředek ke svému prosazení na daném trhu, či rozšíření vlastních aktivit až po pokusy o dosažení spřízněných osob na potřebná místa ve vládě. Proto pokud se například nadnárodní korporace či jejich sdružení nebo koncern na trh nemohou dostat jako podnikatelský subjekt, mohou „zavdat podnět“ mezinárodní nevládní organizaci k podpoře lidských práv, demokratického zřízení a liberalizaci a tím i zamýšlenou otevřenost trhu. Obdobná strategie však může sloužit i reverzně, tedy k zesílení totality, menší otevřenosti a k utužení vládnoucího režimu.

7.6. Obrana proti vměšování se do vnitřních záležitostí státu

Již v roce 2012 Amanda Murdie a Dursun Peksen prokázali úzkou souvislost mezi nevládními (lidskoprávními) organizacemi působícími na určitém území a uvalenými ekonomickými sankcemi na stát, ze strany jiného státu, kde tyto nevládní organizace operují.³⁵⁴

353 Dostupné z: https://community.icann.org/download/attachments/51413557/INGO_CHARTER_web.pdf?api=v2 [online dne 19. 11. 2017].

354 MURDIE A., PEKSEN D., The impact of human rights INGO activities on economic sanctions s. 33 – 34.

Státy se tak v posledních několika dekádách snaží o zamezení vměšování nevládních organizací do politického života. Nevládní organizace jsou díky své struktuře relativně nezávislé na státní moci ve státě. Zvláště pak, pokud jsou založeny v jiném státě, než kde vykonávají svoji činnost. Negativním jevem nevládních organizací je jednání organizace na základě přání dárce, nikoli na základě objektivních kritérií. A to i přesto, že by se jednalo o činnost ve shodě s účelem nevládní organizace, pokud by činnost byla prováděna selektivně. Proto například ve Velké Británii existuje komise k dohledu nad charitativními organizacemi „Charity Commission“, která striktně dohlíží na politické aktivity těchto organizací a v případě nedodržování pravidel může danou organizaci i rozpustit.³⁵⁵

7.6.1. Spojené státy americké a OXFAM

V souvislosti s politickou propagandou a politickými kampaněmi lze citovat stanovы mezinárodní nevládní organizace OXFAM³⁵⁶, které ve svém článku č. 4 uvádějí, že v souladu se zákony Spojených států amerických, žádná výraznější část aktivit OXFAM nepovede k zapojení OXFAM do politické propagandy, účastenství nebo intervenci v žádné politické kampani, ve prospěch jakéhokoli kandidáta na veřejný úřad ve Spojených státech amerických.³⁵⁷ Tento zákaz plyne ze zákona „26 U.S. Code § 501“ s názvem „výjimky z korporátních daní“, kde z článku 3 předmětného zákona vyplývá zákaz politické podpory pro kandidáty na veřejný úřad nejen pro dobročinné organizace typu OXFAM, ale pro korporace, komunity, fondy a nadace, organizace náboženské, charitativní, vědecké, literární, vzdělávací, k posílení národních a mezinárodních soutěží v amatérském sportu či k prevenci krutého zacházení s dětmi a zvířaty.³⁵⁸

7.6.2. Egypt a omezení lidskoprávních nevládních organizací

Dne 29. května 2017 egyptský prezident Abdal Fattáh Sísí schválil zákon na omezení aktivit nevládních organizací, zaměřených na rozvojové a sociální cíle. Zákon omezil jejich registraci a možnosti jejich financování. Jako jednu z dalších povinností nevládních organizací se stanovila povinnost zaplacení poplatku za možnost působit v Egyptě, a to

355 Angela M. Crack (2013) INGO Accountability Deficits: The Imperatives for Further Reform, *Globalizations*, 10:2, 293-308, DOI: 10.1080/14747731.2013.786253, s. 298.

356 O organizaci OXFAM je pojednáno dále v kapitole 8.4.

357 Dostupné z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/story/oxfam-constitution-2013_0.pdf [online dne 2. 6. 2017].

358 Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/501> [online dne 2. 6. 2017].

v přepočtu ve výši 477.000 korun. Egyptská vláda zákon hájila jako opatření pro stabilitu země, a to i přesto, že v Egyptě stoupal počet lidí ohrožených chudobou a každá pomoc by měla být vítána.³⁵⁹

7.6.3. Rusko a zákon o zahraničních agentech

Dne 30. července 2017 nabyl v Ruské federaci účinnosti zákon č. 121 – FT o zahraničních agentech. Zákon vyžaduje po nevládních organizacích, které přijímají alespoň část finančních prostředků ze zahraničí a které se zároveň alespoň částečně podílejí na politickém životě v Rusku, aby se zaregistrovaly jako „organizace plnící funkci zahraničního agenta“. A to pod sankcí zákazu činnosti. Zároveň je v tomto zákoně stanovena i trestní odpovědnost jednotlivců za pomoc zahraničním organizacím, jejichž aktivity směřují proti ruské bezpečnosti.³⁶⁰

Ačkoli se tento zákon se nevztahoval na média, Ruská federace recipročně dne 15. listopadu 2017 schválila zákon o zahraničních agentech, vztahujících se i na média. Tento krok učinili Rusové na popud Američanů, kteří označili americkou pobočku ruské státní televize RT v USA za zahraničního agenta. A to z důvodů její ingerence do amerických prezidentských voleb, dle zákona z roku 1938, který vyvstal jako reakce na Hitlera, nacistické Německo a šíření nacistické propagandy.^{361,362}

7.6.4. Maďarsko a Central European University

Problematika Maďarska a Central European University by se dala též nazvat jako střet Viktora Orbána a George Sorose. Univerzita byla založena Georgem Sorosem roku 1991 po skončení komunistického režimu.

Orbán, předseda maďarské vlády, označil Sorose za finančního spekulanta, který byl za své finanční spekulace v Maďarsku pokutován a který těmito spekulacemi zničil miliony životů lidí v Evropě. Označil jej za představitele kapitalistické elity, která staví kosmopolitní hodnoty nad národní zájmy a univerzitu označil za platformu sloužící k jeho

359 Dostupné z: <https://www.info.cz/svet/egypt-jde-tvrde-proti-lidskopravnim-organizacim-za-poruseni-novych-pravidel-aktivistum-hrozi-vezeni-10423.html> [online dne 2. 6. 2017].

360 Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/rusko/rusko-fakta?d=2016-05> [online dne 2. 6. 2017].

361 Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/11/15/world/europe/russia-news-media-foreign-agents.html> [online dne 19. 11. 2017].

362 Dostupné z: <https://www.fara.gov/> [online dne 19. 11. 2017].

kritice. Central European University byla akreditována ve Spojených státech amerických, avšak i přes svoji americkou akreditaci neměla tato organizace v USA kampus. Maďarský zákon, schválený v první polovině dubna 2017, stanovil povinnost v místě akreditace univerzity mít i vlastní kampus, což bylo považováno za přímý útok na tuto univerzitu. K tomuto zákonu vystoupil první místopředseda Evropské komise Frans Timmermans s prohlášením, že by tato univerzita, která byla založena v Maďarsku americkým finančníkem a filantropem „neměla být ve svém poslání omezována“. Toto Timmermanovo prohlášení přišlo krátce po setkání zástupců Evropské komise s několika vysokými představiteli Spojených států amerických, mezi kterými byl i Ministr zahraničních věcí Mark C. Toner, který naléhal, aby maďarská vláda umožnila univerzitě fungovat v současném stavu. Nad to se George Soros setkal koncem dubna 2017 s předsedou Evropské komise Jeanem Claudem Junckerem, což bylo vykládáno britským tiskem jako podpora Bruselu. Následně Evropská komise zaslala oznámení o zahájení řízení o porušení unijních předpisů s maďarskou vládou ohledně práva Central European University na existenci a její poslání vzdělávat studenty. Nad to Timmermans uvedl, že očekává vyjádření Maďarska k zahájenému řízení do jednoho měsíce, včetně vysvětlení a nápravy daného stavu. Dle Guardianu navíc varoval Orbána, že další projednávané zákony maďarské vlády ve vztahu k nevládním organizacím a k žadatelům o azyl jsou v hledáčku Evropské komise.^{363,364}

7.6.5. Itálie a zahraniční nevládní organizace transportující uprchlíky do Itálie

V průběhu prvního pololetí roku 2017 bylo více jak 73.000 migrantů zachráněno u Libyjského pobřeží a transportováno na lodích do Itálie. Jednalo se zejména o migranty tzv. „ekonomické“, a to z Nigérie, Bangladéše, Guiney, Pobřeží Slonoviny, Gambie a Senegalu. Italský premiér uvedl, že řada transportujících nevládních organizací je z Francie, Španělska a Německa, a přesto vozí migranty do Itálie. Příliv migrantů v takovémto počtu označil za neudržitelný a oznámil, že pokud situace nebude rychle vyřešena na úrovni EU, bude nucen zakázat vstup zahraničních lodí, provozovaných

363 Dostupné z: https://www.nytimes.com/2017/04/12/world/europe/hungary-central-european-university-soros-orban.html?_r=0 [online dne 2. 6. 2017].

364 Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/26/eu-launches-legal-action-against-hungary-higher-education-law-university> [online dne 2. 6. 2017].

zahraničními neziskovými organizacemi do Itálie.³⁶⁵ Navíc italské úřady obvinily některé nevládní organizace, že svou činností pomáhají pašerákům lodí. Pašeráci sledují lodě nevládních organizací a při jejich spatření opustí takovou loď a nechají na těchto nevládních organizacích, aby se o uprchlíky postaraly. *Některé organizace jsou prý dokonce přímo ve spojení s pašeráky. Plavidla humanitárních organizací působí přímo v libyjských pobřežních vodách a "povzbuzují migraci a narušují libyjskou suverenitu", prohlásil mluvčí libyjské pobřežní stráže Ayoub Qassem.*³⁶⁶

7.6.6. Severokorejská de facto ambasáda Chongryon v Japonsku

Chongryon je rozsáhlou skupinou pro severokorejské „občanské společnosti“ působící v Japonsku, kde je považována za de facto reprezentaci severokorejského režimu.³⁶⁷ Členové ústředního orgánu Chongryonu jsou též ze své pozice členy nejvyššího národního shromáždění Severní Koreje (severokorejského parlamentu).³⁶⁸ Japonské úřady již několikrát obvinily členy této organizace z pašování zbraňových technologií, obchodování s farmaceutikou či přípravy propagandistických akcí ve prospěch Pchjongjangu.³⁶⁹ Chongryon byl založen v roce 1955.³⁷⁰ V době založení Chongryon dodržoval principy nevměšování se do japonské politiky. I přesto nebyla japonská vláda zcela potěšena, že tak mnoho zainištěných korejců bylo v roce 1955 v Japonsku, a to speciálně z toho důvodu, že velmi mnoho z nich podporovalo komunistickou DPRK.³⁷¹

Po vzoru ostatních ambasád nebylo po Chongryonu požadováno placení daní, avšak kvůli nepřátelské činnosti vůči Japonsku, japonská veřejná správa rozhodla o vynětí Chongronu

365 Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/06/29/italy-threatens-close-ports-ships-carrying-rescued-migrants/> [online dne 7. 7. 2017].

366 Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-65791090-z-pasovani-lidi-se-stal-miliardovy-byznys-uprchliku-miricich-do-evropy-pribude-varuje-osn> [online dne 9. 7. 2017].

367 Dostupné z: <https://japantoday.com/category/national/n-koreas-de-facto-embassy-in-japan-may-go-under-hammer-again> [online dne 5. 5. 2015].

368 Dostupné z: https://www.revolvy.com/main/index.php?s=Chongryon&item_type=topic&sr=50 [online dne 16. 7. 2018].

369 Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/04/20/AR2007042001594.html> [online 5. 5. 2015].

370 Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2001/06/23/national/chongryon-head-wants-to-reach-youth-offers-olive-branch-to-mindan/#.W0y4ddIzZPY> [online 16. 7. 2018].

371 DIFILIPPO A., US-Japan-North Korea Security Relations: Irrepressible Interests, s. 152.

z výjimky pro její placení. Tento postup veřejné správy napadly organizace propojené s Chongryonem a domáhaly se soudního zrušení vynětí z důvodu, že uvalení daní na majetek Chongryonu, který nebyl uplatňován v minulosti, je diskriminačním zacházením bez legitimního důvodu. Tokijský okresní soud v roce 2007 rozhodl, že tokijská vláda měla právo změnit daňový status Chongryonu.³⁷²

7.6.7. Národní nadace pro demokracii – NED

Ačkoli Národní nadace pro demokracii (National Endowment for Democracy) nenaplnuje některá z kritérií pro mezinárodní nevládní organizaci, co se týče vnitřní struktury, která postrádá mezinárodní rozměr, její činnost se však zcela soustřeďuje na mezinárodní aktivity, a jako takovou se ji zde autor rozhodl zařadit.

7.6.7.1. Historie Národní nadace pro demokracii

Národní nadace pro demokracii byla založena na počátku 80. let na základě myšlenky o americkém demokratizačním úsilí v zahraničí skrze nevládní organizace (financované ze státních zdrojů) prospěšné jak pro Spojené státy americké, tak pro ty, snažící se podporovat svobodu ve světě. Model nevládních organizací financovaných ze státních zdrojů k podpoře demokratizujících iniciativ měl být cizími zeměmi oceňován jako benefit možné participace ve významném světovém hnutí. Cílem bylo naplnit přání Američanů sdílet s ostatními zeměmi ideu jejich vlastního úspěšného modelu přechodu v demokracii.

Po druhé světové válce Američané podporovali tajné operace a fondy pro udržení demokratizačních procesů v Evropě. V 60. letech 20. století to byla CIA, která poskytovala krytí a prostředky pro boj za demokratické ideály ve světě. Na konci 60. let 20. století administrativa Lyndon B. Johnsona rozhodla, že financování by mělo být více otevřené a vytvořila soukromo-veřejné mechanismy ukazující otevřenější financování zámořských aktivit.

V roce 1978 v době prezidenství Jimmy Cartera, kongresmani Dante Fascel a Donald Fraser navrhli vytvořit organizaci typu QUANGO (kvaziautonomní nevládní organizaci), jejímž cílem by byla podpora lidských práv finančními a technickými prvky pro nevládní organizace operující v zámoří. Nakonec Výbor pro zahraniční záležitosti rozhodoval mezi dvěma formami. A to buď variantou fondu přímo řízeného Informační agenturou

372 DIFILIPPO A. US-Japan-North Korea Security Relations: Irrepressible Interests, s. 165.

Spojených států amerických, anebo národního fondu jako nevládní organizace, která byla nakonec vybrána jako varianta vhodnější. V této schválené podobě mohl NED financovat i politické strany a obchodní společnosti. Prvním předsedou NED byl na krátko zvolen kongresman Dante Fascel, po kterém nastoupil John Richardson, bývalý státní tajemník Spojených států amerických, kam byl navržen prezidentem Richardem Nixonem. Předsednictvo se skládalo ze zástupců politických stran, obchodních a vzdělávacích komunit a zástupců dělnického hnutí. V roce 1992 došlo k reformě fungování NED, kdy byl zrušen zákaz finančních subvencí nad pět procent rozpočtu pro společnosti, kde členové předsednictva před tím působili ve vedení. Dále mohly být granty nově přidělovány neveřejně a na nekompetitivní bázi. Tedy nebyla důležitá úroveň zpracování projektu, ale spíše kde a kým bude uplatňován a na co bude zaměřen. Tyto změny byly zdůvodněny tak, že členové nadace znají dotované organizace nejlépe, a že jak nadace, tak samotné organizace slouží národním zájmům Spojených států amerických. Jako důkaz své nezávislosti tento oficiální dokument uvádí, že členové nejsou jmenováni prezidentem Spojených států amerických, ale nástupce je vybírán odcházejícími členy předsednictva a zároveň zákon výslovně uvádí, že se nadace nikdy nemůže stát agenturou USA. Jako důkaz své důvěryhodnosti konstatují, že veškerá jejich činnost prochází kontrolou obou komor kongresu Spojených států amerických. Řada hlasů proti této organizaci uváděla, že prosazování demokracie a demokratických procesů v jiných státech sahá za hranice únosné míry a je vměšováním se do suverenity cizích států. Další kritika směřovala k povaze NED, když uváděla, že jedinou úlohou NED jsou svobodné demokratické volby, které však ne vždy vedou ke zlepšení situace a ke zlepšení ochrany základních lidských práv. V roce 1993 došlo k další reorganizaci a systém zastoupení čtyř institucí v předsednictvu byl zrušen.^{373,374}

373 Dostupné z: <http://www.ned.org/about/history/> [online dne 27. 3. 2017].

374 V roce 2018 působil v předsednictvu NED ve funkci prezidenta Carl Gershman, bývalý seniorní rada Spojených států amerických v OSN a výkonný ředitel sociální demokracie v USA. Předsedkyní předsednictva byla Judy Shelton, mimo jiné bývalá členka představenstva Hilton Hotels a Atlantic Coast Airlines a autorka knihy *Fixing the Dollar Now*. Tajemníkem NED byla Marilyn Carlson Nelson, současná výkonná ředitelka a bývalá předsedkyně ve společnosti Carlson Holding, největší privátně vlastněné společnosti na světě, která spoluřídila Světové ekonomické fórum v Davosu, vedla Národní ženskou obchodní radu, působila v Řídící komisi letectví, cestování a turismu, byla členkou Cestovní a turistické rady a obchodního kulatého stolu a je v představenstvu gigantické nadnárodní společnosti Exxon Mobil. Pokladníkem NED byl Robert Holmes Tuttle, který je spoluřídícím partnerem v Tuttle-Click Automotive group, jedné z největších půjčoven aut na světě. V dřívější době působil jako speciální asistent Ronalda

7.6.7.2. Aktivity NED v Thajsku

NED byl aktivní například v Thajsku, kde veřejně podporoval řadu nevládních organizací.³⁷⁵ Ačkoli NED o těchto organizacích informoval, že jsou kofinancovány ze zdrojů NED, již se nezmiňoval o financování dalších společností, jako Thain Netizen nebo Prachatai (mediální a lobbistické thajské organizace), které maskovaly, odkud pocházejí jejich finanční prostředky. Mediální agentura Prachatai byla též navštěvována americkou velvyslankyní. Všechny organizace, které NED sponzoroval, kritizovaly tehdejší vládu v Thajsku, na podporu sesazeného Thaksina Shinawatry, bývalého

Regana, který ho poté jmenoval ředitelem Prezidentského personálního oddělení, které vedl až do konce Reganova mandátu. Místopředsedou předsednictva byl bývalý kongresman Martin Frost, který vystřídal řadu vedoucích pozic ve straně demokratů a je stále považován za jednoho z jejich nejlepších stratégů. Pět let působil v třetí nejvyšší funkci ve straně demokratů, kde byl předsedou komise Caucus, tedy komise, která má významný vliv na navrhování demokratických kandidátů do státních funkcí. Posledním, ne však svým významem, byl místopředseda předsednictva Vin Weber. Vin Weber je úspěšným poradcem v oblasti akvizic, fúzí, krizového managementu a strategické komunikace pro řadu soukromých klientů a je jedním z prominentních stratégů republikánské strany a bývalý člen Sněmovny reprezentantů USA (Dostupné z: <http://www.ned.org/about/board-of-directors/> [online dne 27. 3. 2017]). Hlavním výkonným úředníkem byl J. William Leonard, bývalý seniorní manažer ve federální vládě, zástupce státního tajemníka ministerstva obrany Spojených států amerických pro bezpečnost a informace a ředitel dohledového úřadu bezpečnosti informací (Dostupné z: <http://www.ned.org/experts/j-william-leonard/> [online dne 28. 3. 2017]). Zástupkyní prezidenta NED pro politiku a strategii byla Barbara Haig, bývalá ředitelka informační agentury Spojených států amerických, jenž také působila jako dohled v rozvoji a implementaci souboru demokratizujících programů financovaných americkou vládou v Jižní Africe, Nikaragui a ve střední a východní Evropě (Dostupné z: <http://www.ned.org/experts/barbara-haig-3/> [online dne 28. 3. 2017]). Současný prezident NED Carl Gershman, stejně tak jako předchozí členové předsednictva Princeton Lyman, Stephen Sestanovich a Melanne Vermeer, působil v korporátním think-tanku Radě zahraničních vztahů, mezi jehož sponzory patří například Bank of America, Chevron, Citi, Exxon, Goldman Sachs, JP Morgan, PepsiCo, Shell Oil, Coca-Cola, BP, Google, Lockheed Martin, AT&T, Boeing, Facebook, DynCorp, Northrop Grumman, Pfizer, Raytheon či Microsoft. Vin Weber, bývalý místopředseda předsednictva NED, v době prezidenta Bushe silně obhajoval invazi a okupaci Iráku kvůli zbráním hromadného ničení a chemickým zbráním (Dostupné z: <http://landdestroyer.blogspot.cz/2016/06/the-national-endowment-for-democracy.html> [online dne 28. 3. 2017]). Weber je partnerem ve společnosti Mercury (Dostupné z: <http://www.mercuryllc.com/experts/hon-vin-weber/> [online dne 28. 3. 2017]), která se zabývá lobbingem pro nadnárodní korporace jako Microsoft, Visa, Pfizer, AT&T, Ebay, Ford Foundation či katarskou vládu (Dostupné z: <https://www.mondialisation.ca/the-national-endowment-for-democracy-ned-an-instrument-of-regime-change-financed-by-wall-street/5532602> [online dne 9. 1. 2018]).

Některé z těchto osob zastávaly i řadu funkcí v nevládních organizacích. Uvedený nástin je zde pro představu střetu zájmů a provázanosti buď s korporacemi, nebo s vysokými politickými funkcemi a s vládou USA. Tato organizace (už ze svého popisu činnosti), složením výkonných orgánů a zaměstnanců, svým posláním a zdrojem financování, je na hony vzdálena mezinárodním nevládním organizacím a nejedná se o typ organizace QUANGO, ale GONGO, o kterých bude pojednáno v práci pojednáno dále.

375 Organizace jako Thai Poor Act, Thai Civil Rights and Investigative Journalism, Thai Volunteer Service, Makhampom Foundation Café Democracy, Media Inside Out Group, Nadace ENLAWTHAI Foundation, Human Rights Lawyers Association a Foundation for Community Educational Media (Dostupné z: <http://landdestroyer.blogspot.cz/2016/06/the-national-endowment-for-democracy.html> [online dne 28. 3. 2017]).

proamerického premiéra.³⁷⁶ Pět let po sesazení Thaksina Shinawatry se v roce 2011 premiérského úřadu ujala jeho mladší sestra Yingluck Shinawatra,³⁷⁷ která vystudovala Kentuckou státní univerzitu a po svých studiích nastoupila do Shinawatra Directories, dceřiné společnosti AT&T, kde se stala po krátké době ředitelkou sekce zakázek.^{378,379} Následující rok po svém zvolení se v Bangkoku uskutečnilo společné setkání mezi premiérkou Yingluck Shinawatrou, prezidentem Barackem Obamou a jeho ministryní zahraničí Hilary Clintonovou.³⁸⁰ Jako premiérka byla Yingluck Shinawatra odvolána ústavním soudem ze své funkce v roce 2014 za zneužití svých pravomocí.³⁸¹

7.7. Accountable Now

Accountable Now³⁸² je globální platformou založenou v roce 2008 deseti organizacemi občanské společnosti, podporující organizace k vyšší transparentnosti, odpovědnosti a efektivitě. Činnost Accountable Now nespočívá pouze ve zveřejňování účetních závěrek a výkazů, které jsou jejím podkladem, ale hodnotí i další kritéria, vymezená ve 12 závazcích odpovědnosti, a to spravedlnosti a rovnosti; ženských právech a rovnosti pohlaví; zdravé planety; dlouhodobého efektu činnosti; práce s lidmi, kteří této činnosti věří a plně podporují; silného partnerství; podpory zásadních změn ve společnosti; otevřenosti organizací; podpory a efektivnosti zaměstnanců a dobrovolníků; kvalitního zacházení s finančními prostředky; vstřícným rozhodovacím procesům ke všem dotčeným subjektům a odpovědnému vedení.

376 Dostupné z: <http://landdestroyer.blogspot.cz/2016/06/the-national-endowment-for-democracy.html> [online 28. 3. 2017].

377 Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/aug/05/thailand-yingluck-shinawatra-prime-minister> [online dne 28. 3. 2017].

378 Dostupné z: <https://www.thaiembassy.sg/announcements/cv-of-prime-minister-yingluck-shinawatra> [online dne 28. 3. 2017].

379 Dostupné z: http://factsanddetails.com/southeast-asia/Thailand/sub5_8a/entry-3200.html [online dne 28. 3. 2017].

380 Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2234978/President-Barack-Obama-schmoozes-Thai-PM-Yingluck-Shinawatra-stop-historic-Asia-visit.html> [online dne 28. 3. 2017].

381 Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/05/08/world/asia/court-orders-thai-leader-removed-from-office.html> [online dne 28. 3. 2017].

382 Dostupné z: <http://accountablenow.org/about-accountable-now/members/> [online dne 20. 10. 2017].

Accountable Now se skládá z 27 organizací, které se zavázaly k progresivnímu naplňování závazků odpovědnosti ve všech svých politikách a činnostech. Zejména každoročně podávat zprávy o přijatých opatřeních v naplňování závazků odpovědnosti a každou takovou zprávu předkládat ke schválení nezávislému panelu organizace Accountable Now. Dále mají povinnost publikovat zprávy o přijatých opatřeních společně s posudkovou zprávou nezávislého panelu Accountable Now na svých webových stránkách a dávají souhlas s jejich prezentací na webových stránkách Accountable Now.³⁸³ Z níže uvedených organizací jsou jejími členy Greenpeace International a Oxfam International.³⁸⁴

7.8. BBB Wise Giving Alliance

BBB Wise Giving Alliance slouží jako nezávislý hodnotitel stavu nevládních organizací ve stanovených objektivních kritériích standardů charitativních organizací. Tato organizace si stanovila 20 objektivních kritérií, kde hodnotí, zda je organizace naplňuje v dostatečné míře.³⁸⁵ K tomuto účelu nesestavuje žebříčky, která organizace splňuje kritéria nejlépe, ale jejím cílem je umožnit a poskytnout přehled pro dárce k usnadnění výběru organizace, kterou chtějí finančně či jiným způsobem podpořit. Do současnosti vydala okolo 1.300 posudků o národních charitativních organizacích, které pořádají veřejné sbírky pro dobročinné účely, a to ať již na základě žádosti samotné organizace nebo dárců. Navíc polovina ze 112 jejích kanceláří v USA a Kanadě vyprodukovala dalších více jak 10.000 zpráv, používajících pro posouzení standardy BBB WGA.^{386, 387}

Z organizací uvedených v této práci si nechala osvědčit naplnění 20 kritérií organizace Human Rights Watch a několik regionálních organizací Oxfam (např. Canada a

383 Dostupné z: <https://accountablenow.org/accountability-in-practice/our-accountability-commitments/> [online dne 9. 7. 2017].

384 Dostupné z: <https://accountablenow.org/accountability-in-practice/accountability-reports/> [online dne 9. 7. 2017].

385 Mezi 20 kritérií patří dohled představenstva; velikost představenstva; zasedání představenstva; kompenzace představenstvu; střet zájmů; efektivnost a report o efektivnosti; programové výdaje; výdaje na fundraising; akumulované fondy; auditované zprávy; podrobné členění výdajů; přesné výkazy výdajů; rozpočtový plán; nezavádějící materiály; výroční zprávy; veřejné webové stránky; zachování anonymity dárců, pokud to požadují; marketingová otevřenost (například kolik procent z výtěžku případně na správu organizace) a řešení stížností (Dostupné z: <https://www.give.org/charity-landing-page/bbb-standards-for-charity-accountability> [online dne 13. 9. 2020]).

386 Dostupné z: <http://www.give.org/about-bbb-wga/more-about-us/> [online dne 27. 6. 2017].

387 Dostupné z: <https://charityreports.bbb.org/public/seal.aspx?ID=34521032010> [online dne 27. 6. 2017].

America),³⁸⁸ Rotary Foundations of Rotary International a řada dalších Rotary klubů a nadací,³⁸⁹ Amnesty International of the USA,³⁹⁰ Greenpeace Fund³⁹¹ či americká a kanadská pobočka Lékařů bez hranic.³⁹²

Na stránkách BBB jsou shrnuty základní údaje každé certifikované organizace, a to velmi přehledně a dostatečně pro komparaci jednotlivých údajů u jednotlivých organizací.^{393,394}

7.9. Charity Navigator

Charity Navigator je největší americkou nevládní organizací, sloužící k posuzování nevládních organizací, založenou v roce 2001. Charity Navigator již ohodnotila finanční zdraví, odpovědnost a transparentnost u více než 8.000 organizací a poskytuje základní data k dalším 1,4 milionům amerických nevládních organizací. Již v roce 2002 byla s více jak 1.100 posuzovanými charitami největším nezávislým hodnotitelem charit.

Charity Navigator nepřijímá žádné dary od organizací, které hodnotí, a ani nezaplatňuje nashromážděná a interpretovaná data. Financování je zajištěno jednotlivými dárci, obchodními společnostmi a nadacemi.

Hodnocení nevládních organizací u Charity Navigator probíhá jiným způsobem než u Accountable Now. Zatímco Accountable Now hodnotí organizace podle toho, jestli splňuje

388 Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=oxfam&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

389 Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=rotary&location=&FilterAccredited=false&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

390 Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=amnesty&location=&FilterAccredited=false&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

391 Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=greenpeace&location=&FilterAccredited=false&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

392 Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=without+borders&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

393 Za nejzávažnější nedostatek této organizace je dle názoru autora považováno, že organizace, která splní všechna kritéria a rozhodne se označit na svých stránkách či dalších materiálech organizace logo BBB WGA, musí organizaci zaplatit licenční poplatek, což může vést ke snaze přehlížet drobné nedostatky v naplňování kritérií, ve snaze získat co největší příjem organizace. V internetových diskusích, zda je prospěšné se prezentovat takovouto známkou či jakou má hodnotu pro obchodní aktivity, byla většina reakcí negativních a část prezentovala názor, že je to pouze licenční továrna na peníze. Pro naplnění účelu organizace by mohlo být zpoplatněno zpracování posudku, a to ať již organizace ve splnění kritérií uspěje či nikoli. Nárok na označení „BBB certified“ by již zpoplatněn být neměl.

394 Dostupné z: <https://www.blogmarketingacademy.com/better-business-bureau/> [online dne 9. 7. 2017].

nebo nespĺňuje daná objektivní kritéria, Charity Navigator obdržená data vyhodnocuje a vytváří vlastní, zejména procentuální hodnocení jednotlivých charit. Hodnocení charit je vyjádřeno v celkovém hodnocení, v hodnocení finančního zdraví, A&T ratingu, v rozložení výdajů, programových výdajů, administrativních výdajů a procentuálním vyčíslení příjmů, oproti nákladům na výkonného ředitele. Na základě výsledků jsou organizace dále děleny do kategorií podle obdržených hvězd od jedné do čtyř. Smysl hodnocení organizací dle hvězd je v tom, že organizace ohodnocené čtyřmi hvězdami lze na webových stránkách, na rozdíl od ostatních organizací, vyfiltrovat.^{395,396,397,398}

V České republice dle Charity Navigator působí 11 amerických organizací, které obdržely maximální hodnocení 4 hvězd.

Jednou z těchto čtyřhvězdičkových organizací je Advocacy International, a to i přesto, že přes 40 procent výdajů organizace je určeno na výplatu výkonného ředitele.³⁹⁹

Podobné typy organizací se nazývají organizace kufříkové, které se skládají z malých skupin osob, kde je většina příjmů alokována na platy a na další výdaje této úzké skupiny osob.

395 Online přístup na stránkách www.charitynavigator.org umožňuje online porovnání nevládních organizací navzájem, a to bez nutnosti se jako uživatel do systému jakkoli registrovat.

396 Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=content.view&cpid=1653> [online dne 13. 9. 2020].

397 Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=content.view&cpid=628> [online dne 4. 1. 2018].

398 Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=search.map> [online dne 4. 1. 2018].

399 Při bližším prozkoumání účetních závěrek této organizace lze zjistit, že na samotnou pomoc z výdajů 276.305 dolarů bylo alokováno pouhých 17.192 dolarů na mezinárodní podporu, aniž by byla tato podpora bližze specifikována. Veškeré finance se zdají být zkonsumovány jednou osobou, a to výkonným ředitelem této organizace. Organizace, respektive její výkonný ředitel, na svých stránkách vydává každý měsíc dvoustránkový Newsletter, kde informuje o svých aktivitách. To je jedinou na první pohled veřejně viditelnou činností organizace, z čehož je zřejmé, že ani čtyřhvězdičkové hodnocení organizací nemusí vypovídat pranic o kvalitě organizace, když stačí pouze formálně splnit prověřovaná kritéria (Dostupné z: http://www.advocatesinternational.org/webfm_send/321, http://www.advocatesinternational.org/webfm_send/309 a <http://www.advocatesinternational.org/newsletters> [vše online dne 4. 1. 2018]).

8. Globální mezinárodní nevládní organizace

Tato kapitola se věnuje mezinárodně známým a uznávaným organizacím, ve svých oborech činnosti, ať již jde o Amnesty International v ochraně lidských práv a práv politických vězňů, uprchlíků a migrantů či v oblasti trestu smrti, OXFAM International v oblasti hladomoru a lidského utrpení obecně, Human Rights Watch v oblasti dodržování lidských práv, Lékařů bez hranic v oblasti humanitární zejména v zajišťování zdravotní péče, Rotary International přispívající v oblasti řešení aktuálních výzev v rozličných oblastech od úrovně místní po úroveň celosvětovou nebo o Greenpeace International v oblasti životního prostředí.

8.1. Greenpeace International

Greenpeace International je mezinárodní nevládní organizací v oblasti životního prostředí, založenou v roce 1971. Organizace prosazuje ochranu přírody a šíření povědomí o ochraně životního prostředí s ohledem na budoucnost a změnu smýšlení lidí. Mezi činnosti ochrany přírody patří i záchrana ohrožených druhů zvířat.⁴⁰⁰

Kořeny Greenpeace International sahají do roku 1970, kdy skupina složená z Irvinga Stonea, právníka; Paula Côtého, studenta práv a Jima Bohlena, vědeckého pracovníka v oblasti lesního hospodářství založila výbor Don't Make A Wave Committee.⁴⁰¹ Tato skupina vyrazila z Vancouveru lodí na Aljašku, aby se pokusila zabránit Spojeným státům americkým v testování jaderných zbraní na Aleutských ostrovech, což se jako zázrakem, v roce 1971 podařilo. V současnosti sídlí Greenpeace International v Amsterdamu. Organizace se skládá z 26 národních a regionálních kanceláří po celém světě, které pokrývají svou činnost ve více než 55 zemích světa. Na těchto kancelářích leží zodpovědnost za aplikaci globálních strategií do kontextu příslušného geopolitického zařazení a fundraising, tedy získávání finančních prostředků na činnost organizace.

Mezi hlavní úlohy Greenpeace International patří tvorba strategií na globální úrovni, a to v úzké spolupráci s regionálními a národními kancelářemi, spolupráce při zakládání dalších

400 Dostupné z:

<http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2016/SGC-Articles-of-Association.pdf> [online dne 25. 8. 2017].

401 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/multimedia/photos/founders/> [online dne 14. 8. 2017].

regionálních a národních kanceláří a rozvoj vztahů tam, kde Greenpeace nemá své zastoupení.⁴⁰² Většina zastoupení Greenpeace se nachází v rozvinutých státech.^{403,404}

Karsten Nowrot použil Greenpeace International jako příklad, ze kterého pro něj vyplývá „*potřeba ukotvení mezinárodního právního statusu pro nevládní organizace,.. které nastaví limit ovlivňování silných zájmových skupin*“.⁴⁰⁵

8.1.1. Greenpeace International a příklady výsledků její činnosti

Greenpeace International za svou padesátiletou historii dokázala díky zachycování a publikování neutěšeného stavu přírody, zvířat a lidí změnit postoj mnoha států a zapříčinila se o celosvětové zlepšení životního prostředí. Tato organizace staví na příbězích, které dokážou strhnout veřejné mínění a média. Greenpeace konfrontuje světovou ochranu přírody se snahou nadnárodních korporací o co nejvyšší zisk, bez ohledu na environmentální dopady.⁴⁰⁶

V 90. letech přispělo Greenpeace k přijetí rozhodnutí států Basilejské úmluvy, které se zavázaly nevyvážet toxické odpady do států východní Evropy a států rozvojových. Toto rozhodnutí následovalo poté, co Greenpeace odhalilo lodní náklad německého toxického

402 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/how-is-greenpeace-structured/> [online dne 14. 8. 2017].

403 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/worldwide/> [online dne 14. 8. 2017].

404 Ve Velké Británii, USA a Nizozemí lze nalézt po dvou pobočkách, v severských státech Finsku, Švédsku a Norsku po jednom zastoupení, stejně tak ve státech Visegrádské čtyřky, Rumunsku, Bulharsku, Francii, Německu, Španělsku a dalších evropských státech, včetně Ruska. Oproti tomu v Africe se nachází jediné zastoupení, a to v Jihoafrické republice. V Asii se nachází 10 zastoupení, včetně Indie, Číny, Japonska a Jižní Koreje. V Austrálii se nachází 1 zastoupení, stejně tak, jako v Kanadě. Ve Střední Americe se zastoupení nachází pouze v Mexiku a v Jižní Americe pouze v Brazílii, Chile a Argentině (Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/worldwide/> [online dne 14. 8. 2017]).

405 NOORTMANN M., REINISCH A., RYNGAERT C., Non-State Actors in International Law s. 210.

406 Nejen ve světě, ale i v České republice jsou environmentální dopady silným tématem, týkajícím se například těžby nerostných surovin. V České republice se v současnosti vede debata nad otázkou rozšiřování těžby uhlí, která má přinést značný ekonomický zisk a zvýšit či udržet zaměstnanost v regionu. Zisk z těžby však bude ve prospěch soukromých korporací a je otázkou, zda v době nedostatku pracovní síly i v nekvalifikovaných oborech je dobrou cestou k ekonomickému růstu rozšiřování ekologických zátěží. Proti prolomení limitů těžby uhlí v České republice vystupuje i národní pobočka Greenpeace, a to jak informováním o nesouhlasu místních občanů s rozšiřováním těžby, přípravou průzkumů veřejného mínění až po billboardovou kampaň žít nebo těžit (Dostupné z: http://www.greenpeace.org/czech/cz/Kampan/klima_a_energetika/zit-nebo-tezit/Verejnost-tezbu-odmita/ a <http://www.greenpeace.org/czech/cz/news/zivot-zacina-tezba-konci/reklamni-billboard/> [vše online dne 15. 8. 2017]).

odpadu do Albánie a následně další várku toxického odpadu směřující na Filipíny. V roce 1994 členové Greenpeace našli úniky ropných a znečišťujících látek v severoruském regionu Komi, kde tyto úniky devastovaly rozsáhlá území, která se stala neobyvatelnými nejen pro lidi, ale i pro divokou zvěř.^{407,408}

Greenpeace uvádí, že při ekologické havárii v Mexickém zálivu, způsobené British Petroleum na plošině Deep Water Horizon, kde došlo k úniku 4,9 milionu barelů ropy, a bylo největším pobřežním zamořením ropou v historii Spojených států amerických, tak oproti tomu je dle údajů Greenpeace každoročně v Ruské federaci unikne více jak 30 milionů barelů ropy.⁴⁰⁹

Greenpeace je organizací, jejímž cílem je oslovení a aktivizace masy jednotlivců, aby se zajímali o ochranu přírody. Ačkoli bylo výše uvedeno, že nadnárodním korporacím jde převážně jen o zisk, s ohledem na veřejné mínění jsou nuceny k ekologizaci svých provozů a environmentálně přijatelné politice. Některé společnosti si na takovém postoji staví i svoji marketingovou politiku.⁴¹⁰

8.1.2. Spolupráce Greenpeace International a Lékařů bez hranic

V listopadu roku 2015 započala spolupráce Greenpeace International a Lékařů bez hranic na ochraně uprchlíků, kteří se snažili přes Egejské moře přebrodit z Turecka do Řecka. Tato uprchlická krize, které Evropa čelila, byla největší uprchlickou krizí od druhé světové války. Nabídka na společnou spolupráci od Greenpeace byla ze strany Lékařů bez hranic téměř bez prodlení přijata. Greenpeace zaslalo několik lodí k záchraně uprchlíků, a to ve spolupráci s řeckou pobřežní stráží. Za 4 měsíce své činnosti se Greenpeace podařilo

407 Dostupné z:

<http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/other/Greenpeace-Chronicles.pdf> s. 96, [online dne 15. 8. 2017].

408 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/climate-change/arctic-impacts/The-dangers-of-Arctic-oil/Black-ice--Russian-oil-spill-disaster/> [online dne 15. 8. 2017].

409 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/climate-change/arctic-impacts/The-dangers-of-Arctic-oil/Black-ice--Russian-oil-spill-disaster/> [online dne 15. 8. 2017].

410 Například společnost IKEA, jež spotřebovává 1 procento světové těžby dřeva pro komerční účely, může díky své velikosti diktovat podmínky, které dřevo bude pro své výrobky používat, a jaké musejí být zachovány standardy těžby a zpracování. IKEA pro své dodávky požaduje dřevo z udržitelných zdrojů s certifikací FSC a všichni dodavatelé musí dodržovat standardy IWAY Forestry Standard (Dostupné z: http://www.ikea.com/ms/cs_CZ/pdf/IKEA_Forestry_Positive_2020_Infographic_Czech.pdf [online dne 30. 8. 2017]).

pomoci více jak 18.000 uprchlíků. Poté musela být spolupráce ukončena, jelikož Greenpeace nedisponovala prostředky a kapacitou trvale nahrazovat činnost států, ale spíše asistovat ve chvíli prvotních následků katastrofy, jelikož dokáže prakticky okamžitě poskytnout účinnou pomoc, na rozdíl od mezinárodního společenství, které ve většině případů reaguje s prodlevou.^{411,412}

8.1.3. Greenpeace International na sociálních sítích

Sociální sítě jsou relativně levným a účinným nástrojem k ovlivňování veřejného mínění v široké mase za relativně krátkou dobu. Zdárným příkladem byl Auckland, kde mělo dojít k poražení 500 let starého stromu, ke stavbě soukromé verandy. Během 48 hodin místní komunita nasbírala více jak 26.000 podpisů, lidé hlídkovali nepřetržitě u stromu několik dní, a nakonec docílili zachování tohoto stromu pro budoucí generace.⁴¹³

8.1.4. Financování Greenpeace

Celkové příjmy Greenpeace International za rok 2019 činily 90,2 milionů eur a v roce 2018 činily příjmy 83,9 milionů eur.⁴¹⁴

8.2. Amnesty International

Amnesty International byla založena v roce 1961 britským právníkem Peterem Benesonem, který byl pobouřen odsouzením dvou portugalských studentů na více jak 7 let vězení za přípitek na svobodu. To jej vedlo k publikaci článku v deníku Observer s názvem „Zapomenutí vězni“, který vzbudil tak široký ohlas a byl přetištěn v mnoha státech světa, že již 2 měsíce od své publikace došlo k setkání skupiny delegátů z Belgie, Německa, Švýcarska, Francie, Irska, USA a Velké Británie a společně se rozhodli založit mezinárodní organizaci na pomoc „vězňům svědomí“. Vězně svědomí „prisoners of conscience“ Amnesty International definovala jako kategorii vězňů, kteří byli zatčeni pro

411 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/press/releases/2015/MSF-and-Greenpeace-launch-life-saving-operations-in-the-Aegean-Sea/> [online dne 15. 8. 2017].

412 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/peace/refugee-crisis/> [online dne 15. 8. 2017].

413 Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2016/2015-Annual-Report-Web.pdf> [online dne 25. 8. 2017].

414 Dostupné z: <https://storage.googleapis.com/planet4-international-stateless/2020/06/a3d5435f-greenpeace-international-combined-financial-statement-2019.pdf> [online dne 15. 8. 2017].

své přesvědčení, barvu pleti, etnický původ nebo svou víru a kteří neobhajovali ani neomlouvali násilí.

V roce 1962 Amnesty International uskutečnila první průzkumné cesty, které vedly do Ghany a Československa.^{415,416,417} „Práce Amnesty International byla od prvních let existence organizace většinou světové veřejnosti vítána. Již roku 1965 získala status konzultanta při Radě Evropy a Spojených národech, roku 1969 při UNESCO a v roce 1972 při Komisi pro lidská práva Organizace amerických států. Roku 1977 byla AI udělena Nobelova cenu míru za přínos k zajištění svobody, spravedlnosti a míru ve světě.“⁴¹⁸ Amnesty International se též zasloužila o propuštění Josefa Berana, arcibiskupa pražského z internace, která započala roku 1961 a měla trvat více jak 10 let. Díky snaze Amnesty International a veřejnému tlaku byl z internace propuštěn.^{419,420}

V roce 1963 byl propuštěn první vězen svědomí, a to ukrajinský arcibiskup Josyf Slipyi ze Sibíře, což odstartovalo dekády kampaní za osvobození takto vězněných lidí. V roce 1972 vznikla první kampaň Amnesty International proti mučení. Dne 9. prosince 1975 přijalo Valné shromáždění OSN rezoluci Deklaraci o ochraně všech osob před mučením a jiným krutým nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním. Dne 8. prosince 1977 si Valné shromáždění OSN specificky vyžádalo Komisi pro lidská práva k přípravě úmluvy v intencích Deklarace o ochraně všech osob před mučením a jiným krutým nelidským či ponižujícím zacházením nebo trestáním. V roce 1984 Valné shromáždění OSN svou

415 Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/834-vons_tomek.pdf?version=1447074797 [online dne 9. 7. 2017].

416 Dostupné z: <https://dmuamnesty.wordpress.com/2012/05/06/a-short-history-of-amnesty-international/> [online dne 9. 7. 2017].

417 Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1977/amnesty-history.html [online dne 9. 7. 2017].

418 Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/834-vons_tomek.pdf?version=1447074797 [online dne 9. 7. 2017].

419 Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/834-vons_tomek.pdf?version=1447074797 [online dne 9. 7. 2017].

420 Dostupné z: <https://dmuamnesty.wordpress.com/2012/05/06/a-short-history-of-amnesty-international/> [online dne 9. 7. 2017].

rezolucí schválilo Úmluvu proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.⁴²¹

8.2.1. Amnesty International ve vztahu k Chartě 77 a VONS

8.2.1.1. Charta 77

V Československu jako reakce na Závěrečný akt Helsinské konference vznikla neformální občanská iniciativa zvaná Charta 77. Mezi první mluvčí této charty a signatáře patřili význačné osobnosti české a československé historie jako Jan Patočka, Václav Havel, či Jiří Hájek.⁴²² Charta 77, vedla i v Amnesty International k otázce, jak se k takovému dokumentu postavit. *Část členské základny, sekci a veřejnosti volala po výraznější podpoře tohoto nového pokojného hnutí na obranu lidských práv. Aktivisté Charty 77 riskovali osobní pohodlí, svobodu nebo možná i životy, jak se podle první reakce režimu mohlo zdát. Ovšem otevřená identifikace s kritiky politického režimu by byla v práci AI zcela novým prvkem a pravděpodobně by ohrozila úzkostlivě budovanou pověst neustrannosti. Proto se AI držela tak jako dosud podpory konkrétních obětí porušování lidských práv⁴²³ a otiskovala jimi připravená prohlášení či informovala o českých samizdatech s odkazem na to, že data nejsou ověřená Amnesty International, ale jsou závažného charakteru a je třeba je zmínit. Vyjma dalších činností, spočívajících zejména v publikování dokumentů chartistů Amnesty International informovala též o politických procesech např. s Alešem Březinou, Vladimírem Laštůvkou, Alešem Macháčkem a Otou Ornestem.⁴²⁴*

8.2.1.2. Výbor na obranu nespravedlivě stíhaných – VONS

Zástupci Amnesty International se též pokoušeli účastnit procesů s politickými vězni, kdy například její zástupce, který se chtěl zúčastnit procesu v Brně, byl zadržen a vyslýchán přes 5 hodin. Stejná situace nastala během procesu se členy VONS v Praze, kde byl pozorovatel Amnesty International vyslýchán přes 4 hodiny a následně vyhoštěn z českého území. Tento proces probíhal „se členy VONS, Petrem Uhlem, Václavem Havlem, Václavem Bendou, Ottou Bednářovou, Jiřím Dienstbierem a Danou Němcovou. 22. - 23.

421 Dostupné z: <http://legal.un.org/avl/ha/catcidtp/catcidtp.html> [online dne 10. 7. 2017].

422 Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/patock.html> [online dne 19. 6. 2017].

423 Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/834-vons_tomek.pdf?version=1447074797 [online dne 10. 7. 2017].

424 Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/834-vons_tomek.pdf?version=1447074797 [online dne 10. 7. 2017].

října 1979 se zástupce AI Henry Goldmann opět marně snažil o přístup do soudní síně. Přesto na základě rozhovorů, které Goldmann vedl na chodbách soudní budovy s rodinnými příslušníky souzených, AI rozhodla, že proces nebyl spravedlivý a uznala obžalované obránce lidských práv za „vězně svědomí“.⁴²⁵

8.2.2. Amnesty International a Nelson Mandela

V době uvěznění Nelsona Mandely vyvstala otázka, zda jej označit za vězně svědomí. Tato otázka byla řešena na zasedání mezinárodní rady v roce 1964 v Canterbury. Amnesty International odmítla Nelsona Mandelu jako vězně svědomí, jelikož podmínkou bylo nehájit a neospravedlňovat násilí.⁴²⁶ I přesto, že Nelson Mandela nebyl Amnesty International označen za vězně svědomí, byl v roce 2006 Amnesty International jmenován ambasadorem svědomí, stejně tak, jako před ním například U2 či Václav Havel.⁴²⁷

8.2.3. Financování Amnesty International a odměňování

Amnesty International je z většiny financována jednotlivými dárci. V roce 2015 obdržela od jednotlivců z celkových 278 milionů eur 200 milionů eur a v roce 2016 z celkových 279 milionů eur 210 milionů eur. Po oba roky byla použita na fundraising částka ve výši 40 milionů eur, tedy jedna sedmina rozpočtu. Zbytek příjmů tvoří granty, dědictví, odkázaný majetek a příjmy z vedlejších činností.⁴²⁸

Více jak 95 procent prostředků není vázáno na specifickou činnost nebo zemi, takže je Amnesty International může použít dle potřeb, které považuje v oblasti své činnosti za nejakutnější. Na vlastní provoz a prezentaci výsledků její činnosti spotřebuje okolo 11,5 procenta příjmů.⁴²⁹

Ačkoli vysoké příjmy některých vrcholných představitelů nevládních organizací jsou podrobeny kritice, u některých organizací tyto příjmy nejsou k nahlédnutí vůbec. Na

425 Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/834-vons_tomek.pdf?version=1447074797 [online dne 10. 7. 2017].

426 Dostupné z: <https://dmuamnesty.wordpress.com/2012/05/06/a-short-history-of-amnesty-international/> [online dne 10. 7. 2017].

427 Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/mandela-gets-amnesty-award-as-ambassador-of-conscience-1.1023628> [online dne 10. 7. 2017].

428 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/2016-global-financial-report/> s. 14, [online dne 5. 1. 2018].

429 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/2016-global-financial-report/> [online dne 5. 1. 2018].

stránkách Amnesty International například nelze vůbec dohledat strukturu výdajů na mzdové náklady zaměstnanců a členů představenstva.^{430,431}

8.2.4. Představenstvo Amnesty International

Představenstvo Amnesty International se skládá z předsedy a místopředsedy představenstva, hospodáře a z 8 řádných členů, kde z každé jednotlivé národní organizace Amnesty International či ze státu, kde Amnesty International svou pobočku nemá, může být zvolena za řádného člena maximálně 1 osoba. Volba probíhá na Valném shromáždění jednou za dva roky, kde se obměňuje polovina členů představenstva, kteří mohou být znovu zvoleni maximálně na jedno další po sobě jdoucí volební období. Tito zástupci jsou zvoleni na období 4 let a scházejí se zpravidla čtyřikrát do roka, ačkoli minimum setkání je stanoven na dvě setkání ročně. Řádní členové představenstva volí hospodáře, předsedu a místopředsedu, kteří nebývají z jejich řad, ačkoli to stanovy nezakazují.^{432,433}

430 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/> [online dne 31. 8. 2017].

431 Z veřejných zdrojů lze dohledat, že generální tajemník Irene Khan, která si vybudovala reputaci v oblasti boje proti chudobě, pobírala po dobu čtyř let roční plat ve výši minimálně 132.490 liber. Jako generální tajemník byla podrobována kritice, že se jako první muslimská představitelka v čele Amnesty International zaměřovala hlavně na porušování lidských práv na Guantanámu, a tolik se nezabývala činností Talibánu a teroristických skupin. Amnesty International v roce 2011 vyplatila Irene Khan a jejímu zástupci odstupné ve výši 500.000 a 300.000 liber. Tuto částku Amnesty International nechtěla veřejně potvrdit, ani komentovat, ale lze usuzovat, že částka z důvodu nepopření této výše byla částkou vyplacenou. (Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1358537/Revealed-Amnesty-Internationals-800-000-pay-offs-bosses.html> [online dne 31. 8. 2017]). Zde dochází ke střetu dvou zájmů organizace, zda zveřejnit tuto vyplacenou částku, a dostát transparentnosti ve svém financování, avšak utrpět na reputaci s tím, že značná část příjmů je „utrácena“ za vrcholné představitele organizace. Nebo informaci nezveřejnit a spoléhat na to, že se k veřejnosti tato informace nedostane nebo že nebude ověřitelná a tím organizace neutrpí na reputaci. Ovšem s tím rizikem, že pokud se veřejnost tyto informace dozví, poškodí to reputaci organizace tím více.

Transparentnost by měla být jedním z domén této organizace, která se snaží o dodržování lidských práv, a to i svou silnou morální autoritou, kde tyto „utajované“ skandály renomé organizace poškozují. Přiznání chyby s informací, co se to stalo, proč se to stalo, jaké byly možné způsoby řešení, jakým způsobem se pochybení vyřešilo a jak zamezit jejímu opakování do budoucna, může naopak renomé organizace posílit.

432 Dostupné z: <https://www.amnesty.ie/wp-content/uploads/2016/05/Statute-of-Amnesty-International.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

433 Předsedkyně představenstva Amnesty International je původem z Austrálie, místopředseda z Norska, dalším členem Nizozemec sídlící v Brazílii, Ghaňan, Ind a občanky Kanady, Nairobi, Mexika a 3 osoby spojené s New Yorkem – USA (Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/about-us/international-board/> [online dne 30. 8. 2017]).

8.3. Human Rights Watch

Human Rights Watch, v doslovném překladu Lidskoprávní hlídka, vznikla v roce 1978 v Helsinkách jako reakce na přijetí Závěrečného aktu Helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě, ze dne 1. srpna 1975. Tato hlídka vznikla v Helsinkách pod názvem Helsinki Watch. Ve svém počátku se nejednalo o početnou organizaci, avšak v dnešní době Human Rights Watch zaměstnává okolo 400 osob po celém světě. Posláním Helsinki Watch byla podpora skupin v zemích sovětského bloku k monitoringu jejich vlád, aby jednaly v souladu s Helsinskou dohodou. Ke splnění tohoto účelu vydala Helsinki Watch metodologii, jak státy zneužívají svou moc a poukazovala na porušování lidských práv ve státech východní Evropy a Sovětském svazu. Helsinki Watch byla jedním z přispěvatelů k demokratické transformaci v 80. letech 20. století.⁴³⁴ V roce 1981 vznikla Americas Watches, která se mimo jiné zabývala rolí zahraničních vlád, zejména však Spojených států amerických, ve vztahu k vojenské a politické podpoře nedemokratických režimů. V roce 1985 vznikla Asia Watch, v roce 1988 Africa Watch a o rok později blízkovýchodní Middle East Watch, které společně utvářely The Watch Committees. V roce 1988 byl přijat zastřešující název Human Rights Watch. Human Rights Watch aktivně vystupovala během války v Perském zálivu či genocidě ve Rwandě. Její významnou úlohou v rámci mezinárodních vztahů byla podpora, ale zároveň i kritické hodnocení mezinárodních soudních tribunálů ve Rwandě a Jugoslávii a hrála význačnou roli v přípravě římského statutu Mezinárodního trestního tribunálu. V současnosti pro svou činnost využívá i řadu moderních řešení od statistického výzkumu a metodologických postupů až po satelity či analýzy detonací.⁴³⁵

8.3.1. Charta odpovědnosti nevládních organizací

Human Rights Watch jako charitativní organizace obdržela v rámci organizace BBB Wise Giving Alliance potvrzení o splnění všech 20 kritérií ve všech kategoriích financování, fundraisingu a informovanosti, vládnutí a míry efektivnosti.^{436,437} Human Rights Watch se neangažují v politických kauzách a zachovávají si neutralitu, pokud se jedná o válečné konflikty.

434 Dostupné z: <https://www.hrw.org/history> [online dne 19. 6. 2017].

435 Dostupné z: <https://www.hrw.org/history> [online dne 20. 6. 2017].

436 Dostupné z: <http://www.give.org/about-bbb-wga/more-about-us/> [online dne 27. 6. 2017].

437 Dostupné z: <https://charityreports.bbb.org/public/seal.aspx?ID=34521032010> [online dne 27. 6. 2017].

8.3.2. Financování Human Rights Watch

Financování Human Rights Watch probíhá prostřednictvím soukromého financování. Financování z veřejných zdrojů není akceptováno, a to ani přímo, ani nepřímo. Organizace, které podporují Human Rights Watch a jsou částečně financovány z veřejných zdrojů, mohou podporovat Human Rights Watch pouze prostřednictvím zdrojů, které byly získány od privátních subjektů, nikoli od subjektů vládních nebo z vládních grantů.⁴³⁸

Celková hodnota majetku organizace činila ke konci roku 2015 240,3 milionů dolarů.⁴³⁹

8.3.3. Vedení Human Rights Watch

Představenstvo organizace se skládá z 30 řádných členů a 28 emeritních členů.⁴⁴⁰ Způsob volby členů představenstva Human Rights Watch na svých stránkách neuvádí a je v tomto ohledu nejméně transparentní organizací z organizací v této kapitole posuzovaných.

Senior management se skládá ze 48 osob, které jsou jmenovitě uvedeny na oficiálních webových stránkách, včetně krátkého CV.^{441,442}

438 Dostupné z: <https://www.hrw.org/financials> [online dne 21. 6. 2017].

439 Příjmy Human Rights Watch v roce 2015 činily 68,5 milionů dolarů, výdaje činily 75,7 milionů dolarů, z toho výdaje na management 4,6 milionů dolarů a fundraising 14,1 milionů dolarů. Příjmy organizace v roce 2016 klesly na 58,4 milionů dolarů a výdaje stouply na 78,2 milionů dolarů, z toho výdaje na management 5 milionů dolarů a fundraising 15,5 milionů dolarů. (Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/financial-statements-2016.pdf [online dne 10. 7. 2017]). Na mzdové náklady výkonného ředitele organizace je ročně alokováno 490.000 dolarů a náhrady ve výši 77.000 dolarů, což znamená vysokou finanční zátěž. Ačkoli organizace nepřijímá žádné dary ani příspěvky od státních organizací či fondů, je důležité zmínit, že 16 anonymních dárců dohromady přispívá na činnost organizace 22,865 milionů dolarů, což je zhruba třetinový celkový příjem organizace za rok a jeden z anonymních dárců přispěl částkou přesahující 8 milionů dolarů. (Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/2015-form-990.pdf, https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/2015-form-990t_0.pdf a https://www.hrw.org/sites/default/files/news_attachments/english_annual_report-2016.pdf [vše online dne 10. 7. 2017]).

Pokud jsou tito dárci anonymní, nelze než pojmát znepokojení, že dárci může svým darem ovlivňovat, kam budou finanční prostředky alokovány, a to jak neformálním způsobem, tak i způsobem legitimním, a to uvázáním prostředků na určitou specifickou činnost.

440 Dostupné z: <https://www.hrw.org/about/people/board-directors> [online dne 11. 7. 2017].

441 Dostupné z: <https://www.hrw.org/about/people/senior-management> [online dne 10. 7. 2017].

442 Část managementu je za svou činnost honorována částkami přesahujícími 100.000 dolarů ročně, kde 12 nejvýše honorovaných osob je dohromady odměněno částkou 3 miliony dolarů ročně a přes dalších 500.000 dolarů obdrží na dalších kompenzacích (Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/2015-form-990.pdf [online dne 10. 7. 2017]).

K řešení specifických otázek Human Rights Watch zřídila poradní komisi. Poradní komise neslouží jako servisní komise představenstva, ale v této komisi zasedají osobnosti z oblasti práva, žurnalistiky, akademických kruhů, veřejného zdraví, sociálních aktivit a okruhů spojených s lidskými právy obecně. Tyto osoby jsou úzce spjaty s veřejností, s politiky, s novináři, s akademickou obcí a mezi těmito subjekty obhajují lidská práva, činnost organizace a rozšiřují povědomí o problematice, které organizace řeší. Nejčastějším fórem, kde tyto diskuse probíhají, jsou konference a akademická půda.⁴⁴³

8.4. OXFAM

Pod označením OXFAM („Oxford Committee for Famine Relief“, v doslovném překladu Oxfordský výbor pro boj s hladomorem) nebo OXFAM International je rozuměna organizace Stichting Oxfam International založená v roce 1995 v Nizozemí, se sídlem v Haagu. V současnosti sekretariát OXFAM sídlí v britském Oxfordu a své pobočné kanceláře provozuje v Bruselu, Addis Abebě, New Yorku a ve Washingtonu. Tato mezinárodní nevládní organizace je mezinárodní konfederací sdružující 20 mezinárodních organizací se sídlem v Austrálii, Belgii, Brazílii, Dánsku, Francii, Hongkongu, Indii, Irsku, Itálii, Jihoafrické republice, Japonsku, Kanadě, Mexiku, Německu, Nizozemí, Novém Zélandu, Québecu, Spojených státech amerických, Španělsku a Velké Británii, odkud název OXFAM původně pochází. OXFAM byl založen v roce 1942 během druhé světové války na podporu hladovějících žen a dětí v okupovaném Řecku, kam byla tímto výborem zaslána potravinová pomoc skrze alianční námořní blokádu. V roce 2006 OXFAM přistoupil k první globální chartě v nevládním sektoru a zprávy ke své činnosti pravidelně zveřejňuje na svých stránkách.⁴⁴⁴

V současné době OXFAM spolupracuje s partnery z více jak devadesáti zemí světa a nezabývá se pouze bojem s hladomorem, ale též chudobou a lidským utrpením, a to nezávisle na rase, původu či náboženském vyznání. OXFAM se zapojuje do výzkumných aktivit zjišťujících příčiny chudoby a její důsledky. Jejím cílem v boji s chudobou je motivace osob chudobou zasažených k aktivní svépomoci, s cílem budoucí soběstačnosti bez vnější pomoci. Prostředky, kterými se snaží těchto cílů dosáhnout, jsou široké

443 Dostupné z: <https://www.hrw.org/about/people/advisory-committees> [online dne 11. 7. 2017].

444 Dostupné z: <https://www.oxfam.org/> [online dne 3. 6. 2017].

rozvojové programy, veřejné vzdělávání a kampaně a humanitární asistence v době válečných konfliktů a přírodních katastrof.

8.4.1. Financování OXFAM

Příjmy OXFAM každoročně rostly, až na 17 milionů liber v roce 2015, z těchto příjmů bylo hrazeno na mzdových nákladech 7,5 milionů liber pro 128 zaměstnanců.⁴⁴⁵

8.4.2. Vedení OXFAM

Představenstvo OXFAM se skládá z tolika členů, kolik má přidružených organizací s tím, že se členem představenstva stává i výkonný ředitel. Členy představenstva jsou v zásadě generální ředitelé přidružených organizací, kde každá organizace má právo navrhnout jednoho člena. V případě hodných zřetele, mezi které se počítají zejména zdravotní důvody, je možnost navrhnout na člena představenstva osobu, která není generálním ředitelem, avšak tento návrh podléhá schválení předsedou představenstva. Do pravomocí představenstva patří vedení společnosti, včetně rizikových operací, příprava strategických plánů, pravidel chování a vnitřních procesů a přípravy návrhů na přijetí organizace, jako organizace přidružené. Představenstvo může udělit plnou moc k zastupování organizace výkonnému řediteli v rozsahu svých pravomocí.

Dozorčí rada se skládá z tolika členů, kolik má přidružených organizací s tím, že je navíc jedno místo vyčleněno pro předsedu dozorčí rady a případně ještě jedno další místo, pokud bude pokladníkem zvolena osoba nezasedající v dozorčí radě. Mezi hlavní úkoly dozorčí rady patří jmenování a odvolání výkonného ředitele, předsedy a místopředsedy dozorčí rady, pokladníka, schvalování účetních závěrek a rozpočtů, dosazování auditorů a schvalování revizí stanov.

Výkonný ředitel plní úkoly svěřené představenstvem a povinnosti stanovené vnitřními předpisy, kam spadá zejména řízení sekretariátu OXFAM a informování představenstva o všech skutečnostech, které mají významný vliv na chod organizace.⁴⁴⁶

445 Dostupné z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/2015-16_soi_annual_report_financial_statements.pdf [online dne 4. 6. 2017].

446 Dostupné z: <https://www.oxfam.org/> [online dne 3. 6. 2014].

8.5. Lékaři bez hranic

Lékaři bez hranic jsou nezávislou organizací, založenou lékaři a novináři v Paříži roku 1971 na pomoc osobám trpícím válkou a hladomorem. Událostí, která vedla k založení organizace (stejně tak, jako byla bitva u Solferina, při založení Mezinárodního výboru Červeného kříže), byla válka a hladomor v Biafře.^{447,448} Organizace Lékařů bez hranic byla vytvořena 300 dobrovolníky z řad lékařů, sester, novinářů a dalších profesí, pro zajištění urgentní lékařské péče bez ohledu na rasu, pohlaví, náboženství či státní hranice.

Mezi první místa, kde organizace Lékařů bez hranic zasahovala, patřilo nikaragujské hlavní město Managua po zemětřesení v roce 1972, v Hondurasu po hurikánu v roce 1974 a v Kambodži v roce 1975, během uprchlické krize.

Lékaře bez hranic je možné napřímo kontaktovat ve třiceti státech světa, včetně České republiky, Spojených států amerických a například Japonska. Tyto pobočky jsou umístěny ve vyspělých státech, nikoli ve státech, kam později směřuje urgentní pomoc. V současnosti organizace Lékařů bez hranic zaměstnává přes 35.000 osob a za rok 2015 ošetřila více jak 8.500.000 osob.⁴⁴⁹ V roce 2011 v rámci reorganizace Lékařů bez hranic došlo k přesunutí sídla do Švýcarska.⁴⁵⁰ Organizace je v současnosti složena zejména z lékařů a pracovníků zdravotnického sektoru, ale je otevřena pro všechny osoby, které mohou přispět k dosahování cílů organizace, dodržují nezávislost, neutralitu, nestrannost a zásady lékařské etiky.^{451,452}

447 Dostupné z: <http://www.msf.org/en/msf-history> [online dne 4. 6. 2017].

448 Biafra byl stát vzniklý a zaniklý mezi léty 1970 až 1976 na území dnešní Nigérie. Tento stát uznalo ve své době pouze několik Afrických států, Haiti a Francie v čele s Charlesem de Gaullem (Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/svet-rozvody-statu-2-015-/p_zahranici.aspx?c=A141118_210725_p_zahranici_wag [online dne 4. 6. 2017]).

449 Dostupné z: <http://www.msf.org/en/msf-history> [online dne 4. 6. 2017].

450 Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2015_final_0.pdf [online dne 2. 7. 2017].

451 Dostupné z: <http://www.msf.org/en/msf-charter-and-principles> [online dne 7. 7. 2017].

452 Nezávislost, neutralita a nestrannost však nesmí být zaměňována s mlčením. Pokud jsou členové organizace svědky extrémního násilí vůči skupině i vůči jednotlivci, pokud je silná potřeba upozornit na neakceptovatelná utrpení ve spojení s bráněním poskytování první pomoci, pokud zařízení poskytující péči jsou v ohrožení nebo kde jsou podmínky poskytování pomoci nedostatečné nebo zneužívané, mohou otevřeně a veřejně o těchto událostech hovořit (Dostupné z: <http://www.msf.org/en/msf-charter-and-principles> [online dne 7. 7. 2017].

8.5.1. Lékaři bez hranic v zahraničních misích

8.5.1.1. Lékaři bez hranic v Sýrii

Již od roku 2011 dochází na území Sýrie k silným nepokojům, občanské válce a vojenským střetům nejrůznějších zájmových skupin, které v průběhu konfliktu vytvářely koalice a bojovaly i proti sobě navzájem.⁴⁵³

Předseda Lékařů bez hranic ve své výroční zprávě pro valnou hromadu vyjádřil své silné znepokojení nad současnou situací v Sýrii, kde v roce 2012 vstoupil v platnost zákon, zakazující poskytování zdravotnické péče opozičním jednotkám. V roce 2015 došlo k 94 leteckým útokům a útokům ostřelovačů na 63 míst, podporovaných Lékaři bez hranic, kde byly způsobeny škody různé úrovně, které ve dvanácti případech vedly k totálnímu zničení lékařského zázemí. V důsledku těchto útoků bylo zabito 23 osob a zraněno 58 osob podpůrného lékařského personálu Lékařů bez hranic.⁴⁵⁴

8.5.1.2. Lékaři bez hranic v Afghánistánu

V roce 2015 v afghánském Kunduzu bylo sjednáno dohodou všech zúčastněných stran respektování neutrality lékařského zařízení a personálu, jakožto zařízení nezávislého. Avšak nálet vzdušných sil jednotek Spojených států amerických na tuto nemocnici vedl ke smrti 14 zaměstnanců, 24 pacientů a 4 pečovateli. Lékaři bez hranic ve svém prohlášení uvedli, že nelze takovou situaci přejít pouze interním vyšetřováním ze strany Spojených států amerických, s výsledným konstatováním, že došlo k chybě. Tato situace vedla k tomu, že více než milion osob v severovýchodním Afghánistánu se ocitlo bez chirurgické péče, poskytované ve vysoké kvalitě.⁴⁵⁵

453 Zatímco USA podporovala kurdské jednotky, syrskou opozici a jednotky proti Islámskému státu, které byly zároveň proti režimu Bašára Asada, Turci bojovali s Kurdy předstírajíc, že bojují s YPG, Bašár Asad bojoval proti IS a proti jednotkám podporovaným USA, Rusko podporovalo syrský režim a bojovalo proti Islámskému státu, a svou zájmovou politikou v Sýrii se dostávalo do střetu s USA a Tureckem. Toto je jen částečný obraz nad děním na území Sýrie v poslední dekádě.

454 Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/international_activity_report_2015_en_2nd_ed_0.pdf s. 82, [online dne 2.7.2017].

455 Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2015_final_0.pdf [online dne 3. 7. 2017].

8.5.1.3. Lékaři bez hranic v dalších nestabilních regionech

K dalším úmrtím v řadách Lékařů bez hranic došlo i na několika dalších kontinentech, od zabití jejich příslušníka ve Středoafričské republice, několika pohřešovaných v Demokratické republice Kongo, úmrtí několika osob při tragické letecké nehodě helikoptéry v Nepálu, až po bombardování nemocnice v Súdánu súdánskou armádou či ostřelování nemocnice na Ukrajině.⁴⁵⁶

8.5.2. Lékaři bez hranic a mezinárodněprávní subjektivita

Mezinárodněprávní subjektivita je doménou států a mezinárodních vládních organizací. Setkáváme se však i se subjekty ad hoc jako Mezinárodní výbor Červeného kříže, Suverénní řád maltézských rytířů či Svatý stolec, které požívají mezinárodněprávní subjektivity.

Pokud subjekty odlišné od států jsou přímými nositeli práv, povinností a síly v mezinárodním právu, může na ně být nahlíženo jako na subjekty mezinárodního práva.⁴⁵⁷

Již článek 1 odst. 3 Charty OSN uvádí, že: *„Cílem OSN je uskutečňovat mezinárodní součinnost řešením mezinárodních problémů rázu hospodářského, sociálního, kulturního nebo humanitního a podporováním a posilováním úcty k lidským právům a základním svobodám pro všechny bez rozdílu rasy, pohlaví, jazyka nebo náboženství.“*

Lékaři bez hranic jsou díky své historii, důvěryhodnosti a systému průhledného financování organizací dostatečně osvědčenou k tomu, aby jako další z ad hoc organizací získala alespoň částečnou mezinárodněprávní subjektivitu, respektive možnost operovat v oblastech postižených katastrofou za souhlasu tamních vlád, kde by požívali pro své mírové mise, respektive pro lékařská a obdobná zařízení a pro personál výsad a imunit jako diplomatická zastoupení států a mezinárodních organizací vládních.

8.5.3. Financování Lékařů bez hranic

Okolo 5,7 milionů jednotlivých dárců přispívá na činnost Lékařů bez hranic, což tvoří 92 procent všech příspěvků. Zbýlých 8 procent tvoří příspěvky od vlád a mezinárodních organizací. V případech, kdy organizace poskytuje pomoc v oblastech, kde hrozí

456 Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2015_final_0.pdf [online dne 3. 7. 2017].

457 LINDBLOM A. K., *Non-Governmental Organisations in International Law*, s. 87 – 88.

bezprostřední nebezpečí zneužití jejich asistence deklarují, že tuto činnost financují pouze z kapitálu příspěvků jednotlivých dárců, nikoli z příspěvků státních či veřejných.⁴⁵⁸

Z rozpočtu organizace je použito 80 procent finančních prostředků na financování vlastních humanitárních aktivit, zbylých 20 procent finančních prostředků je použito na administrativní náklady, management a na fundraising. Organizace si uchovává rezervu pro případ nenadálých krizí, aby mohla ihned reagovat a poskytnout nezbytnou pomoc.^{459,460} V roce 2016 činily výdaje 1,459 miliardy eur. Zhruba polovina výdajů organizace je spojena s výdaji na odměňování pracovníků organizace v terénu, dalšími významnými položkami jsou lékařská vybavení, ubytování a cestovní výdaje.⁴⁶¹ Účetní závěrky jsou auditované společně KPMG a Ernst & Young a jsou online dostupné.

8.5.4. Vedení Lékařů bez hranic

Mezinárodní valná hromada se skládá ze dvou zástupců z každé národní pobočky Lékařů bez hranic. Tato valná hromada je nejvyšším orgánem organizace a dohlíží na plnění lékařské humanitární mise a poskytuje strategické plány všem entitám v rámci organizace. Představenstvo je nejvyšším orgánem mezi valnými hromadami, je odpovědné valné hromadě a skládá se ze zástupců operačního vedení Lékařů bez hranic, ze zástupců zvolených valnou hromadou a z předsedy představenstva.⁴⁶²

8.6. Rotary International

Rotary International bylo založeno roku 1905 v Chicagu Paulem Harrisonem, místním chicagským právníkem, s cílem výměny názorů a ideálů lidí z různých oblastí zájmů, k tvorbě dlouhodobých přátelství a kontaktů, které by byly zpětně použity k činnostem podporujících komunitu, ve kterých žijí. Již 16 let po svém založení se Rotary International rozšířilo na 6 kontinentů, do valné části zemí světa a v současnosti je tvořen více jak 35.000 kluby.

458 Dostupné z: <http://www.msf.org/en/our-finances> [online dne 2. 7. 2017].

459 Dostupné z: <http://www.msf.org/en/our-finances> [online dne 2. 7. 2017].

460 Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2015_final_0.pdf [online dne 2. 7. 2017].

461 Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2016_final.pdf [online dne 2. 7. 2017].

462 Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2015_final_0.pdf [online dne 2. 7. 2017].

Název Rotary byl přijat na základě principu rotujících zasedání této komunity v kancelářích svých členů. Již z tohoto historického pozadí lze usuzovat, že Rotary klub nebyl určen pro široké vrstvy osob, ale pro vůdčí osobnosti a bohaté podnikatele.⁴⁶³ Rotary komunita čítá více jak 1,2 milionu osob, okolo 300.000 osob v Evropě, Asii a Severní Americe, 100.000 osob v Jižní Americe a 100.000 osob v Africe, Austrálii a Pacifiku.⁴⁶⁴

V současnosti se Rotary International zabývá globálními výzvami. V roce 1979 započal boj proti obrně na Filipínách s očkováním 6 miliónů dětí, a ačkoli ještě na konci 80. let byla obrna endemická ve 125 státech světa, v dnešní době je to již pouze ve třech státech.⁴⁶⁵

8.6.1. Financování Rotary International a Rotary Foundation

V roce 2016 činily příjmy Rotary International 98 milionů dolarů a výdaje 103 milionů dolarů. Čistý majetek Rotary International tak klesl na 126,5 milionu dolarů. V roce 2016 činily příjmy 258 milionů dolarů, a výdaje 271 milionů dolarů. Čistý majetek Rotary Foundation tak klesl na 930 milionů dolarů.⁴⁶⁶

8.6.2. Vedení Rotary International

Představenstvo Rotary International se skládá z úřadujícího a již nově zvoleného předsedy (ale ještě neuvedeného do funkce), dále místopředsedy, správce majetku, patnácti ředitelů a generálního tajemníka. Všechny osoby jsou voleny na 2 roky, avšak způsob jejich volení není veřejně dostupný.⁴⁶⁷

Dozorčí rada Rotary International se skládá z šestnácti osob, mezi kterými je předseda dozorčí rady a již zvolený nástupce předsedy dozorčí rady (oba jsou občané Spojených států amerických), dále generální tajemník a další 3 Američané. Na rozdíl od

463 Pokud se chce stát osoba členem Rotary klubu, tak dle neformálního interview se členem organizace probíhá přijímací řízení do organizace v zásadě na základě doporučení jiného člena, po kterém následuje neformální schválení či neschválení ostatními členy klubu. Lze též poslat žádost, která bude probíhat obdobným procesem jako na návrh člena.

464 Dostupné z: <https://my.rotary.org/en/document/annual-report-2015-16-interactive-rotary-international-and-rotary-foundation> [online dne 3. 7. 2017].

465 Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/history> [online dne 3. 7. 2017].

466 Dostupné z: <https://my.rotary.org/en/document/annual-report-2015-16-interactive-rotary-international-and-rotary-foundation> [online dne 4. 7. 2017].

467 Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/our-leaders/directors> [online dne 4. 7. 2017].

představenstva jsou voleni na 4 roky, a to na návrh nástupce předsedy dozorčí rady. Cílem dozorčí rady je řízení a vedení nadace Rotary Foundation.^{468,469}

Organizace je řízena generálním tajemníkem, jeho zástupcem a 6 generálními manažery zodpovědnými za oblasti komunikací, strategií, financování, programu a členství. Do pravomocí výkonného vedení organizace dále spadají technologie, právní servis a správa mezinárodních kanceláří v Buenos Aires, Curychu, Novém Dillí, Sao Paulu, Soulu, Sydney a Tokiu.⁴⁷⁰

468 Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/our-leaders/trustees> [online dne 4. 7. 2017].

469 Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/financials> [online dne 4. 7. 2017].

470 Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/our-leaders/executive-staff> [online dne 4. 7. 2017].

9. Nevládní organizace v oblasti rozvoje sportu

Mezinárodní sportovní organizace jsou jednou z nosných částí této práce, a ačkoli sami o sobě mají značný přesah do mezinárodního práva, jsou zde quasi veřejné mezinárodní orgány, které se zabývají otázkami řešení sporů na různých úrovních sportu a též otázky např. veřejného zdraví a dopingu. Proto se tato kapitola bude zabývat Mezinárodní antidopingovou agenturou (WADA) a Rozhodčím soudem pro sport (CAS).

9.1. WADA

WADA (World Anti-Doping Agency) je švýcarskou nezávislou organizací, založenou dne 10.11.1999 dle švýcarského práva. Vznik této organizace byl iniciován Mezinárodním olympijským výborem, za podpory a účasti mezinárodních vládních organizací, vlád a rozličných veřejných a soukromých subjektů. Založení WADA předcházela První světová konference o dopingu ve sportu, konaná ve dnech 2.2.1999 až 4.2.1999 ve švýcarském Lausanne. Výsledkem této konference byla Lausanská deklarace o dopingu ve sportu, jež sloužila jako podklad pro samotné založení WADA, která se měla stát operativní již pro Olympijské hry v Sydney.

9.1.1. Složení nadační rady WADA a financování WADA

WADA je v zásadě organizací smíšeného charakteru, kde polovina zástupců nadační rady je tvořena zástupci Olympijského hnutí a polovina zástupci vlád a vládních organizací, a to dle regionálního rozdělení. Například zástupci z evropských vlád jsou vybíráni dle klíče zástupců ze zemí Rady Evropy (2) a zástupců z Evropské unie (3). Evropské vlády jsou tedy z devatenácti míst zastoupeny pěti zástupci.^{471, 472}

WADA byla první dva roky financována Olympijským hnutím. Od roku 2002 je financována z poloviny Olympijským hnutím a z poloviny z rozpočtů jednotlivých států. Zatímco první rozpočet WADA činil 18,3 mil. amerických dolarů, v roce 2019 činila výše rozpočtu 34,7 mil. amerických dolarů. Vládní financování je tvořeno příspěvky všech signatářských států Mezinárodní úmluvy proti dopingu ve sportu. Zatímco Evropa přispívá částkou odpovídající necelé jedné polovině příspěvků, Afrika přispívá na chod organizace 0,5 procenty. Velká část Afrických států přispívá 589 amerických dolarů ročně, zatímco

471 Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/foundation-board> [online dne 23.2.2020].

472 Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are> [online dne 23.2.2020].

pro představu USA přispívá částkou 2,5 mil. amerických dolarů, Francie, Itálie, Velká Británie a Německo po 1 mil. amerických dolarů a Česká republika 80 tisíci amerických dolarů.^{473, 474}

9.1.2. Mezinárodní úmluva proti dopingu ve sportu

Valné shromáždění OSN rezolucí 58/5 ze dne 3.11.2003 v čl. 7 vyzvala vlády, aby urychlily vypracování mezinárodní antidopingové úmluvy ve všech sportovních činnostech, a žádají UNESCO, aby ve spolupráci s dalšími příslušnými mezinárodními a regionálními organizacemi koordinovala vypracování takové úmluvy;⁴⁷⁵

Tvorbou úmluvy se ujalo UNESCO, které na své Generální konferenci v Paříži dne 19.10.2005 přijalo Mezinárodní úmluvu proti dopingu ve sportu, „majíc na zřeteli, že cílem UNESCO je přispět k míru a bezpečnosti podporou spolupráce mezi národy prostřednictvím vzdělání, vědy a kultury, uvědomujíc si, že sport by měl hrát důležitou roli v ochraně zdraví, v morální, kulturní a tělesné výchově a v podpoře mezinárodního porozumění a míru, berouc v úvahu potřebu podporovat a koordinovat mezinárodní spolupráci vedoucí k odstranění dopingu ve sportu, znepokojena používáním dopingu ve sportu a důsledky, které to má pro zdraví sportovců, zásady čestného jednání, odstranění podvádění a budoucnost sportu, majíc na paměti, že doping ohrožuje etické principy a výchovné hodnoty zakotvené v Mezinárodní chartě pro tělesnou výchovu a sport a v Olympijské chartě, připomínajíc, že Antidopingová úmluva a její Dodatkový protokol přijaté v rámci Rady Evropy jsou mezinárodní úřední listiny veřejného práva, které tvoří základ národních antidopingových politik a mezivládní spolupráce.“⁴⁷⁶

Bez povšimnutí nemůže zůstat, že tato úmluva označuje ve svém článku 2 za „Světovou antidopingovou agenturu“ „Fond ustavený podle švýcarských zákonů dne 10. listopadu 1999“. Další zajímavostí je v čl. 15 zavázání se států a smluvních stran k podpoře zásady

473 Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/funding> [online dne 23.2.2020].

474 Dostupné z:

https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada_contributions_2019_update_en_2.pdf [online dne 23.2.2020].

475 Dostupné z:

https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/35_un_general_assembly_resolution_58_5_sport_as_a_means_to_promote_health_educatio.pdf [online dne 23.2.2020].

476 Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2007-58> [online dne 5.4.2020].

rovnoměrného financování schváleného základního ročního rozpočtu Světové antidopingové agentury orgány veřejné správy a Olympijským hnutím, kde je v zásadě mezinárodní úmluvou schváleno financování soukromého fondu. Z pohledu této disertační práce je dále zajímavé ustanovení čl. 29, které uvádí, že na Konferenci stran úmluvy bude zvána Světová antidopingová agentura jako poradní organizace, a že Mezinárodní olympijský výbor, Mezinárodní paralympijský výbor, Rada Evropy a Mezivládní výbor pro tělesnou výchovu a sport (CIGEPS) budou zvány jako pozorovatelé. V neposlední řadě je třeba uvést odkaz v čl. 4 Úmluvy na Světový antidopingový Kodex, přijatý Světovou antidopingovou agenturou 5.3.2003, kde úmluva uvádí, že za účelem koordinace při realizaci boje proti dopingu ve sportu na národní a mezinárodní úrovni se státy, smluvní strany, zavazují k dodržování zásad Kodexu, který je základem pro opatření uvedená v Článku 5 této Úmluvy. Tedy je zde opět odkaz k závazku státu z mezinárodní úmluvy na soukromoprávní kodex, soukromoprávní organizace, založené dle švýcarského práva.⁴⁷⁷

9.1.3. Světový antidopingový kodex

WADA je organizací oprávněnou ke změně Světového antidopingového kodexu („Kodex“), a to prostřednictvím nadační rady, a to dvoutřetinovou většinou, kde další z podmínek je vyžadována prostá většina hlasů veřejného sektoru a hlasů členů olympijského hnutí. Před schválením takových novel je povinností WADA „*iniciovat navrhované novely Kodexu a zajistit, aby byly návrhy se sportovci, jinými zainteresovanými subjekty a vládami konzultovány, aby se k nim mohly vyjádřit, a aby tak byla usnadněna zpětná vazba, týkající se doporučených novel*“.⁴⁷⁸

9.1.3.1. Práva a povinnosti WADA vyplývající z Kodexu

Z Kodexu vyplývá pro WADA řada povinností, mezi které se řadí dohled nad jeho dodržováním. Na rozdíl od Mezinárodní úmluvy proti dopingu ve sportu nejsou signatáři jednotlivé státy, ale čistě sportovní organizace⁴⁷⁹, organizátoři významných akcí, Národní Antidopingové organizace a WADA samotná. Mezi další povinnosti WADA vyplývající z kodexu patří schvalování mezinárodních standardů, vztahujících se k implementaci

477 Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2007/D1_Umluva_Cze.pdf [online dne 24.2.2020].

478 Dostupné z: <http://www.antidoping.cz/cs/svetovy-antidopingovy-kodex> [online dne 7.3.2020].

479 Mezinárodní olympijský výbor, mezinárodní federace, Mezinárodní paralympijský výbor, Národní olympijské výbory, Národní paralympijské výbory.

Kodexu a k udělování akreditaci laboratořím k provádění analýzy vzorků, k podpoře, řízení, zadávání a koordinaci antidopingového výzkumu a vzdělávání. Pod vedením generálního ředitele WADA má dále právo *organizovat Dopingové kontroly z vlastní iniciativy nebo na žádost jiných Antidopingových organizací a ve spolupráci s příslušnými národními a mezinárodními organizacemi a agenturami, včetně pomocných pátrání a vyšetřování, ale ne s omezením pouze na ně.*⁴⁸⁰

9.1.3.2 Angažovanost vlád

Závazek jednotlivých vlád k dodržování Kodexu je založen podpisem Kodaňské deklarace proti dopingu ve sportu ze dne 3.3.2003 a přistoupením k Úmluvě UNESCO, jelikož pro řadu států je problematické být přímo smluvní stranou soukromého Kodexu.

I přesto jsou v Kodexu uvedeny závazky států, a to k zavedení legislativy, nařízení, strategie nebo správních postupů pro spolupráci a sdílení informací s antidopingovými organizacemi, podpoře spolupráce mezi všemi státními úřady a antidopingovými organizacemi, aby respektovaly arbitráže jako preferovaný způsob řešení sporů, které se týkají dopingu, s ohledem na lidská práva, základní svobody a platné vnitrostátní zákony, správní samostatnost národních antidopingových organizací na svém území, bez zásahů do jejich operativních rozhodnutí a aktivit. Nerespektování těchto zásad může vést k nepřipuštění jakékoliv kandidatury pro pořádání mezinárodních sportovních akcí, zrušení již přidělených akcí a další následky vyplývající z Olympijské charty.

9.1.4. Rozhodnutí WADA ve věci ruské antidopingové agentury

Ve svém nejnovějším rozhodnutí výkonného výboru WADA, byla ruská antidopingová agentura (RUSADA) jednohlasně uznána vinou z porušování antidopingových pravidel, která se pokoušela zakrýt jak falšováním a antedatací zpráv, tak jejich úpravou či výmazem. Upravená data se měla týkat 145 ruských atletů, které jsou nyní pod přísnou kontrolou WADA.

Součástí rozhodnutí WADA je, že zástupci ruské vlády nesmí být jmenováni jako členové do správních rad nebo výborů nebo jakýchkoli jiných orgánů kteréhokoli signatáře, nesmí se účastnit olympijských her mládeže, olympijských a paralympijských her, jakékoli jiné významné sportovní události, či mistrovství světa.

480 Dostupné z: <http://www.antidoping.cz/cs/svetovy-antidopingovy-kodex> [online dne 7.3.2020].

Rusko dále nesmí ve čtyřletém období pořádat ani se ucházet o právo hostit jakékoli významné sportovní události. Pokud již bylo Rusku uděleno právo hostit významnou událost ve čtyřletém období, musí signatář toto právo zrušit a znovu přiřadit událost do jiné země, pokud to není z právního nebo praktického hlediska nemožné. Kromě toho Rusko nesmí podat žádost na pořádání olympijských a paralympijských her v roce 2032, bez ohledu na to, zda by k žádosti došlo během čtyřletého období nebo po něm.

Stejně tak ruská vlajka nemůže být vyvěšena při žádné významné sportovní události, která se koná v předmětném čtyřletém období.

Prezident, generální tajemník, generální ředitel ani žádný člen výkonné nebo správní rady ruského olympijského výboru nebo ruského paralympijského výboru se nesmí účastnit žádné významné sportovní události, která se v daném období koná.

Ruští sportovci a jejich doprovody se mohou účastnit významných sportovních akcí, pořádaných ve čtyřletém období, pokud jsou schopni prokázat, že nejsou nijak zapojeni do porušování dopingových předpisů, že nejsou uvedeny v inkriminujících zprávách WADA (resp. zpráv WADA, vypracovaných Richardem McLarenem), že nejsou v databázi hlášeny jejich žádné pozitivní nálezy a nebyly manipulovány žádné údaje týkající se jejich vzorků a že byli podrobeni přiměřenému konkurenčnímu a mimosoutěžnímu testování před příslušnou událostí v souladu s předpisy WADA, v souladu s přísnými podmínkami, které stanoví WADA. Finanční trest stanovoval povinnost úhrady veškerých nákladů WADA v rámci předmětného vyšetřování od ledna 2019 a pokutu výši 10 procent jejího příjmu v roce 2019 nebo 100.000 amerických dolarů, podle toho, která částka je nižší. Pokuta, která byla udělena v maximální přípustné výši, je splatná do konce předmětného čtyřletého období.⁴⁸¹ Tato situace připomíná trestání ruských atletů pro Olympijské hry v Riu, kdy byla uplatněna presumpce viny i v případě kolektivních sportů, když Ruský olympijský výbor měl zakázáno vyslat své atlety na olympijské hry, „*pokud byli v minulosti sankcionováni za doping i v případě, když už jim distanc vypršel*“.⁴⁸²

Proti rozhodnutí WADA měla Ruská antidopingová agentura (RUSADA) právo odvolat se do 21 dnů k Rozhodčímu soudu pro sport (CAS), což také učinila. Na straně RUSADA se

481 Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2019-12/wada-executive-committee-unanimously-endorses-four-year-period-of-non-compliance> [online dne 7.3.2020].

482 Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/mezinarodni-sportovni-arbitraz-cas> [online dne 7.3.2020].

do řízení před CAS přihlásila vedle dalších významných organizací a řady ruských sportovců, také evropský Olympijský výbor, jehož prezident uvedl, že v dané kauze si stranu nevybírají, ale jsou odhodláni podporovat Ruský olympijský výbor, jako jednu ze svých členských organizací. Vysoce aktivní je v daném řízení i Ruský olympijský výbor, který požaduje zrušení rozhodnutí WADA, případně alespoň zkrácení trestu. Procesu před CAS tato část věnována nebude, avšak největší obava při rozhodnutí před CAS bylo načasování jeho rozhodnutí, když odvolání má suspenzivní účinek a s ohledem na rozsah dokazování a procesní postup ruské strany byla obava, že se může řízení protáhnout až do skončení olympijských her v roce 2020, a ruské olympioniky by případný potvrzený trest stihl až pro letní olympijské hry v roce 2024, která by se mohla i z větší části dotýkat osob, které v dopingové kauze ani v profesionálním sportu jako takovém nefigurovali, kdy postih by se tak v zásadě mýjel účinkem. S ohledem na odklad olympijských her, z důvodu koronavirové pandemie, však bude dostatek času k projednání případu před CAS, aniž by hrozilo, z důvodu obsáhlého dokazování, že by nebylo rozhodnuto před odloženými olympijskými hrami.⁴⁸³

9.2. Rozhodčí soud pro sport (CAS)

Na počátku 80. let započal nárůst mezinárodních sporů v oblasti sportu, bez autority, která by byla oprávněna spory na mezinárodním poli rozhodovat. V roce 1981 předseda Mezinárodního olympijského výboru navrhl vytvoření orgánu pro řešení sportovních sporů, který by byl flexibilní, rychlý a finančně nenáročný. Již o rok později, v roce 1982 byl předsedou pracovní skupiny k přípravě statusu Rozhodčího soudu pro sport, jmenován Kéba Mbaye, pozdější předseda Rozhodčího soudu pro sport a soudce Mezinárodního soudního dvora v Haagu. Mezi lety 1984 a 1994 byl Rozhodčí soud pro sport složen z 60 členů, 15 jmenovaných Mezinárodním olympijským výborem, 15 mezinárodními federacemi, 15 národními olympijskými výbory a 15 prezidentem Mezinárodního olympijského výboru.⁴⁸⁴

483 Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/02/28/sports/olympics/russia-olympic-ban-cas.html> [online dne 7.3.2020].

484 Dostupné z: <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> [online dne 8.3.2020].

9.2.1. Nezávislost CAS na Mezinárodním olympijském výboru

V únoru roku 1992 se ke CAS odvolal dostihový jezdec Elmar Gundel, který byl potrestán, za dopingový prohřešek, zjištěný u závodního koně, na kterém jezdil. Jezdec se v souladu s předpisy jezdecké federace proti jejímu rozhodnutí odvolal ke CAS. CAS Elmaru Gundelovi částečně vyhověl a trest zmírnil, a to na základě přesvědčení, že nelze na jezdce aplikovat příslušné ustanovení disciplinárních předpisů o úmyslném pokusu o zvýšení výkonnosti koně, pouze na základě pozitivních dopingových výsledků koně a potrestal jej v zásadě za objektivní odpovědnost pozitivního dopingového nálezu, dle jiného odstavce disciplinárních předpisů. Dále rozhodl o vrácení prémie jezdcovi, obdržené v předemné soutěži a o udělení pokuty ve výši 1.000 švýcarských franků.⁴⁸⁵

Jezdec se neztotožnil ani s rozhodnutím CAS a podal žalobu k Federálnímu švýcarskému tribunálu. Federální tribunál potvrdil, že CAS naplňuje všechny atributy arbitrážního soudu, s tím že CAS není orgánem jezdecké federace, nepřijímá od ní instrukce a je personálně nezávislý. Federální tribunál dále v rozhodnutí poznamenal, že CAS je financován výlučně z prostředků Mezinárodního olympijského výboru, že Mezinárodní olympijský výbor má právo měnit jeho stanovy, a jmenovat jeho rozhodce, čímž je ohrožena nezávislost CAS, v případech, kde by byl Mezinárodní olympijský výbor stranou sporu. Toto rozhodnutí v zásadě doplnilo a zastřešilo konstantní rozhodování švýcarských soudů, že spolkové arbitrážní soudy nejsou dle švýcarského práva arbitrážními orgány (což by mohlo v zásadě při rozhodování CAS nastat, pokud by stranou sporu byl Mezinárodní olympijský výbor).⁴⁸⁶

Na tomto místě je třeba uvést, že Federální švýcarský tribunál považuje za platnou takovou arbitráž, která naplňuje principy dostatečné garance nestrannosti a nezávislosti, v souladu se švýcarskou ústavou. Deficit těchto principů může být shledáván i v případech nepřímé závislosti, kdy je rozhodce angažován například v rámci zastřešující organizace.⁴⁸⁷

485 Dostupné z: [http://jurisprudence.tas-cas.org/Search/results.aspx#k=\(Title%3A%2292%2F63%22\)](http://jurisprudence.tas-cas.org/Search/results.aspx#k=(Title%3A%2292%2F63%22)) [online dne 14. 3. 2019].

486 Dostupné z: <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> [online dne 14. 3. 2019].

487 WISE A. N., MEYER B. S. International Sports Law and Business, s. 1448 – 1450.

9.2.2. Reforma CAS

Trigerem pro reformu CAS, v roce 1994, se tedy stal případ výše uvedeného dostihového jezdce Elmara Gundela. Reforma měla za cíl nastavit nezávislost CAS na Mezinárodním olympijském výboru a zároveň zřetelně rozdělit, kdy CAS rozhoduje jako klasický jednoinstanční arbitrážní orgán a kdy rozhoduje jako orgán odvolací.

Hlavní změnou v rámci reformy, zakotvené v dohodě o ustanovení Mezinárodního výboru sportovní arbitráže (známé též jako Pařížská dohoda) byl vznik Mezinárodního výboru sportovní arbitráže (ICAS), který převzal roli Mezinárodního olympijského výboru, ve vztahu k činnosti a financování CAS.

Druhou významnou změnou bylo vznik dvou arbitrážních divizí, a to divize pro běžné arbitrážní spory a divize řešící odvolání proti konečným rozhodnutím sportovních asociací. CAS prošel další významnou reformou v roce 2004. Avšak až úpravou účinnou od 1.1.2019 byly tyto dvě divize doplněny o třetí divizi, a to divizi antidopingovou.^{488,489}

Úspěšnost reformy byla přezkoumána Federálním švýcarským tribunálem ve věci dvou ruských lyžařů, kteří byli vyloučeni z Olympijských her v Salt Lake City, když tribunál uvedl, že rozhodování CAS je dostatečně nezávislé, i pokud je jednou ze stran Mezinárodní olympijský výbor a srovnatelné s rozhodováním státních tribunálů. Federální tribunál na závěr uvedl, že i přesto, že by CAS mohl být vylepšen, je v současnosti nejschůdnější alternativou a zároveň institucí široce uznávanou sportovním prostředím, která dokáže rychle a levně řešit mezinárodní sportovní spory.⁴⁹⁰

9.2.3. Recentní rozhodnutí CAS, kde je stranou sporu Mezinárodní olympijský výbor

Na CAS se v roce 2017 obrátilo 38 ruských sportovců, kteří byli diskvalifikováni po skončení Olympijských her v Soči, a to Disciplinární komisí Mezinárodního olympijského výboru, za to, že byli součástí ruského dopingového schématu, pro vybrané ruské sportovce, a to systematickým postupem při testování užití dopingových látek, kterého se

488 Dostupné z: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Amendments_Code_2019_en_.pdf [online dne 21. 3. 2020].

489 Dostupné z: <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> [online dne 21. 3. 2020].

490 Dostupné z: <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> [online dne 15. 3. 2020].

měli dopustit svojí spoluprací při výměně pozitivních vzorků moči za moč bez obsahu zakázaných látek.

Mezinárodní olympijský výbor předložil širokou důkazní škálu, avšak složenou z nepřímých důkazů, kdy ve svém vyjádření pro CAS dopodrobna popsal, jakým způsobem mělo docházet k výměně vzorků, shromažďování „čisté“ moči, že docházelo u vzorků ruských atletů k mnohonásobnému poškrábání zkumavek, značících vícere otevírání, a že řada z nich byla kontaminována sodíkem a jinou DNA, což opět značilo jejich otevření. Dále uvedli, že každého sportovce posuzovali individuálně, ale že určité „kousky skládky do sebe zapadaly“, a jako takové dokázaly poskytnout mnohem ucelenější pohled na celý proces státem řízeného dopingů, který plně odpovídal svědectví Dr. Rodchenkova, který poskytl list ruských sportovců, kteří měli být „chráněnými sportovci“ a tedy zapojeni do ruského dopingového schématu.

Senát CAS se s rozhodnutím Disciplinární komise Mezinárodního olympijského výboru neztotožnil, když uvedl, že neshledal, v jednotlivých případech, na předmětných vzorcích ze Soči, ani jiných vzorcích sportovců známky opakovaného otevření zkumavek, neshledal též zvýšenou hladinu sodíku, což opět nepodporovalo teorii o jejich opakovaném otevření. Svědectví Dr. Rodchenkova považoval pouze za svědectví z doslechu, když Dr. Rodchenko v ani jednom z případů neměl přímý kontakt s žádným ze sportovců, a tedy nemohl nic vypovědět k jejich faktickému zapojení.

S hledem na provedené dokazování, dospěl CAS v řadě případů (např. CAS 2017/A/5440 Olga Fatkulina v. International Olympic Committee; CAS 2018/A/5511 Anna Shchukina v. International Olympic Committee; CAS 2017/A/5429 Aleksandr Tretiakov v. International Olympic Committee, vše ze dne 1.2.2018) k závěru, že nebylo prokázáno dopingové provinění sportovců, a tedy že se ruší jejich tresty a navracejí se jim všechny výsledky dosažené na Olympijských hrách v Soči.^{491,492,493}

Po vyhlášení rozhodnutí o osvobození 28 ruských sportovců, se vyjádřil předseda Mezinárodního olympijského výboru tak, že výkonný výbor není spokojen s rozhodnutím CAS a že zvažují odvolání k Federálnímu švýcarskému tribunálu. Dále uvedl, že CAS

491 Dostupné z: <http://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5440.pdf> [online dne 22. 3. 2020].

492 Dostupné z: <http://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5429.pdf> [online dne 22. 3. 2020].

493 Dostupné z: <http://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5511.pdf> [online dne 22. 3. 2020].

přislíbil odůvodnění rozhodnutí do konce února, což je extrémně neuspokojivá situace a výkonný výbor, z tohoto pohledu není spokojen s celým přístupem CAS. Aniž by byl seznámen s odůvodněním rozhodnutí uvedl, že má pochyby o kvalitě tohoto rozhodnutí a že toto rozhodnutí ukazuje, že je zde urgentní potřeba reformy ve vnitřních strukturách CAS, aby se dala lépe řídit kvalita a koherentnost rozhodování, s tím, že už tuto žádost předal předsedovi CAS, bývalému místopředsedovi Mezinárodního olympijského výboru, Johnu Coatesovi.⁴⁹⁴ Což autor této práce shledává nešťastným vyjádřením ve vztahu k nezávislosti CAS.

494 Dostupné z: <https://www.insidethegames.biz/articles/1061029/bach-criticises-cas-and-calls-for-urgent-reforms-after-decision-to-clear-russian-athletes> [online dne 22. 3. 2020].

10. Mezinárodní nevládní sportovní organizace

Mezinárodní nevládní sportovní organizace jsou neopomenutelnou součástí mezinárodních vztahů. Svými příjmy mnohonásobně převyšují v zásadě všechny mezinárodní nevládní organizace, působící v oblastech environmentálních či lidskoprávních a svou faktickou sílu sebevědomě uplatňují i vůči státům. Otázky sportu se řeší na nejvyšších úrovních a věnuje se mu řada vládních organizací jako například Rada Evropy, která svou nedávnou rezolucí CM/Res (2010)11 potvrdila ustanovení EPAS (rozšířená dílčí dohoda o sportu), týkající se mezivládní sportovní kooperace členských států a podpory dialogu mezi členskými státy, sportovními federacemi a nevládními organizacemi v oblasti etiky, autonomie sportovního hnutí až po ochranu mladých atletů.⁴⁹⁵ Evropská komise již v roce 2007 připravila Bílou knihu o sportu, kde vyzdvihuje roli sportu jako sociálního, kulturního, etického a zdravotního hybatele společnosti.⁴⁹⁶ Stejně tak většina vrcholných politiků je zaangažována ve sportu, kde lze příkladem uvést angažovanost Vladimíra Putina, ruského prezidenta, při vyloučení Ruska ze zimních olympijských her v roce 2018.

Mezinárodní olympijský výbor byl vybrán mezi tři níže uvedené organizace jako zastřešující organizace a výstavní síň sportu na nejvyšší úrovni. Další dvě organizace FIFA a UEFA jsou organizacemi fotbalovými. Mezinárodní olympijský výbor přispívá (skrze olympijské hnutí) k rozvoji lidstva vzděláváním prostřednictvím sportu, založeném na přátelství, fair play a solidaritě a zajišťuje k tomuto cíli olympijské hry. FIFA zajišťuje a řídí celosvětové fotbalové soutěže a činnosti, spadající pod unifikační činnost fotbalu v globálním měřítku. UEFA zajišťuje činnost obdobnou, ale na úrovni evropského kontinentu. Ze všech výše uvedených organizací jako jediná neplní svou úlohu celosvětově, ale z hlediska zastřešujícího počtu členů je největší evropskou mezinárodní nevládní organizací.

10.1. Mezinárodní olympijský výbor (MOV)

Mezinárodní olympijský výbor je globální mezinárodní nevládní organizací se sídlem ve švýcarském Lausanne. Otcem zakladatelem této organizace, respektive reinkarnace myšlenky vytvoření novodobých olympijských her, byl Pierre de Coubertin. Po prvním

495 Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/sport/epas> [online dne 5. 1. 2017].

496 Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52007DC0391> [online dne 5. 1. 2017].

neúspěšném pokusu o vzkříšení olympijských her v roce 1892 zorganizoval v roce 1894 Mezinárodní atletický kongres v Paříži, na kterém již myšlenka Olympijského hnutí a olympijských her byla přijata a dne 23.6.1894 byl založen Mezinárodní olympijský výbor. Dne 6.4.1896 byly zahájeny první novodobé olympijské hry.^{497,498} První zimní olympijské hry se uskutečnily v roce 1924 ve francouzském Chamonix.⁴⁹⁹

Cílem Mezinárodního olympijského výboru je propagace celého Olympijského hnutí, podpora etického a řádného vedení sportu a stejně tak vzdělávání ve sportu, které vede účastníky ke sportovnímu duchu. Olympijská charta zakazuje jakékoli násilí, vměšování politiky do sportu, zneužívání sportu pro politické účely a jakoukoli diskriminaci, ať již rasovou, genderovou či jinou. Pro tyto cíle Mezinárodní olympijský výbor jedná se všemi veřejnými i soukromými subjekty, které mohou myšlenku olympijského hnutí podpořit.⁵⁰⁰

10.1.1. Olympijské hnutí

Olympijské hnutí se skládá ze tří hlavních částí, a to Mezinárodního olympijského výboru, Mezinárodních sportovních federací a Národních olympijských výborů. Mimo tyto tři hlavní části jsou součástí Olympijského hnutí i Organizační komise pro olympijské hry, národní asociace a kluby, stejně tak jako atleti, trenéři a rozhodčí. Každá osoba (ať již fyzická nebo právnická), která je jakkoli právně spjata s Olympijským hnutím, musí dodržovat ustanovení Olympijské charty.⁵⁰¹ Olympijská charta ve své preambuli uvádí, že rovná práva a svobody ve sportu musí být zajištěny, a to bez jakékoli rasové, národní, sociální či politické diskriminace.

Mezi poslání Mezinárodního olympijského výboru patří zabránit politickému zneužívání sportu a sportovců. Každý, kdo je zvolen do Mezinárodního olympijského výboru, musí složit přísahu, kde se zavazuje vyvarovat jakéhokoli vlivu politického či obchodního a k

497 Dostupné z: <http://ciol.cloudapp.net/Default/basicfilesdownload.ashx?itemId=985> [online dne 2. 10. 2017].

498 Dostupné z: <https://www.olympic.org/about-ioc-institution> [online dne 2. 10. 2017].

499 Dostupné z: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf>, s. 11, [online dne 2. 10. 2017].

500 Dostupné z: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf> [online dne 2. 10. 2017].

501 Čl. 1 Olympijské charty, Dostupné z: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf> [online dne 2. 10. 2017].

boji proti všem projevům rasové diskriminace. Stejně povinnosti vyvarování se politických a dalších vlivů a ochranu své autonomie mají všechny národní olympijské výbory. Demonstrace a politická, rasová či náboženská propaganda není dovolena na akcích spojených s olympijským hnutím.⁵⁰²

10.1.1.1. Zneužití sportu v politice v období stavby Berlínské zdi

Z 12. na 13. srpna 1961 byly východoněmeckými ozbrojenými silami obsazeny hranice se Západním Berlínem a v následujících dnech byla postavena Berlínská zeď, která rozdělila nejen obyvatele Berlína a oddělila Západní Německo od Německé demokratické republiky (NDR), ale i západní Evropu od východní.⁵⁰³

V roce 1962 se měly uskutečnit dva světové šampionáty na území západních mocností. První šampionát se měl uskutečnit v hokeji v americkém Colorado Springs a druhý šampionát v lyžování ve francouzském Chamonix.

Západní mocnosti se obávaly, že by účastí NDR na turnaji pod vlajkou NDR, včetně obdržení víza de facto existenci NDR uznaly. Z druhé strany, pokud by neumožnily a negarantovaly účast některému z účastníků, hrozilo by přesunutí šampionátu do jiné země, kde by daný precedent mohl vyvstat na novo. V této věci se angažoval i americký vojenský generálmajor Marshal S. Carter, pozdější ředitel americké NSA, který tuto situaci konzultoval i v rámci NATO. Američané se nakonec z této situace vyvlékli tak, že nemohou vydat víza do doby než ALO (Allied Travel Office), sídlící v Západním Berlíně, vydá dočasné cestovní povolení. Jelikož je ALO nevydala, nebylo možné na základě čeho vydat víza. I přesto, že američtí představitelé byli členy ALO, Mezinárodní hokejová federace toto vysvětlení akceptovala a turnaj se mohl odehrát ve Spojených státech amerických, a to i přes neúčast týmu NDR. Na to se na poslední chvíli odhlásily z důvodu solidarity s NDR týmy Československa, Sovětského svazu, Rumunska a Jugoslávie. Večer před zahájením turnaje se na turnajovém mítinku mezinárodní hokejové federace do debaty zapojil guvernér Colorada Steve McNichols se slovy, že „*nezávisle na politickém cítění, všechny země mohou soutěžit na mezinárodním poli a světových turnajích. Je to tradicí Američanů, mít možnost vyhrát i prohrát*“. Načež mu československý hokejový delegát

502 Dostupné z: https://stillmed.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf [online dne 18. 10. 2017].

503 Dostupné z: http://www.zemskolanj.cz/zep_soubory/berlin_zed.pdf [online dne 18. 10. 2017].

odvětil, že náš tým se nebál soutěžit, že byl velmi silný, ale že tím vyjadřují solidaritu jednomu z členů mezinárodní hokejové federace.

Situace ohledně lyžařského šampionátu, po zkušenosti s hokejovým šampionátem, vyeskalovala mnohem silněji. Argumentace Francouzů ohledně nemožnosti udělení víz z důvodů ALO (ve které kromě Američanů byli Francouzi, Britové a reprezentanti SRN) již akceptována nebyla a vedení se v hlasování dohodlo, že nebude-li umožněn přístup sportovcům z NDR, tak se závody konat mohou, ale nikoli pod názvem mistrovství světa.^{504,505}

Ztráta názvu akce mistrovství světa a odjezd několika reprezentací znamenal pro Chamonix katastrofu. Příjmy ze vstupného, z vysílacích práv a turismu klesly na minimum. Veřejné mínění bylo nakloněno pořádání turnajů a další národní sportovní asociace se obávaly, že z důvodu neobdržení víz pro sportovce z NDR dojde k tomu, že všechny turnaje budou pořádány pouze ve státech sovětského bloku, případně ve státech neutrálních. Otázka víz pro sportovce se stala jednou z nejdiskutovanějších otázek, ve kterých se angažovalo celé NATO, ministři zahraničí a jednotlivé státy. Pro další šampionát ve skoku dalekém v Holmenkollenu se Norsko, po předchozích zkušenostech pokoušelo na mezinárodním poli o povolení víz alespoň pro jednoho sportovce. A to pro olympijského vítěze z roku 1960, trojnásobného vítěze turnaje čtyř můstků a mistra světa z roku 1962 z polského Zakopane, Helmuta Recknagela. I přes podporu dalších severských států, Kanady a Islandu, zatvrzelé jádro NATO Norsko nepřesvědčilo, avšak rozvířilo debatu v rámci NATO do následujících let.⁵⁰⁶ V roce 1968 se již NDR účastnilo olympijských her. V roce 1972 došlo ke vzájemnému uznání SRN a NDR smlouvou o zásadách vztahů mezi oběma státy.⁵⁰⁷

504 Heather L. DICHTER H. L.; Andrew L. JOHNS A. L., *Diplomatic Games: SPORT, STATECRAFT, AND INTERNATIONAL RELATIONS SINCE 1945*, s. 29 – 45.

505 Předseda lyžařské federace oslovil prezidenta Francie Charlese de Gaullea, prezidenta Spojených států amerických Johna F. Kennedyho a britského premiéra Harolda Mcmillana k jejich osobní intervenci, avšak neúspěšně. První, kdo opustil konání šampionátu, bylo Československo, záhy následováno sovětskou, polskou a jugoslávskou reprezentací (Heather L. DICHTER H. L.; Andrew L. JOHNS A. L., *Diplomatic Games: SPORT, STATECRAFT, AND INTERNATIONAL RELATIONS SINCE 1945*, s. 29 – 45).

506 Heather L. DICHTER H. L.; Andrew L. JOHNS A. L., *Diplomatic Games: SPORT, STATECRAFT, AND INTERNATIONAL RELATIONS SINCE 1945*, s. 29 – 45.

507 Dostupné z: <https://www.valka.cz/11867-Willy-Brandt-a-jeho-Ostpolitik> [online dne 18. 10. 2017].

10.1.1.2. Mezinárodní olympijský výbor a OSN

Dne 19.10.2009 byl Mezinárodnímu olympijskému výboru udělen status pozorovatele při OSN. Toto rozhodnutí vzešlo jako ocenění snahy MOV k dosažení cílů rozvoje OSN v oblastech humanitární asistence, vzdělání, rovnosti pohlaví, environmentálních cílů a boje proti AIDS.⁵⁰⁸

Tím se MOV zařadil v rámci OSN mezi další čtyři entity: Suverénní řád maltézských rytířů, Mezinárodní výbor Červeného kříže, Meziparlamentní unii a Mezinárodní hnutí Červeného kříže a Červeného půlměsíce.⁵⁰⁹

Dne 14.10.2017 byl zvolen novým předsedou Etické komise MOV bývalý generální tajemník OSN Pan Ki-mun (Ban Ki-moon), mezi jehož první úkol patřil případ podezření z kupování hlasů brazilským členem MOV Carlosem Nuznamem, jenž se snažil získat pořádání her do brazilského Ria.⁵¹⁰

10.1.2. Financování Mezinárodního Olympijského výboru

Financování organizace je zcela ze soukromých zdrojů a není zde státní či veřejné podpory. Příjmy organizace plynou zejména z pořádání letních a zimních Olympijských her. Největší příjem plyne z vysílacích práv, a to ve výši 47 procent, následovaný příspěvky sponzorů (45 procent), prodejem vstupenek (5 procent) a prodejem licencí (3 procenta).^{511,512}

508 Dostupné z: <https://www.olympic.org/news/ioc-becomes-un-observer> [online dne 18. 10. 2017].

509 Dostupné z: <http://www.un.org/en/sections/member-states/intergovernmental-organizations/index.html> [online dne 18. 10. 2017].

510 Dostupné z: <http://www.philstar.com/sports/2017/09/15/1739398/former-un-leader-ban-ki-moon-tabbed-ioc-ethics-chair> [online dne 18. 10. 2017].

511 Dostupné z: <https://www.olympic.org/ioc-financing-revenue-sources-distribution> [online dne 17. 10. 2017].

512 Příjmy z olympijských her z vybraných 6 čtyřletých cyklů neustále a výrazně rostly. Zatímco celkové příjmy v cyklu 1993 až 1996 činily 2,63 miliardy dolarů, v cyklu 2009 až 2012 již příjmy činily přes 8 miliard dolarů. Ke stagnaci, respektive k mírnému poklesu, došlo pouze v období 2013 až 2016, kdy celkové příjmy klesly na 7,8 miliardy dolarů. Při bližší analýze období 2009 až 2012 a 2013 až 2016 lze konstatovat, že příjmy i nadále rostly v globálních položkách, a to v vysílacích právech a sponzorských programech, avšak výrazně poklesly příjmy ze vstupného (na 43 procent) a z prodeje licencí (na 44 procent). (Dostupné z: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Documents/IOC-Marketing-and-Broadcasting-General-Files/Olympic-Marketing-Fact-File-2017.pdf> online s. 6 a <http://www.telegraph.co.uk/sport/0/rio-olympics-which-athletes-have-withdrawn-over-zika-fears/> [vše online dne 17. 10. 2017]. Tento pokles lze sledovat zejména v umístění letních olympijských her v Londýně (2012) a Brazílii (2016). Finanční pokles příjmů byl způsoben zejména nižší kupní silou v Brazílii a výrazně nižší

10.1.3. Struktura Mezinárodního olympijského výboru

Všichni kandidáti na členství v Mezinárodním olympijském výboru jsou nejdříve podrobeni analýze Nominační komise Mezinárodního olympijského výboru, která své závěry předá Výkonnému výboru.⁵¹³ Členy se mohou stát pouze fyzické osoby, jejichž celkový počet nesmí přesáhnout 115. Většinu členů výboru tvoří osoby, které nejsou vázány na určitou funkci, kde z každé země může být maximálně 1 osoba a celkový počet nesmí přesáhnout 70 osob. Dále z aktivních sportovců, jejichž počet nesmí překročit 15 osob, předsedů nebo osob zastávajících nejvyšší výkonné funkce v mezinárodní federaci, jejichž počet nesmí překročit 15 osob a z předsedů nebo osob zastávajících nejvyšší výkonné funkce v národních olympijských výborech, jejichž počet nesmí překročit 15 osob. Členové výboru jsou zvoleni na 8 let a to i opakovaně. Členství zaniká mimo jiné dosažením 70. roku věku s tím, že může být prodlouženo u maximálně 5 členů na další období 4 let. Členové Mezinárodního olympijského výboru společně tvoří nejvyšší orgán, na kterém se scházejí pravidelně jednou ročně.

10.1.4. Vedení Mezinárodního olympijského výboru

Výkonný výbor se skládá z 15 členů včetně 4 místopředsedů, kteří jsou voleni na období 4 let a předsedy, který je volen na období 8 let. Mezi pravomoce výkonného výboru patří dohled nad dodržováním charty, vypracovávání výroční zprávy, účetní závěrky, zajišťování vedení všech zápisů a účtů a na návrh předsedy jmenování a odvolání generálního ředitele. Předseda výkonného výboru zastupuje olympijský výbor a řídí jeho veškeré činnosti. Předseda může též rozhodnout ve věcech spadajících do pravomoci výkonného výboru či valného shromáždění v záležitostech, které nesnesou odkladu, které však musí být doschváleny na dalším zasedání příslušného orgánu.⁵¹⁴

10.2. Mezinárodní federace fotbalových asociací - FIFA

FIFA (Fédération Internationale de Football Association) je mezinárodní nevládní organizací s celosvětovou působností založenou v Paříži dne 21.5.1904 pro rozvoj mezinárodního fotbalu. Mezi zakládající členy patřila Belgie, Dánsko, Francie, Nizozemí,

návštěvností způsobenou nejistou bezpečnostní situací a strachem z šířícího se viru Zika, kvůli kterému odvolala svoji účast řada sportovců, zejména tenistů.

513 Dostupné z: <https://www.olympic.org/about-ioc-institution> [online dne 17. 10. 2017].

514 Dostupné z: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf> [online dne 2. 10. 2017].

Španělsko, Švédsko a Švýcarsko. V den založení se připojila telegramem i Německá fotbalová asociace.⁵¹⁵ V současnosti je FIFA tvořena 6 konfederacemi: AFC, CAF, CONCACAF, CONMEBOL, OFC, UEFA a 211 asociacemi.⁵¹⁶

10.2.1. Vývoj FIFA

Ve svých počátcích se FIFA soustředila na pořádání fotbalového mistrovství světa, kde ještě v roce 1974 měla Evropa zastoupení devíti týmy včetně NDR a pořádající SRN, Jižní Amerika čtyři týmy, střední Amerika jeden tým, z Afriky pouze Zair a posledním účastníkem byla Austrálie. Žádný tým z Asie se nekvalifikoval. V roce 1982 se počet týmů rozšířil na 24 a v roce 1998 na týmů 32. S počtem týmů narůstala též účast zástupců ostatních konfederací FIFA.⁵¹⁷

10.2.2. FIFA a její vliv na mezinárodní vztahy

Fotbal se stal již v na přelomu let 80. a 90. centrem sportovní diplomacie, což se ukázalo například v roce 1993, kde zástupci Íránu, Iráku a Saudské Arábie společně se Severní i Jižní Koreou a Japonskem jednali v poklidné a přátelské atmosféře, společně u jednoho stolu ohledně průběhu finále kvalifikace na závěrečný turnaj mistrovství světa, odehrávající se ve Spojených státech amerických. Dva roky nazpět, v roce 1991, dokonce Severní a Jižní Korea vyslala společný tým na mistrovství světa mládeže do Portugalska.⁵¹⁸

Ačkoli FIFA a UEFA nejsou subjekty mezinárodního práva veřejného, řada autorů řadí FIFA, UEFA a další mezinárodní sportovní asociace (společně například s Meziparlamentní unií) do takzvané kategorie smíšených mezinárodních organizací.⁵¹⁹

Vliv těchto organizací se zřetelně ukázal i na nedávném případě Polska, kde FIFA a UEFA neuznaly nálezu varšavského rozhodčího soudu, který odvolal na žádost polského ministerstva sportu vedení polské fotbalové asociace a dosadil jako kurátora vládního úředníka Roberta Zawlockiho. FIFA a UEFA ve svém prohlášení uvedly, že dále uznávají bývalé vedení, jakožto jediné legitimní pro mezinárodní reprezentaci polského fotbalu, a že

515 Dostupné z: <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/history/index.html> [online dne 18. 10. 2017].

516 Dostupné z: <http://www.fifa.com/associations/index.html> [online dne 18. 10. 2017].

517 Dostupné z: <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/history/new-era.html> [online dne 18. 10. 2017].

518 Dostupné z: <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/history/new-era.html> [online dne 18. 10. 2017].

519 VARŠANSKÝ P.; VALUCH J., *Mezinárodní právo veřejné, všeobecná část*, s. 216.

jakákoli korespondence od Roberta Zawlockiho bude ignorována, jelikož FIFA a UEFA zásadně nedovolují jakékoli zásahy státních vlád do chodu fotbalových svazů.⁵²⁰

10.2.3. FIFA a humanitární činnost

FIFA začala svou humanitární činnost v roce 1995, když vytvořila hnutí „Fotbal naděje“, kterým podporuje tisíce dětí ve věku pět až čtrnáct let po celém světě, nejvíce však v rozvojových státech.⁵²¹ *Na programy pomoci věnuje FIFA 0,7 procenta svých celkových příjmů. K dosažení předsevzetí byly stanoveny dva strategické pilíře činnosti: Prvním je vytváření partnerství, především s národními svazy, agenturami OSN, nevládními organizacemi, státními agenturami pomoci a rozvoje a dalšími. FIFA považuje partnerství za klíčový koncept své činnosti na podporu rozvoje. Druhým pilířem je stanovování konkrétních cílů. „Všechny naše programy se zaměřují na mír, boj proti diskriminaci, zlepšování sociálních podmínek, podporu zdraví, vzdělání a životního prostředí.“⁵²²* Uvedl Joseph Blatter, tehdejší prezident FIFA. Z mezinárodních organizací spolupracuje FIFA s agenturou OSN pro uprchlíky (UNHCR), kde například dodala sportovní vybavení pro uprchlíky v táborech nebo s Mezinárodní organizací práce (ILO) na spolupráci při odstraňování dětské práce ve výrobních fotbalových potřeb v Pákistánu, kde se za pomoci FIFA dokázalo dětské práce zcela odstranit. V tomto konkrétním případě se jednalo i o spolupráci s nadnárodní korporací Adidas, která v první fázi vložila do projektu dva miliony dolarů.

FIFA též spolupracuje s Dětským fondem OSN (UNICEF), což je zdárný příklad spolupráce mezinárodní vládní organizace s mezinárodní organizací nevládní. S UNICEF spolupracuje i řada fotbalistů jako David Beckham, Ryan Giggs či Ole Gunnar Solskjaer, kde v rámci kampaně bojovali na ochranu malých dívek proti nuceným pracím v thajském Bangkoku.⁵²³ V roce 1999 uvedl tehdejší generální tajemník OSN Kofi Annan při vzniku strategické aliance mezi Mezinárodní federací fotbalových asociací a OSN tato slova: “ S

520 Dostupné z: <https://sport.aktualne.cz/fotbal/varsava-ma-vazny-problem-svazu-hrozi-vyloucenim-z-fifa/r~i:article:618030/> [online dne 11. 1. 2017].

521 Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=126> [online dne 8. 2. 2017].

522 Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1263> [online dne 8. 2. 2017].

523 Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1263> [online dne 8. 2. 2017].

*velkým potěšením oznamuji, že vzniklo nové partnerství mezi jedinou skutečně univerzální mezinárodní organizací – OSN, a jediným skutečně univerzálním mezinárodním sportem – fotbalem.*⁵²⁴

10.2.4. Financování FIFA

Financování FIFA je závislé na příjmech generovaných v souvislosti s mistrovstvím světa ve fotbale. Celkové příjmy FIFA za čtyřletý cyklus činí 5,66 miliardy amerických dolarů, z toho 4 miliardy v roce pořádání mistrovství světa, což je přibližně polovina ve srovnání s příjmem Mezinárodního olympijského výboru za celé Olympijské hry (cca 8 miliard). Většinu příjmu činí prodej vysílacích práv (53 procent), poté prodej marketinkových práv (26 procent) a v neposlední řadě příjmy z prodeje vstupenek (10 procent) a prodeje licencí (6 procent). Zbývající část činí příjmy ze světového klubového šampionátu, olympijského fotbalového turnaje a dalších projektů menšího významu.^{525,526}

524 Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1263> [online dne 8. 2. 2017].

525 Dostupné z:-
http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/footballgovernance/02/87/89/44/fr2016digitalen_neutral.pdf [online dne 19. 10. 2017].

526 FIFA se řídí účetními standardy IFRS 15. Příjmy FIFA v souladu IFRS pro roky čtyřletého cyklu. V období, kdy neprobíhá mistrovství světa ve fotbale, jsou příjmy v cyklu 2015 až 2018 počítány na zhruba 500 milionů amerických dolarů ročně. V roce pořádání mistrovství světa příjmy vzrostly na 4 miliardy amerických dolarů. Plánované výdaje se s blížícím mistrovstvím světa zvýšily z 661 milionů amerických dolarů v roce 2015, přes 893 milionů amerických dolarů v roce 2016 a 1,103 miliardy amerických dolarů v roce 2017 konče. Celkový deficit za tyto 3 roky činil 997 milionů amerických dolarů. Ačkoli výdaje v roce pořádání mistrovství světa jsou naplánovány na 2,9 miliardy amerických dolarů, příjmy jsou naplánovány na 4 miliardy amerických dolarů, a tedy za celkový cyklus je plánovaný přebytek 100 milionů amerických dolarů.

Celkový rozpočet na uspořádání mistrovství světa 2018 v Rusku činil 1,948 miliardy amerických dolarů, z toho celá třetina je určena na místní náklady, jedna pětina na odměny pro účastnické týmy, dále 12 procent na televizní produkci a 11 procent na klubový program. Zbývající finance jsou rozděleny na přípravu cen, IT řešení, ubytování, fanouškovskou zónu, pojištění, systém vstupného, cestovné pro týmy, rozhodčí a další. Za čtyřletý cyklus FIFA investuje necelou třetinou svého příjmu do rozvoje a vzdělávání, přesněji 1,65 miliardy amerických dolarů. Z toho celá polovina je určena pro členské asociace, 11 procent pro konfederace a další činnosti jako programy pro rozhodčí, pro technický vývoj, cestovní výdaje a vybavení, avšak žádná z těchto aktivit nepřesahuje 3 procenta z této části podpory. Podpora pro ženský fotbal v rámci tohoto programu činí 28 milionů amerických dolarů, tedy objem okolo 1,7 procenta (Dostupné z: http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/footballgovernance/02/87/89/44/fr2016digitalen_neutral.pdf [online dne 19. 10. 2017]).

10.2.5. Vedení FIFA

Mezi tělesa FIFA se řadí kongres, jako nejvyšší orgán organizace, rada, která nahradila výkonný výbor, sekretariát, stále a ad hoc výbory, nezávislé komise a nezávislí auditoři.

Kongres je nejvyšším orgánem FIFA, schází se jednou ročně na pravidelném zasedání, avšak na žádost jedné pětiny členů může být svoláno mimořádné zasedání. Každá asociace disponuje jedním hlasem, avšak nelze hlasovat korespondenčně nebo v zastoupení.

Na základě reformy FIFA, jejíž důvody jsou uvedeny v kapitole 11, byl nahrazen Výkonný výbor FIFA Radou FIFA a kompetence Výkonného výboru FIFA byly rozděleny mezi Radu FIFA, která převzala strategickou a dohledovou činnost a Sekretariát FIFA, který převzal činnost výkonnou, administrativní a operační.^{527,528}

10.3. Unie evropských fotbalových asociací - UEFA

UEFA („Union Européenne de Football Association“) byla založena dne 15.6.1954 ve švýcarské Basileji. Sídlo UEFA se v 60. letech na 3 dekády přestěhovalo do Bernu, odkud se v roce 1995 přesunulo do dnešního sídla v Nyonu. UEFA zaměstnává pře 500 osob z 37 států. UEFA je jednou ze šesti konfederací sdružených ve FIFA, a je řídicím orgánem Mistrovství Evropy, Ligy mistrů a Evropské ligy.

10.3.1. Členské asociace UEFA

UEFA zastřešuje 55 národních fotbalových asociací.⁵²⁹ Z počtu členských asociací je zřejmé, že se ne vždy jedná o celky shodné se státními územími, ale že se jedná i o celky nižšího územního uspořádání. Například Velká Británie je v rámci UEFA rozčleněna na 5 národních asociací, a to Anglii, Irsko, Skotsko, Wales a Gibraltar. Právě zmíněný Gibraltar (v roce 2013) a poté Kosovo (v roce 2016) byly poslední dvě asociace přijaté v posledních deseti letech do UEFA. Přijetí Kosova bylo, obzvláště z pohledu mezinárodněprávního, ostře sledované.

527 Dostupné z: <https://resources.fifa.com/image/upload/faq-the-fifa-council-and-fifa-committees-2839531.pdf?cloudid=azjlxspbgc4j1wxqaft> [online dne 11. 7. 2020].

528 Dostupné z: http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/generic/02/78/29/07/fifastatutsweben_neutral.pdf [online dne 18. 10. 2017].

529 Dostupné z: <http://www.uefa.org/about-uefa/index.html> [online dne 7. 6. 2017].

10.3.1.1. Vstup Gibraltaru do UEFA

Gibraltar byl přijat jako členská asociace do UEFA v roce 2013. Tato přihláška však nebyla první, kterou Gibraltar předložil. UEFA se zabývala přijetím Gibraltaru již v roce 2007, kde pro přijetí hlasovaly pouze Anglie, Skotsko a Wales. Gibraltarská fotbalová asociace byla založena roku 1895 a je zde registrovaných 600 hráčů z celkového počtu 30.000 obyvatel, čímž se stala nejmenší asociací v rámci UEFA.^{530,531} Gibraltar, stejně jako později přijaté Kosovo, má zvláštní mezinárodněprávní postavení, což mohlo být jednou z překážek dřívějšímu vstupu do UEFA, a potažmo do FIFA.^{532,533}

10.3.1.2. Vstup Kosova do UEFA

Kosovo je územím rozkládajícím se na Balkánském poloostrově a je Srbskem považováno za integrální a nedělitelnou autonomní oblast Srbska. Ačkoli Kosovo vyhlásilo svoji nezávislost již roku 2008, dodnes se vedou spory o jeho mezinárodněprávní postavení a nezávislosti.

Kosovo bylo přijato za člena UEFA v roce 2016, a to velmi těsným poměrem hlasů 28:24 a dvěma neplatnými hlasy. Tím se stalo 55. asociací přidruženou k UEFA. Proti jejímu přijetí nejostřeji vystupovalo Srbsko, kde předseda srbské fotbalové asociace Tomislav

530 Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/fotbalova-reprezentace-gibraltar-prvni-zapas-uefa-fwq-/fot_reprez.aspx?c=A131118_164959_fot_reprez_tru [online dne 7. 6. 2017].

531 Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/ohlasy-na-pripravny-fotbalovy-zapas-gibraltar-slovensko-pmd-/fot_reprez.aspx?c=A131120_094702_fot_reprez_ald [online dne 7. 6. 2017].

532 Gibraltar je spornou a ožehavou otázkou vztahů mezi Španělskem a Velkou Británií, která sahá až do roku 1713, kdy byla mezi Velkou Británií a Španělskem uzavřena Utrechtská smlouva, kde jedním z výstupů války o španělské dědictví bylo přiřčení (v čl. X) vlastnictví Gibraltaru Velké Británii. Otázkou zůstávalo, zda přešlo na Velkou Británii pouze vlastnictví, či svrchovaná státní moc. Tato otázka je jablkem sváru mezi těmito zeměmi více jak 300 let. Ačkoli se převážná část teoretiků přiklání na stranu Velké Británie, Jiří Malenovský uvádí, že: *Ustanovení článku X neobsahují žádnou výslovnou zmínku ani nevýslovný náznak toho, že „vlastnictví“ má být vykládáno zvláště, tedy i jako imperium. To zakládá prima facie důvod k tomu, domnívat se, že vlastnictví v článku X Utrechtské smlouvy není se svrchovaností synonymní.* (Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/718/766>, J. Malenovský, 300 let Utrechtské smlouvy a nevyřešený rébus mezinárodněprávního postavení Gibraltar, [online dne 7. 6. 2017]).

533 Zde je nutné dále přihlížet k pozdějšímu výkladu smlouvy stranami, kdy se Velká Británie k území chovala jako její suverén a Španělsko v určitých dobách tomuto chování nijak silně neodporovalo. Pokud tedy *imperium* území nepřešlo na Velkou Británii již Utrechtskou smlouvou, mohlo tedy přejít v některém pozdějším okamžiku. Velká Británie navrhla Španělsku řešení sporu před Mezinárodním soudním dvorem, které však tento návrh odmítlo. Na území Gibraltar se již třikrát konalo referendum o připojení ke Španělsku, které však bylo vždy odmítnuto (Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/718/766>, J. Malenovský, 300 let Utrechtské smlouvy a nevyřešený rébus mezinárodněprávního postavení Gibraltar, [online dne 7. 6. 2017]).

Karadžić ještě před volbou uvedl: „*Fotbal nesmí překročit určitou linii změnou hranic jakékoli země a přijetí samozvané republiky Kosovo by bylo překročením takové linie.*“⁵³⁴

Ještě o dva roky dříve, v prosinci 2014, bylo Kosovo přijato do Mezinárodního olympijského výboru,⁵³⁵ jakožto 206. člen, kde proti jeho přijetí protestovali i představitelé Brazílie, hostící olympijské hry v roce 2016.⁵³⁶ K přijetí Kosova do MOV se vyjádřil i srbský předseda vlády Ivica Dačić, který prohlásil, že „*MOV se teď postavil do role politického arbitra a že jde o precedent do budoucna.*“^{537,538}

10.3.2. UEFA a její přínos společnosti

UEFA prosazuje rovnost ve sportu bez ohledu na rasu, pohlaví, politickou příslušnost či náboženské přesvědčení. Stanovila 11 základních hodnot „s fotbalem na prvním místě“. K udržení pozice fotbalu, jako světového sportu číslo jedna, přistupuje UEFA tvrdě k doping, nelegálnímu sázení, korupci a s tím souvisejícím podváděním při zápasech. UEFA disponuje již řadu let systémem, který detekuje možné nelegální sázení, zejména přes asijské sázkové (virtuální) kanceláře, kde lze sázet například i na českou juniorskou ligu. V případě zvýšených aktivit, zejména ve vysokých sázkách, případně v exponenciálním nárůstu sázek nižších, systém zašle varování příslušným orgánům, které mohou zasáhnout zvýšeným dohledem na utkání a případnou změnou delegací rozhodčích

534 Dostupné z: http://sport.lidovky.cz/kosovo-uz-je-v-uefa-otevre-to-pandorinu-skrinku-protestuji-srbove-1dg-/fotbal.aspx?c=A160503_202856_in-sport-fotbal_gib [online dne 7. 6. 2017].

535 Dostupné z: <https://www.sport.cz/ostatni/ostatni/clanek/794467-kosovo-bude-pri-premiere-na-oh-reprezentovat-osm-sportovcu.html> [online dne 7. 6. 2017].

536 Dostupné z: http://sport.lidovky.cz/zeni-v-osn-ale-na-olympiadu-kosovo-smi-srbsko-uz-nema-silu-vzdorovat-1gx-/oh-2016.aspx?c=A141210_204748_in-sport-ostatni_makr [online dne 7. 6. 2017].

537 Dostupné z: http://sport.lidovky.cz/zeni-v-osn-ale-na-olympiadu-kosovo-smi-srbsko-uz-nema-silu-vzdorovat-1gx-/oh-2016.aspx?c=A141210_204748_in-sport-ostatni_makr [online dne 7. 6. 2017].

538 Řada států, mezi nimi i Česká republika, uznala Kosovo jako nezávislý stát, avšak i některé členské státy Evropské unie, s významnými menšinami na jejich území či separatistickými tendencemi, jako Španělsko, Slovensko, Kypr, či Řecko uznání Kosova rezolutně odmítly. Ohledně vyhlášení nezávislosti Kosova, kvůli základnímu a zcela protichůdnému nesouladu mezi členskými státy, projednala Rada EU (která zasedala den po vyhlášení nezávislosti dne 18. února 2008) tuto situaci se závěrem, že o otázce nezávislosti Kosova si každý členský stát Evropské unie rozhodne sám, a to v souladu s národní praxí a mezinárodním právem. Na závěr uvedla, že rada zdůrazňuje, že dodržuje zásady Charty OSN a helsinského Závěrečného aktu a zásady suverenity a územní celistvosti a rezolucí Rady bezpečnosti OSN. Avšak zdůrazňuje své přesvědčení, že vzhledem ke konfliktu z let devadesátých a následné mezinárodní správě území je Kosovo případem sui generis, kterým nejsou zpochybněny výše uvedené zásady a rezoluce (Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/98818.pdf s. 7 [online dne 7. 6. 2017]).

a delegátů. UEFA nečelí pouze hrozbám spojeným se sázkami, ale též s primitivnějším, avšak stejně tak nebezpečným jevem, xenofobií. UEFA prosazuje přísný respekt ke všem rasám, pohlavím, lidské důstojnosti, smyslu pro fair play, k hráčskému zdraví, pravidlům, rozhodčím, soupeřům i fanouškům.

V rámci fair play a dopingu mají všechny členské asociace povinnost spolupracovat s antidopingovou organizací WADA a dodržovat její předpisy. V případě pozitivního dopingového nálezu u hráče je příslušná organizace povinna toto jednání prošetřit a případné provinění potrestat. Účastníkem řízení je v České republice i Antidopingový výbor ČR, který má právo, stejně tak jako WADA se proti rozhodnutí příslušného orgánu odvolat, případně i „dovolat“ ke CAS.⁵³⁹

10.3.3. Financování UEFA

Financování UEFA, na rozdíl od FIFA, není zcela závislé na příjmech generovaných v souvislosti s mistrovstvím ve fotbale. Celkové příjmy UEFA za čtyřletý cyklus 2012/13 až 2015/16 činil 10,11 miliardy eur, což je oproti příjmům FIFA dvojnásobná hodnota. Příjmy v roce pořádání Mistrovství Evropy činily 4,58 miliardy eur, z toho 1,92 miliardy plynuly z příjmů z Mistrovství Evropy, což byl nárůst o 0,5 miliardy eur, ve srovnání s předchozím Mistrovstvím Evropy v roce 2012. Tento přínos prokazatelně plynul zejména z rozšíření počtu účastníků z 16 mužstev na 24 mužstev. Většinu příjmů činil prodej vysílacích práv (70 procent), následován prodejem marketinkových a obchodních práv (20 procent) a příjmy z prodeje vstupenek (9 procent). Další příjmy, včetně příjmů ze správy majetku byly, ve výši jednoho procenta. Z příjmové struktury zřetelně vyplývá, že příjmy z vysílacích práv jsou poměrově výrazně vyšší než příjmy z práv marketingových, ve srovnání s FIFA.⁵⁴⁰ Tento výrazný rozdíl je způsoben jinou strukturou pořádaných projektů. Zatímco u FIFA je to zejména mistrovství světa ve fotbale, soustředěného na 64 zápasů, UEFA ve čtyřletém cyklu odehraje řádově tisíce utkání. Z toho plyne, že příjmy za samotného Mistrovství Evropy ve fotbale jsou nižší než za Mistrovství světa ve fotbale, avšak díky množství odehraných dalších utkání a zejména klubových soutěží, ať již Liga mistrů či Evropská liga, plyne UEFA mnohem více finančních prostředků z práv

539 Dostupné z: <http://www.antidoping.cz/dokumenty.php> [online dne 7. 6. 2017].

540 Dostupné z: <http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Finance/02/45/50/26/2455026D.OWNLOAD.pdf> [online 22. 10. 2017].

vysílacích. A to ve vztahu k počtu odehraných utkání, kde jsou příjmy z marketingových práv kvůli nižší exkluzivitě a potencionálně nižšímu celosvětovému dopadu poměrově nižší.^{541,542,543}

10.3.4. Vedení UEFA

Nejvyšším orgánem UEFA je kongres, který se schází jednou ročně na pravidelném zasedání, avšak rozhodnutím výkonného výboru může být svolán kongres mimořádný. Mimořádný kongres může být též svolán na žádost nejméně pěti členů. Na kongresu disponuje každá asociace jedním hlasem, avšak nelze hlasovat korespondenčně nebo v zastoupení. Pokud není stanoveno jinak, schvalují se předpisy prostou většinou přítomných zástupců. V případě návrhu bodu na projednání (vzneseného asociací), musí být podán nejméně 2 měsíce před konáním kongresu, a to s jasně formulovaným bodem a jeho odůvodněním. Výkonný výbor se skládá z předsedy, 5 místopředsedů a dalších 10

541 Příjmy lze rozdělit do dvou základních skupin, a to příjmy ze soutěží mezi národními týmy, kde činily 2,12 miliardy eur (z toho 1,92 miliardy eur z Mistrovství Evropy), což tvořilo 46 procent příjmů; a příjmy z klubových soutěží ve výši 2,42 miliardy eur, což tvořilo celkově 53 procent ročních příjmů. UEFA je nejmovitější konfederací FIFA a její příjmy jsou vyšší než příjmy samotné FIFA. Zatímco FIFA má dohled nad všemi členskými asociacemi na světě, UEFA obstarává soutěže v nejbohatším světovém regionu s nejsilnějším fotbalovým zázemím (Dostupné z:

<http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Finance/02/45/50/26/2455026D.OWNLOAD.pdf> [online 22. 10. 2017]).

542 V období sezóny 2015/16 činily příjmy UEFA již zmiňovaných 4,58 miliardy eur, kde 2,27 miliardy eur bylo rozděleno mezi soutěžící týmy (301 milionů eur pro národní asociace účastníci se Mistrovství Evropy, 200 milionů eur na evropskou kvalifikaci, 1,35 miliardy eur na Ligu mistrů, 411 milionů eur na Evropskou ligu a 7 milionů eur na UEFA Super Cup), 537 milionů eur na přípravu fotbalových akcí, 159 milionů eur na platy, 108 milionů eur do informačních technologií a 70 milionů eur na příspěvcích do národních asociací. Přes 1,16 miliardy eur je vyčleněno na solidární platby. Čistý výsledek za rok 2016 tak činil 102 milionů eur. V případě UEFA, stejně tak jako u dalších nevládních organizací, bychom neměli mluvit o zisku, protože tyto organizace zisk nevytváří. Pokud vygenerují přebytek, tak jej buď rozdělí mezi své členy, použijí na krytí deficitu z minulých let nebo uloží do rezerv. V současnosti činí rezervy UEFA 633 milionů eur, ačkoli dle vnitřních předpisů má být rezerva 500 milionů eur, což by mělo pokrývat případné ztráty, které by mohla UEFA utrpět.

V sezóně 2015/2016 klesly administrativní náklady, včetně nákladů mzdových na 3,1 procenta, což je výrazné snížení ve srovnání se sezónou 2011/2012, kdy tyto výdaje činily 5,1 procenta. V absolutních číslech však v sezónách 2011/2012 a 2015/2016 bylo použito na tyto výdaje zcela stejného množství prostředků, a to 142 milionů eur. Takže tento významný procentuální pokles byl zaznamenán zvýšením příjmů za současného udržení nákladů (Dostupné z:

<http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Finance/02/45/50/26/2455026D.OWNLOAD.pdf> [online 22. 10. 2017]).

543 Dostupné z:

<http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Finance/02/45/50/26/2455026D.OWNLOAD.pdf> [online 22. 10. 2017].

členů. Výkonnému výboru předsedá předseda výkonného výboru. Předseda je zvolen, hlasovala-li pro něj absolutní většina delegátů. Do výkonného výboru je schvalována jedna další osoba, na návrh komise žen, která požívá stejných pravomocí jako jakýkoli člen výkonného výboru. Členové výkonného výboru jsou voleni na období 4 let, kdy se obměňuje vždy polovina výkonného výboru v období roku předcházejícímu Mistrovství Evropy a roku následujícím po Mistrovství Evropy.

Výkonný výbor požívá dle čl. 24 stanov právo na celkovou kontrolu nad organizací a nad vydáváním nezbytných opatření a strategického vedení. Mezi další pravomoci výboru patří ustanovení ad hoc komisí, dohled nad sekretariátem a volba generálního sekretáře.⁵⁴⁴

544 Dostupné na WWW:

https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/WhatUEFAis/02/09/93/25/2099325_DOWNLOAD.pdf [online dne 22. 10. 2017].

11. Srovnávací analýza chování vybraných nevládních organizací při dodržování mezinárodněprávně nastavených standardů ochrany lidských práv

Pro srovnávací analýzu v oblasti lidských práv byla vybrána organizace sportovní, organizace humanitární a nadnárodní korporace, které se v minulosti dopustily porušení lidských práv, a to ať už se jednalo o selhání jednotlivců nebo o systémové selhání. Organizace porušující lidská práva, mohou být pro své dřívější jednání stigmatizovány a je tedy jejich vitálním zájmem, aby se jejich vnímání změnilo. Proto často bývají průkopníky v nastavení vysokých standardů jejich ochrany. Tato analýza se bude zabývat společnostmi Royal Dutch Shell (Shell), řadící se mezi nadnárodní korporace, Mezinárodní federací fotbalových asociací (FIFA), řadící se mezi mezinárodní nevládní sportovní organizace a Lékaři bez hranic, řadící se stejně tak jako Mezinárodní výbor Červeného kříže mezi mezinárodní organizace humanitární.

V úvodních kapitolách práce bylo uvedeno, že hlavní rozdíl mezi nadnárodními korporacemi a mezinárodními nevládními organizacemi tkví v jejich účelu, když nadnárodní korporace jsou založeny zejména za účelem zisku, zatímco nevládní organizace jsou společnostmi neziskovými. Faktem však zůstává, že ačkoli nevládní organizace ze své podstaty nemohou generovat zisk, mohou vykonávat výdělečnou činnost a svůj příjem redistribuovat. Z pohledu ekonomického tak nadnárodními korporace rozdělují zisk mezi své podílníky, zatímco mezinárodní nevládní organizace redistribuují svůj finanční přebytek svým členským organizacím, případně svým členům na činnost spadající do oblasti působnosti dané organizace.

Každý z vybraných aktérů se zabývá specifickou činností, které dopadá na jiné spektrum vztahů. Nadnárodní korporace petrolejářské se zabírají zejména těžebním a zpracovatelským průmyslem v oblasti petrochemie. Organizace sportovní se zabírají zejména organizací a řízením sportovních soutěží. Organizace humanitární se zabírají humanitární pomocí při katastrofách, ať již lidského či přírodního původu a bojem proti hladomoru či jinému lidskému utrpení.

11.1. Royal Dutch Shell a lidská práva

Lidská práva jsou ve vztahu ke společnostem v petrochemickém průmyslu spojena zejména s pracovními podmínkami zaměstnanců a s právem na zdravé životní prostředí, a

jeho ochranu. Společnost Shell je jednou z nejlépe hodnocených společností v rámci neziskové organizace The Corporate Human Rights Benchmark (CHRB), která hodnotí největší nadnárodní korporace na světě. Shell je zároveň signatářem a zakládajícím členem UN Global Compactu⁵⁴⁵ a hlásí se i k Obecným zásadám OSN⁵⁴⁶ v oblasti podnikání a lidských práv. Všechny smluvní strany a dodavatelé musí, stejně tak jako Shell samotná, vykonávat svou činnost způsobem, který respektuje lidská práva stanovená ve Všeobecné deklaraci lidských práv OSN.

11.1.1. Porušování lidských práv ze strany Royal Dutch Shell

Společnost Shell se v minulosti dopouštěla řady porušení lidských práv, mezi nejznámější případy, s přesahem nejen do lidských práv, ale i do mezinárodního práva bylo porušování lidských práv v Nigérii. V devadesátých letech probíhaly v Nigérii nenásilné protesty proti devastaci přírody, způsobené těžbou ropy v deltě řeky Niger, v regionu Ogoni. Tyto protesty byly místní vládou (za podpory Shell) násilně potlačovány vražděním, znásilňováním a zabavováním majetku, které vyvrcholilo v roce 1994 popravou devíti osob, v čele s aktivistou Ken Saro-Wiwou ve zinscenovaném justičním procesu.⁵⁴⁷

11.1.1.1. Žaloba ve Spojených státech amerických za perzekuci Nigerijců v oblasti Ogoni

Rodinní příslušníci perzekuovaných Nigerijců v regionu Ogoni podali ve Spojených státech amerických na společnost Shell žalobu, na základě amerického zákona Alien Tort Statute, který umožňuje domáhat se ve Spojených státech amerických soudní ochrany cizincům, v případě porušení lidských práv dle mezinárodního práva, a to i porušování ze strany korporací. V červnu roku 2008, několik dní před zahájením soudního procesu (v New Yorku), bylo oznámeno, že se Shell dohodla na mimosoudním vyrovnání, s úhradou 15,5 milionů amerických dolarů. Shell však v dohodě o vyrovnání odmítla jakýkoli podíl na předmětném porušování lidských práv a vyrovnání nazvala humanitárním gestem.⁵⁴⁸

545 Dostupné z: <https://www.corporatebenchmark.org/sites/default/files/2018-11/Royal%20Dutch%20Shell%20CHRB%202018%20Results%20on%2020181026%20at%20173429.pdf> [online dne 12.9.2020].

546 Dostupné z: <https://www.shell.com/sustainability/transparency/human-rights.html#iframe=L3dlYmFwcHMvU3VzdGFpbmFiaWxpdlHlcmVwb3J0XzIwMTkv> [online dne 12.9.2020].

547 Dostupné z: <https://cja.org/what-we-do/litigation/amicus-briefs/kiobel-v-shell/> [online dne 19.5.2020].

548 Dostupné z:

11.1.1.2. Žaloba ve Spojených státech amerických ve věci Kiobel versus Shell

K Nejvyššímu soudu USA se však dostala jiná žaloba, v řízení ve věci Kiobel versus Shell. Jednalo se o komunitu nigerijských občanů, kteří pobývali ve Spojených státech amerických na základě obdrženého politického azylu. V New Yorku tato komunita zažalovala společnost Shell za to, že v Nigérii podporovala a umožňovala porušování lidských práv nigerijskou vládou proti nigerijskému obyvatelstvu. Spojení se Spojenými státy americkými žalobci dovozovali ze sídla pobočky Shell v New York City, což považovali za dostatečné spojení dle americké (jurisdikční) doktríny. Proti nigerijské dceřiné společnosti Shell, však byla žaloba odmítnuta, z důvodu nedostatečné vazby ke Spojeným státům americkým, na základě doktríny *forum non conveniens*.^{549,550}

Nejvyšší soud USA se nejprve zabýval otázkou (Kiobel I), zda může být korporace žalovatelná z důvodu porušování lidských práv, dle mezinárodního práva. Žalobci argumentovali, že žádná mezinárodněprávní doktrína nebrání Spojeným státům americkým ve vymáhání mezinárodněprávních norem, jako zákaz mučení, a to ani proti organizacím, kterými jsou korporace. Společnost Shell na svou obranu uváděla, že doposud žádný mezinárodní trestní tribunál neodsoudil žádnou korporaci za mučení a zločiny proti lidskosti a že žádná lidskoprávní úmluva výslovně neuvádí odpovědnost korporací za porušování norem mezinárodního práva. Dle stanoviska vlády Spojených států amerických, mezinárodní právo definuje zakázané chování a korporace se mohou dopouštět jejich porušování stejně tak jako osoby fyzické. V této otázce Nejvyšší soud USA dospěl k závěru, že korporace jsou odpovědné za porušování lidských práv dle mezinárodního práva.

https://www.nytimes.com/2009/06/09/business/global/09shell.html?_r=2&partner=rss&emc=rss& [online dne 19.5.2020].

549 SAMPFORD C., ZIFCAK S., OKUR D. A., Rethink International Law and Justice s. 165 – 167.

550 Forum non conveniens znamená pravomoc soudu odmítnout žalobu, pokud shledá, že existuje jiný soud, který by byl vhodnější pro rozhodování daného řízení. Pokud tak soud rozhodne, nejedná se o věc rozhodnutou, podavatel (žalobce) má právo podat žalobu u jiného soudu. Doktrína forum non conveniens je uplatňována v různých státech odlišně. Ve Spojených státech amerických se například tato doktrína neuplatní v případě, když by vymožení práv u jinak vhodnějšího soudu bylo ztíženo nebo přisouzené zadostiučinění by nebylo adekvátní (Dostupné z: https://www.law.cornell.edu/wex/forum_non_conveniens [online dne 13.6.2020]).

Jakou druhou otázku Nejvyšší soud USA řešil (Kiobel II), zda lze na území Spojených států amerických, podle Alien Tort Statute, postihovat porušování lidských práv, které bylo spácháno na území cizího státu, v tomto případě v Nigérii, proti nigerijskému obyvatelstvu, nigerijskou vládou, za účasti nigerijské dceřiné společnosti Shell, když jediné spojení se Spojenými státy americkými bylo sídlo pobočky Shell v New York City. Žalobci ve svém vyjádření uvedli, že tato otázka byla již vyřešena ve věci *Sosa versus Alvarez Machain*, že lze postihovat porušování lidských práv v zahraničí a že stejně tak, postupují i jiné státy, a že postihují ta lidská práva, která uznává celé společenství států. Shell ve svém vyjádření uvedla, že by se tento americký zákon měl vztahovat pouze na porušení lidských práv spáchaných na americkém území, že jiným výkladem by se neúměrně zasahovalo do státní suverenity jiných států a že tento konkrétní případ je čistě vnitrostátní záležitostí Nigérie. Vládní stanovisko setrvalo na možnostech řešit některé porušování lidských práv, spáchaných mimo území Spojených států amerických, avšak konstatovalo, že tento konkrétní případ se mezi ně neřadí, když žalobci jsou nigerijští občané, žalující Shell za spolupráci s nigerijskou vládou v Nigérii, kde mělo docházet k porušení lidských práv nigerijských obyvatel.^{551,552}

Nejvyšší soud USA uvedl, že je zde nebezpečí nemístného zásahu soudní moci do moci výkonné ve vztahu k tvorbě zahraniční politiky a že je zde tedy potřeba pečlivě zvážit, co je ještě podřaditelné pod Alien Tort Statute a co již nikoli. K soudní jurisdikci, vztahující se na piráty na volném moři, tedy mimo území Spojených států amerických, Nejvyšší soud USA uvedl, že nelze z toho apriori usuzovat, že by se bez dalšího aplikovala i na území jiných suverénů. Na závěr uvedl, že nic v Alien Tort Statute nenasvědčuje tomu, že by se měly Spojené státy americké stát v zásadě výhradním fórem pro vynucování mezinárodních norem a že *“žádný národ nikdy neaspiroval, že by se měl stát „custos*

551 Dostupné z: <https://cja.org/what-we-do/litigation/amicus-briefs/kiobel-v-shell/> [online dne 23.5.2020].

552 Porušování lidských práv může být jednotlivými státy vymáháno v souladu se zásadou univerzality, tedy stíhání pachatelů za spáchané zločiny podle mezinárodního práva, kdy stát jedná v zájmu mezinárodního společenství. V užším smyslu se uplatňuje zásada univerzality forum deprehensionis, tedy tam kde byl čin spáchán nebo kde byl pachatel zadržen, nebo ve smyslu širším – in absentia, kde místo spáchaní činu či zadržení pachatele nehraje roli. Mezi obecné zločiny podle mezinárodního práva jsou řazeny zejména zločiny proti lidskosti, genocidia, válečné zločiny či např. pirátství (Dostupné z: http://oldwww.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/ustavni-pravo/PRAVOMOC_STATU_STIHAT_ZLOCINY_PODLE_MEZINARODNIHO_PRAVA.pdf [online dne 13.6.2020]).

morum“ celého světa“. Pokud by to tak zákonodárce zamýšlel, bylo by třeba explicitního vyjádření v zákoně. Potvrdil tedy rozhodnutí odvolacího soudu o zamítnutí žaloby.⁵⁵³

11.1.1.3. Žaloba ve Velké Británii za únik ropy v oblasti Ogoni

V srpnu a prosinci roku 2008 došlo k únikům ropy v deltě řeky Niger, blízko města Ogoniland, v rozsahu odhadovaném ve stejné míře jako v případě společnosti Exxon v roce 1989 při ekologické katastrofě na Aljašce. Podle společnosti Shell uniklo 1.640 barelů ropy, zatímco nezávislí odborníci odhadovali únik na 4.000 barelů denně, po dobu deseti týdnů. Po této katastrofě se zástupci Amnesty International dotazovali Shell, jak probíhala pravidelná údržba ropovodu, na což Shell nereagovala. Ačkoliv Nigerijské zákony vyžadují promptní zásah v případě úniku ropy, není tento zákon, vůči ropným společnostem efektivně uplatňován. Stejně tak nigerijský soudní systém v zásadě nevedl k nápravě ze strany Shell, ačkoli nigerijskou vládu vyzývala k zásahu i Rada OSN pro lidská práva^{554,555} a Africká komise pro lidská práva a práva národů, která v jednání Nigérie navíc shledávala porušení Africké charty. K efektivnímu vymožení práva vedla až žaloba vedená před britským soudem v dubnu roku 2011.⁵⁵⁶ Absolutní selhání nigerijské vlády a její nečinnost mohla být sama chápána jako porušení mezinárodního práva v oblasti lidských práv, když stát má povinnost lidská práva ochraňovat a bránit proti zneužití třetími osobami. Takovým právem může být i právo na fyzické zdraví, zdravý rozvoj dětí a zlepšování environmentálních aspektů, tak jak uvádí čl. 12 úmluvy ICESCR,^{557,558} kam ECOSOC, pod čl. 12 odst. 2 řadí i *prevenci a redukci vystavení*

553 Dostupné z: <https://cja.org/cja/downloads/Kiobel-Opinion.pdf> [online dne 23.5.2020].

554 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/24000/afr440182011en.pdf> [online dne 17.5.2020].

555 Rada OSN pro lidská práva nahradila v roce 2006 Komisi OSN pro lidská práva, kde důvodem bylo posílení lidskoprávního pilíře OSN (Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/index.html [online dne 17.5.2020]).

556 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/24000/afr440182011en.pdf> [online dne 17.5.2020].

557 Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx> [online dne 17.5.2020].

558 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/24000/afr440182011en.pdf> [online dne 17.5.2020].

*obyvatel poškozujícím látkám jako je radiace a chemikálie nebo škodlivé životní podmínky s přímým, či nepřímým dopadem na lidské zdraví.*⁵⁵⁹

Komunita Bodo v Ogonilandu požadovala po Shell kompenzace ve výši 129 milionů dolarů. Místo odpovědi na výzvu Shell uvedla, že únik ropy v srpnu roku 2008 byl způsoben neznámou třetí osobou. Toto tvrzení bylo Shell vydáno i přesto, jak se později ukázalo ze záznamu z Wikileaks, že 73 % veškerého ropného potrubí bylo více jak deset let po své životnosti a v mnoha případech bylo potrubí, s životností patnáct let starší třiceti let.⁵⁶⁰ V roce 2011 Shell uznalo odpovědnost za únik ropy a nabídlo komunitě Bodo odškodnění ve výši čtyř tisíc liber. Komunita Bodo tedy v návaznosti na tento postup Shell zažalovala Shell ve Velké Británii. V červnu roku 2016 dospěl britský vrchní soud, k mezitímnímu rozhodnutí, že je Shell odpovědná za ropné úniky, když léta věděla o špatném stavu infrastruktury v Nigérii. V návaznosti na toto rozhodnutí se Shell rozhodla mimosoudně vyrovnat s komunitou Bodo a nabídla kompenzaci ve výši 70 milionů dolarů a vyčištění zamořených oblastí. Do poloviny roku 2019 však k významnému pokroku ze strany Shell ve vyčištění zamořených oblastí nedošlo, a pokud k tomu nedojde ani do poloviny roku 2020, je komunita Bodo připravena vymáhat svá práva opětovně u soudu ve Velké Británii.⁵⁶¹

11.1.2. Závazky Shell v oblasti lidských práv

Všechny organizace, se kterými Shell v současnosti spolupracuje, musí postupovat v souladu se všemi zásadními úmluvami Mezinárodní organizace práce (ILO), včetně zákazu dětské práce; zákazu nucené a vězeňské práce; zákazu náborových plateb; dodržování všech platných zákonů a předpisů o svobodě sdružování a kolektivním vyjednávání; bezpečné a zdravé pracoviště, netolerující diskriminaci a obtěžování; dodržování všech platných zákonů a předpisů o pracovní době; a poskytování mezd a výhod, které naplňují vnitrostátní právní normy. Povinnost řídit se předmětnými úmluvami vyplývá v případě Shell vůči jejím spolupracujícím organizacím ze vzájemných vztahů.

559 Dostupné z: ECOSOC stanovisko E/C.12/2000/4 <https://undocs.org/E/C.12/2000/4> [online dne 1.5.2020].

560 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/24000/afr440182011en.pdf> s. 21 a 35 [online dne 18.5.2020].

561 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/AFR4416982020ENGLISH.PDF> [online dne 24.5.2020].

Avšak nutno dodat, že jak Nizozemí, tak Nigérie jsou signatáři všech zásadních úmluv Mezinárodní organizace práce.⁵⁶²

Shell se zavázala ve vztahu k Deklaraci OSN o právech původních obyvatel (UNDRIP): usilovat o podporu a souhlas domorodých obyvatel, kteří jsou potenciálně ovlivněni jejich projekty, jako například v Kanadě, Austrálii, Bolívii nebo na Filipínách. Společnost Shell vypracovala prohlášení k postoji veřejnosti o předchozím informovaném souhlasu (FPIC), což je zásada uznaná v Deklaraci OSN o právech původních obyvatel.^{563,564} Vymahatelnost jednostranných prohlášení a možnost domáhání se ochrany na úrovni mezinárodněprávní však v současnosti neexistuje. V případě mezinárodněprávních závazků států, které zakotvují ochranu lidských práv erga omnes, je na státech, jak takové závazky implementují a vykonávají vnitrostátně.

Ačkoli Shell používá mezinárodní standardy, včetně environmentálních a sociálních, absentují ustanovení týkajících se práva na vodu a nulovou toleranci k zabírání půdy. Stejně tak je Shell velice zdrženlivá k náhradě škody.^{565,566,567}

562 Jako zásadní (fundamental) je označována: Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 29 o nucené nebo povinné práci, Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 87 o svobodě sdružování a ochraně práva odborově se organizovat, Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 98 o provádění zásad práva organizovat se a kolektivně vyjednávat, Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 100 o rovnosti v odměňování, Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 105 o odstranění nucené práce, Úmluva MOP č. 111 o diskriminaci (zaměstnání a povolání), Úmluva Mezinárodní organizace práce č. 138 o nejnižším věku pro vstup do zaměstnání a Úmluva č.182 o zákazu a okamžitých opatřeních k odstranění nejhorších forem dětské práce (Dostupné z: <https://www.ilo.org/global/standards/introduction-to-international-labour-standards/conventions-and-recommendations/lang--en/index.htm> [online dne 17.5.2020].

563 Dostupné z: <https://www.shell.com/sustainability/communities/working-with-communities.html> [online dne 13.6.2020].

564 V roce 2008, ve věci ropné havárie v Nigérii, však Shell nespolupracovala s místní komunitou k vyšetření a havárie a přijetí opatření, a to ani na opakovanou žádost této místní komunity. (Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/24000/afr440182011en.pdf> [online dne 17.5.2020]).

565 Dostupné z: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/8082-Royal-Dutch-Shell-plc> [online dne 1.5.2020].

566 Corporate Human Rights Benchmark 2019 Company Scoresheet. Dostupné z: https://www.corporatebenchmark.org/sites/default/files/chr_b_2019_pdfs/Royal%20Dutch%20Shell%20CHR%202019%20Results%20on%2020190926%20at%20092059.pdf [online dne 1.5.2020].

567 Shell se zaměřuje na čtyři oblasti, v nichž jsou lidská práva zahrnuta, a to společenství, bezpečnost, pracovní práva a dodavatelské řetězce, kde společnost kooperuje s mezinárodními organizacemi, společnostmi a občanskou společností, aby mohla lépe reagovat na aktuální otázky lidských práv v oblasti jejího podnikání (Dostupné z: <https://reports.shell.com/sustainability-report/2019/responsible->

Z výše uvedeného vyplývá, že společnost Shell zaostává v systému odškodňování a nápravy škod a že je třeba, aby formulovaná strategie nebyla pouze „na papíře“, ale aby byla striktně dodržována a vymáhána, když jak uvedl bývalý hlavní environmentalista Shell v Nigérii, Bopp van Dessel v roce 1996 v televizním pořadu World in Action k těžbě ropy v Nigérii: „*nenaplnovali své vlastní standardy; nenaplnovali mezinárodní standardy*“.⁵⁶⁸

11.2. FIFA a lidská práva

Na první pohled může u sportovní organizace docházet k porušování lidských práv diskriminací na základě pohlaví nebo rasy. Rozsah činnosti FIFA je však mnohem širší. FIFA byla v poslední dekádě napadána za netransparentní výběr zemí pro pořádání vrcholných soutěží, jako je mistrovství světa v kategorii mužů, které bylo přiděleno do Ruska a zejména pak do Kataru. Dne 11.6.2014 patronka Institutu pro lidská práva a podnikání (a zároveň bývalá irská prezidentka a bývalá vysoká komisařka OSN pro lidská práva) Mary Robinson, společně s předsedou Institutu pro lidská práva a podnikání prof. Johnem Ruggiem (který byl zároveň speciálním reprezentantem OSN pro podnikání a lidská práva), vyzvali v otevřeném dopise FIFA, aby přijala opatření, spočívající v:

„přijetí výslovného závazku k respektování lidských práv a stanovení strategie pro integraci lidských práv, přístupem založeným na Obecných zásadách OSN v oblasti podnikání a lidských práv a do operativních procesů sportovních výkonných orgánů;

požadavcích na sponzory a mediální partnery, aby přijaly Obecné zásady OSN v oblasti podnikání a lidských práv a zveřejňovaly informace o jejich činnosti ve vztahu k péči v oblasti lidských práv a nápravě nepříznivých dopadů na lidská práva;

[business/human-rights/respecting-human-rights.html](https://reports.shell.com/sustainability-report/2019/responsible-business/human-rights/respecting-human-rights.html) [online dne 1.5.2020]). Nulové hodnocení však od CHBR obdrželo v řešeních soudních, či mimosoudních sporů, když bylo uvedeno, že bránění používání státních mechanismů, požaduje po stěžovatelích, aby se vzdali práv, nespolupracuje v rámci soudních nebo mimosoudních mechanismů a neuvádí příklady vyřešených stížností (Dostupné z: <https://reports.shell.com/sustainability-report/2019/responsible-business/human-rights/respecting-human-rights.html> a Corporate Human Rights Benchmark 2019 Company Scoresheet a z WWW: https://www.corporatebenchmark.org/sites/default/files/chrb_2019_pdfs/Royal%20Dutch%20Shell%20CHRB%202019%20Results%20on%2020190926%20at%20092059.pdf [vše online dne 1.5.2020]).

568 Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/24000/afr440182011en.pdf> [online dne 18.5.2020].

revizi stávajících požadavků na kandidátské země a provedení posouzení dopadů ve vztahu k lidským právům, které zahrnují konzultace s potenciálně postiženými skupinami;

požadavcích na místní organizátory, aby přijali politiku v oblasti lidských práv a transparentně zveřejňovali informace včetně smluv s komerčními sponzory a partnery;

*jmenování veřejného ochránce práv, pod dohledem řídicího orgánu, k přijímání a prošetřování obvinění z porušování lidských práv, včetně jednání organizačních výborů a obchodních a dodavatelských partnerů.*⁵⁶⁹

11.2.1. Aplikace směrnice OECD pro nadnárodní společnosti

V Kataru, v rámci stavby infrastruktury pro mistrovství světa ve fotbale, vznikaly problémy s nízkou ochranou dělníků, když s blížícím se mistrovstvím světa a zintenzivňováním prací na těchto stavbách, se rizika spojená s bezpečností práce zvyšují.

Tato rizika vedla mezinárodní odborovou organizaci Building and Wood Workers International, zastřešující více jak 350 odborových organizací ze 127 zemí světa (reprezentující více jak 12 milionů zaměstnanců v oblasti stavebního a dřevařského průmyslu),⁵⁷⁰ k podání podnětu k prošetření postupu FIFA ke švýcarskému národnímu kontaktnímu místu, ve vztahu ke správnosti aplikace směrnice OECD pro nadnárodní společnosti,^{571,572} když shledala její porušení přidělením pořadatelsví mistrovství světa ve

569 Dostupné z: <http://www.ihrb.org/pdf/2014-06-11-Open-Letter-FIFA.pdf> [online dne 2.5.2020].

570 Dostupné z: <https://www.bwint.org/cms/about-2> [online dne 3.5.2020].

571 Dostupné z: https://www.bwint.org/web/content/cms.media/1142/datas/Follow_up_Statement_Swiss_NCP_BWI_FIFA_for_publication.pdf [online dne 3.5.2020].

572 „Směrnice OECD pro nadnárodní společnosti vznikla v roce 1976 jako nedílná součást Deklarace OECD o mezinárodních investicích a nadnárodních podnicích. Směrnice OECD je nejstarším a nejkompexnějším nástrojem v oblasti společensky odpovědného podnikání. Směrnice je jediným komplexním mnohostranným nástrojem, který se zavázalo dodržovat 46 států. Dodržování doporučení zakotvených ve Směrnici je ze strany podniků dobrovolné a není právně vymahatelné. Směrnice je adresována vládami nadnárodním společenstvem, které jsou aktivní na mezinárodních trzích. Směrnice byla vytvořena členy OECD ve spolupráci se zástupci zaměstnavatelských a zaměstnaneckých svazů a nevládním sektorem. Od jiných obdobných instrumentů se Směrnice liší zejména tím, že pro její implementaci se státy zavázaly zřídit "Národní kontaktní místa", jejichž hlavní náplní činnosti je: zvyšovat povědomí o Směrnici mezi dotčenou veřejností a napomáhat smírnému řešení případů, ve kterých je namítáno porušení Směrnice. V roce 2011 byla Směrnice aktualizována a byla do ní vložena kapitola lidská práva, která čerpá z Obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv. Směrnice je rovněž v souladu s jinými standardy týkající se společenské odpovědnosti jako je např. OSN Global Compact a ISO 26000“ (Dostupné z:

fotbale právě Kataru, ve kterém jsou porušována lidská práva. Porušování lidských práv se mělo týkat zejména migrujících pracovníků, na které se uplatňuje systém Kafala,⁵⁷³ rozšířeným na blízkém východě, který například bahrajnský ministr práce přirovnal k novodobému otroctví.⁵⁷⁴

Building and Wood Workers' International dovozovalo porušení směrnice OECD zejména v čl. II odst. 2 směrnice: *Respektovat mezinárodně uznávaná lidská práva všech, kdo jsou jejich činnostmi ovlivněni*; čl. II odst. 10 směrnice *Provádět proces řádné péče (due diligence), například zahrnutím tohoto principu do systémů řízení rizik společnosti, identifikovat, předcházet a zmírňovat skutečné i potenciální nepříznivé dopady popsané v odstavcích 11 a 12, a být zodpovědné za řešení těchto nepříznivých dopadů...*; čl. II odst. 11 směrnice: *Předcházet způsobování nebo přispívání k nepříznivým dopadům v záležitostech upravených touto směrnicí v důsledku vlastní činnosti a zajistit řešení těchto dopadů, pokud nastanou*; čl. IV odst. 2 směrnice: *V kontextu vlastní činnosti nezpůsobovat nebo nepřispívat k nepříznivým dopadům na lidská práva a řešit tyto dopady, pokud nastanou*; čl. IV odst. 4 směrnice: *Zavést politiku, v níž se zaváže respektovat lidská práva*; čl. IV odst. 5 směrnice: *provádět řádnou péči v oblasti lidských práv, která bude odpovídat jejich velikosti, povaze a kontextu jejich působení a závažnosti rizik nepříznivých dopadů na lidská práva.*

Nejprve vyvstala otázka, zda se předmětná směrnice OECD na FIFA vůbec vztahuje, když se má jednat o „multinational enterprises“, tedy mnohonárodnostní korporace.⁵⁷⁵ Národní kontaktní místo pro aplikaci směrnice uvedlo, že se jedná o odpovědnost subjektů zahrnutých v obchodních aktivitách. Za klíčovou otázku národní kontaktní místo považovalo, zda je subjekt zapojen do obchodních aktivit, nehledě na svou právní formu nebo sektorů aktivit. Pokud se jedná o subjekt zahrnutý do obchodních aktivit, má

<https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/narodni-kontaktni-misto/smernice/smernice-oecd-pro-nadnarodni-podniky--223693/> [online dne 13.6.2020].

573 Dostupné z:

https://www.seco.admin.ch/dam/seco/en/dokumente/Aussenwirtschaft/Wirtschaftsbeziehungen/NKP/Statements_konkrete_F%C3%A4lle/FIFA_2015/Initial_Assessment_FIFA_2015.pdf.download.pdf/Initial%20Assessment%20FIFA%202015.pdf [online dne 3.5.2020].

574 Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8035972.stm [online dne 3.5.2020].

575 Ministerstvo průmyslu a obchodu používá synonymně i pojem nadnárodní podnik a nadnárodní společnost.

rozhodovat příslušné národní kontaktní místo případ od případu, v závislosti na konkrétních okolnostech.

Národní kontaktní místo uvedlo, že FIFA má řadu dceřiných společností, které jsou aktivní ve více než jedné zemi a jsou propojeny za účelem koordinace svých globálních aktivit. Dohody mezi FIFA a jejími obchodními partnery jsou velice komplexní a mohou být i obchodní povahy (např. mediální a marketingová práva, finance a pojištění). FIFA je tedy ve vztahu k mistrovství světa ve fotbale v roce 2022, a zvláště pak díky svým smluvním vztahům, považována za subjekt zapojený do aktivit obchodní povahy a směrnice OECD se na FIFA aplikuje.⁵⁷⁶ V květnu roku 2017 obě strany souhlasily se zveřejněním společných smířčích závěrů, na základě kterých se FIFA zavázala dodržovat závazky vyplývající ze směrnice OECD pro nadnárodní podniky, dodržovat obecné zásady OSN pro podnikání a lidská práva a využít s náležitou péčí svého vlivu, ve vztahu ke stavbám infrastruktury pro mistrovství světa ve fotbale.

K opačnému závěru, tedy k neaplikaci směrnice OECD, dospělo národní kontaktní místo ve věci stížnosti organizace Americans for Democracy and Human Rights in Bahrain (ADHRB) proti FIFA, ze dne 11.2.2016, které směřovalo proti možnosti zvolení předsedou FIFA bahrajnského předsedy fotbalové asociace Sheikha Salmana bin Ibrahima Al Khalifa, když jej obviňovala z potlačování prodemokratických protestů v Bahrajnu a z toho, že nezasáhl proti nezákonnému zadržení a mučení fotbalistů bahrajnským státem, jako člen vládnoucí bahrajnské monarchistické rodiny. V tomto případě dospělo kontaktní místo k závěru, že se směrnice OECD neaplikuje, jelikož ne všechny aktivity FIFA lze považovat apriori za aktivity obchodní. Svoji nepřislušnost národní kontaktní místo zakončilo slovy, že *FIFA je asociací založenou dle Švýcarského práva, že jako taková požívá značné svobody v nastavení režimu svého řízení a volební procedura kandidátů pro volbu předsedy je interní otázkou fungování organizace.*⁵⁷⁷

576 Dostupné z: https://www.seco.admin.ch/dam/seco/en/dokumente/Aussenwirtschaft/Wirtschaftsbeziehungen/NKP/Staemnts_konkrete_F%C3%A4lle/FIFA_2015/Initial_Assessment_FIFA_2015.pdf.download.pdf/Initial%20Assessment%20FIFA%202015.pdf [online dne 3.5.2020].

577 Dostupné z: https://www.seco.admin.ch/dam/seco/en/dokumente/Aussenwirtschaft/Wirtschaftsbeziehungen/NKP/Staemnts_konkrete_F%C3%A4lle/Abschlusserklaerungen/Bericht_zum_Initial_Assessment_FIFA_ADHRB.pdf.download.pdf/Initial_Assessment_FIFA_-_ADHRB.pdf [online dne 3.5.2020].

11.2.2. Funkcionáři FIFA

Proti porušování lidských práv bahrajnskou vládní rodinou však efektivně nezasáhla ani samotná FIFA. V prosinci roku 2018 zadrželi v Thajsku bahrajnského fotbalistu Al-Araibiho, který obdržel v Austrálii status uprchlíka a odjel do Thajska na svatební cestu. V Bahrajnu se bratr Al-Araibiho účastnil v roce 2012 prodemokratických protestů. V roce 2014 byl v souvislosti s činností svého bratra v nepřítomnosti odsouzen na deset let za vypálení policejní stanice, ačkoli v inkriminovaném čase hrál televizní fotbalové utkání. Nakonec byl po 77 dnech propuštěn. I přesto je v současnosti Sheikh Salman bin Ibrahim Al Khalifa prvním (seniorním) místopředsedou FIFA a předsedou Asijské fotbalové konfederace.^{578,579}

V roce 2015, došlo na kongresu FIFA ve Švýcarsku k zadržení řady vysokých činitelů FIFA, na základě vyšetřování americké FBI. Mezi zadržené ze dne 27.5.2015 patřili i dva místopředsedové FIFA Jeffrey Webb and Eugenio Figueredo. Dne 3.6.2015 člen výkonného výboru FIFA Chuck Blazer přiznal, že on a několik dalších členů výkonného výboru přijalo úplatek ve spojení s mistrovstvím světa v Jihoafrické republice a že se uplácelo i při přidělování mistrovství světa ve Francii. Dne 15.6.2015 vyšlo najevo, že Blazer pracoval již posledních 18 měsíců pro FBI, za což byl doživotně vyloučen ze všech fotbalových aktivit. Dne 7.8.2015 vyhlásila FIFA interní vyšetřování korupce, které v zásadě ochromilo Výkonný výbor FIFA. Etická komise FIFA dne 8.10.2015 pozastavila fotbalovou činnost na 90 dnů Michelu Platinimu, předsedovi UEFA, Josephu Blatterovi, předsedovi FIFA a Jérôme Valckemu, generálnímu sekretáři FIFA. Michel Platini se proti rozhodnutí Etické komise FIFA odvolal, jeho odvolání však nebylo vyhověno. Pokud by zůstalo pozastavení v platnosti, nemohl by Platini kandidovat na předsedu FIFA. Proto se proti rozhodnutí odvolal k Arbitrážnímu soudu pro sport (CAS). Dne 21.12.2015 Etická komise FIFA rozhodla o zákazu činnosti Josepha Blattera a Michel Platiniho na 8 let ve všech fotbalových aktivitách.⁵⁸⁰ Americká generální prokurátorka uvedla, že se korupce v přidělování pořádání akcí dělá opakovaně, a to rok po roce, turnaj po turnaji, stejně tak

578 Dostupné z: <https://www.middleeasteye.net/news/bahraini-footballer-arrested-thailand-fears-torture-if-extradited> [online dne 13.6.2020].

579 Dostupné z: <https://www.abc.net.au/news/2019-10-11/bungles-that-led-to-hakeem-al-araibi-being-locked-up-in-thailand/11583270> [online dne 13.6.2020].

580 Dostupné z: <https://www.espn.com/soccer/blog-fifa/story/2630853/fifa-timeline-blatter-and-platini-banned-more-arrested> [online dne 3.5.2020].

*jako mistrovství světa v Jihoafrické republice v roce 2010, či volba nového předsedy FIFA v roce 2011.*⁵⁸¹

11.2.3. Komise FIFA pro reformu

V srpnu 2015 zřídila FIFA Komisi pro reformu. Předsedou Komise pro reformu se stal švýcarský právník François Carrard, bývalý generální sekretář Mezinárodního olympijského výboru. Ve zprávě Komise pro reformu z třetího zasedání ze dne 2.12.2015 uvedl, že FIFA v současnosti prochází tou nejtěžší krizí a bude muset provést významné modifikace v institucionální struktuře a operativních procesech, které jsou nezbytné k předcházení korupce, podvodům, poskytování osobních výhod a transparentnosti.⁵⁸² O den dříve, 1.12.2015, pět předních sponzorů FIFA: Budweiser, Adidas, Coca-Cola, McDonald's a Visa, vyzvalo FIFA k hloubkovým reformám, spočívajících v transparentnosti, odpovědnosti, respektu k lidským právům, integritě, vedení a genderové rovnosti. Ačkoli tito sponzoři oceňovali práci Komise pro reformu, požadovali nezávislý dohled nad reformami. Takový proces měl být dlouhotrvající, zahrnující část implementační a následně část hodnotící.⁵⁸³ V tomto případě je pozoruhodné, že nadnárodní korporace vyzývají nevládní sportovní organizaci k respektu k lidským právům, standardům chování a v zásadě k nastavení mechanismů společenské odpovědnosti.

11.2.4. Ruggieho doporučení pro FIFA

V prosinci roku 2015 FIFA požádala prof. Johna Ruggieho, autora Obecných zásad OSN v oblasti podnikání a lidských práv, o vypracování doporučení ve vztahu k FIFA. Ruggie ve své zprávě uvedl, že největší pozornost vyšetřovatelů přitahovalo uplácení a korupce při přidělování mistrovství světa ve fotbale. Ke vztahu uplácení a korupce s lidskými právy, Ruggie uvedl, že *„Úplatkářství a korupce nejsou jen o dávání a přijímání finančních prostředků k soukromým účelům, namísto aby sloužily pro širší sociální potřeby. Může také umožnit zúčastněným stranám vyhýbat se zákonným a smluvním požadavkům, včetně požadavků na ochranu lidských práv. Nedostatek finanční integrity je proto základním*

581 Dostupné z: <https://www.theguardian.com/football/2015/may/27/several-top-fifa-officials-arrested> [online dne 3.5.2020].

582 Dostupné z: <https://img.fifa.com/image/upload/mzxxqw0dabgx8ljmhxwr.pdf> [online dne 3.5.2020].

583 Dostupné z: <https://www.espn.com/soccer/blog-fifa/story/2735744/fifa-sponsors-demand-independent-oversight-of-reforms> [online dne 3.5.2020].

zdrojem rizika pro lidská práva. Účelem nedávných reformních opatření FIFA je vyřešit problém finanční integrity ve vztahu k mistrovství světa, členským asociacím a vlastním řídicím orgánům FIFA“⁵⁸⁴. Ruggie uvedl, že FIFA, při rozhodování o volbě místa turnajů, neměla mezi hodnotícími kritérii adekvátní ustanovení týkající se rizika pro lidská práva. Ty shledával například v pořádání mistrovství světa žen do dvaceti let v Papua Nová Guinea, když právě Papua Nová Guinea je známa jako jedno z nejhorších míst sexuálního násilí na ženách, dopouštějících se i ze strany místní policie.

Dalším nezkoumaným kritériem a zároveň rizikem považoval zabírání půdy pro stavbu stadionů, tréninkových hřišť, fan zón, ubytovací kapacity a další potřebné infrastruktury. Oprava a modernizace infrastruktury, pro pořadatele vrcholných akcí, je dle Ruggieho považována za jeden z největších přínosů pořádání mistrovství, avšak může způsobovat nutnost přesunu obyvatel nebo i celých komunit. Pokud k tomu dochází bez řádných konzultací a bez přiměřené náhrady, může zde dojít k dalšímu porušování lidských práv.

Za další riziko pro lidská práva shledává samostatné budování infrastruktury, kde jsou ohroženy zejména lidská práva v oblasti pracovních podmínek zaměstnanců a možnost jejich vykořisťování, které Ruggie kritizuje v zásadě v rozsahu jako výše uvedená odborová organizace Building and Wood Workers International.

Na druhou stranu má FIFA vlastní systém licencování, kdy již od devadesátých let 20. století, ve spolupráci se Světovou federací průmyslu sportovního zboží, vyžadovala dodržování minimálních pracovních standardů, stejně tak jako zákazů dětské a nucené práce. FIFA aplikuje nulovou toleranci k diskriminačnímu a rasistickému jednání, když vyvinula vlastní antidiskriminační monitorovací systém. Ruggie dále ve vztahu k hráčům, vyzdvihoval regulaci mezinárodních přestupů hráčů, zahrnujících zákazy mezinárodních přestupů nezletilých, skrze FIFA Transfer Matching System (TMS).⁵⁸⁵

Ruggie v závěru své zprávy napadal systém řešení sporů, respektive přístup k národním soudům, když stanovy FIFA obecně zakazovaly žaloby k obecným soudům ve sporech

584 Dostupné z: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/crj/files/Ruggie_humanrightsFIFA_reportApril2016.pdf [online dne 4.5.2020].

585 Dostupné z: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/crj/files/Ruggie_humanrightsFIFA_reportApril2016.pdf [online dne 4.5.2020].

spojených s fotbalem. Tento přístup označil jako společný přístup všech sportovních organizací. Dále Ruggie uvedl, že zatímco předpisy FIFA obsahují výjimku pro žaloby k obecným soudům, jedná se o výjimku ryze formální, jelikož byl zaznamenán případ žaloby několika hráček k Ontarijskému soudu pro lidská práva, z důvodu diskriminace na základě pohlaví, kde jím mělo být za podání žaloby vyhrožováno suspendací z jejich národního týmu. Ačkoli Ruggie druhým dechem dodává, že pokud by všechny spory byly ponechány na rozhodování obecných soudů každé z 209 asociací, vedlo by to pravděpodobně k velkým rozdílům v samotném rozhodování a ke škodě samotného sportu. Odepřením možnosti podat žalobu k soudu však vidí porušení práva na spravedlivý proces, když proces, ve kterém rozhoduje Komise FIFA pro řešení sporů, a kde na vrcholu pyramidy stojí soukromý subjekt, CAS v čele s 300 arbitry, postrádá expertízu v oblasti lidských práv.⁵⁸⁶

Ruggie ve své zprávě uvedl, že v případě, kdy se jedná o lidská práva, by neměl být zamezen přístup k obecným soudům. Toto by však vedlo k volbě sudiště (tzv. forum shopping), kde by si osoby vybíraly, kde pro ně bude výhodnější věc zažalovat, a to ať z důvodů rychlosti, či naopak zdlouhavosti, možnosti odkladu vykonatelnosti, druhu a výše sankcí, způsobu rozhodnutí apod. Navíc obecné soudy nejsou seznámeny s judikaturou CAS a jiných spolkových orgánů, s vnitrospolkovými předpisy a často se může stát, že by soudy rozhodovaly bez ohledu na specifitu sportu. Vyjma rychlosti, kterou sportovní

586 Ruggieho zpráva je však v tomto bodu, dle autorova názoru, nedostatečná. Jako člen sboru rozhodců FAČR, tedy nejvyššího fotbalového orgánu pro řešení fotbalových sporů v České republice, a jako bývalý právník fotbalové asociace měl možnost přímo posoudit přístup soudů na problematiku sportovní agendy. FAČR byla celou řadu let kritizována FIFA, za způsob řešení sporů, když členy Arbitrážní komise FAČR a Odvolací komise FAČR byli voleni na Valné hromadě FAČR, kde mají většinu hlasovacích práv kluby, a nejsou tam dostatečně zastoupeny i zájmy hráčů, respektive hráči si nemohli prosadit své vlastní zástupce do rozhodčího orgánu. Proto došlo v roce 2013 ke změně Stanov FAČR a zřízení Sboru rozhodců FAČR, složeném z odborníků na sportovní právo, zejména předních českých advokátů, mediátorů a akademiků, kteří byli navrženi jak kluby, tak hráči. Pokud by došlo k případu diskriminace, jako diskriminační projevy obecně vůči hráči s jinou barvou pleti, než té majoritní, byl by v rámci objektivní odpovědnosti za své fanoušky potrestán klub. Takové rozhodnutí by obecný soud přijmout v zásadě nemohl. Pokud by se jednalo o jednotlivý případ diskriminačního projevu jednotlivce, pravomoc příslušného orgánu FAČR by byla pouze v případě, kdy by obě strany byly členy FAČR. Pokud by například klub ukončil předčasně smlouvu s hráčem, protože nový trenér preferuje „jednobarevný tým“, takové porušení by bylo řešeno disciplinárním orgánem z důvodu nepřijatelné diskriminace a zároveň sborem rozhodců pro neplatnost takové výpovědi. Pokud by bylo shledáno jiné porušení, nespádající do pravomoci žádného z orgánů FAČR, může se taková osoba obrátit přímo na soud. Proti každému konečnému rozhodnutí FAČR v disciplinárních věcech nebo ve věcech, kde je příslušný Sbor rozhodců FAČR, se má právo ta ze stran, která neuspěla, obrátit na CAS, případně na soud s žalobou na určení neplatnosti rozhodnutí spolku.

orgány rozhodují, může být výhodou i nižší formálnost rozhodování a v jistých aspektech i přísnější posuzování. Ruggie ve svých návrzích, v oblasti lidskoprávní, dvojkolejnost rozhodování nakonec nedoporučuje a navrhuje (zřejmě i s ohledem na uvedené rizikové aspekty), aby se FIFA zaměřila na zajištění profesionálů v oblasti lidských práv a aby i po národních asociacích vyžadovala zahrnutí expertů v oblasti lidských práv do rozhodování, stejně tak jako zahrnutí zástupců hráčů a dalších účastníků.⁵⁸⁷ Katalog možných porušení lidských práv, na které Ruggieho zpráva upozorňovala však není vyčerpávající a lze nalézt i další oblasti, kde jsou lidská práva ohrožena.

Na základě zpracované Ruggieho zprávy z dubna roku 2016, vydala FIFA v říjnu roku 2016 publikaci „FIFA 2.0: Vize do budoucna“, která reflektovala Ruggieho zprávu a stanovila současné i budoucí cíle a výzvy FIFA.⁵⁸⁸ V březnu roku 2017 FIFA oznámila vznik nezávislé lidskoprávní dohledové komise, složené ze zástupců odborů, občanské společnosti, obchodu a experta na lidskoprávní aspekty z OSN.

11.2.5. Přestupy hráčů mezi členskými asociacemi

Všechny mezinárodní přestupy hráčů profesionálních klubů musí být prováděny přes online systém TMS, kde každá členská asociace má zřízené místo manažera TMS pro mezinárodní přestupy.⁵⁸⁹ V rámci systému TMS musí oba kluby, účastníci se přestupů zadat shodné údaje o typu přestupu, či hostování, uvést výši kompenzace za přestup a zda je v rámci přestupu zahrnut i licencovaný agent (zprostředkovatel) FIFA. Oba kluby v rámci transferu hráče museli potvrdit, že na transferu nemá podíl žádná třetí strana. V minulosti se totiž objevovaly snahy, ať již právnických, či fyzických osob, kupovat si práva hráče, příp. podíly na transferových platbách, což FIFA netoleruje. Ve vztahu k zastupování hráčů, tak pokud byl hráč zastoupen hráčským agentem, musel být hráčský agent licencovaný FIFA, jinak nemohl být v transferu hráče uveden a nemohl být odměňován.

587 Dostupné z: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/cri/files/Ruggie_humanrightsFIFA_reportApril2016.pdf [online dne 8.5.2020].

588 Dostupné z: http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/generic/02/84/35/01/fifa_2.0_vision_low_neu.17102016_neutral.pdf [online dne 8.5.2020].

589 V době implementace systému TMS v České republice a v prvních letech fungování byl autor této práce TMS manažerem pro Českou republiku.

Vyjma hráčských agentů FIFA mohli hráče zastupovat zákonní zástupci a advokáti. Pokud byl hráč zastupován jinou osobou, mohl se tím dopustit i disciplinárního provinění.⁵⁹⁰

Přestup nezletilých osob z jedné členské fotbalové asociace do druhé byl striktně omezen, když přestup byl možný pouze z důvodu vzdělávacího, z důvodu práce rodičů v jiné zemi či z důvodu příhraničního, kde bylo možné na denní bázi cestovat zpět do vlasti pobytu. FIFA nastavila velice přísnou regulaci přestupů nezletilých, k ochraně jejich práv, jelikož se v minulosti stávalo, že se nezletilí hráči, v případě že se v klubu neprosadili, a spolupráce byla ukončena, ocitli bez prostředků v cizí zemi (např. i na jiném kontinentě). Proto některé kluby, aby vyhověly podmínkám FIFA, v případě talentovaných nezletilých hráčů, např. zaměstnávaly i rodiče těchto hráčů, aby mohli do země s nezletilým přicestovat a tím kluby naplnily podmínky FIFA. FIFA například vyžadovala i rozhodnutí o rozvodu a o rozhodnutí, kdo má dítě v péči, aby vůbec přestup mohl být z iniciativy jednoho z rodičů dokončen. Zatímco TMS systém se týkal v kategorii dospělých pouze profesionálního fotbalu, v rámci nezletilých se jednalo o všechny přestupy mezi členskými asociacemi. Pokud nezletilý hráč nikdy nebyl v žádné asociaci jako hráč registrován, žádná omezení neplatila.

11.2.6. Lidskoprávní dohledová komise FIFA

Na základě Ruggieho zprávy a požadavků sponzorů byla vytvořena Lidskoprávní dohledová komise FIFA kde byli jako první členové zvoleni William Anderson (Adidas), Susan Bissell (vedoucí oddělení ochrany dětí v UNICEF), Rachel Davis, předsedkyně komise (nezisková společnost Shift, zabývající se prosazováním lidských práv), Sylvia Schenk (německá pobočka Transparency International), Theo van Seggelen (FIFPro), Lene Wendland (úřad Vysokého komisaře OSN pro lidská práva), Brent Wilton (Coca-Cola), Ambet Yuson (odborová organizace Building and Wood Workers' International).⁵⁹¹

590 Licencování hráčští agenti z České republiky museli dodržovat stanovy, řády a předpisy FIFA, jako řídicí organizace fotbalu, stanovy, řády a předpisy UEFA, jako řídicí organizace evropského fotbalu a též stanovy, řády a předpisy FAČR. Hráčský agent měl na základě licence, vydané národní asociací, právo poskytovat služby hráčského agenta celosvětově. V případě porušení povinností agenta, spadal hráčský agent pod jurisdikci dané členské asociace, a jejích disciplinárních orgánů. Autor této práce byl mimo jiné sekretářem Komise hráčských agentů FAČR a sekretářem Disciplinární komise FAČR.

591 Dostupné z: <https://www.fifa.com/who-we-are/news/independent-advisory-board-of-human-rights-experts-to-meet-on-13-march-2875485> [online dne 16.5.2020].

Komise se schází zpravidla dvakrát ročně a na každém svém zasedání schvaluje vypracovanou zprávu k činnosti FIFA, zejména k současným prioritním případům (například diskriminace žen v Iránu), ve vztahu k pořádaným turnajům (např. mistrovství světa v Kataru) či k tematickým okruhům (například lidská práva ve fotbalovém řízení).⁵⁹²

FIFA na každou zprávu a připomínky této komise reaguje podrobnou zprávou o přijatých opatřeních a výsledcích v dotčených oblastech.⁵⁹³

Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že FIFA hraje trojjedinou roli nevládní neziskové organizace, obchodního korporace a asociace komunikující s partnery na vládní a nadnárodní úrovni. Ačkoli v úvodu práce byly subjekty jako nadnárodní korporace striktně odděleny od organizací nevládních, je z této srovnávací analýzy zřejmé, že striktní dělení nestátních aktérů je v určitých oblastech spíše teoretickým.

11.3. Lékaři bez hranic a lidská práva

V petrochemickém průmyslu, jak bylo uvedeno v úvodu této srovnávací analýzy, jsou rizikové zejména pracovní podmínky zaměstnanců a právo na zdravé životní prostředí. Ačkoli organizace Lékařů bez hranic je v zásadě opozitem k petrolejářským společnostem, její zaměstnanci jsou často vystavováni nehostinným pracovním podmínkám v oblastech živelných pohrom, epidemií a válečných konfliktů. Nacházejí se tam však zcela dobrovolně, a to aby zmírnili dopady na lidské životy a lidské utrpení. Z tohoto pohledu, ačkoli jsou uvedena lidská práva ohrožena u pracovníků Lékařů bez hranic, stejně tak jako u pracovníků v petrochemickém průmyslu, v zásadě nikdo nebude obviňovat Lékaře bez hranic ze špatných pracovních podmínek na uskutečňovaných misích.

11.3.1. Právní základ činnosti Lékařů bez hranic v zahraničních misích

O vybraných zahraničních misích Lékařů bez hranic bylo pojednáno v kapitole 8.5.2., v této části tak budou doplněny pouze právní aspekty pro jejich činnost v zahraničních misích.

Lékaři bez hranic, během svých misí, při své činnosti, zachovávají princip nestrannosti a nezávislosti. Avšak nemohou působit na místech, kde nemají svolení státního suveréna. V oblastech postižených válečným konfliktem nejednají Lékaři bez hranic o souhlasu

592 Dostupné z: <https://img.fifa.com/image/upload/pyume2cahuue2szxgjqwq.pdf> [online dne 16.9.2020].

593 Dostupné z: <https://img.fifa.com/image/upload/ot4pzfavdz5vjxbopxzq.pdf> [online dne 16.9.2020].

pouze se státním suverénem, ale i s dalšími stranami konfliktu. V případě Afghánistánu tak bylo jednáno například i s NATO a Talibanem.⁵⁹⁴ Další možností, jak působit na zahraničních misích, může vyplývat například z uzavřené mezinárodní dohody. Lékaři bez hranic pečlivě hodnotí svou činnost a své působení v zahraničních misích, aby jejich přítomnost humanitární situaci ještě nezhoršila, a to v důsledku, že některá ze stran jejich humanitární činnost neuzná.

Jak bylo uvedeno v podkapitole k Mezinárodnímu výboru Červeného kříže, všechny Ženevské úmluvy v čl. 3 uvádí, že nestranná lidumilná organizace, jako je Mezinárodní komitét Červeného kříže, může nabídnout své služby stranám konfliktu, a pokračuje (v čl. 9 resp. v čl. 10), že „*Ustanovení úmluvy nejsou na překážku lidumilné činnosti, kterou by se souhlasem zúčastněných stran v konfliktu rozvinul Mezinárodní komitét Červeného kříže nebo jakákoli jiná nestranná lidumilná organizace.*“ V případě ozbrojeného konfliktu Ženevská úmluva o ochraně civilních osob za války ze dne 12.8.1949 stanovuje pro všechny strany povinnost ochrany civilních nemocnic (čl. 18), ochranu jejího řádného personálu (čl. 20) a ochranu letadel transportující raněné, zdravotnický materiál nebo zdravotnický personál (čl. 36). Čl. 59 úmluvy dále stanovuje povinnost stran konfliktu, příp. mocností na okupovaném území, „*je-li obyvatelstvo obsazeného území nebo jeho část nedostatečně zásobována (zejména potravinami, léčebnými zásilkami nebo šatstvem), připustit pomocné akce podnikané ve prospěch tohoto obyvatelstva a umožnit je všemi po ruce jsoucími prostředky*“. Zatímco aplikace úmluvy v rámci mezinárodních konfliktů je nezpochybnitelná, spornou otázkou zůstává její aplikace ve vnitrostátních konfliktech, kde se některá pravidla Ženevských úmluv prosadila v rámci obyčejového práva, ale jejich užití není vždy zcela jasné.

Ve vztahu k otázce přírodních katastrof nebo katastrof nesouvisejících s ozbrojeným konfliktem se však obyčejové právo i mezinárodní dohody vyvíjí mnohem pozvolněji. Je otázkou, jakým způsobem a v jakých situacích by byla alespoň teoreticky humanitární organizace oprávněna vstoupit na území státního suveréna v důsledku katastrofy. Někteří ze zakladatelů Lékařů bez hranic, společně s tehdejšími prezidentem Francie François Mitterrandem, premiérem Jacquesem Chiracem a dalšími účastníky mezinárodního kolokvia na téma právo a humanitární morálka, v roce 1987, připravili návrh rezoluce

594 Dostupné z: <https://www.doctorswithoutborders.org/who-we-are/principles/accountability> [online dne 14.6.2020].

známé jako „právo ingerence“, ze kterého plynulo, že „*musí být v rámci mezinárodního dokumentu uznáno všemi státy mezinárodního společenství, právo obětí na humanitární asistenci a povinnost států poskytnou jejich pomoc.*“^{595,596} Na základě této francouzské myšlenky přijalo v roce 1988 a 1990 Valné shromáždění OSN a v roce 1991 Rada bezpečnosti OSN rezoluce, které však byly spíše chápány jako právo humanitární asistence, než právo ingerence.^{597,598,599}

11.3.2. Dilema Lékařů bez hranic, kde a za jakých podmínek zasahovat

Lékaři bez hranic zasahují zejména v oblastech válečných konfliktů a územích s nižší životní úrovní a dlouhodobě epidemiologicky zasažená území různými chorobami či hladomorem. V takovýchto oblastech je pravděpodobné, že nemusí být dodržována vždy lidská práva, a právě zde se organizace Lékařů bez hranic, více než kterákoli jiná organizace, dostává do vnitřních tenzí, ve vztahu k poskytování humanitární asistence. V řadě států, aby mohli působit nebo aby mohli pokračovat v působení, se musí zavázat k mlčení a k tomu, že nebudou informovat o poškozování lidských práv, o protizákonných činnostech vůči určité skupině obyvatelstva, případně že budou působit jen v určité oblasti. Při své činnosti Lékaři bez hranic řešili i další dilema, zda například léčit osoby odsouzené k smrti, když jejich špatný zdravotní stav neumožňoval vykonání poprav. Tedy vyléčit je do takového stavu, aby mohli být popraveni.

S volbou mlčení se museli vypořádat v řadě případů. V roce 1992 při vládních represích proti rohingské menšině v Myanmaru, v rámci programu na výživu podvyživených osob v Indii (který nebyl schválen národní vládou, ale vlivem domluvy na místní úrovni, v omezeném poli působnosti, mohli Lékaři bez hranic péči skupině podvyživených osob

595 Dostupné z: <https://journals.openedition.org/humanitaire/594#ftn2> [online dne 9.5.2020].

596 Samotný pojem „právo ingerence“ rozvinul filozof Jean-Francois Revel, který právo narušit suverenitu spojoval se zmocněním nadnárodní autority. Jeho koncept byl rozvinut Mariem Bettatim a Bernardem Kouchnerem, účastníky předmětného mezinárodního kolokvia (Dostupné z: <https://www.france-terre-asile.org/actualites/actualites/actualites-choisies/du-droit-dingerence-a-la-responsabilite-de-protoger> [online dne 9.5.2020]).

597 Dostupné z: <https://www.france-terre-asile.org/actualites/actualites/actualites-choisies/du-droit-dingerence-a-la-responsabilite-de-protoger> [online dne 9.5.2020].

598 Dostupné z: <https://journals.openedition.org/humanitaire/594?lang=en> [online dne 9.5.2020].

599 Myšlenku práva na ingerenci (intervenci) již v roce 1625 vyslovil Hugo Grotius v díle *De iure belli ac pacis libri tres*, a to pokud vládnoucí tyran páchá zvrácené činy (Hugo Grotius, *THE RIGHTS OF WAR AND PEACE*, BOOK II, Liberty Fund, Inc, 2005, ISBN 0-86597-437-3, s. 1021 – 1022).

poskytnout), v roce 2009 v Súdánu, pod hrozbou vyhoštění, stejně tak jako v lednu roku 2010 v Jemenu.

Lékaři bez hranic řeší i další dilemata, spočívající v jejich činnosti, aby nebyli stranou konfliktu zneužiti, či aby svou činnost skrze Lékařů bez hranic vládní orgány nelegitimizovaly.⁶⁰⁰ „*Jakkoli bolestivá mohou být taková dilemata, nikdy je nelze v daném čase přesně vystihnout. Případová studie ke Sri Lance „Amid All-Out War“ ukazuje, jak obtížné je pro Lékaře bez hranic učinit správné rozhodnutí, dokonce i v rámci pozorování: není tím pravým důvodem internačního tábora pro tamilskou populaci jeho pomalé vyhlazení? Jak si můžeme být jisti, že do péče se dostávají ti nejpostiženější pacienti? Neslouží nemocnice pouze jako kouřová clona státní propagandy, majíc navozovat pocit normálnosti situace? Nejsou pacienti vybíráni na základě jejich politické příslušnosti?*“⁶⁰¹

Taková volba, zda „mlčet“, výměnou za možnost humanitární asistence, zda se podřídit dalším restrikcím nedemokratického režimu či přestat poskytovat péči, je pro Lékaře bez hranic vždy vysoce individuální otázkou, bez univerzální odpovědi.

11.3.3. Stížnosti na porušování lidských práv nevládní humanitární organizace Lékaři bez hranic

K porušování lidských práv může docházet i u humanitárních organizací, jako jsou Lékaři bez hranic. V roce 2017 obdržela organizace na své pracovníky 146 stížností ve vztahu k sexuálnímu obtěžování, čtyřicet případů bylo interně šetřeno a devatenáct osob bylo na základě těchto interních šetření propuštěno.⁶⁰² Zde je třeba zdůraznit že se nejednalo o porušení lidských práv dle mezinárodního práva, ale mohlo se jednat o porušení vnitrostátního práva nebo pouze o porušení vnitřních směrnic Lékařů bez hranic, ve vztahu k porušení práva na lidskou důstojnost a ponižujícímu zacházení.

11.4. Závěry analýzy

Z výše uvedené analýzy vyplývá, že každý ze zkoumaných subjektů se při své činnosti setkává s řadou lidských práv, na jejichž dodržování je třeba dbát zvýšené pozornosti a že

600 Magone C., Neuman M., Weissman F., Humanitarian Negotiations Revealed, The MSF Experience bez č.s.

601 Magone C., Neuman M., Weissman F., Humanitarian Negotiations Revealed, The MSF Experience bez č.s.

602 Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-britain-oxfam-msf/doctors-without-borders-fired-19-people-for-sexual-abuse-last-year-idUSKCN1FY2QC> [online dne 10.5.2020].

každý subjekt musí být obezřetný při své činnosti, jelikož každá organizace se může dostat do kolize s lidskými právy a jejich ochranou.

Ačkoli Shell, korporace z petrochemického průmyslu a FIFA, nezisková sportovní organizace nemají, kromě celosvětového působení, na první pohled žádné společné prvky, je pozoruhodné, jak je jejich činnost ve vztahu k lidským právům blízká. Pokud Shell hodlá těžit ropu ve vnitrozemí, je třeba pro těžbu postavit infrastrukturu pro samotnou těžbu, která musí být na místě naleziště ropy, nelze ji tedy postavit na jakémkoli místě, stejně tak, jako infrastruktura pro mistrovství světa, která navazuje na stadion, který bývá situován v centru metropole, tedy nelze ji také postavit na libovolném místě. Samotná infrastruktura musí být postavena kolem místa těžby, stejně tak jako stadiony, tréninková hřiště, fan zóny v případě mistrovství světa. Jak pro dělníky, pracující při těžbě ropy, tak pro fanoušky na mistrovství světa je třeba dostatečná ubytovací kapacita. Nelze opomenout ani samotnou stavbu těžební infrastruktury, kde může u dělníků docházet k porušování práv na zdravé a bezpečné pracovní prostředí a zákaz vykořisťování, stejně tak, jako při stavbě infrastruktury pro mistrovství světa. Podobnost těžební korporace se sportovní organizací by byla ještě markantnější v porovnání s pořádáním olympijských her, kdy se navíc staví celé olympijské vesnice, každý olympijský sport potřebuje vlastní zázemí, vlastní sportoviště a velkou diváckou kapacitu. Navíc se nejedná pouze o sporty, jejichž zázemí lze využívat i po skončení olympijských her, ale i o sporty které tradici v dané zemi nemají a sportoviště tak nemohou být v budoucnu plnohodnotně využita. Životní prostředí tedy není znečištěno ropou, ale zbytečnou a předimenzovanou infrastrukturou. Olympijské hry se navíc konají ve velkých městech, ve kterých může docházet i k vysídlování městských částí a jejich zbourání a stavbě sportovní infrastruktury. Dalším společným prvkem FIFA a Shell je, že mají vysoký vliv na místní vlády, kde bez její výslovné podpory FIFA pořádání mistrovství světa neschválí, a to například už jen z důvodu, že by nemuseli dostat vízum jak sportovci, tak fanoušci účastnících se zemí. Shell by zase bez záruk, v nestabilních částech světa, neinvestovala do místní infrastruktury. I přesto, že má Shell silně rozvinuté programy na podporu lidských práv, jejímu lepšímu vnímání brání, stejně tak, jako například u British Petroleum poškozování životního prostředí ropnými úniky, spojeného s lidskými právy na příznivé životní prostředí, na které je v posledních dekáдах kladen zvýšený důraz.

Ačkoli k počtu pracovníků jednotlivých zkoumaných subjektů mohou být za nejohroženější považovány pracovníci Lékařů bez hranic, jedná se o dobrovolnou

humanitární činnost. Tato organizace se snaží dodržovat vysoké bezpečnostní standardy, stavět své postavení v postižené oblasti na nestrannosti a ke své terénní ochraně používat odlišující prvky, značící „Lékaře bez hranic“, které mohou být pro jejich ochranu účinnější, než například neprůstřelná vesta.

Přístup Shell ve vztahu k bezpečnosti práce vykazuje vysoce nastavené standardy, když jakákoli nehoda může být podnětem k nárokům na vysoké kompenzace. Nepostačuje však její přijetí, ale je třeba její bezpodmínečná aplikace.

Zaměstnanci FIFA v zásadě nemají jakkoli rizikovou práci a neřadí se do žádné rizikové skupiny. Do té skupiny se však řadí osoby, které provádí jednotlivé konstrukce infrastruktury pro pořádání vrcholných akcí. Ačkoli společnosti realizující stavbu infrastruktury mají v zásadě nulou vazbu na FIFA a nemohou ji ovlivnit, má FIFA potenciál, aby zlepšila pracovní podmínky osob podílejících se na těchto stavbách, a to zapracováním minimálních standardů pro pořadatelskou organizaci, ve vztahu k realizaci staveb, které však mohou vést ke snížení zájmu o pořádání vrcholných akcí. Lékaři bez hranic se v zásadě s touto problematikou nesetkávají, jelikož se soustřeďují na urgentní pomoc obětem, s nízkou vazbou na infrastrukturální projekty.

Je třeba si uvědomit, že existuje celá řada aspektů, které tato kapitola nedokázala v omezeném rozsahu pojmut, ale byly zde vybrána určitá lidská práva a jejich typické porušování, k demonstraci, kde všude se s jejich ochranou, či porušováním můžeme setkat.⁶⁰³

Z výše uvedeného vyvstává otázka, jestli a jak má být vymáháno porušování lidských práv, (nadanárodními) korporacemi a (mezinárodními) nevládními organizacemi, přímo podle mezinárodního práva. Jak bylo v této kapitole dokázáno, při podnikatelské činnosti, ve vztahu k porušování lidských práv, není důležitá právní forma organizace, tedy rozlišování, zda se porušení dopustila nadnárodní korporace nebo mezinárodní nevládní organizace, ale

603 S pořádáním velkých sportovních akcí a s tvorbou dělnických komunit je spjata například i prostituce. Veerendra Mishra ve své knize *Combating Human Trafficking* uvedla, že poptávka po sexuálních službách během mega sportovních akcí, jako mistrovství světa, olympijské hry, či Super Bowl je běžným jevem. Jak během Olympijských her v Aténách, tak Londýně, panovala ve vztahu k prostituci velká obava, ale boj s ní se ukázal v zásadě jako bezzubý. Podle časopisu *Forbes*, v roce 2010, přijelo do Miami 10.000 prostitutek při příležitosti odehrání Super Bowlu. O rok později bylo zadrženo 133 nezletilých prostitutek při Super Bowlu v Dallasu (VEERENDRA Mishra, *Combating Human Trafficking: Gaps in Policy and Law* s. 61 – 62).

zda k porušení došlo při podnikatelské činnosti. Přímá odpovědnost nevládních organizací podle mezinárodního práva je v současnosti upozaděna diskusí nad odpovědností nadnárodních korporací.

Někteří autoři uvádějí, že nadnárodní korporace nemohou být přímo odpovědny podle mezinárodního práva, jelikož nejsou subjekty mezinárodního práva, podkopávalo by to státní suverenitu a byl by problém s definicí korporátní odpovědnosti, na rozdíl od odpovědnosti individuální nebo odpovědnosti státní.⁶⁰⁴ Rozvoj mezinárodněprávní subjektivity by tak mohl být v následujících dekáдах zejména v odpovědnosti podnikatelských subjektů, ve vztahu k lidským právům a ochraně životního prostředí.

604 Adeyeye A., CORPORATE RESPONSIBILITY IN INTERNATIONAL LAW: WHICH WAY TO GO? s. 141 – 161.

Závěr

Mezivládní organizace jsou na rozdíl od mezinárodních nevládních organizací založeny státy, a to k řešení ať už partikulárních, či komplexních otázek. Na mezivládní organizace může být přenesen i výkon některých pravomocí států, vyplývajících z jejich svrchovaných práv. Někteří autoři v tomto globalizačním a unifikačním procesu shledávají narušení státní suverenity.⁶⁰⁵

Jak mezivládní organizace, tak mezinárodní nevládní organizace usilují o koordinaci a harmonizaci mezinárodních aktivit a celospolečenských zájmů, ať už se jedná o ochranu životního prostředí, lidská práva, mezinárodní mír, bezpečnost nebo obchodní spolupráci.

Na rozdíl od nadnárodních korporací, které nejsou omezeny geografickou působností, mezivládní a nevládní organizace mohou být teritoriálně omezeny tak jako Rada Evropy v případě mezivládních organizací či UEFA v případě mezinárodních organizací nevládních.

Od nadnárodních korporací se nevládní organizace odlišují zejména tím, že jsou založeny za veřejně prospěšným cílem, případně společným cílem svých členů a nikoli za účelem vytváření zisku. Jak ale ukázala srovnávací analýza v jedenácté kapitole, striktní dělení organizací na neziskové organizace a nadnárodní korporace nemusí být v určitých aspektech relevantní. A to zejména tam, kde oba typy organizací vykonávají podnikatelskou činnost, ve které jsou navzájem v konkurenci.

Mezinárodní nevládní organizace (stejně tak jako nadnárodní korporace) bývají nezávislé na státních finančních prostředcích, a tedy jediný účinný nástroj proti těmto nestátním aktérům je legislativní regulace. Legislativní regulace nevládních organizací (na rozdíl od nadnárodních korporací) nemívá vážné dopady na ekonomiku státu, avšak může mít významný dopad politický. V rámci analýzy bylo zjištěno, že silná regulace nevládních organizací je spojena zejména s autoritářskými a nedemokratickými režimy, nicméně její regulace probíhá i ve vyspělých demokraciích, jako jsou státy Evropské unie nebo Spojené státy americké.

605 Krasner, Stephen D. Sovereignty: Organized Hypocrisy. Dostupné z: www.jstor.org/stable/j.ctt7s9d5 [online dne 23.8.2020].

Nevládní organizace jsou často státy a nadnárodními korporacemi osočovány z nedostatku legitimacy, a to zejména za situace, kdy nevládní organizace kritizuje danou nadnárodní korporaci nebo stát. Jelikož jsou nevládní organizace financovány zejména drobnými dárci, je pro ně vitálním zájmem, aby se nedopouštěly chování, která by ohrožovala jejich dobré jméno. Největším rizikem pro nevládní organizace, jak bylo zjištěno, je netransparentní vnitřní chod organizace a její zaměstnanci. Pokud není nadstandardně vypracovaný systém vnitřních kontrol, mohou se nalézt osoby, které defraudují finanční prostředky, zneužívají lidskou práci a lidská práva či jinak dehonestují principy a zásady dané nevládní organizace. Tyto prohřešky jednotlivců mají silný negativní dopad na veřejné mínění a na důvěryhodnost celé nevládní organizace. Netransparentnost procesů může být znakem zneužívání zdrojů organizace nebo mohou být nevládními organizacemi pouze zdánlivými, zneužívajícími statusu nevládní organizace. Jak bylo v rámci této práce zanalyzováno, netransparentní organizace využívají jak státy západní, k prosazování svých zájmů zejména ve státech východních a rozvojových, tak státy východní, zejména ke špionážní činnosti ve státech západních.

Nevládní organizace mohou být založeny v zásadě za jakýmkoli účelem. Účelem lidskoprávních organizací je zejména faktická pomoc obětem bezpráví a upozorňování na porušování lidských práv, a to bez ohledu na to, kdo se takového jednání dopouští. Lidskoprávní organizace, které si vybírají pouze určité oblasti ke své činnosti, bez bližšího zdůvodnění, proč vykonávají činnost právě na takovém území, mohou být podezřívány, že jejich cílem nemusí být objektivní úmysl pomoci. Transparentnost u takovýchto organizací nesmí být pouze deklarována, ale organizace musí vždy zřetelně komunikovat, proč upozorňuje na porušování lidských práv v daném státě a nikoli ve státě jiném, popřípadě čím je dána tato výběrovost. V opačném případě se totiž nemusí jednat o legitimní cíl ochrany lidských práv, ale pouze o snahu poškodit zájmy cizího státu nebo prosadit zájmy vlastní. Taková organizace je však nevládní organizací pouze zdánlivou, když se pravděpodobně bude jednat o nevládní organizaci vládní (GONGO).

Mezinárodní nevládní organizace v pravém slova smyslu jsou nezávislé na vůli států, což je hlavní znak odlišující nevládní organizace od organizací mezivládních. Avšak i toto striktní dělení se v rámci práce ukázalo jako dělení spíše teoretické. Například Světová antidopingová agentura WADA, která je *de iure* mezinárodní nevládní organizací, založenou dle švýcarského práva, lze pro svou strukturu a financování považovat spíše za organizaci hybridní.

Česká právní literatura se tématem (mezinárodních) nevládních organizací v mezinárodním právu prakticky nezabývá. Nevládní organizace obecně nepožívají mezinárodněprávní subjektivity a tím jsou pro vědu mezinárodního práva oblastí marginální. Proto jsou nevládní organizace v české odborné literatuře předmětem vědeckého bádání zejména v rukou politologů. Aby práce nekopírovala již vydanou zahraniční literaturu k tomuto tématu, bylo přistoupeno k sociologické metodě práce, s řadou konkrétních příkladů, čímž se práce stala vhodnou též pro studium v oblasti mezinárodních vztahů.

Michael Byers přiznává nevládním organizacím značný podíl na rozvoji obyčejového práva, zejména v oblasti lidských práv, což však dle jeho názoru *ničeho nemění na jejich nepřímé a druhotné roli*, kde kategoricky *odmítá nevládní organizace jako možný subjekt mezinárodního práva veřejného*.⁶⁰⁶ Autor této práce je přesvědčen, že by se měla koncepce mezinárodněprávní subjektivity tak, jak byla chápána od Vestfálského míru po dobu 300 let revidovat. Mezinárodněprávní subjektivita může být vyhrazena i nadále státům a mezivládním organizacím, ale mělo by dojít k systematickému určení a přiznání práv a povinností dle mezinárodního práva u ostatních aktérů, odlišných od států a mezivládních organizací.

Tato práce se tak dále zaobírala otázkou posouzení právního statusu mezinárodních nevládních organizací, zda mohou být za určitých okolností řazeny mezi subjekty s mezinárodněprávní subjektivitou. Na základě této otázky byla v práci identifikována úzká skupina organizací, odlišných od států a mezivládních organizací, které mají minimálně některé prvky mezinárodněprávní subjektivity a jsou považovány za organizace nevládní. Mezi takové organizace se řadí například Mezinárodní výbor Červeného kříže, u kterého je odvozována jeho mezinárodněprávní subjektivita zejména ve vztahu k Ženevským úmluvám. Mezinárodněprávní subjektivitu Mezinárodního výboru Červeného kříže uznalo například Maďarsko již v období druhé světové války, aby ochránilo židovské obyvatelstvo pod jeho patronací, když mu přiznalo extraterritorialitu budov a pozemků, na kterých vykonával v Maďarsku svou činnost. Jednalo se sice o účelovou záležitost, což tím spíše dokládá, že i nevládním organizacím může být mezinárodněprávní subjektivita prakticky propůjčena. Mezinárodní výbor Červeného kříže je však spíše výjimkou. V řadě případů i smíšených organizací, jako je Mezinárodní svaz

606 BEN-ARI R.H., The Normative Position of Interational Non-Governmental Organization under International Law s. 8.

ochrany přírody, jehož členem je přes sto států, nepožívá (v rámci své sídla) tolika výsad a imunit jako Mezinárodní výbor Červeného kříže.

Práce se dopodrobna věnovala subjektům *sui generis*, které překročily svůj národní právní rámec a mezinárodní společenství či jednotlivé státy jejich mezinárodněprávní subjektivitu deklarovaly, případně jim mezinárodněprávní subjektivitu nebo její prvky vtělily. Mezi subjekty (*sui generis*) s mezinárodněprávní subjektivitou je vedle Mezinárodního výboru Červeného kříže nejčastěji uváděn Svatý stolec a Suverénní řád maltézských rytířů. Mezinárodněprávní subjektivita u těchto subjektů byla deklarována s odkazem na jejich historickou mezinárodněprávní subjektivitu a samostatné panství či humanitární činnost ve prospěch lidstva. Lze tedy do budoucna uvažovat např. o mezinárodněprávní subjektivitě WADA, která vykonává svou činnost též ve prospěch lidstva a je na ní odkazováno v mezinárodních úmluvách. Lze shrnout, že ačkoli atribut území a vykonávání faktické moci na takovém území jsou stále základními atributy subjektů mezinárodního práva, nejedná se o kritérium nepřekročitelné. Dalším kritériem je dlouhodobost činnosti organizace a faktické vnímání existence subjektu v mezinárodním veřejném prostoru. I při splnění všech speciálních kritérií není žádný právní nárok na určení, že se o subjekt s mezinárodněprávní subjektivitou jedná. Pro úplnost je třeba dodat, že veškeré atributy mezinárodněprávní subjektivity obecně splňují pouze státy.

Mezinárodní nevládní organizace nemají územní suverenitu, ani kapacitu mocenského vymáhání práv, což není ani jejich cílem, ale snaží se zejména o získání podpory určitého spektra veřejnosti, a to například na základě společných zájmů oborových, genderových, národnostních, věkových nebo rasových.

V roce 1945 uspěly nevládní organizace při tvorbě systému Spojených národů, kde dosáhly dvou změn v navrhované chartě a došlo k úpravě článku 71 Charty OSN o poskytnutí konzultativního statusu nevládních organizací s Hospodářskou a sociální radou.⁶⁰⁷ Tento článek byl do Charty OSN zahrnut zejména díky tlaku amerických nevládních organizací, které se účastnily činnosti delegace Spojených států amerických. Tato práce však zachytila nejen tvorbu znění charty ve vztahu k čl. 71, ale i vývoj jeho výkladu, a to přesto, že se jeho písemné znění za 75 let existence nezměnilo.

607 WILLETTS P., *The Conscience of the World: The Influence of Non-governmental Organisations, Consultative Status for NGOs at the United Nations*, s. 30 -31.

Další výzkumnou otázkou byla definice mezinárodních nevládních organizací a jejich rozdělení na rozličné typy a druhy. Jan Klabbers uvedl, že *není nikterak obtížné mezinárodní organizace identifikovat, ale je skoro tou nejtěžší otázkou v mezinárodním právu je vydefinovat*.⁶⁰⁸ Tím obtížnější je však vydefinovat mezinárodní organizace nevládní.

Mezinárodní nevládní organizace jsou co do svého účelu, rozsahu činnosti, počtu členů, financování a dalších parametrů nanejvýš rozličné subjekty. V práci bylo identifikováno ke dvaceti typům nevládních organizací a dva nové typy organizací. S ohledem na tak širokou škálu subjektů, které se dají pod mezinárodní nevládní organizace subsumovat, při zvoleném metodologickém postupu, práce definovala mezinárodní nevládní organizace jako organizace skládající se *„minimálně z tří subjektů, alespoň zdánlivě na sobě nezávislých, jakékoli velikosti, které jako celek minimálně předstírají svůj přeshraniční přesah, které jsou založené alespoň za zdánlivým účelem, ve prospěch nebo neprospěch jakékoli osoby, a to činností zejména podpůrnou, resistantní či záškodnickou“*. Ačkoli uvedená definice konotuje negativní pohled na mezinárodní nevládní organizace, tato definice pouze demonstruje, jak široká škála mezinárodních nevládních organizací může vedle sebe existovat.

V dalších výzkumných otázkách historie mezinárodních nevládních organizací, jejich vzniku, struktury a vývoje, bylo využito zejména statistických údajů organizace UIA. Práce zmapovala počty a strukturu prvních nevládních organizací a jejich charakter, stejně tak jako počty typů a druhů nevládních organizací, což je též ojedinělou studií v rámci české právní literatury. Bylo ověřeno, že počet nevládních organizací kontinuálně roste. Ke zpomalení nárůstu počtu nevládních organizací došlo pouze v období válečných, zejména první a druhé světové války. Rešerší bylo zjištěno, že z počátku měly nevládní organizace charakter religiózní (například i organizace s vlivem na vydání Ediktu milánského), poté zájmových sdružení (například středověké obchodní hanzy), následované organizacemi podporujícími národní osvobození, následované lidskoprávními organizacemi v devatenáctém a dvacátém století, na které navazovaly organizace environmentální.

608 KLABBERS J., *An Introduction to International Institutional Law*, Cambridge, s. 7 – 8.

Práce se zabývala též přínosem nevládních organizací v oblasti mezinárodních a vnitrostátních konfliktů a přírodních katastrof, kdy zejména rychlá pomoc ze strany nevládních organizací byla zhodnocena jako vysoce efektivní a v zásadě neocenitelná, jelikož nevládní organizace jsou narozdíl od většiny mezivládních organizací schopny okamžité reakce a pomoci, a to jak materiálně, tak v oblasti lidských zdrojů. V případě válečných konfliktů je přínos nevládních organizací multiplikován nejen rychlou reakční dobou, ale i svou terénní znalostí, jelikož v zemích ohrožených válečným konfliktem zpravidla již organizace bývá prostřednictvím svých kontaktů či pobočky etablována a dokáže navázat velmi rychlou spolupráci s místními orgány. Navíc taková spolupráce bývá akceptovatelná státem, ve kterém působí s vyšší důvěrou, než které požívají mezivládní organizace nebo mezinárodní (státní) pomoc.

Ve druhé části se disertační práce zabírala globálními nevládními organizacemi nejen z oblasti lidských práv, ale i životního prostředí, komunitního spravování, lidského strádání a zdravotní péče. Závěrečné kapitoly se věnovaly nevládním organizacím zejména v oblasti sportu, které vedly autora k sepsání této disertační práce. Za stěžejní zjištění druhé části práce lze považovat, že mezinárodní nevládní organizace svoji faktickou činností ovlivňují mezinárodní vztahy a ve svém důsledku i samotné mezinárodní právo, což bylo demonstrováno konkrétními příklady.

Sportovní organizace a asociace měly a mají vysoké mezinárodní uznání, a v daném sportovním odvětví požívají ve většině případů monopolu, což jim dává možnosti vyjednávacích pozic, které jsou pro jiné subjekty v konkurenčním prostředí nepředstavitelné. Jako příklady lze uvést Evropskou unii fotbalových asociací (UEFA) či lyžařskou federaci. I přesto, že je UEFA organizace soukromoprávní, se sídlem ve Švýcarsku, v rámci svého působení například zaslala polské vládě, že neuznává nového předsedu Polské fotbalové asociace, dosazeného polským státem, s tím, že od něj nebude přijímat jakoukoli korespondenci a nedojde – li k jeho volbě v souladu se stanovami UEFA, odejme Polské fotbalové asociaci pořadatelství evropského fotbalového šampionátu. V období výstavby Berlínské zdi zase pohrozila lyžařská federace, že pokud sportovci z NDR neobdrží vízum do Francie, bude mistrovství světa v lyžování uváděno pouze jako závod bez označení mistrovství světa, což má vážné ekonomické dopady. Problémem víz pro sportovce z NDR se tehdy přímo zabíral prezident Spojených států amerických J. F. Kennedy a francouzský prezident Charles de Gaulle. Západní státy NDR neuznávaly a vydání víz pro sportovce z NDR považovaly za silný politický precedent.

Práce se dále zabírala, s ohledem na své zaměření, i Světovou antidopingovou agenturou (WADA), která dohlíží na dopingovou čistotu sportu, a tím i ochranu zdraví sportovců na všech úrovních. Sankce při prokázání dopingu mohou být ekonomicky devastující, a to zejména v případech systematického dopingu, řízeného státem. Nelze pominout, že WADA je oprávněna měnit Světový antidopingový kodex a jelikož pro řadu států je problematické být přímo smluvní stranou soukromého kodexu, jsou jimi státy vázané na základě Kodaňské deklarace proti dopingu ve sportu a přistoupením k Úmluvě UNESCO. Stejně tak se práce zabírala Mezinárodním arbitrážním soudem pro sport, řešícím spory v oblasti sportu jako v zásadě nejvyšší autorita, ke které se lze v rámci sportovních struktur odvolat.

Další zkoumanou otázkou bylo financování jednotlivých organizací, kde bylo zjištěno, že valná většina etablovaných mezinárodních nevládních organizací je nezávislá na státních příjmech. Zatímco sportovní organizace získávají nejvyšší podíl příjmů z vysílacích práv, vstupenek a sponzorů a jsou tak relativně nezávislé na donátorech, tak například Lékaři bez hranic jsou plně odkázány na jednotlivé dárcy, kteří tvoří 95 příjmů organizace. Human Rights Watch dokonce ve svých stanovách zakotvila, že nepřijímá žádné finanční příspěvky od veřejných subjektů, a to ani od subjektů soukromých, které jsou spolufinancovány z veřejných zdrojů, pokud neprokáží, že dané finanční příspěvky nepochází ze zdrojů veřejných. Zatímco financování a výdaje organizací jako Oxfam, Rotary International, Lékaři bez hranic či Greenpeace se pohybují v řádech desítek až jednotlivých stovek miliónů dolarů, příjmy uvedených sportovních organizací se pohybují v řádech jednotek miliard dolarů. Typicky nejvyšším orgánem organizací je valná hromada a mezi valnými hromadami jsou organizace řízeny představenstvem. Rozsah a způsob určení delegátů valných hromad a volba či jmenování představenstva jsou však rozdílné, dle specifík a potřeb každé z organizací a nelze tak stanovit jejich obvyklý formát.

Poslední kapitulu této práce tvořila komparativní analýza dvou nevládních organizací, a to Lékařů bez hranic a FIFA a nadnárodní společnosti Royal Dutch Shell, ve vztahu k lidským právům. Ačkoli se jednalo o komparativní analýzu, cílem bylo vybrat tři naprosto odlišné subjekty s naprosto odlišnými úkoly, cíli a způsoby výkonu činnosti, které v obecné rovině nejsou pro komparativní analýzu navzájem vhodné. Cílem této komparativní analýzy byla komparace v přístupu k lidským právům, jejich prosazování a naopak porušování. Ačkoli Royal Dutch Shell a FIFA nemají na první pohled žádné společné prvky, je pozoruhodné, jak je jejich činnost ve vztahu k lidským právům blízká.

Pokud společnost Shell hodlá těžit ropu, je třeba pro těžbu postavit infrastrukturu nacházející se na místě naleziště ropy, nelze ji tedy postavit na jakémkoli místě. Stejně tak infrastruktura pro mistrovství světa musí navazovat na stadion, který bývá situován v centru metropole, což může vést i k vysídlení části města. Společné problémy jsou shledávány též v oblasti pracovních podmínek samotných dělníků, budujících předmětnou infrastrukturu. Výsledkem komparativní analýzy tedy bylo zjištění, že v zásadě každý subjekt, ať už jím je organizace nevládní či nadnárodní korporace, se může dopouštět porušování lidských práv, a to v mnoha kategoriích a podobách.

Práce v rámci řešených výzkumných otázek otevřela řadu otázek nových, které mohou zaujmout i další studenty a doktorandy na poli vědeckého bádání a může posloužit jako inspirace.

Přínos této práce autor shledává zejména v promítnutí osobních zkušeností do této vědecké práce, kde nestaví na pouhé teoretické znalosti, byť tu považuje za nezbytnou, ale na celé řadě osobních zkušeností a činností, vedle vyjmenovaných v předmluvě, například při zastupování sportovní asociace ve věcech dopingových, či přípravě odvolání k Mezinárodnímu arbitrážnímu soudu pro sport. Autor považuje práci za zdařilou, když struktura práce směřuje od obecné definice pojmů, přes vývoj organizací a jejich typů, až k jejich analýze a vzájemné interakci.

Na závěr této disertační práce autor uvádí, že nad tématem disertační práce, ve vztahu k mezinárodním nevládním organizacím, uvažoval již během svých magisterských studií. V počátku vytváření práce v roce 2011 bylo nejtěžším úkolem metodologické pojetí práce a vymezení rozsahu a obsahu práce. Původní myšlenkou vypracování disertační práce byla úvaha, zda jsou mezinárodní nevládní organizace spíše negativním jevem, zda současný formát nevládních organizací odpovídá potřebám společnosti a jak jsou nevládní organizace v rámci své činnosti efektivní. Avšak s ohledem na škálu existujících nevládních organizací, od organizací čítajících několik osob, až po organizace s tisíci zaměstnanci a rozpočtem jednotek miliard dolarů, nelze učinit jakýkoli relevantní obecný závěr. Důležitost mezinárodních nevládních organizací v oblasti lidských práv spočívá zejména v upozorňování na činění bezpráví a nastavování stále vyšších standardů ve všech oblastech lidského života, projevující se v ochraně lidských práv v nejširším možném smyslu. Mezinárodní sportovní organizace jsou založeny za účelem sdružování národních asociací a pořádání sportovních klání, dohlíží na dodržování respektu k soupeři, k

rozhodčím a dalším účastníkům soutěží a na dodržování zákazu diskriminace v jakékoli podobě. Sport je světovým kolbištěm, kde zástupci všech států světa spolu soupeří v čestném boji, respektují svého soupeře a podvolují se rozhodování třetích osob. Stejně tak státy, které mají zájem prostřednictvím pořádání turnajů participovat na sportovních kláních, mají v zásadě povinnost podvolit se podmínkám příslušné sportovní organizace, ať již například v povinnosti udělit vízum sportovcům, fanouškům, zákazem diskriminace či finančními úlevami. V této oblasti autor čerpal z vlastní zkušenosti, kdy jako právník Fotbalové asociace České republiky zajišťoval vypracování finálního znění smlouvy mezi UEFA, Letištěm Václava Havla Praha, hlavním městem Praha a Fotbalovou asociací České republiky, při pořádání UEFA Super Cupu v Praze, mezi vítězem fotbalové ligy mistrů FC Bayernem Mnichov a vítězem evropské fotbalové ligy FC Chelsea, v roce 2013.

Autor se domnívá, že nevládní organizace by si zasloužily větší mezinárodněprávní pozornosti, ve vztahu k jejich postavení, když každá diskuze povede k rozvoji této oblasti práva.

Seznam zkratek

ACEA	Asociace Evropských automobilových výrobců
AFC	Asijská fotbalová konfederace
ALO	Spojenecká výjezdní kancelář
ASC	asociace s přidruženým statutem
BINGO	velké mezinárodní nevládní organizace
BIPM	Mezinárodní úřad pro váhy a míry
BONGO	obchodně orientované nevládní organizace
CAF	Konfederace afrického fotbalu
CAS	Mezinárodní arbitrážní soud pro sport
CBO	Komunitně založené organizace
CDCJ	Evropský výbor pro právní spolupráci
CHARDS	organizace společenství pro zdraví a rozvoj venkova
CIPM	Mezinárodního výboru pro váhy a míry
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a rostlin
CJ-S-ONG	Expertní skupina k právnímu statusu nevládních organizací
CNS	organizace s konzultativním statutem
CONCACAF	Konfederace severoamerických, středoamerických a Karibské fotbalové asociace
CONMEBOL	Jihoamerická fotbalová konfederace
CPGM	Všeobecná konference pro váhy a míry
CRINGO	kriminální nevládní organizace

CSO	organizace občanské společnosti
DONGO	dárcovské nevládní organizace
EBRD	Evropská banka pro obnovu a rozvoj
ECOSOC	Ekonomická a sociální rada
ECOWAS	Hospodářské společenství západoafrických států
EEC	Evropské hospodářské společenství
EFTA	Evropské sdružení volného obchodu
EIB	Evropská investiční banka
ENGO	nevládní organizace pro životní prostředí
EPAS	rozšířená dílčí dohoda o sportu
ESUO	Evropské společenství uhlí a oceli
EU	Evropská unie
FAO	Organizace pro výživu a zemědělství
FIFA	Mezinárodní federace fotbalových asociací
FNO	organizace založené na víře
FON	nadace
G8	Sdružení nejvyspělejších států světa
GATT	všeobecná dohoda o clech a obchodu
GONGO	státem založené NGO
GSO	organizace podporující široké vrstvy obyvatel
HDP	Hrubý domácí produkt
IFI	mezinárodní finanční instituce
IFRS	mezinárodní standardy účetního výkaznictví

IGO	mezinárodní vládní organizace
ILO	Mezinárodní organizace práce
INGO	mezinárodní nevládní organizace
INGYO	organizace zabývající se zastupováním zájmů mladých
ISO	Mezinárodní organizace pro normalizaci
IUCN	Mezinárodní unie na ochranu přírody
LMG	stejně smýšlející skupiny
LONGO	lobbystická nevládní organizace
MANGO	nevládní organizace na podporu trhu nebo mafiánské nevládní organizace
MDB	Mezinárodní rozvojová banka
MINGO	nevládní organizace vojenské
MONGO	vlastní nevládní organizace
MOV	Mezinárodní olympijský výbor
MSD	Mezinárodní soudní dvůr
NATO	Severoatlantická aliance
NDR	Německá demokratická republika
NED	Národní nadace pro demokracii
NGDO	rozvojové nevládní organizace
NGO	nevládní organizace
NGP	výkonný výbor nevládních partnerů
NNGO	nevládní organizace severu
NSA	Národní bezpečnostní agentura

OBSE	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
ODIHR	Kancelář pro demokratické instituce a lidská práva
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OFC	Oceánská fotbalová konfederace
OPEC	Organizace zemí vyvážejících ropu
OSN	Organizace Spojených Národů
OXFAM	Oxfordský výbor pro boj s hladomorem
PINGO	nevládní organizace veřejného zájmu
QUANGO	kvaziautonomní nevládní organizace
RINGO	Transnárodní náboženské řády (náboženské NGO)
SCAP	profil kredibility
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
SLONGO	samolobbystická nevládní organizace
SNGO	nevládní organizace jihu
SRN	Západní Německo
TANGO	organizace poskytující technickou asistenci NGO
UEFA	Unie evropských fotbalových asociací
UIA	Unie mezinárodních asociací
UNESCO	Organizace OSN pro vzdělání, vědu a kulturu
UNCTAD	Konference OSN o obchodu a rozvoji
UNHCR	Agentura OSN pro uprchlíky
UNICEF	Dětský fond OSN
UNMIK	Mise spojených národů v Kosovu

USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
WADA	Světová antidopingová agentura
WTO	Světová obchodní organizace
YPG	Lidové obranné jednotky

Seznam použitých zdrojů

1. Seznam použité literatury

ADEYEYE Adeflake, CORPORATE RESPONSIBILITY IN INTERNATIONAL LAW: WHICH WAY TO GO? Dostupné z: <http://www.asianlii.org/sg/journals/SGYrBkIntLaw/2007/10.pdf> [online dne 6. 9. 2020].

ALSTON Philip. *Non-State Actors and Human Rights*. Oxford: Oxford University Press, 2005. ISBN: 0-19-927282-4.

ALVAREZ E. José. *International organizations as law-makers*. Oxford: Oxford University Press, 2006. ISBN: 0198765630.

AMBOS Kai. *Treatise on International Criminal Law, Volume III: International Criminal Procedure*, Oxford United Kingdom: Oxford University Press, 2016. ISBN: 978-0-19-966561-7.

ARCHER Clive, *International Organizations*. London: Vydavatelství Psychology Press, 2001. Third edition. ISBN: 0-415-24690-3.

Armin Von BOGDAND [ET AL.] (EDS.). *The exercise of public authority by international institutions advancing international institutional law*. Heidelberg: Springer, 2010. ISBN: 9783642045318.

BARTOŠEK Milan. *Encyklopedie římského práva*, 2. přepracované vyd. Praha: Panorama, 1994. ISBN: 9788020002433.

BEIGBEDER Yves. *The Role and Statuts of International Humanitarian Volunteers and Organizations: The Right and Duty to Humanitarian Assistance*. Boston: Martinus Nijhoff Publishers, 1991. ISBN 9780792311904.

BERNHARDT, Rudolf a Peter MACALISTER-SMITH. *Encyclopedia of public international law*. New York: North-Holland, 2003. ISBN: 0444862463.

BOLI John a THOMAS M. George. *Constructing world culture: international nongovernmental organizations since 1875*. Stanford, Calif.: Stanford University Press, 1999. ISBN: 9780804734226.

CAREY F. Henry a Richmond P. Oliver, *Mitigating conflict The Role of NGOs*, London: FRANK CASS PUBLISHERS, 2003. ISBN: 0 7146 5430 2.

CASSESE Antonio, GAETA Paola a JONES R. W. D. John, *The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary* Volume I, Chapter 2.5, PACE W. R., SCHENSE J., *The Role of Non-Governmental Organizations*, New York: Oxford University Press, 2002. ISBN: 0-19-925897-X (Vol. I).

CNAAN A. Ram, *Nonprofit Management & Leadership*, vol. 7, no. 2, 1996. Dostupné z: <https://doi.org/10.1002/nml.4130070211> [online dne 19.7.2018].

CORNU, Gérard. *Vocabulaire juridique*. 8e éd. rev. et augm. Paris: Presses universitaires de France, 2000. ISBN 2130506003.

COT Jean-Pierre a PELLET Allain, Secrétaire de la Rédaction FORTEAU Mathias a PÉREZ Javier de Cuellar, préface de KOFI ANNAN. *La Charte des Nations Unies: commentaire article par article*. 3e éd. Paris: Economica, 2005. ISBN: 9782717850574.

CRAIG David, PORTER Doug, *World Development*, Vol. 31, No. 1, Pergamon, 2003. PII: S0305-750X(02)00147-X, Poverty Reduction Strategy Papers: A New Convergence.

ČEPELKA Čestmír; ŠTURMA Pavel, *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: nakladatelství Eurolex Bohemia, 2003. ISBN: 80-86432-57-2.

ČEPELKA Čestmír; ŠTURMA Pavel, *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: nakladatelství C.H.Beck, 2008. ISBN: 9788071797289.

DAVID Vladislav; SLADKÝ Pavel; ZBOŘIL František. *Mezinárodní právo veřejné*. Praha: Linde Praha - právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2004. ISBN: 80-7201-473-0.

DAVIES Thomas Richard, *NGOs: a new history of transnational civil society*. New York: Oxford University Press, 2014. ISBN: 978184904310-6.

DIEHL, Paul F.; Charlotte KU. *The Dynamics of International Law*. New York: Cambridge University Press, 2010. ISBN: 978-0-521-19852-3.

DIFILIPPO Anthony, *US - Japan-North Korea Security Relations: Irrepressible Interests*. London: Routledge, 2012. ISBN: 9781136659829.

Encyclopædia universalis. Paris: Encyclopædia universalis, c1990. ISBN 2-85229-287-4.

Energy management systems. ISO 50001. Switzerland International Organization for Standardization. [online]. Geneva: 2016. ISBN: 978-92-67-10695-3. Dostupné z: https://www.iso.org/files/live/sites/isoorg/files/archive/pdf/en/iso_50001_energy_management_systems.pdf [online dne 3. 3. 2017].

ERBACHER Jürgen, *Vatikán*. Praha: Vydavatelství Grada publishing, a.s., 2012. ISBN: 978-80-247-3911.

GHERTMAN Michel, *Nadnárodní společnosti*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství HZ Praha, spol. s.r.o., 1996. ISBN: 80-86009-06-8.

GIANLUCA Squeo. *Beyond Networks – Interlocutory Coalitions, the European and Global Legal Orders*. Florence: Springer International Publishing Switzerland, 2016. ISBN: 978-3-319-28875-8.

GROTIUS Hugo, *The Rights of War and Peace, Book II*. Indianapolis: Liberty Fund, Inc, 2005. ISBN: 0-86597-437-3.

HALAS F. X., *Fenomén Vatikán*. 2. rozšířené vydání. Brno: Vydavatelství Brno - Centrum pro studium demokracie a kultury, 2013. ISBN: 978-80-7325-313-4.

HANN C. M., DUNN Elizabeth, *Civil Society: Challenging Western Models*, London: Routledge, 2004 (1. vydání 1996). ISBN: 0-203-63386-5.

HAYNES Jeffrey. *Faith-Based Organizations at the United Nations*. New York: Palgrave Macmillan, 2014. ISBN: 978-1-137-40451-0.

HEATHER L. Dichter; JOHNS L. Andrew. *Diplomatic Games: SPORT, STATECRAFT, AND INTERNATIONAL RELATIONS SINCE 1945*. Kentucky: University Press of Kentucky, 2014. ISBN: 978-0-8131-4566-2.

HEINS Volker, *Nongovernmental Organizations in International Society Struggles over Recognition*. New York: Macmillan division of St. Martin's Press, 2008. ISBN: 16: 978-0-230-60036-2.

HUNTINGTON, Samuel P., *Transnational Organizations in World Politics*. *World Politics*, vol. 25, č. 3, 1973, s. 333–368. JSTOR, www.jstor.org/stable/2010115.

JENÍČEK, Vladimír. *Globalizace světového hospodářství*. Praha: C.H. Beck, 2002. Beckovy ekonomické učebnice. ISBN: 8071797871.

INAZUMI Mitsue., *Universal Jurisdiction in Modern International Law: Expansion of National Jurisdiction for Prosecuting Serious Crimes Under International Law*, Utrecht: INTERSENTIA, 2005. ISBN: 90-5095-366-2.

JESSUP C. PHILIP, *The Subjects of a Modern Law of Nations*, *Michigan Law Review*, The Michigan Law Review Association, vol. 45, No. 4 (Feb., 1947), pp. 383-408. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/1283749>.

KLABBERS Jan, *An Introduction to International Institutional Law*: Cambridge: Cambridge University Press, 2002. ISBN: – 13; 978-0-521-81774-5.

KLOPPENBORG J. S., WILSON S.G., *Voluntary Associations in the Graeco – Roman World*. New York: Routledge, 1996. ISBN: 0-415-13593-1.

KOREY William, *NGOs and the Universal Declaration of Human Rights*. New York: Palgrave, 2001. ISBN: 978-0-230-10816-5.

KRASNER Stephen D., *International Regimes*. New York: Cornell University Press, 1983. ISBN: 978-0-8014-9250-1.

KRASNER Stephen D., *Sovereignty: Organized Hypocrisy*. Princeton University Press, 1999. JSTOR, www.jstor.org/stable/j.ctt7s9d5.

LEACH Philip, *Taking a Case to the European Court of Human Rights*. 3rd edition. New York: Oxford University Press, 2011. ISBN: 9780199585021.

LINDBLOM Anna Karin, *Non-Governmental Organisations in International Law*. New York: Cambridge University Press, 2005. ISBN: 0-521-85088-6.

MAGONE Claire., NEUMAN Michaël., WEISSMAN Fabrice., *Humanitarian Negotiations Revealed, The MSF Experience*. London: C. Hurts & Co, 2011. eISBN: 978-1-84904-526-1.

MAKHULU Anne-Maria, Buggenhagen A. Beth, a Jackson Stephen, *Hard Work, Hard Times: Global volatility and African Subjectivities*. Berkley: University of California Press, 2010. ISBN: 9780520098749.

MANSBACH W. Richard a RHODES Edward, *Global politics in a changing world: a reader*. 4th ed. Boston: Houghton Mifflin, 2009. ISBN: 9780618974511.

MARCHETTI Raffaele, *Global Strategic Engagement, States and Non – State Actors in Global Governance*. USA Lanham: Lexington Books, 2016. ISBN: 978-1-4985-1013-4.

MEIJKNECHT Anna, *Towards International Personality: The Position of Minorities and Indigenous Peoples in International Law*, Antwerpen: INTERSENTIA – HART, 2001. ISBN: 90-5095-166-X.

MERCKAERT Jean; EDUCON C. Nelh, *Ekonomika v pohybu, nadnárodní společnosti, daňové ráje a přelétavé bohatství*. Praha: Educon, 2012. ISBN: 978-80-905286-0-4.

NEWCOMBE Andrew, PARADELL Lluís, *Law and Practice of Investment Treaties, Standards of Treatment*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2009. ISBN: 978-90-411-2351-0.

NOORTMANN Math, REINISCH August, RYNGAERT Cedric, *Non-State Actors in International Law*. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2015. ISBN: 978-1-84946-511-3.

NOORTMANN Math, RYNGAERT Cedric, *Non-State Actor Dynamics in International Law – From Law makers to Law makers*. Farnham, Ashgate Publishing Limited, 2010. ISBN: 978-1-4094-0316-6.

O'BRIEN Robert. *Contesting global governance: multilateral economic institutions and global social movements*. New York: Cambridge University Press, 2000. ISBN: 0521773156.

OESTREICH J. E., *International Organizations as Self-Directed Actors, A framework for analysis*, New York: Taylor & Francis Group, 2012. ISBN: 13: 978-0-203-12378-2.

ONDŘEJ Jan, *Mezinárodní právo veřejné, soukromé, obchodní*. Plzeň: 3. rozš. vyd. – Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN: 978-80-7380-181-6.

OPPENHEIM, L., R. Y. JENNINGS, Arthur WATTS, L. OPPENHEIM. *Oppenheim's international law*. 9th ed. New York: Longman, 1996. ISBN: 9780582302457.

PENTIKAINEN Merja, *Changing International Subjectivity and Rights and Obligations under International Law - Status of Corporations*. *Utrecht Law Review*, vol. 8, č. 1, 2012, s. 145-154. *HeinOnline*, <https://heinonline.org/HOL/P?h=hein.journals/utrecht8&i=147>.

POŘÍZKA J, *Řád Maltézských rytířů – Z Palestiny na Via Condotti*. Praha: Elka Press, 1997. ISBN: 80-7176-582-1.

POTOČNÝ Miroslav, *Mezinárodní právo veřejné*, 2. přepracované vydání, Praha: Panorama, 1978. Schváleno výnosem ministerstva školství České socialistické republiky č.j. 10 382/77-31 ze dne 24. února 1977, jako učebnice pro právnické fakulty.

POTOČNÝ Miroslav; ONDŘEJ, Jan, *Mezinárodní právo veřejné, zvláštní část*. 6. doplněné a rozšířené vydání. Praha: nakladatelství C. H. Beck, 2011. ISBN: 978-80-7400-398-1.

POTOČNÝ Miroslav; REGNER Václav; URBAN Josef a kolektiv, *Slovník mezinárodního práva a politiky*, Praha: Nakladatelství Svoboda, 1988.

REINICH August, *International Organizations Before National Courts*. Cambridge: Cambridge University Press, 2004. ISBN: 0-511-03318-4.

RITTBERGER Volker; ZANGL Bernhard; KRUCK Andreas, *International Organization*. Second Edition. New York: NY Palgrave Macmillan, 2012. ISBN: 978-0-230-32164-9.

ROGER S. Clark, *Human Rights Quarterly, The International League for Human Rights and South West Africa 1947-1957: The Human Rights NGO as Catalyst in the International Legal Process*, Vol. 3, No. 4, Baltimore. The Johns Hopkins University Press, 1981. DOI: 10.2307/762113. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/762113> [online dne 7. 6. 2018].

MURPHY Jonathan. *Voluntas: International Journal of Voluntary and Nonprofit Organizations*, Vol. 16, No. 4, December 2005 (C _ 2005) DOI: 10.1007/s11266-005-9147-x, *The World Bank, INGOs, and Civil Society: Converging Agendas? The Case of Universal Basic Education in Niger*. Online ISSN:1573-7888.

ROMANCOV Michael a kol., *Mezinárodní organizace*. Plzeň: nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN: 978-80-7380-310-0.

RUSHKOFF Douglas, *Život, s.r.o.: Jak si korporace podmanily svět a jak si ho vzít nazpátek*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství Argo, tiskárna Akcent, 2014. ISBN: 978-80-257-1275-7.

SAMPFORD Charles, ZIFCAK Spencer, OKUR Derya Aydin, *Rethink international law and justice*, Burlington. Ashgate, 2014. ISBN 147242669X.

SHELTON Dinah, *The American Journal of International Law, The Participation of Nongovernmental Organizations in International Judicial Proceedings*, Vol. 88, No. 4, Cambridge. Cambridge University Press, 1994. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/2204133> [online dne 8. 6. 2018].

SCHABAS A. William, *Oxford Commentaries on International Law, The International Criminal Court, A Commentary on the Rome Statute*, New York: Oxford University Press, 2010. ISBN: 978-0-19-956073-8.

SCHWAB M. Gail, JEANNENEY R. John, (editors, prepared under the auspices of Hofstra University). Westport, Conn: Greenwood Press, 1995. ISBN: 9780313031281.

SPILLMANN R. Kurt, KRAUSE Joachim, *Kosovo: Lessons Learned for International Cooperative Security*. New York. Lang Peter, 2000. ISBN: 9780820450605.

SVOBODA Pavel, *Právo vnějších vztahů*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010. ISBN: 978-80-7400-352-3.

ŠRONĚK Ivan, *Transnacionální korporace a OSN*. Praha. ÚVTEI/publikace SIVO: 1985.

ŠTURMA P., BALAŠ V., *Mezinárodní ekonomické právo*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. ISBN: 978-80-7179-069-3.

TARABA L., *Vídeňský kongres*. Praha: Baset - Nakladatelství Miloš Uhlíř, 2002. ISBN: 8086223353.

TÜRK D., *Základy mezinárodního práva*. Beroun: Ediční středisko v nakladatelství Eva Rozkotová, Univerzita Karlova v Praze, 2010. ISBN: 978-80-904209-9-1.

VARŠANSKÝ P., VALUCH J. a kolektív, *Medzinárodné právo verejné. všeobecná časť*. 1. vydání. Bratislava: Eurokódex, 2012. ISBN: 978-80 89447-71-8.

VEERENDRA Mishra, *Combating Human Trafficking: Gaps in Policy and Law*. Dillí: SAGE Publications, 2015. ISBN: 978-93-515-0253-1.

VOLKER Rittberger, ZANGL Bernard, KRUCK Andreas, *International Organization*. 2. vydání. New York: NY Palgrave Macmillan, 2012. ISBN: 978-0-230-32164-9.

WAIŠOVÁ Šárka, *Mezinárodní organizace a režimy ve středovýchodní Evropě*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN: 80-86432-46-7.

WAIŠOVÁ Šárka, *Úvod do studia mezinárodních vztahů*. 3. vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. ISBN: 978-80-7380-177-9.

WELCH, Claude Emerson. *NGOs and human rights: promise and performance*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, c2001. ISBN: 0-8122-3569-x.

WILLETTS Peter, *Non-Governmental Organizations in World Politics, The construction of global governance*. New York: Routledge Taylor & Francis e-Library, 2011. ISBN: 0-203-83430-5 Master e-book ISBN.

WILLETTS Peter, *"The conscience of the World": the influence of nongovernmental organizations in the UN system*. Washington, D.C: Brookings Institution, 1996. ISBN: 9780815794196.

WISE Aaron N., MEYER Bruce S. *International Sports Law and Business, Volume 2*. Kluwe Law International, 1997. ISBN: 90-41109781.

Yearbook of International Organizations 2016 – 2017. Visualizations and Patterns, Volume 5: Statistics. Union of International Associations, Brill: 2016. ISBN: 9789004317284.

ZIMMERMANN Andreas, *The Statute of the International Court of Justice: a commentary*. New York: Oxford University Press, 2006. ISBN: 978-0-19-926177-2.

2. Seznam použitých internetových zdrojů

192 EX/5.INF, Follow-Up to Decisions and Resolutions Adopted by the Executive Board and the General Conference at their Previous Sessions. [online]. UNESCO Dostupné z: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002229/222986e.pdf> [online dne 17.7.2018].

1946-47 Part 1: The United Nations. Section 4: The Economic and Social Council. Chapter X: Specialized agencies: Chapter Y: Non-governmental organizations, s. 551. [online]. The Yearbook of the United Nations. Dostupné z: <http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1946-47&page=588> [online dne 5. 9. 2015].

1950 Part 1 Chapter 4 Economic and Social Questions, s. 657 – 658. [online]. Dostupné z: http://cdn.un.org/unyearbook/yun/chapter_pdf/1950YUN/1950_P1_SEC4.pdf [online dne 6. 9. 2015].

1950 Part 1: The United Nations. Section 4: Economic and Social Questions. Chapter T: Relations with Non-Governmental Organizations s. 656 – 657. [online]. Dostupné z: <http://www.unmultimedia.org/searchers/yearbook/page.jsp?volume=1950&page=670&searchType=advanced> [online dne 6. 9. 2015].

1993/214. Review of the arrangements for consultation with non-governmental organizations [online]. Economic and Social Council. 1993. ECOSOC resolution 1993/214. Dostupné z: <http://www.un-documents.net/1993-214.htm> [online dne 2. 3. 2017].

1993/80. Review of the arrangements for consultation with non - governmental organizations. [online]. Economic and Social Council. 1993. ECOSOC resolution 1993/80. Dostupné z: <http://www.un-documents.net/1993-80.htm#fn205> [online dne 2. 3. 2017].

1995/304. General review of arrangements for consultations with non - governmental organizations. [online]. Economic and Social Council. 1993. ECOSOC resolution

1995/304. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ecosoc/dec/1995/edec1995-304.htm> [online dne 2. 3. 2017].

1996/31. Consultative relationship between the United Nations and non-governmental organizations. [online]. Economic and Social Council. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ecosoc/res/1996/eres1996-31.htm> [online dne 17. 7. 2018].

2016 Global Financial Report. [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/2016-global-financial-report/> [online dne 5. 1. 2018].

5 - Star Generals of American Military History. [online]. Dostupné z: <http://www.militaryfactory.com/5-star-generals.asp> [online dne 14. 3. 2017].

A life in Focus: Hermann Abs, German banker and stalwart of German postwar reconstruction with Nazi ties. [online]. Independent. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/obituaries/hermann-abs-german-banker-died-the-economist-nazi-germany-a8442711.html> [online dne 25. 4. 2020].

About BWI. [online]. Building and Wood Workers' International Dostupné z: <https://www.bwint.org/cms/about-2> [online dne 3.5.2020].

About EBRD. [online]. EBRD. Dostupné z: <http://www.ebrd.com/pages/about/faq.shtml> [online dne 26. 8. 2014].

About UEFA. [online]. UEFA.com. Dostupné z: <http://www.uefa.org/about-uefa/index.html> [online dne 7. 6. 2017].

About UIA. [online]. UIA. Dostupné z: <http://uia.org/about> [online dne 10. 1. 2017].

About UNESCO. [online]. Dostupné z: <https://en.unesco.org/about-us/introducing-unesco> [online 23.8.2020].

About WADA. [online]. WADA. Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are> [online dne 23.2.2020].

About us. [online]. Charity Navigator. Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=content.view&cpid=1653> [online dne 4. 1. 2018].

Accountability Commitments. [online]. Accountable Now. Dostupné z: <https://accountablenow.org/accountability-in-practice/our-accountability-commitments/> [online dne 9. 7. 2017].

Accountability Reports. [online]. Accountable Now. Dostupné z: <https://accountablenow.org/accountability-in-practice/accountability-reports/> [online dne 9. 7. 2017].

Advisory Committees. [online]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/about/people/advisory-committees> [online dne 11. 7. 2017].

Advocates International. [online]. Advocates International. Dostupné z: http://www.advocatesinternational.org/webfm_send/309 [online dne 4. 1. 2018].

Agreement between the ICRC and Switzerland. [online]. <https://casebook.icrc.org/case-study/agreement-between-icrc-and-switzerland> Dostupné z: [online dne 12. 4. 2020].

Achievements. [online]. Council of Europe. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/about-us/achievements> [online dne 22. 11. 2017].

Amnesty. [online]. Give.org. Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=amnesty&location=&FilterAccredited=false&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

Amnesty.org Home page [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/> [online dne 31. 8. 2017].

Amnesty International. [online]. Quakers in the World.

Dostupné z: <http://www.quakersintheworld.org/quakers-in-action/85/Amnesty-International> [online dne 28. 12. 2017].

Amnesty International - History. [online]. Nobelprize.org. Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1977/amnesty-history.html [online dne 9. 7. 2017].

Amnesty.org. External document. Amnesty International press release. [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/120000/act300042001en.pdf> [online dne 9. 7. 2017].

ANDERSON Sarah and CAVANAGH Sarah, TOP 200 – The Rise of Corporate Global Power. [online]. Institute for Policy Studies. Dostupné z: <http://s3.amazonaws.com/corpwatch.org/downloads/top200.pdf> [online dne 11. 3. 2017].

Annual reports centre & archive. [online]. Shell. Dostupné z: <https://www.shell.com/investors/financial-reporting/annual-publications/annual-reports-download-centre.html> [online dne 1.5.2020].

Aplikace o/dok. Návrh zákona o statusu veřejné prospěšnosti a o změně souvisejících zákonů. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA9VJRHB2> [online dne 23. 3. 2017].

Appendix 3: Table 1 Number of international organizations in this edition by type (2005/2006). [online]. UIA. Dostupné z: <http://www.uia.org/statistics/organizations/types-2004.pdf> [online dne 11. 1.2017].

Applying the UN Guiding Principles on Business and Human Rights to the ICT Industry. [online]. BSR. Dostupné z: https://www.bsr.org/reports/BSR_UN_Guiding_Principles_and_ICT.final.pdf [online dne 14. 6. 2018].

Arbitration CAS 2017/A/5429. [online]. CAS. Dostupné z: <http://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5429.pdf> [online dne 22. 3. 2020].

Arbitration CAS 2017/A/5440. [online]. CAS. Dostupné z: <http://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5440.pdf> [online dne 22. 3. 2020].

Arbitration CAS 2018/A/5511. [online]. CAS. Dostupné z: <http://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/5511.pdf> [online dne 22. 3. 2020].

Articles of Associations. [online]. Greenpeace. 2016. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2016/SGC-Articles-of-Association.pdf> [online dne 25. 8. 2017].

Associations. [online]. FIFA.com. Dostupné z: <http://www.fifa.com/associations/index.html> [dne 18. 10. 2017].

AUBRECHT, R; Aubi. Willy Brandt a jeho Ostpolitik. [online]. Dostupné z: <https://www.valka.cz/11867-Willy-Brandt-a-jeho-Ostpolitik> [online dne 18. 10. 2017].

Bahrain to end „slavery“ system. [online]. BBC NEWS. Dostupné z: http://news.bbc.co.uk/2/hi/middle_east/8035972.stm [online dne 3.5.2020].

Bach criticises CAS. [online]. Inside the Games. Dostupné z: <https://www.insidethegames.biz/articles/1061029/bach-criticises-cas-and-calls-for-urgent-reforms-after-decision-to-clear-russian-athletes> [online dne 22. 3. 2020].

BARBARA Haig. [online]. National Endowment for Democracy. Dostupné z: <http://www.ned.org/experts/barbara-haig-3/> [online dne 28. 3. 2017].

Becoming an NGO, Official Partner of UNESCO. [online]. UNESCO. Dostupné z: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/NGO/pdf/Official_partnership_brochure_Eng.pdf [online dne 1. 3. 2017].

Berlínská zed'. [online]. Dostupné z: http://www.zemskolanj.cz/zep_soubory/berlin_zed.pdf [online dne 18. 10. 2017].

BIENVENU Helene, BARDI Balint. Hungry Law That Could Close Soros-Backed University Faces Uncertainty. [online]. 2017. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2017/04/12/world/europe/hungary-central-european-university-soros-orban.html?_r=0 [online dne 2. 6. 2017].

Blatter and Platini banned, more officials arrested. [online]. ESPN. Dostupné z: <https://www.espn.com/soccer/blog-fifa/story/2630853/fifa-timeline-blatter-and-platini-banned-more-arrested> [online dne 3.5.2020].

Board of Directors. [online]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/about/people/board-directors>. [online dne 11. 7. 2017].

Brief History. [online]. Organization of the Petroleum Exporting Countries. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/24.htm [online dne 9. 1. 2017].

BRYANT L. Raymond, False Propeths? Mutant NGOs and Philippine Environmentalism. [online]. Pages 629 – 639, Published online 2011. <https://doi.org/10.1080/08941920290069236> Dostupné z: <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08941920290069236> [dne 14. 12. 2017].

BWINT. [online]. Dostupné z: https://www.bwint.org/web/content/cms.media/1142/datas/Follow_up_Statement_Swiss_NCP_BWI_FIFA_for_publication.pdf [online dne 3.5.2020].

CARTALUCCI T., The National Endowment for Democracy (NED), An Instrument of « Regime Change » Financed by Wall Street. [online]. 2016. Mondialisation. Dostupné z: <https://www.mondialisation.ca/the-national-endowment-for-democracy-ned-an-instrument-of-regime-change-financed-by-wall-street/5532602> [online dne 9. 1. 2018].

CARTALUCCI, T. The National Endowment for Democracy (NED), Not National and Not for Democracy. [online]. 2016. New Eastern Outlook. Dostupné z: <http://landdestroyer.blogspot.cz/2016/06/the-national-endowment-for-democracy.html> [online dne 28. 3. 2017].

CARUANA, V. NGOs and Development Cooperation in Malta. [online].

Dostupné z: http://www.trialog.or.at/images/doku/final_version_ngdo_research.pdf [online dne 7. 9. 2014].

CAS. [online]. The New York Times. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2020/02/28/sports/olympics/russia-olympic-ban-cas.html> [online dne 7.3.2020].

Civil society at the Bali Ministerial Conference. [online]. World Trade Organization.

Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/minist_e/mc9_e/ngo_e.htm [online dne 24. 2. 2017].

Concentration of transnational companies, Corporate Power Facts and Stats [online]. Global Issues. Dostupné z: <http://www.globalissues.org/article/59/corporate-power-facts-and-stats> [online dne 11. 3. 2017].

Conference for Security and Co-operation in Europe 1992 SUMMIT. [online]. CSCE. Helsinki. 1992. Dostupné z: <http://www.osce.org/mc/39530?download=true> [online dne 27. 2. 2017].

Consultative Status for NGOs at the UN. Willett, P. [online]. City University London. 2001. Dostupné z WWW <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/NGOS/CONSSTAT.HTM> [online dne 6. 9. 2015].

Contracting Parties. [online]. Dostupné z: <http://www.iccat.int/en/contracting.html> [online dne 21. 3. 2017].

Convention européenne sur la reconnaissance de la personnalité juridique des organisations internationales non gouvernementales. [online]. Council of Europe. Strasbourg. 1986.

Dostupné z: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168007a442> [online dne 24. 4. 2017].

Convention on International Trade in Endangered, Species of Wild Fauna and Flora. [online]. CITES. Dostupné z: <https://www.cites.org/eng> [online dne 6. 6. 2018].

CRACK, M. A. INGO Accountability Deficits: The Imperatives for Further Reform. [online]. 2013. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1080/14747731.2013.786253> [online dne 21. 3. 2017].

Criteria. [online]. BBB. Dostupné z: <https://charityreports.bbb.org/public/seal.aspx?ID=34521032010> [online dne 27. 6. 2017].

CV of Prime minister Yingluck Shinawatra. [online]. Royal Thai Embassy. Dostupné z: <https://www.thaiembassy.sg/announcements/cv-of-prime-minister-yingluck-shinawatra> [online dne 28. 3. 2017].

Česká republika & Metrická konvence. [online]. Česká Metrologická společnost, z.s. Dostupné z: <http://www.csvts.cz/spolky/cms/content/ceska-republika-metricka-konvence> [online dne 12. 2. 2017].

Členské státy OSN. [online]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/clenske-staty/?i=199> [online dne 6. 9. 2014].

DANELIUS, H. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment. [online]. New York. 1984. Dostupné z: <http://legal.un.org/avl/ha/catcidtp/catcidtp.html> [online dne 10. 7. 2017].

Democracy's Dangerous Impostors. Naím, M. [online]. 2007. Dostupné z: <http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2007/04/20/AR2007042001594.html> [online 5. 5. 2015].

Details of Treaty No. 124. [online]. Council of Europe. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/treaty/124> [online dne 19. 2. 2017].

Diplomatic Activities. [online]. Sovereign Order of Malta. Dostupné z: <https://www.orderofmalta.int/diplomatic-activities/> [online dne 24. 11. 2017].

Directors. [online]. ROTARY. Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/our-leaders/directors> [online dne 4. 7. 2017].

Dispute settlement. [online]. World Trade Organization. Dostupné z: https://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/dispu_e.htm [online dne 11. 1. 2018].

Doctors Without Borders Accountability [online]. Doctors Without Borders Dostupné z: <https://www.doctorswithoutborders.org/who-we-are/principles/accountability> [online dne 14.6.2020].

Doctors Without Borders fired 19 people for sexual abuse last year. [online]. Reuters. Dostupné z: <https://www.reuters.com/article/us-britain-oxfam-msf/doctors-without-borders-fired-19-people-for-sexual-abuse-last-year-idUSKCN1FY2QC> [online dne 10.5.2020].

Dokumenty. [online]. Antidopingový výbor ČR. Dostupné z: <http://www.antidoping.cz/dokumenty.php> [online dne 7. 6. 2017].

Don't make a wave committee. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/multimedia/photos/founders/> [online dne 14. 8. 2017].

Droit d'ingérence et droit humanitaire: les faux amis. [online]. Revue humanitaire. Dostupné z: <https://journals.openedition.org/humanitaire/594#ftn2> [online dne 9.5.2020].

Du droit d'ingérence á la responsabilité de protéger. [online]. France Terre d'Asile. Dostupné z: <https://www.france-terre-asile.org/actualites/actualites/actualites-choisies/du-droit-dingerence-a-la-responsabilite-de-protoger> [online dne 9.5.2020].

Dwight D. Eisenhower [online]. The White House. Dostupné z: <https://www.whitehouse.gov/1600/presidents/dwightdeisenhower> [online dne 14. 3. 2017].

eFocus. 2016. 10 otázek pro Stanislava Balíka. [online]. EPRAVO.cz. Praha. 2016. Dostupné z: [https://www.epravo.cz/top/efocus/10-otazek-pro-stanislava-balika-100851.html?mail.ISSN 1213 - 189X](https://www.epravo.cz/top/efocus/10-otazek-pro-stanislava-balika-100851.html?mail.ISSN%201213-189X) [online dne 13. 3. 2017].

Enlarged Partial Agreement on Sport (EPAS). [online]. Council of Europe. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/sport/epas> [online dne 5. 1. 2017].

EU a Velká Británie: Historie vztahů a cesta k referendu. [online].

Dostupné z: <http://euractiv.cz/factsheet/budoucnost-eu/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/> [online dne 22. 11. 2017].

EuroZprávy. cz. Podepsáno: Polovinu ČSA koupila Korean Air za 67,5 milionu. Po 20 letech prodáno! Co se změní. [online]. 2013. Dostupné z: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/ceska-republika/68337-podepsano-polovinu-csa-koupila-korean-air-za-67-5-milionu-po-20-letech-prodano-co-se-zmeni/> [online dne 20. 2. 2017].

Executive staff. [online]. ROTARY. Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/our-leaders/executive-staff> [online dne 4. 7. 2017].

États membres. [online]. Bureau International des Poids et Mesures. Dostupné na WWW: <http://www.bipm.org/fr/about-us/member-states/> [online dne 12. 2. 2017].

Fakta o lidských právech v Rusku. [online]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/rusko/rusko-fakta?d=2016-05> [online dne 2. 6. 2017].

Fara foreign agents registration. [online]. Dostupné z: <https://www.fara.gov/> [online dne 19. 11. 2017].

Faunding WADA. [online]. WADA. Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/funding> [online dne 23.2.2020].

Fédération Equestre Internationale. [online]. CAS. Dostupné z: [http://jurisprudence.tas-cas.org/Search/results.aspx#k=\(Title%3A%2292%2F63%22\)](http://jurisprudence.tas-cas.org/Search/results.aspx#k=(Title%3A%2292%2F63%22)) [online dne 14. 3. 2019].

FIFA. [online]. FIFA STATUS. 2016. Regulations Governing the Application of the Statutes. Dostupné z: http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/generic/02/78/29/07/fifastatutsweben_neutral.pdf [online dne 18. 10. 2017].

FIFA 2.0. [online].FIFA. Dostupné z: http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/generic/02/84/35/01/fifa_2.0_vision_1_ow_neu.17102016_neutral.pdf [online dne 8.5.2020].

FIFA Council and FIFA committees [online].FIFA. Dostupné z: <https://resources.fifa.com/image/upload/faq-the-fifa-council-and-fifa-committees-2839531.pdf?cloudid=azjlxspbgcq4j1wxqaft> [online dne 11.7.2020].

FIFA Human Rights Advisory Board report [online]. Dostupné z: <https://img.fifa.com/image/upload/pyume2cahuue2szxgjwq.pdf> [online dne 16.9.2020].

FIFA media release [online]. FIFA Dostupné z: <https://www.fifa.com/who-we-are/news/independent-advisory-board-of-human-rights-experts-to-meet-on-13-march-2875485> [online dne 16.5.2020].

FIFA officials arrested on corruption charges as World Cup inquiry launched. [online]. The Guardian. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/football/2015/may/27/several-top-fifa-officials-arrested> [online dne 3.5.2020].

FIFA Reform Committee report 2016 (December 2, 2015). [online]. FIFA. Dostupné z: <https://img.fifa.com/image/upload/mzzxqw0dabgx8ljmhxwr.pdf> [online dne 3.5.2020].

FIFA sponsors demand „independent oversight“ of reforms. [online]. ESPN. Dostupné z: <https://www.espn.com/soccer/blog-fifa/story/2735744/fifa-sponsors-demand-independent-oversight-of-reforms> [online dne 3.5.2020].

FIFA updates on the recommendations of the FIFA Human Rights Advisory Board [online]. FIFA. Dostupné z: <https://img.fifa.com/image/upload/ot4pzfavdz5vjxbopxzq.pdf> [online dne 16.9.2020].

Financial report 2016. [online]. FIFA. Dostupné z: http://resources.fifa.com/mm/document/affederation/footballgovernance/02/87/89/44/fr2016digitalen_neutral.pdf [online dne 19. 10. 2017].

Financials. [online]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/financials> [online 21. 6. 2017].

Financials 2016. [online]. Advocates International. Dostupné z: http://www.advocatesinternational.org/webfm_send/321 [online dne 4. 1. 2018].

First report on responsibility of international organizations by Mr. Giorgio Gaja, Special Rapporteur. [online]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/CN.4/532 [online dne 15. 2. 2017].

For the Game for the World, FIFA & Human Rights. [online]. John G. Ruggie. Dostupné z: https://www.hks.harvard.edu/sites/default/files/centers/mrcbg/programs/cri/files/Ruggie_humanrightsFIFA_reportApril2016.pdf [online dne 4.5.2020].

Former UN leader Ban Ki-moon tabbed for IOC ethics chair. [online]. PhilStar Global. 2017. Dostupné z: <http://www.philstar.com/sports/2017/09/15/1739398/former-un-leader-ban-ki-moon-tabbed-ioc-ethics-chair> [online dne 18. 10. 2017].

Foundation board. [online]. WADA. Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/foundation-board> [online dne 23.2.2020].

Founding fathers. [online]. Council of Europe. Dostupné z: <https://www.coe.int/en/web/about-us/founding-fathers> [online dne 21. 11. 2017].

Fundamental Principles on the Status of Non-governmental Organisations in Europe and explanatory memorandum. [online]. Dostupné z:

<http://www.legislationline.org/documents/action/popup/id/8082> [online dne 24. 4. 2018].

Glossary of statistical terms. International Baltic Sea Fishery Commission. [online].
OECD. Dostupné z: <https://stats.oecd.org/glossary/detail.asp?ID=1398>
[online 19. 2. 2017].

GOODWIN - GILL, G. S. Convention relating to the Status of Refugees Geneva, 28 July 1951, Protocol relating to the Status of Refugees New York, 31 January 1967. [online].
United Nations. Dostupné z: <http://legal.un.org/avl/ha/prsr/prsr.html> [online dne 6. 9. 2015].

Google is accused of UK tax avoidance. [online]. Dostupné z:
<https://www.theguardian.com/technology/2009/apr/20/google-uk-tax-avoidance>
[online dne 14. 3. 2017].

Greenpeace. [online]. Dostupné z:
http://www.energyweb.cz/web/index.php?display_page=2&subitem=2&sl_mode=hrch&sl_ovník_page=greenpeace.html [online dne 19. 3. 2017].

Greenpeace annual report 2005. [online]. Greenpeace. Dostupné z:
<http://www.greenpeace.org/international/Global/international/planet-2/report/2005/12/annual-report-2005.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace annual report 2006. [online]. Greenpeace. Dostupné z:
<http://www.greenpeace.org/international/Global/international/planet-2/report/2007/11/annual-report-06.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace annual report 2007. [online]. Greenpeace. Dostupné z:
<http://www.greenpeace.org/international/Global/international/planet-2/report/2009/9/gpi-annual-report-2007.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace annual report 2009. [online]. Greenpeace. Dostupné z:
http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2010/Annual_Report_2009/AR2009.pdf [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace annual report 2010. [online]. Greenpeace. Dostupné z: http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2011/GPI_Annual_Report_2010.pdf [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace annual report 2012. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2013/GPI-AnnualReport2012.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace annual report 2014. [online]. Greenpeace. Dostupné z: http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2015/ANNUAL_REPORT_2014.pdf [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace structure and organisation. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/how-is-greenpeace-structured/> [online dne 14. 8. 2017].

Greenpeace. [online]. Give.org Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=greenpeace&location=&FilterAccredited=false&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

Greenpeace 2001. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/planet-2/report/2001/1/annualreport10pp.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace Global Annual Report 1999. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/planet-2/report/1999/AnnualReport99.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

Greenpeace International Annual Report 2015. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/greenpeace/2016/2015-Annual-Report-Web.pdf> [online dne 25. 8. 2017].

Havana Charter (1948) [online]. Sacerdoti G., Oxford Public International Law, Dostupné z: <https://opil-ouplaw-com.ezproxy.is.cuni.cz/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1529#law-9780199231690-e1529-div1-6> [online dne 25. 4. 2020].

Henry Dunant – Biographical. [online]. Nobelprize.org. Dostupné z: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1901/dunant-bio.html [online dne 25. 8. 2017].

Hermann Abs, Leading Nazi Banker, Honored by World Exhibit Group. [online]. jta.org. Dostupné z: http://pdfs.jta.org/1961/1961-06-21_118.pdf?_ga=2.143897149.929755489.1587829189-1227195490.1587829189 [online dne 25. 4. 2020].

History. [online]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/history> [online dne 19. 6. 2017].

History of the ICRC. [online]. International Committee of the Red Cross. Dostupné z: <https://www.icrc.org/en/document/history-icrc> [online dne 24. 11. 2017].

History. [online]. Dostupné z: <http://www.constantinianorder.org/history/index.html> [online dne 23. 8. 2016].

History of FIFA - A New Era. [online]. Fifa.com. Dostupné z: <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/history/new-era.html> [online dne 18. 10. 2017].

History of FIFA – Foundation. [online]. FIFA. Dostupné z: <http://www.fifa.com/about-fifa/who-we-are/history/index.html> [online dne 18. 10. 2017].

History of the CAS. [online]. CAS. Dostupné z: <https://www.tas-cas.org/en/general-information/history-of-the-cas.html> [online dne 8.3.2020].

History of the ICSID Convention. [online]. ICSID. Dostupné z: <https://icsid.worldbank.org/en/Documents/resources/History%20of%20ICSID%20Convention%20-%20VOLUME%20II-1.pdf> [online dne 26. 4. 2020].

Hon. Vin Weber [online]. Mercury. Dostupné z: <http://www.mercuryllc.com/experts/hon-vin-weber/> [online dne 28. 3. 2017].

How we work. [online]. Anti-slavery. Dostupné z: <https://www.antislavery.org/what-we-do/how-we-work/> [online dne 7. 3. 2017].

HUDEMA M., Z zašování lidí se stal miliardový byznys. Uprchlíků mířících do Evropy přibude, varuje OSN. [online]. 2017. Hospodářské noviny. Dostupné z: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-65791090-z-pasovani-lidi-se-stal-miliardovy-byznys-uprchliku-miricich-do-evropy-pribude-varuje-osn> [online dne 9. 7. 2017].

Human Rights Watch, Inc. Annual report. 2016. [online]. Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/news_attachments/english_annual_report-2016.pdf [online dne 10. 7. 2017].

Human Rights Watch, Inc. Financial Statements. 2016. [online]. Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/financial-statements-2016.pdf [online dne 10. 7. 2017].

Humphreys J. Mandela gets Amnesty award as ambassador of conscience. [online]. The Irish Times. 2006. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/mandela-gets-amnesty-award-as-ambassador-of-conscience-1.1023628> [online dne 10. 7. 2017].

Charnovitz Steve, *Two Centuries of Participation: NGOs and International Governance*. Michigan Journal of International Law. 1997. [online]. Dostupné z: <https://repository.law.umich.edu/mjil/vol18/iss2/1> [online dne 10. 7. 2017].

Charles Erwin Wilson Facts. [online]. Dostupné z: <http://biography.yourdictionary.com/charles-erwin-wilson> [online dne 13. 3. 2017].

Chongryon. [online]. Revolvy. Dostupné z: https://www.revolvy.com/main/index.php?s=Chongryon&item_type=topic&sr=50 [online dne 16. 7. 2018].

Chongryon head wants to reach youth, offers olive branch to Mindan. [online]. The japantimes news. Dostupné z: <https://www.japantimes.co.jp/news/2001/06/23/national/chongryon-head-wants-to-reach-youth-offers-olive-branch-to-mindan/#.W0y4ddIzZPY> [online 16. 7. 2018].

IMF Support for Low-Income Countries. [online]. International Monetary Fund. Dostupné z: <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/prsp.htm> [online dne 5. 6. 2018].

Info.cz, Egypt jde tvrdě proti lidskoprávním organizacím. Za porušení nových pravidel aktivistům hrozí vězení. [online]. Dostupné z: <https://www.info.cz/svet/egypt-jde-tvrde-proti-lidskopravnim-organizacim-za-poruseni-novych-pravidel-aktivistum-hrozi-vezeni-10423.html> [online dne 2. 6. 2017].

INGO Accountability Charter 10 commitments to accountability by international non-governmental organisations. [online]. Dostupné z: https://community.icann.org/download/attachments/51413557/INGO_CHARTER_web.pdf?api=v2 [online dne 19. 11. 2017].

Initial Assessment Specific Instance regarding the Fédération Internationale de Football Association 13.10.2015. [online]. OECD National Contact Point of Switzerland. Dostupné z: https://www.seco.admin.ch/dam/seco/en/dokumente/Aussenwirtschaft/Wirtschaftsbeziehungen/NKP/Statements_konkrete_F%C3%A4lle/FIFA_2015/Initial_Assessment_FIFA_2015.pdf.download.pdf/Initial%20Assessment%20FIFA%202015.pdf [online dne 3.5.2020].

Initial Assessment Specific Instance regarding the Fédération Internationale de Football Association 17.8.2016. [online]. OECD National Contact Point of Switzerland. Dostupné z:

https://www.seco.admin.ch/dam/seco/en/dokumente/Aussenwirtschaft/Wirtschaftsbeziehungen/NKP/Statements_konkrete_F%C3%A4lle/Abschlusserkl%C3%A4rungen/Bericht_zum_Initial_Assessment_FIFA_ADHRB.pdf.download.pdf/Initial_Assessment_FIFA_-_ADHRB.pdf [online dne 3.5.2020].

Inter – Parliamentary Union. [online]. Dostupné z: <https://www.ipu.org/> [online dne 28. 11. 2017].

Interactive World Map. [online]. Charity Navigator. Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=search.map> [online dne 4. 1. 2018].

Intergovernmental Organizations. [online]. United Nations. Dostupné z: <http://www.un.org/en/sections/member-states/intergovernmental-organizations/index.html> [online dne 18. 10. 2017].

International Activity Report 2015. [online]. MSF Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/international_activity_report_2015_en_2nd_ed_0.pdf [online dne 2.7.2017].

International Baltic Sea Fishery Commission (IBSFC). [online]. Dostupné z: [http://www.marbef.org/wiki/International_Baltic_Sea_Fishery_Commission_\(IBSFC\)](http://www.marbef.org/wiki/International_Baltic_Sea_Fishery_Commission_(IBSFC)) [online dne 19. 2. 2017].

International Committee of the Red Cross – History. [online]. Nobelprize.org Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1917/red-cross-history.html [online dne 24. 11. 2017].

International Financial Institutions. [online]. Dostupné z: <http://encyclopedia.thefreedictionary.com/International+Financial+Institutions> [dostupné dne 27. 8. 2014].

International financial report 2015. [online]. Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2015_final_0.pdf [online dne 2. 7. 2017].

International financial report 2016. [online]. Dostupné z: http://www.msf.org/sites/msf.org/files/msf_financial_report_2016_final.pdf [online dne 2. 7. 2017].

International humanitarian law. [online]. ICRC. Switzerland. 2002. Dostupné z: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0703.pdf [online dne 4. 12. 2017].

International Board. [online]. Amnesty International. Dostupné z: <https://www.amnesty.org/en/about-us/international-board/> [online dne 30. 8. 2017].

International Olympic Committee. Olympic Charter. 2015. [online]. Dostupné z: https://stillmed.olympic.org/Documents/olympic_charter_en.pdf [online dne 18. 10. 2017].

International Olympic Committee. Olympic Charter. 2017. [online]. Dostupné z: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/General/EN-Olympic-Charter.pdf> [online dne 18. 10. 2017].

Introducing ICSID. [online]. ICSID. Dostupné z: https://icsid.worldbank.org/en/Documents/ICSID_Primer_1.16.19.pdf [online dne 25. 4. 2020].

Investments, Bilateral Treaties, Marc Jacob. [online]. Dostupné z: <https://opil-ouplaw-com.ezproxy.is.cuni.cz/view/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-e1061?rskey=x4Yasr&result=2&prd=MPIL> [online dne 25. 4. 2020].

IOC Becomes an Observer. [online]. IOC News. Dostupné z: <https://www.olympic.org/news/ioc-becomes-un-observer> [online dne 28. 11. 2017].

ISO 9000 family - Quality management. [online]. ISO Dostupné z: <https://www.iso.org/iso-9001-quality-management.html> [online dne 3. 3. 2017].

Italský Parmalat vyhlásil bankrot. [online]. 2003. MF DNES. Dostupné z: http://ekonomika.idnes.cz/italsky-parmalat-vyhlasil-bankrot-dtj-/ekoakcie.aspx?c=A031228_154544_ekoakcie_ven [online dne 10. 3. 2017].

JAKOUBEK, J., Není v OSN, ale na olympiádu Kosovo smí? Srbsko už nemá sílu vzdorovat. [online]. Lidovky. cz. Dostupné z: http://sport.lidovky.cz/neni-v-osn-ale-na-olympiadu-kosovo-smi-srbsko-uz-nema-silu-vzdorovat-1gx-/oh-2016.aspx?c=A141210_204748_ln-sport-ostatni_makr [online dne 7. 6. 2017].

JELÍNEK F., Česká Republika a Metrická konvence. [online]. Česká metrologická společnost, z. s. Dostupné z: <http://spolky.csvts.cz/cms/content/ceska-republika-metricka-konvence> [online dne 12. 2.2017].

Journal of Community Practice: Organising, Planning, Development, Change; Volume 16 Issue 3, ISSN 1070-5422.

Just Got BBB Accreditation. But, Does It Matter Anymore? [online]. Blog Marketing Academy. Dostupné z: <https://www.blogmarketingacademy.com/better-business-bureau/> [online dne 9. 7. 2017].

Justice in U.S. Courts for atrocities overseas. [online]. The Center for Justice & Accountability. Dostupné z: <https://cja.org/what-we-do/litigation/amicus-briefs/kiobel-v-shell/> [online dne 19.5.2020].

Kiobel case. [online]. The Center for Justice & Accountability. Dostupné z: <https://cja.org/cja/downloads/Kiobel-Opinion.pdf> [online dne 23.5.2020].

KOMÁREK Michal, Amnesty International opakovaně kritizuje USA za porušování lidských práv. [online]. Dostupné z: <http://www.romea.cz/cz/publicistika/komentare/nejenom-amnesty-international-opakovane-kritizuje-usa-za-porusovani-lidskych-prav> [online dne 19. 3. 2017].

Kongres Vídeňský. [online]. Historický ústav AV ČR. Dostupné z: <http://biblio.hiu.cas.cz/authorities/74777#?id=3hzhvpPDSbSvcPMhjoJ4ww&pageSize=30&sorting=relevance> [online dne 10. 2. 2016].

Konstantinovský obrat a ekumenické koncily 4. století. [online]. Christnet. Dostupné z: http://www.christnet.cz/clanky/4930/konstantinovsky_obrat_a_ekumenicke_koncily_4_stoleti.url [online dne 24. 8. 2016].

Kosovo bude při premiéře na OH reprezentovat osm sportovců. [online]. Sport. cz. Priština. 2016.

Dostupné z: <https://www.sport.cz/ostatni/ostatni/clanek/794467-kosovo-bude-pri-premiere-na-oh-reprezentovat-osm-sportovcu.html> [online dne 7. 6. 2017].

Kosovo už je v UEFA. Otevře to Pandořinu skříňku, protestují Srbové. [online]. Lidovky.cz. 2016. Dostupné z: http://sport.lidovky.cz/kosovo-uz-je-v-uefa-otevře-to-pandorinu-skrinku-protestuji-srbove-1dg-/fotbal.aspx?c=A160503_202856_ln-sport-fotbal_gib [online dne 7. 6. 2017].

KRAMER, A. E. Russia May Make All Outside News Media Register as ‘Foreign Agents’. [online]. 2017. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2017/11/15/world/europe/russia-news-media-foreign-agents.html> [online dne 19. 11. 2017].

Lateran Pacts of 1929. [online]. Dostupné z: <http://www.aloha.net/~mikesch/treaty.htm> [online dne 23. 2. 2017].

Law.com, Search legal terms and definitions. [online]. Dostupné z: <https://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=2400> [online dne 7. 6. 2018].

Legal standards for Non-Governmental Organisations. [online]. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/ingo/legal-standards-for-ngos> [online dne 19. 2. 2017].

LEONARD, W. J. [online]. National Endowment for Democracy. Dostupné z: <http://www.ned.org/experts/j-william-leonard/> [online dne 28. 3. 2017].

List of non - Member States, entities and organizations having received a standing invitation to participate as observers in the sessions and the work of the General Assembly. [online]. Dostupné z: http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/INF/71/5 [online dne 11. 5. 2017].

Lord Shawcross of Friston. [online]. The Independent. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/news/2003/jul/11/guardianobituaries.obituaries> [online dne 25. 4. 2020].

LOWE David, Idea to Reality: NED at 30. [online]. National Endowment for Democracy. Dostupné z: <http://www.ned.org/about/history/> [online dne 27. 3. 2017].

MALENOVSKÝ, J. [online]. 300 let Utrechtské smlouvy a nevyřešený rébus mezinárodněprávního postavení Gibraltarů: Mezinárodní vztahy. 1/2003. 26. s. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/718/766> [online dne 7. 6. 2017].

MAWDSLEY E., PORTER G., TOWNSEND J., How Can Southern NGOs Have More of an Influence on the Development Agenda?. [online]. University of Durham, November 2000. Dostupné z: <https://www.globalpolicy.org/component/content/article/176/31858.html> [online dne 29. 12. 2017].

Médecins Sans Frontières and Greenpeace collaborate to save lives in the Aegean Sea. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/peace/refugee-crisis/> [online dne 15. 8. 2017].

Members. [online]. Accountable Now. Dostupné z: <http://accountablenow.org/about-accountable-now/members/> [online dne 20. 10. 2017].

Membership. [online]. ROTARY. Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/membership> [online dne 3. 7. 2017].

Metrická konvence. [online]. Český metrologický institut. Dostupné z: <https://www.cmi.cz/metricka%20konvence> [online dne 12. 2. 2017].

Mezinárodní helsinská federace pro lidská práva, oznámení o ukončení její činnosti. Dostupné z: <http://www.ihf-hr.org/Statement.07December2007.pdf> [online dne 22. 3. 2017].

Mezinárodní odborová konfederace. [online]. ČMKOS. Dostupné z: <https://www.cmkos.cz/obsah/742/mezinarodni-odborova-konfederace-meok-ituc> [online dne 11. 1. 2018].

Mezinárodní sportovní arbitráž CAS. [online]. pravni prostor.cz. Dostupné z: <https://www.pравниprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/mezinarodni-sportovni-arbitraz-cas> [online dne 7.3.2020].

Mezopotámie. [online]. Dějepis.com. Dostupné z: <http://www.dejepis.com/ucebnice/mezopotamie/> [online dne 23. 2. 2017].

Mission, Vision, and Goals. [online]. Charity Navigator. Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=content.view&cpid=1535> [online dne 4. 1. 2018].
A Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=content.view&cpid=4981> [online dne 4. 1. 2018].

Moody's investors service. [online]. Global Credit Research. 2012. Dostupné z: <http://www.ebrd.com/downloads/capital/moodys-press-release.pdf> [online dne 21. 3. 2017].

More About Us. [online]. BBB WGA. Dostupné z: <http://www.give.org/about-bbb-wga/more-about-us/> [online dne 27. 6. 2017].

MSF and Greenpeace launch life saving operations in the Aegean Sea. [online]. Greenpeace. Brussels/Athens. 2015.

Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/press/releases/2015/MSF-and-Greenpeace-launch-life-saving-operations-in-the-Aegean-Sea/> [online dne 15. 8. 2017].

MSF History. [online]. Dostupné z: <http://www.msf.org/en/msf-history> [online dne 4. 6. 2017].

MSF Charter and principles. [online]. Dostupné z: <http://www.msf.org/en/msf-charter-and-principles> [online dne 7. 7. 2017].

MURDIE Amanda, PEKSEN Dursun, The Impact of human rights INGO activities on economic sanctions, The Review of International Organizations, 2013. 8, (1), 33-53. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/257694680_The_Impact_of_Human_Rights_INGO_Activities_on_Economic_Sanctions [online dne 7.7.2017].

My ROTARY. [online]. ROTARY. Dostupné z: <https://my.rotary.org/en/join-rotary/prospective-members> [online dne 3.7.2017].

N Korea's de facto embassy in Japan may go under hammer again. [online]. Japan today. Dostupné z: <https://japantoday.com/category/national/n-koreas-de-facto-embassy-in-japan-may-go-under-hammer-again> [online dne 5. 5. 2015].

Na pomoc lesům. [online]. IKEA. Dostupné z: http://www.ikea.com/ms/cs_CZ/pdf/IKEA_Forestry_Positive_2020_Infographic_Czech.pdf [online dne 30. 8. 2017].

National Endowment for Democracy. [online]. Dostupné z: <http://www.ned.org/about/board-of-directors/> [online dne 27. 3. 2017].

Návrh programu Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, ze dne 23.3.2017. [online]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/text/text2.sqw?idd=108847> [online dne 23. 3. 2017].

Newsletter. [online]. Advocates International. Dostupné z: <http://www.advocatesinternational.org/newsletters> [online dne 4. 1. 2018].

NGOs and the WTO. [online]. World Trade Organization. Dostupné z: https://www.wto.org/english/forums_e/ngo_e/ngo_e.htm [online dne 24. 2. 2017].

Non-Governmental Organizations. [online]. UNESCO. Dostupné z: <http://en.unesco.org/partnerships/non-governmental-organizations> [online dne 13. 10. 2015].

Non-Governmental Organizations. [online]. UNESCO. Dostupné z: <http://en.unesco.org/partnerships/non-governmental-organizations/list> [online dne 28. 2. 2017].

Nunciové: muži mezi Katolickou církví a státy. Moštěk, M. [online]. 2000. Dostupné z: http://christnet.eu/clanky/1384/nunciove_muži_mezi_katolickou_cirkvi_a_staty.url [online dne 9. 3. 2017].

Nuclear Power. [online]. Greenpeace. 2009. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/archive-international/Global/international/planet-2/report/2009/11/nuclear-power-an-obstacle-to.pdf> [online dne 20.4.2017].

OECD Guidelines for Multinational Enterprises, OECD Publishing, 2011. [online].3. s. Dostupné z: <http://dx.doi.org/10.1787/9789264115415-en> ISBN: 978-92-64-11541-5 [online dne 14. 6. 2018].

Office of legal affairs. [online]. United Nations. Dostupné z: http://legal.un.org/repertory/art71/english/rep_orig_vol3-art71_e.pdf [online dne 6. 9. 2015].

Olympic Marketing Facts. [online]. Dostupné z: <https://stillmed.olympic.org/media/Document%20Library/OlympicOrg/Documents/IOC-Marketing-and-Broadcasting-General-Files/Olympic-Marketing-Fact-File-2017.pdf> online s. 6 [online dne 17. 10. 2017].

Open letter to FIFA [online]. Institute for Human Rights and Business. Dostupné z: <http://www.ihrb.org/pdf/2014-06-11-Open-Letter-FIFA.pdf> [online dne 2.5.2020].

Orbán on offensive after EU takes legal action over Soros university. [online].

Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2017/apr/26/eu-launches-legal-action-against-hungary-higher-education-law-university> [online dne 2. 6. 2017].

Organizaci SOHR, která počítá v Sýrii mrtvé, přestali experti věřit. [online]. Česká televize. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1872890-experti-organizace-sohr-ktera-informuje-o-valce-v-syrii-neni-nezavisla> [online dne 3. 6. 2018].

Our finances. [online]. Dostupné z: <http://www.msf.org/en/our-finances> [online dne 2. 7. 2017].

Our finances. [online]. ROTARY. Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/financials> [online dne 4. 7. 2017].

Our history. [online]. Anti.slavery. Dostupné z: <https://www.antislavery.org/about-us/history/> [online dne 7. 3. 2017].

Our history. [online]. ROTARY. Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/history> [online dne 3. 7. 2017].

Our Mission. [online]. Organization of the Petroleum Exporting Countries. Dostupné z: http://www.opec.org/opec_web/en/about_us/23.htm [online dne 9. 1. 2017].

Our offices. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <https://www.greenpeace.org/archive-international/en/about/worldwide/> a <http://www.greenpeace.org/international/en/about/worldwide/> [online 14. 8. 2017].

Our Participants. [online]. United Nations Global Compact Dostupné z: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants> [online dne 10. 3. 2017].

Overview. [online]. Charity Navigator. Dostupné z: <https://www.charitynavigator.org/index.cfm?bay=content.view&cpid=628> [online dne 4. 1. 2018].

OXFAM America. [online]. Give.org. Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=oxfam&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

OXFAM International. [online]. OXFAM Dostupné z: <https://www.oxfam.org/> [online dne 3. 6. 2017].

OXFAM International. Annual report and financial statements. 2014. Dostupné z: Dostupné z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/story/2013-14_so_i_annual_report_and_accounts.pdf [online dne 4. 6. 2017].

OXFAM International. Annual report and financial statements. 2016. Dostupné z: Dostupné z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/2015-16_so_i_annual_report_financial_statements.pdf [online dne 4. 6. 2017].

Pallas C. L., Gethings D., Harris M., Do the Right Thing: The Impact of INGO Legitimacy Standards on Stakeholder Input, s. 1264, 2014, International Society for Third-Sector Research and The Johns Hopkins University 2014, Voluntas (2015) 26:1261–1287, DOI 10.1007/s11266-014-9475-9.

Patočka Jan. [online]. Dostupné z: <http://www.phil.muni.cz/fil/scf/komplet/patock.html> [online dne 19. 6. 2017].

PERRAUDIN W, POWELL. A., YANG, P. Multilateral Development Bank Ratings and Preferred Creditor Status. [online]. Inter-American Development Bank. Dostupné z: <http://www.riskcontrollimited.com/wp-content/uploads/2016/07/Multilateral-Development-Bank-Ratings-and-Preferred-Creditor-Status.pdf> [online dne 21. 3. 2017].

Pierre de Coubertin. 2006. [online]. International Olympic Committee. Dostupné z: <http://ciol.cloudapp.net/Default/basicfilesdownload.ashx?itemId=985> [online dne 2. 10. 2017].

PIVETTA L., A Short History of Amnesty International. [online]. 2012. Dostupné z: <https://dmuamnesty.wordpress.com/2012/05/06/a-short-history-of-amnesty-international/> [online dne 9. 7. 2017].

Podepsáno: Polovinu ČSA koupila Korean Air za 67,5 milionu. Po 20 letech prodáno! Co se změní? [online]. EuroZprávy.cz. Dostupné z: <http://ekonomika.eurozpravy.cz/ceska-republika/68337-podepsano-polovinu-csa-koupila-korean-air-za-67-5-milionu-po-20-letech-prodano-co-se-zmeni/> [online dne 20. 2. 2017].

Popular standards. [online]. Dostupné z: <https://www.iso.org/popular-standards.html> [online dne 3. 3. 2017].

Proti prolomení limitů. [online]. Greenpeace. Dostupné z: http://www.greenpeace.org/czech/cz/Kampan/klima_a_energetika/zit-nebo-tezit/Verejnost-tezbu-odmita/ [online dne 15. 8. 2017].

Public Forum. [online]. World Trade Organization. Dostupné z: https://www.wto.org/english/forums_e/public_forum_e/public_forum_e.htm [online dne 24. 2. 2017].

Rada Evropy. [online]. Dostupné z: <http://www.radaevropy.cz/> [online dne 11. 1. 2018].

Rada OSN pro lidská práva. [online]. Stálá mise České republiky při Úřadovně OSN a ostatních mezinárodních organizacích v Ženevě. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/lidska_prava/rada_osn_pro_lidska_prava/index.html [online dne 17.5.2020].

Reklamní billboard proti rozšiřování těžby uhlí. [online]. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/czech/cz/news/zivot-zacina-tezba-konci/reklamni-billboard/> [online dne 15. 8. 2017].

Report Suspected Fraud or Corruption. [online]. Dostupné z: <http://www.worldbank.org/en/about/unit/integrity-vice-presidency/report-an-allegation> [online dne 23. 3. 2017].

Representation of Non-Governmental Bodies on the Economic and Social Council. [online]. Dostupné z: <http://www.worldlii.org/int/other/UNGA/1946/33.pdf> [online dne 21. 4. 2018].

Responsibility of international organizations [online]. Dostupné z: https://www.un.org/en/ga/sixth/69/int_organizations.shtml [online dne 9. 8. 2020].

Responsibility of international organizations [online]. Dostupné z: https://www.un.org/en/ga/sixth/72/int_organizations.shtml [online dne 9. 8. 2020].

Return of Organization Exempt From Income Tax. [online]. Dostupné z: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/2015-form-990.pdf [online dne 10. 7. 2017].

Revealed: Amnesty's secret £800,000 pay-offs to two bosses... which it doesn't seem very keen to talk about. Doughty. [online]. Daily Mail. 2011.

Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-1358537/Revealed-Amnesty-Internationals-800-000-pay-offs-bosses.html> [online dne 31. 8. 2017].

Revenue Sources and Distribution. [online]. Dostupné z: <https://www.olympic.org/ioc-financing-revenue-sources-distribution> [online dne 17. 10. 2017].

Rio Olympics: which athletes have withdrawn over Zika fears? [online]. The Telegraph. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/sport/0/rio-olympics-which-athletes-have-withdrawn-over-zika-fears/> [online dne 17. 10. 2017].

ROTARY. [online]. Give.org. Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=rotary&location=&FilterAccredited=false&tobid> [dne 9. 7. 2017].

Rotary International the Rotary Foundation Annual Report 2015-16. [online]. ROTARY. Dostupné z: <https://my.rotary.org/en/document/annual-report-2015-16-interactive-rotary-international-and-rotary-foundation> [online dne 3. 7. 2017].

Royal Dutch Shell plc. [online]. Corporate Human Rights Benchmark. Dostupné z: https://www.corporatebenchmark.org/sites/default/files/chrb_2019_pdfs/Royal%20Dutch%20Shell%20CHRB%202019%20Results%20on%2020190926%20at%20092059.pdf [online dne 1.5.2020].

Royal Dutch Shell plc. [online]. United Nations Global Compact. Dostupné z: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/8082-Royal-Dutch-Shell-plc> [online dne 1.5.2020].

Russian oil disaster. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/campaigns/climate-change/arctic-impacts/The-dangers-of-Arctic-oil/Black-ice--Russian-oil-spill-disaster/> [online dne 15. 8. 2017].

Řádová spiritualita. [online]. Řád maltézských rytířů. Dostupné z: <http://www.maltezskyrad.cz/spiritualita.html> [online dne 17. 2. 2017].

SADECKY, A. FIFA a OSN: Fotbal na podporu rozvoje. [online]. Informační centrum OSN v Praze. 2007. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=1263> [online dne 8. 2. 2017].

Secretary-General Appoints John Ruggie Of United States Special Representative On Issue Of Human Rights, Transnational Corporations, Other Business Enterprises. [online]. United Nations. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/2005/sga934.doc.htm> [online dne 14. 6. 2018].

Senior Management. [online]. Dostupné z: <https://www.hrw.org/about/people/senior-management> [online dne 10. 7. 2017].

Separate opinion of the Judge Guillaume, International Court of Justice. [online]. Dostupné z: <https://www.icj-cij.org/files/case-related/95/095-19960708-ADV-01-06-EN.pdf> [online dne 12. 4. 2020].

Shell and Human Rights [online]. Dostupné z: <https://www.shell.com/sustainability/transparency/human-rights.html#iframe=L3dlYmFwcHMvU3VzdGFpbmFiaWxpdlHlfcmlVwb3J0XzIwMTkv> [online dne 12.9.2020].

Shell CHRB 2018 [online]. Dostupné z: <https://www.corporatebenchmark.org/sites/default/files/2018-11/Royal%20Dutch%20Shell%20CHRB%202018%20Results%20on%2020181026%20at%20173429.pdf> [online dne 12.9.2020].

Shell Sustainability Report 2019. [online]. Shell. Dostupné z: <https://reports.shell.com/sustainability-report/2019/responsible-business/human-rights/respecting-human-rights.html> [online dne 1.5.2020].

Shell to Pay \$15.5 Million to Settle Nigerian Case. [online]. The New York Times. Dostupné z: https://www.nytimes.com/2009/06/09/business/global/09shell.html?_r=2&partner=rss&emc=rss& [online dne 19.5.2020].

SPILLMANN R. K, KRAUSE J., Kosovo: Lessons Learned for International Cooperative Security [online]. Dostupné z: http://www.css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/Studien_zu_ZS-5.pdf [online dne 20. 2. 2017].

Slovenský záložník Šesták po remíze: Gibraltar nebude fackovací panák. [online]. iDNES.cz, 2013. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/ohlasy-na-pripravny-fotbalovy-zapas-gibraltar-slovensko-pmd-/fot_reprez.aspx?c=A131120_094702_fot_reprez_ald [online dne 7. 6. 2017].

Slovník pojmů. [online]. ProfiSpolečnosti.cz. Dostupné na WWW: <http://www.profispolecnosti.cz/pojem/146-koncern> [online dne 7. 3. 2017].

SQUIRES. N. Italy threatens to close its ports to ships carrying rescued migrants, saying it can no longer cope. [online]. Rome. 2017. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/news/2017/06/29/italy-threatens-close-ports-ships-carrying-rescued-migrants/> [online dne 7. 7. 2017].

Standards in action. [online]. Dostupné z: <https://www.iso.org/standards-in-action.html> [online dne 3. 3. 2017].

Statute of Amnesty International. [online]. Amnesty International. Dostupné z: <https://www.amnesty.ie/wp-content/uploads/2016/05/Statute-of-Amnesty-International.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

STEPHENS Joe, Senate Finance Committee Questions Nature Conservancy Practices, Calls for Changes. [online]. 2015. Dostupné z: <http://philanthropynewsdigest.org/news/senate-finance-committee-questions-nature-conservancy-practices-calls-for-changes> [online dne 23.3.2017].

Stichting Greenpeace Council. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/PageFiles/24221/stichting-greenpeace-council-a.pdf> [online dne 30. 8. 2017].

Stichting Oxfam International Constitution. [online]. OXFAM Dostupné z: https://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/story/oxfam-constitution-2013_0.pdf [online dne 2. 6. 2017].

Structure and governance. [online]. Dostupné z: <https://www.iso.org/structure.html>

[online dne 2. 3. 2017].

Study on Enhancement of NGO Participation. Vienna. [online]. 1995. Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-enhance.html> [online dne 26. 2. 2017 a 27. 2. 2017].

Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade, and Institutions and Practices Similar to Slavery. [online]. United Nations Human Rights. Dostupné z: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/SupplementaryConventionAbolitionOfSlavery.aspx> [online dne 7. 3. 2017].

SUSHANT, Types of NGOs. [online]. 2010. Dostupné z: <http://www.ngo.in/types-of-ngos.html> [online dne 7. 9. 2014 a 7. 1. 2017].

Suverénní řád maltézských rytířů. [online]. Velvyslanectví České republiky při Svatém stolci. Dostupné z: http://www.mzv.cz/vatican/cz/o_velvyslanectvi/o_suverennim_radu_maltezskych_rytiru/o_s_r_m_r.html [online dne 24. 11. 2017].

Svatý stolec o legitimitě rytířských řádů a vyznamenání. [online]. RadioVaticana.cz Dostupné z: <http://www.radiovaticana.cz/clanek.php4?id=17271> [online dne 17. 2. 2017].

SVĚT: Rozvody států - 2. [online]. 2014. Dostupné z: http://neviditelnypes.lidovky.cz/svet-rozvody-statu-2-015-/p_zahranici.aspx?c=A141118_210725_p_zahranici_wag [online dne 4. 6. 2017].

SVOZÍLEK Martin, Neziskovky se bojí Pelikánova zákona, který je má rozdělit na ty se státním razítkem kvality a ty druhé. [online]. Hospodářské noviny. Dostupné z: <http://archiv.ihned.cz/c1-65669550-neziskovky-se-boji-pelikanova-zakona-ktery-je-ma-rozdelit-na-ty-se-statnim-razitkem-kvality-a-ty-druhe> [online dne 23. 3. 2017].

Syria protests: 'New deaths' as dissidents are seized. [online]. BBC News. Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-13180847> [online dne 3. 6. 2018]

Thai Prime Minister Ordered Removed From Office. [online]. The New York Times. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2014/05/08/world/asia/court-orders-thai-leader-removed-from-office.html> [online dne 28. 3. 2017].

Thailand confirms Yingluck Shinawatra as first female PM. [online]. The Guardian. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2011/aug/05/thailand-yingluck-shinawatra-prime-minister> [online dne 28. 3. 2017].

The CoE and NGOs. [online]. Council of Europe. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/ingo> [online dne 18. 2. 2017].

The composition of the International Committee of the Red Cross. [online]. ICRC. Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/article/other/57jmmc.htm> [online dne 4. 12. 2017].

The Council of Europe and Non - Governmental Organisations: Promoters of democracy and active citizenship in Europe. [online]. Council of Europe. Dostupné z: <http://www.coe.int/en/web/ingo/overview> [online dne 18. 2. 2017].

The Founders of Greenpeace. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/en/about/history/founders/> [online dne 28. 12. 2017].

The Greenpeace chronicles 40 years of protecting the planet. [online]. Greenpeace. Dostupné z: <http://www.greenpeace.org/international/Global/international/publications/other/Greenpeace-Chronicles.pdf> s. 96, [online dne 15. 8. 2017].

The charmer-in-chief: Obama gets flirty as he schmoozes with Thai prime minister on first stop of historic Asia visit. [online]. Mail Online. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2234978/President-Barack-Obama-schmoozes-Thai-PM-Yingluck-Shinawatra-stop-historic-Asia-visit.html> [online dne 28. 3. 2017].

The charter – in - chief: Obama gets flirty as he schmoozes with thai prime minister on firts stop of historic Asia visit. [online]. 2012. Associated press and daily mail reporter. Dostupné z: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-2234978/President-Barack-Obama-schmoozes-Thai-PM-Yingluck-Shinawatra-stop-historic-Asia-visit.html> [online dne 28. 3. 2017].

The ICRC its mission and work. [online]. International Committee of the Red Cross. 2009. Switzerland. Dostupné z: https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/icrc_002_0963.pdf [online dne 4. 12. 2017].

The Nobel Peace Prize 1947. [online]. Nobelprize.org Dostupné z: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1947/ [online dne 28. 12. 2017].

The Organisation. [online]. IOC. Dostupné z: <https://www.olympic.org/about-ioc-institution> [online dne 17. 10. 2017].

The Organization. [online]. Word Trade Organization. Dostupné z: https://www.wto.org/english/thewto_e/whatis_e/inbrief_e/inbr02_e.htm [online dne 11. 1. 2018].

The UN and Transnational Corporations. [online]. UN Intellectual History Project Dostupné z: <http://www.unhistory.org/briefing/17TNCs.pdf> [online dne 10. 3. 2017].

The Ten Principles of the UN Global Compact. [online]. Dostupné z: <https://www.unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles> [online dne 10. 3. 2017].

The True „Tragedy“, delays and failures in tackling oil spills in the Niger delta. [online]. Amnesty International Dostupné z: <https://www.amnesty.org/download/Documents/24000/afr440182011en.pdf> [online dne 17.5.2020].

Tomek Prokop, Amnesty International a Československo. [online]. Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/834-vons_tomek.pdf?version=1447074797 [online dne 9. 7. 2017].

Top 5 African Countries Where Slavery Is Still Rampant. NGUGI, F. [online]. FEATURES. 2017. Dostupné z: <https://face2faceafrica.com/article/slavery-africa-today> [online dne 28. 12. 2017].

TRUSINA, R. Nejmenší z outsiderů chce respekt. Gibraltar v premiéře vyzve Slováký. [online]. iDNES. cz. 2013. Dostupné z: http://fotbal.idnes.cz/fotbalova-reprezentace-gibraltar-prvni-zapas-uefa-fwq-/fot_reprez.aspx?c=A131118_164959_fot_reprez_tru [online dne 7. 6. 2017].

Trustees. [online]. Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary/our-leaders/trustees> [online dne 4. 7. 2017].

Types of NGOs: By orientation and level of operation. [online]. Dostupné z: <https://www.gdrc.org/ngo/ngo-types.html> [online dne 7. 3. 2017].

UEFA. [online].UEFA Finance. Dostupné z: <http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/Finance/02/45/50/26/2455026DOWNLOAD.pdf> [online dne 22. 10. 2017].

UEFA. [online].UEFA STATUTES. Statutes Rules of Procedure of the UEFA Congress. 2014. Dostupné z: https://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/OfficialDocument/uefaorg/WhatUEFAis/02/09/93/25/2099325_DOWNLOAD.pdf [online dne 22. 10. 2017].

United Nations. Secretary-general calls partnership of NGOs, private sector, international organizations and governments powerful partnership for future. [online]. Dostupné z: <https://www.un.org/press/en/1999/19990429.SGSM6973.html> [online dne 8. 4. 2018].

United Nations. [online].Structure of the Economic and Social Council. 103. s. Dostupné z: http://cdn.un.org/unyearbook/yun/chapter_pdf/1946-47YUN/1946-47_P1_SEC4.pdf [online dne 6.9.2015].

United Nations. [online]. Treaties collections. Dostupné z: https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-5&chapter=4&lang=en [online dne 19. 4. 2020].

Unity statutes. [online]. Moravian Archives. Dostupné z: <http://moravianarchives.org/images/pdfs/Unity%20Statutes%20of%201464.pdf>, [online dne 24. 8. 2016].

Vachta Alexander, JUDr. [online]. Od 1. 1. 2018 zrušen status, nikoli však veřejná prospěšnost. Dostupné z: <http://www.ptupraha.cz/2017/09/od-1-1-2018-zrusen-status-nikoli-vsak-verejna-prospesnost/> [online dne 15. 8. 2018].

Válku v Sýrii rozpoutaly, Katar, Saudská Arábie a... Turecko. [online]. Security magazin. Dostupné z: <https://www.securitymagazin.cz/zpravy/valku-v-syrii-rozpoutaly-katar-saudska-arabie-aturecko-1404050691.html> [online dne 4. 6. 2018].

Varšava má vážný problém, svazu hrozí vyloučení z FIFA. [online]. Aktuálně. cz. 2008. Dostupné z: <https://sport.aktualne.cz/fotbal/varsava-ma-vazny-problem-svazu-hrozi-vylouceni-z-fifa/r~i:article:618030/> [online dne 11. 1. 2017].

Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT). [online]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/vseobecna-dohoda-o-clech-a-obchodu-gatt/2/> [online dne 25. 4. 2020].

WADA contributions 2019. [online]. WADA. Dostupné z: <https://www.wada-ama.org/en/funding> [online dne 23. 2. 2020].

What is NATO. [online]. NATO. Dostupné z: https://www.wada-ama.org/sites/default/files/resources/files/wada_contributions_2019_update_en_2.pdf [online dne 9. 1. 2017].

WILLETT, P. Consultative Status for NGOs at the UN. [online]. City University London. 2001.

Dostupné z: <http://www.staff.city.ac.uk/p.willetts/NGOS/CONSSTAT.HTM>

[online dne 6. 9. 2015].

Without borders. [online]. Give.org. Dostupné z: <http://www.give.org/search/?term=without+borders&tobid> [online dne 9. 7. 2017].

Who we are. [online]. Dostupné z: <https://www.rotary.org/en/about-rotary> [online dne 3. 7. 2017].

Who we are. [online]. Anti - slavery. Dostupné z: <https://www.antislavery.org/about-us/who-we-are/> [online dne 7. 3. 2017].

Who we are. [online]. OSCE. Dostupné z: <http://www.osce.org/whatistheosce> [online dne 26. 2. 2017].

Who we are. [online]. Worldsteel association. Dostupné z: <https://www.worldsteel.org/about-us/who-we-are.html> [online dne 3. 3. 2017].

WT/L/162, 1996. Guidelines for arrangement on Relations with Non-Governmental Organizations. [online]. Dostupné z: https://www.wto.org/English/forums_e/ngo_e/guide_e.htm [online dne 17. 7. 2018].

Yearbook Of International Organizations 2016 – 2017. [online]. Dostupné z: https://uia.org/sites/uia.org/files/misc_pdfs/pubs/yb_2016_vol5_lookinside.pdf [online dne 15. 4. 2018].

Yingluck Shinawatra. [online]. Facts and details. Dostupné z: http://factsanddetails.com/southeast-asia/Thailand/sub5_8a/entry-3200.html [online dne 28. 3. 2017].

YU S. MCLAUGHLIN D. A., Revue canadienne de recherche sur les OBSL et l'économie sociale, Program Evaluation and Impact Assessment in International Non-Governmental Organizations (INGOs): Exploring Roles, Benefits, and Challenges Vol. 4, No. 2, s. 23 – 25. Dostupné z: <https://www.cites.org/eng> [online dne 6. 6. 2018].

Zapomenutí vězni. The Observer weekend review. [online]. Dostupné z:

Dostupné z: https://www.amnesty.cz/data/file/1849-existence_2-2011-priloha.pdf?version=1452277299 [online dne 9. 7. 2017].

Zprávy. Informační centrum OSN v Praze. [online]. Dostupné z: <http://www.archiv.osn.cz/zpravodajstvi/zpravy/zprava.php?id=126> [online dne 8. 2. 2017].

3. Seznam použitých právních předpisů

A/48/957, 48 session, 1994, General Assembly of the United Nations. [online]. Dostupné z: http://repository.un.org/bitstream/handle/11176/201410/A_48_957-EN.pdf?sequence=2&isAllowed=y [online dne 18. 2. 2017].

A/55/L.2 Resolution adopted by the General Assembly, 55/2. United Nations Millennium Declaration. [online]. OSN. Dostupné z: <http://www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm> [online dne 5. 6. 2018].

A/CN.4/217 and Corr.1 and Add.1 First report on State responsibility by Mr. Roberto Ago, Special Rapporteur - Review of previous work on codification of the topic of the international responsibility of States. [online]. Extract from the Yearbook of the International Law Commission 1969, vol. II. Dostupné z: https://legal.un.org/docs/?path=../ilc/documentation/english/a_cn4_217.pdf&lang=EFS [online dne 26. 4. 2020].

A/HRC/17/31, Human Rights Council Seventeenth session, Agenda item 3, Promotion and protection of all human rights, civil, political, economic, social and cultural rights, including the right to development, Report of the Special Representative of the Secretary General on the issue of human rights and transnational corporations and other business enterprises, John Ruggie Guiding Principles on Business and Human Rights: Implementing the United Nations “Protect, Respect and Remedy” Framework. [online]. Dostupné z: https://www.ohchr.org/Documents/Issues/Business/A-HRC-17-31_AEV.pdf [online dne 2. 6. 2017].

A/RES/45/6, 31st plenary meeting, 1990, General Assembly of the United Nations. [online]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/45/a45r006.htm> [online dne 28. 11. 2017].

A/RES/48/265, 103rd plenary meeting, 1994, General Assembly of the United Nations. [online]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/48/a48r265.htm> [online dne 18. 2. 2017].

A/RES/49/2, 38th plenary meeting, 1994, General Assembly of the United Nations. [online]. Dostupné z: <http://www.un.org/documents/ga/res/49/a49r002.htm> [online dne 28. 11. 2017].

A/RES/58/5, 52nd plenary meeting, 2003, General Assembly of the United Nations. [online]. Dostupné z: https://www.sportanddev.org/sites/default/files/downloads/35_un_general_assembly_resolution_58_5_sport_as_a_means_to_promote_health_educatio.pdf [online dne 23.2.2020].

Amendments to the Code of Sports-related Arbitration. [online]. Dostupné z: https://www.tas-cas.org/fileadmin/user_upload/Amendments_Code_2019_en.pdf [online dne 21. 3. 2020].

Astana Commemorative Declaration Towards a Security Community. [online]. OSCE. Dostupné z: <http://www.osce.org/cio/74985?download=true> [online dne 28. 2. 2017].

Bílá kniha o sportu, KOM(2007) 391. 2007. [online]. Komise Evropských společenství. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX:52007DC0391> [online dne 5. 1. 2017].

Brussels, 25.10.2011 Com (2011) 681 Final Communication From The Commission To The European Parliament, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions A renewed EU strategy 2011-14 for Corporate Social Responsibility. [online]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0681:FIN:en:PDF> [online dne 14. 6. 2018].

Budapest document 1994, towards a genuine partnership in a new era. [online]. Budapest Summit Declaration. Dostupné z: <https://www.osce.org/mc/39554?download=true> [online dne 27. 2. 2017].

Commission of the European communities. Commission Staff Working Paper – Community participation in United Nations organs and conferences. čl. 6. Brussels. 1993. [online].Dostupné z: <http://aei.pitt.edu/4407/1/4407.pdf> [online dne 26. 8. 2014].

Cornell Law School, Legal Information Institute 26 U.S. Code § 501 - Exemption from tax on corporations, certain trusts, etc. [online].Dostupné z: <https://www.law.cornell.edu/uscode/text/26/501> [online dne 2. 6. 2017].

Council of the European Union. 2851st Council meeting. General Affairs and External Relations. 2008. 6496/08 (Presse 41). [online].Dostupné z: https://www.consilium.europa.eu/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/gena/98818.pdf [online dne 7. 6. 2017].

Draft Convention on the Protection of Foreign Property, OECD publications No. 15 637/ Décembre 1962 [online]. OECD. Dostupné z: <https://www.oecd.org/daf/inv/internationalinvestmentagreements/39286571.pdf> [online dne 26. 4. 2020].

ECOSOC resolution 1296 (XLIV) ze dne 23. 5. 1968. [online]. Dostupné z: <http://habitat.igc.org/ngo-rev/1296.html> [online dne 1. 3. 2017].

Evropská úmluva o ochraně lidských práv ve znění Protokolů č. 11 a 14 s Protokoly č. 1, 4, 6, 7, 12 a 13. [online].Dostupné z: https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_CES.pdf [online dne 11. 6. 2018]

Havana Charter [online].Dostupné z: https://www.wto.org/english/docs_e/legal_e/havana_e.pdf [online dne 25. 4. 2020]

Charta OSN [online].dostupné z WWW [https://undocs.org/en/e/res/1296\(xliv\)](https://undocs.org/en/e/res/1296(xliv)) [online dne 22. 8. 2020].

International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights. [online].United Nations Human Rights Office of the High Commissioner. Dostupné z: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cescr.aspx> [online dne 17.5.2020]

Konsolidované znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie. Čl. 220. [online]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=cs> [online dne 21. 3. 2017].

Legal status of non-governmental organisations in Europe, Recommendation CM/REC (2007) 14 and explanatory memorandum. [online]. ISBN: 978-92-871-6524-4. Dostupné z: <https://rm.coe.int/16807096b7> [online dne 5. 2. 2017].

List of non-governmental organizations in consultative status with the Economic and Social Council as of 1 September 2014. [online]. Economic and Social Council, United Nations. Dostupné z: <http://csonet.org/content/documents/E-2014-INF-5%20Issued.pdf> [online dne 20. 2. 2017].

Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks. 2018. [online]. Dostupné z: http://www.wipo.int/export/sites/www/treaties/en/documents/pdf/madrid_marks.pdf [online dne 19. 2. 2017].

Mezinárodní úmluva proti dopingu ve sportu. [online]. Dostupné z: http://www.msmt.cz/uploads/soubory/TVS/2007/D1_Umluva_Cze.pdf [online dne 24.2.2020]

Národní akční plán pro byznys a lidská práva na období 2017 – 2022. [online]. Dostupné z: http://narodniportal.cz/wp-content/uploads/2017/12/narodni_akci_plan_byznys_a_lidskaprava.pdf [online dne 14. 6. 2018].

Občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.) [online]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/zakony/sbirka-zakonu/zakon-ze-dne-3-unora-2012-obcansky-zakonik-18840.html> [online dne 23. 3. 2017].

Observer status for the Inter-Parliamentary Union in the General Assembly: resolution / adopted by the General Assembly. [online]. Dostupné na WWW: <http://dag.un.org/handle/11176/167678> [online dne 28. 11. 2017].

OSN. Charta Organizace spojených národů a Statut Mezinárodního Soudního Dvora. Informační centrum OSN v Praze, 2015. Dostupné z: http://www.osn.cz/wp-content/uploads/Charta_OSN.pdf [online dne 11. 5. 2017].

Predkladacia správa. [online]. Dostupné z: <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-170725?prefixFile=m> [online dne 12. 2. 2017].

Protocol Relating to the Madrid Agreement Concerning the International Registration of Marks. [online]. WIPO. Dostupné z: http://www.wipo.int/treaties/en/text.jsp?file_id=283484 [online dne 28. 8. 2014].

Recommendation CM/REC (2016) 3 Of the Committee of Ministers to Member States Adopted on 2 March 2016. [online]. Dostupné z: <https://edoc.coe.int/en/index.php?controller=get-file&freeid=7302> [online dne 14. 6. 2018]

Rules of Procedure and Evidence, Published by International Criminal Court, second edition 2013, ISBN: 92-9227-278-0.

Římský statut mezinárodního trestního soudu [online]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=97636> [online dne 5. 9. 2020]

Sdělení č. 58/2007 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky k Mezinárodní úmluvě proti dopingu ve sportu. [online]. Zákony pro lidi. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/ms/2007-58> [online dne 5.4.2020].

Směrnice OECD pro nadnárodní podniky. [online]. MPO Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/narodni-kontaktني-misto/smernice/smernice-oecd-pro-nadnarodni-podniky--223693/> [online dne 14. 6. 2018].

Statut Mezinárodního soudního dvoru. [online]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/wp-content/uploads/2015/03/charta-organizace-spojonych-narodu-a-statut-mezinarodniho-soudniho-dvora.pdf> [online dne 7. 6. 2018].

Statutes of the International Committee of the Red Cross. [online]. International Committee of the Red Cross. Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/resources/documents/misc/icrc-statutes-080503.htm> [online dne 27. 11. 2017].

Statutes of the International Red Cross and Red Crescent Movement. [online]. ICRC. Dostupné z: <https://www.icrc.org/eng/assets/files/other/statutes-en-a5.pdf> [online dne 4. 12. 2017].

Substantive issues arising in the implementation of the International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights E/C.12/2000/4, [online]. United Nations ECOSOC. Dostupné z: <https://undocs.org/E/C.12/2000/4> [online dne 1.5.2020]

Světový antidopingový kodex. [online]. Dostupné z: <http://www.antidoping.cz/cs/svetovy-antidopingovy-kodex> [online dne 7.3.2020]

The International Law Association, Report of the Seventy-fourth Conference held in the Hague, August 2010, s. 633 – 634. Dostupné z: https://heinonline.org/HOL/Page?collection=ilarc&handle=hein.ilarc/ilarc0074&id=633&men_tab=srchresults [online dne 8. 8. 2020].

Treaty establishing the European Economic Community. Čl. 229. [online]. Dostupné z: http://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_1_kurucu_antlasmalar/1957_treaty_establishing_eec.pdf [online dne 21. 3. 2017].

Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-209> [online dne 5. 9. 2020].

Úmluva o otroctví č.165/1930 Sb.

Vídeňská úmluva o diplomatických stycích. [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. Dostupné z:

http://www.mzv.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/videnska_umluva_o_diplomatickych_stycich.html [online dne 9. 3. 2017].

Zákon o obecně prospěšných společnostech (zákon č. 248/1995 Sb.) Dostupné z: <http://zakony-online.cz/?s161&q161=all> [online dne 23. 3. 2017].

4. Seznam použité judikatury

EVROPSKÝ SOUDNÍ DVŮR. Rozsudek soudního dvora ze dne 14. října 1972, ve věci 22/70 „Evropská dohoda o silniční dopravě“. [online]. Dostupné z:

http://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0022-1970-200406986-06_00.html

EVROPSKÝ SOUDNÍ DVŮR. Rozsudek soudního dvora ze dne 15. července 1964, ve věci 6/64 o předběžné otázce týkající se výkladu článků 102, 93, 53 a 37 uvedené Smlouvy. [online]. Dostupné z: https://curia.europa.eu/arrets/TRA-DOC-CS-ARRET-C-0006-1964-200406979-05_05.html

MEZINÁRODNÍ SOUDNÍ DVŮR. Poradní posudek Mezinárodního soudního dvora ve věci Náhrady škod utrpěných ve službách OSN ze dne 11.4.1949. [online]. Dostupné z:

<http://www.icj-cij.org/files/case-related/4/004-19490411-ADV-01-00-BI.pdf>

5. Seznam ostatních zdrojů

Konzultace s Jaroslavem Kurfürstem, velvyslancem České republiky v Bruselu

Konzultace s Karlem Kovandou, s bývalým velvyslancem ČR při NATO

Sdělení ministerstva zahraničních věcí ČR č. 191/1995 Sb.

Vídeňská úmluva o smluvním právu

Vyhláška MZV č. 65/1954 Sb.

Postavení nevládních organizací v mezinárodním právu

Abstrakt

Nevládní organizace a zejména pak mezinárodní nevládní organizace jsou významným aktérem v mezinárodních vztazích, stejně tak jako státy, mezivládní organizace a nadnárodní korporace. Každý z těchto aktérů má v mezinárodních vztazích svoji úlohu, s různým dopadem na mezinárodní právo.

Tato práce dopodrobna zmapovala mezinárodní nevládní organizace, od počátku jejich vzniku až do současnosti. Nevládní organizace byly rozčleněny a zatříděny dle několika zvolených kritérií a vydefinovány. Ve své další části práce identifikovala skupinu nevládních organizací *sui generis*, které ačkoli jsou organizacemi nevládními, požívají mezinárodněprávní subjektivity.

Práce byla pojata s prvky sociologické metody, tedy mnohem více se zabírala skutečnostmi, proč daný dokument vznikl v takové podobě a jak je fakticky naplňován, spíše než jaký je obsah samotného dokumentu a jak by měl být vykládán. S ohledem na zvolenou metodu jsou zasazovány kauzální případy do historických souvislostí.

Druhá část práce se zabírala zejména organizacemi sportovními, které byly prvotním impulsem k sepsání této disertační práce. Práce nejen dopodrobna rozebrala, jak vybrané nevládní organizace fungují, ale i jaké jejich jednání mělo mezinárodní dopady. Poslední kapitola práce se věnovala srovnávací analýze na první pohled nesourodých subjektů, ze které vyplynul závěr, že v zásadě nezáleží na typu subjektu, zda se jedná o organizaci nevládní či nadnárodní korporaci, protože každý subjekt se může dopouštět porušování předpisů, zejména lidských práv, byť z pohledu práva vnitrostátního.

V práci byl na základě zvolených metodologických postupů zjištěn vývoj mezinárodních nevládních organizací, co do jejich počtu a právního statusu. Dále byla zhodnocena jejich spolupráce s vybranými mezivládními organizacemi. Stranou nezůstala ani legitimita nevládních organizací, kterou autor považuje za jedno z klíčových témat k fungování nevládních organizací.

Za hlavní přínos této práce autor považuje zaplnění vakua, kdy pro literaturu mezinárodních vztahů je právní subjektivita mezinárodních nevládních organizací tématem spíše právním a z pohledu politologického ne zcela tématem zajímavým a zároveň dosti

obtížným, tudíž tuto problematiku přenechávají právním teoretikům. Pro právní teoretiky a literaturu mezinárodního práva nejsou mezinárodní nevládní organizace předmětem bližšího zkoumání, a to z důvodu, že nejsou nositeli mezinárodněprávní subjektivity. Zahraniční literatura je v této oblasti rozvinuta výrazněji, kde kvalita prací např. J. Klabberse a A. K. Lindblomové naplňuje nejvyšší standardy vědeckých prací v této oblasti. V české literatuře se uvedeným tématem alespoň okrajově zabývá Š. Waisová a M. Romancov. Pohled těchto autorů je však vzhledem k jejich politologickému a filozofickému vzdělání a zaměření jiný než v této práci, která se tématem nevládních organizací zabývá zejména ke konotacím právním.

Klíčová slova: [Mezinárodní nevládní organizace, INGO, mezinárodněprávní subjektivita]

The Status of Non-governmental Organizations in International Law

Abstract

Non-governmental Organizations and particularly International Non-governmental Organizations are important players in international relations as well as other stakeholders like States, International Governmental Organizations and Multinational Corporations. Each of these actors has a unique role in international relations, with different impacts into the international law.

This thesis has mapped international NGOs in detail, from the beginning of their origin to the present. NGOs were divided and classified according to several selected criteria and finally, the definition of NGOs was made. In the next part of the work, has been identified a group of non-governmental organizations *sui generis*. Although they are non-governmental organizations, enjoy international legal subjectivity.

This thesis dealt with elements of the sociological method, so it dealt much more with the facts why the document was created in such a form and how it is actually fulfilled, rather than what is the content of the document itself and how it should be interpreted. With regard to the chosen method, causal cases are placed in historical contexts.

The second part of the work dealt mainly with sports organizations, which were the initial impulse to write this thesis. The thesis not only analyzed in detail how selected NGOs work, but which international implications had their actions. The last chapter was focused on the comparative analysis of seemingly disparate entities. The conclusion of the comparative analysis was, that it does not matter, in principle, on the type of entity (whether it is an (I)NGO or a multinational corporation), because each entity can commit violations of regulations, especially human rights, even if only under national law.

The development of international non-governmental organizations in terms of their number and their legal status was identified, on the basis of selected methodological procedures. NGOs cooperation with selected intergovernmental organizations has been evaluated as well. The legitimacy of non-governmental organizations was not left out either.

The author considers the main benefit of this work in filling the gap, when for the international relations is the (international) legal subjectivity of international NGOs to much legal issue. On the other side, legal theorists do not consider international legal

subjectivity of international non-governmental organizations as the subject of closer examination, due to the fact, that they are not bearers of international legal subjectivity. Foreign literature is more significantly developed in this area, where the quality of works of J. Klabbers and A. K. Lindblom meets the highest standards of scientific work in this area. In Czech literature, Š. Waisová and M. Romancov deal with this topic at least marginally. However, the view of these authors is different due to their background in the political science and philosophy. This thesis is more focused on the legal perspective of Non-governmental Organizations.

Key words: [International Non-governmental Organizations, INGO, international legal subjectivity]